

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Bahri KUŞ

**KĀMŪS TERCŪMESİ
TRANSKRİPSİYONLU METİN (I. C. / s. 66-130)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Funda KARA**

ERZURUM - 2011

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd. Doç. Dr. Funda KARA danışmanlığında, Bahri KUŞ tarafından hazırlanan bu çalışma 14 / 07 / 2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Funda KARA

İmza: .....*F. Kara*.....

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK

İmza: .....*A. Gözütok*.....

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Abdülbaki ÇETİN

İmza: .....*A. Çetin*.....

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. .... / ..... / .....

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT	III
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	IV
ÖN SÖZ	V
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM**EL-FİRÛZÂBÂDÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ**

1.1. EI-FİRÛZÂBÂDÎ	4
1.2. FİRÛZÂBÂDÎ'NİN ESERLERİ	5

İKİNCİ BÖLÜM**MÜTERCİM ÂSİM EFENDİ'NİN HAYATI VE ESERLERİ**

2.1. MÜTERCİM AHMED ÂSİM EFENDİ'NİN ESERLERİ	16
---	-----------

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**SÖZLÜK ÇALIŞMALARINDAKİ ESASLAR**

3.1. AMAÇ VE İLKELER	21
3.2. YÖNTEM VE TEKNİKLER	21

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. METİN	22
TIPKIBASIM	150
DİZİN	215
TÜRKÇE KARŞILIKLAR DİZİNİ	229
KAYNAKÇA	233
ÖZ GEÇMİŞ	235

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
KĀMŪS TERCÜMESİ
TRANSKRİPSİYONLU METİN (I. C. / ss. 66-130)

Bahri KUŞ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Funda KARA

2011- Sayfa: 241+V

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Funda KARA (Danışman)

Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK

Doç. Dr. Abdülbaki ÇETİN

Bu çalışma, Fîrûzâbâdî'ye ait El-Kamûsu'l-Muhît adlı eserin Mütercim Âsım Efendi tarafından 1805-1810 yılları arasında tamamlanan çevirisinin I. cildindeki bir bölümün (ss. 65-130) transkripsiyonlu metnidir. Klâsik eser özelliği taşıması dolayısıyla Türk dili sahasında çalışan araştırmacıların bu eserden istifadesini artırmak, çalışmanın amaçları arasındadır. Bunun için ele alınan bölüm, sayfa ve satır numaraları gösterilerek transkripsiyon alfabesi ile yazılmıştır.

Çalışmanın son bölümüne abece sırasına göre olmak üzere madde başı kelimelerin dizini eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamûs Tercümesi, Kamûsu'l-Muhît, Mütercim Âsım, Fîrûzâbâdî.

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
TRANSLATION OF KĀMŪS
TEXT WITH TRANSCRIPTON (VOL. I, / pg. 66-130)

Bahri KUŞ

Advisor: Assist. Prof. Dr. Funda KARA

2011 – Page: 241+V

Jury: Assist. Prof. Dr. Funda KARA

Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK

Assoc. Prof. Dr. Abdalbaki ÇETİN

This study is the text with transcription of a part of first volume of the translation of the work (p. 65-130), called El Kamusu'l-Muhit, written by Fîrûzâbâdî and translated by Mütercim Âsım Efendi between the years 1805 – 1810. Because the work has the feature of being a classic, increasing researchers' utilizing from this study, studying in the field of Turkish Language is among the aims of this study. So, the chapter studied has been written via transcription alphabet showing page and line numbers.

Words per term directory was added according to the alphabet at the end of this study.

Key Words : Translation of Kamus, Kamûsu'l-Muhît, Mütercim Âsım, Fîrûzâbâdî.

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

Bk.	: Bakınız.
c.	: Cilt.
DİA	: Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
s.	: Sayfa.
ss.	: Sayfa sayısı.
vs.	: Vesaire.
TDK	: Türk Dil Kurumu.
Yay.	: Yayınları.

Arap Alfabeti	Transkripsiyon Alfabeti	Arap Alfabeti	Transkripsiyon Alfabeti
ث	s	ط	t
ح	h	ظ	z
خ	h	ع	c
ذ	z	غ	g
ص	ş	ق	k
ض	d	ك	ñ
ض	z	ء	o

ÖN SÖZ

Yazılı tarihini 8. asırdan itibaren takip edebildiğimiz Türkçe, çok geniş coğrafyalarda kullanılmış bir kültür ve medeniyet dili olmuştur. Dünyanın en gelişmiş dilleri arasında bulunan Türkçenin bugün pek çok lehçesi milyonlarca insan tarafından kullanılmaktadır.

Türkçe, tarih boyunca milyonlarca telif ve tercüme eserlerin ana malzemesini oluşturduğu gibi bu süreç boyunca birtakım yeni özellikler kazanmış, geliştirilmiş ve zenginleştirilmiştir.

Kendi içerisinde son derece sağlam ve tutarlı bir yapı gösteren Türkçenin sahip olduğu imkânların bilimsel disiplin içerisinde tespit edilmesi gerekmektedir. Bu amaç doğrultusunda bugüne kadar pek çok çalışma yapılmıştır. Söz konusu çalışmalara küçük bir katkıda bulunması umuduyla hazırlanan bu çalışma, Mütercim Âsım Efendi'nin "*Kamûs Tercümesi*"ndeki bir bölümün transkripsiyonlu metnini içermektedir.

Bu metindeki Türkçe tanım ve açıklamaların, harekesiz yazılan Arapça cümle ve ibarelerin tam ve doğru bir şekilde günümüz abecesine aktarılması için pek çok sözlük ve muhtelif kaynaklardan yararlanılmıştır. Ancak bütün gayretlere ve iyi niyetlere rağmen gözden kaçan bazı eksik veya yanlışların olabileceği bilincindeyiz. Eserden azami faydanın sağlanabilmesi için teklif edilebilecek düzeltmelerin tarafımıza bildirilmesini ümit ediyoruz.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca başta, sonsuz destek ve sabrı ile her konuda beni yönlendiren, karşılaştığım tüm sıkıntılarda varlığını yanımda hissettiren aynı zamanda tezimin yöneticisi olan Hocam Yrd. Doç. Dr. Funda KARA'ya, bilgilerinden faydalandığım Hocam Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK'a, tezimi inceleyip uyarılarıyla beni yönlendiren Hocam Doç. Dr. Abdülbaki ÇETİN'e ve desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen muhterem aileme teşekkür etmek benim için zevkli bir görevdir.

GİRİŞ

Türkçe Sözlük'te “*Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lügat.*” şeklinde tanımlanan “sözlük”ün (Alm. Lexikon, Wörterbuch, Fr. dictionnaire, lexique, İng. dictionary, lexicon) müşterek noktaları olmakla beraber farklı tanımları da yapılmaktadır.¹ Çok yönlü bir kavram olan *sözlük* için “*efrâdını câmi, ağıârını mâni*” bir tarif yapmak son derece müşkül bir durumdur. Ancak genel ve kapsayıcı bir bakış açısıyla bakıldığında sözlükler için belli özellikler sayılabilir:²

“Sözlükler,
 bir dil veya birden çok dilin sözcüklerini ele alabilirler;
 bir dildeki sözcüklerin tümü ya da bir bölümünü ele alabilirler;
 sözcüklerin belli bir çağda ya da bütün çağlarda kullanılanlarını incelerler;
 yazılı veya sözlü dilin malzemesini içerirler;
 sözcüklerin yazımlarını ve söylenişlerini gösterirler;
 bağımsız biçimbirimleri ele alırlar;
 sözcüklerin tek başına ve diğer öğelerle kurdukları söz öğelerinin anlamlarını verirler;
 içerdikleri söz varlığının anlamlarını verir, açıklar ve örneklendirirler;
 sözcüklerin aynı dildeki veya bir başka dildeki karşılıklarını verirler;
 sözcüklerin dil bilimsel biçim ve işlevleri hakkında bilgi verirler;
 sözcüklerin kökenlerini gösterirler;
 sözcüklerin değişik kullanımlarını gösterirler;
 madde başlarının düzenlenişi bakımından (manzum, mensur, abecesel, konu, kavram) farklılık gösterirler;
 kılavuz ve kaynak kitaplardır;
 kültürün belirleyici özelliklerini sergilerler;
 diller arasındaki etkileşimin belirlenmesine yardımcı olurlar;
 dillerin olgunluğu, işlenmişliği, zenginliği hakkında bilgi verirler;

¹ Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, (3. bs.), TDK Yay., Ankara 2007, s. 199. “*Bir dildeki kelimeleri esas alarak, onların temel anlamlarını, kazandıkları yan anlamlar ile başka kelimelerle kurdukları ifadelerdeki anlam inceliklerini, değişik kullanımlarını, deyimlerini gösteren ve o dilin bütün söz varlığını içine alan kitap.*”

² Emin Eminoglu, *Türk Dilinin Sözlükleri ve Sözlükçülük Kaynakçası*, Asitan Yay., Sivas 2010, s. 5.

dillerin görüntüsüdür;

dillerin hazinesidir; ... vb.

Türkçe sözlükçülük geleneği, ilk eserini Kaşgarlı Mahmud tarafından yazılan *Divânü Lügati't-Türk* ile ortaya koymuştur. Gezdiği Türk yurtlarında bizzat kendisinin topladığı malzemeyi bir araya getiren Kaşgarlı'nın bu eseri, ihtiva ettiği kelimeler bakımından *Türk Lehçeleri Sözlüğü* gibidir. Araplara Türkçe öğretmek maksadıyla yazılması sebebiyle, madde başı kelimeler görülen geçmiş zaman çekimine göre dizilmiştir. Daha sonraki yıllarda Ez-Zemahşeri tarafından yazılan *Mukaddimetü'l-Edeb'*, Kıpçak sahasında ortaya konulan Codex Cumanicus, Çağatay Türkçesi ile yazılan *Abuşka Lügati* gibi eserler Türkçenin söz varlığı üzerindeki çalışmalar için çok kıymetli birer hazine değerindedirler.

Ait oldukları dillerin söz varlığını muhafaza eden sözlükler, temel başvuru kaynağı niteliği taşıdıklarından ve dillerin zenginliğinin bir göstergesi olmaları bakımından bilim çevreleri tarafından da ilmî disiplin içerisinde incelenmiştir.

İnceleme sahası *sözlük* olan uğraş alanının adı *sözlükbilim* (Alm. Lexikologie, Fr. lexicologie, İng. lexicology)'dir. "*Bir dildeki sözlüksel birimleri, bir başka deyişle, anlambirimlerin sözlükbirim niteliği taşıyanlarıyla, dilbilgisel olmayan ve sözlükbirimler gibi işlem gören çeşitli birleşimleri (birleşkebirimler) dilbilim yöntemleriyle inceleyen, bu arada sözlük yapımının kuramsal sorunlarını ele alan dal.*"³ diye tanımlanan bu bilim dalının ortaya çıkmasında Ferdinand De Saussure'nin⁴ öncülüğünü ettiği yapısalcı kuramın etkilerinin olduğunu da belirtmek gerekmektedir.

Yazılı tarih boyunca meydana getirilen sözlüklerin niceliği, konularının ve yapılarının farklı oluşları sebebiyle tasnif edilmesi de kolay bir iş olmamıştır. Tek dilli sözlüklerin (yazım kılavuzu vs.) yanı sıra birden çok dil ile yazılmış çok dilli sözlükler, alfabetik sıranın takip edildiği abecesel sözlükler, konuları ele alış biçimlerine göre genel sözlükler ya da söz varlığının niteliğine göre eş anlamlı kelimeler sözlükleri ve etimoloji sözlüklerinden bahsedilebilir.

³ Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yabancı Dil Yay., İstanbul 2002, s. 184.

⁴ 20. asırda dilbilimin babası olarak düşünülen, genellikle yapısalcılık ve göstergebilim ile uğraşmış dilbilimci.

Farklı birçok sınıflandırmanın yapılması mümkün olmakla birlikte kullanımının yaygın olması bakımından şu tasnife bakılabilir:⁵

1. *Betimleyici / kurallı sözlükler, (sözcükleri doğru-yanlış karşılığı içinde ele alırlar)*
2. *Tarihsel / eşzamanlı ya da tek zamanlı sözlükler, (sözcükleri tarihsel gelişimi içinde incelerler. Sadece belirli bir dönemin, genellikle günümüzün, dilini göstermeye çalışırlar.)*
3. *Anlambilimsel / adbilimsel sözlükler, (sözcüklerin örneklerle açıklanması verilir. Nesneden, kavramdan hareket edilir ve bir konudaki bütün sözcükler toplanır.)*
4. *Özel dillerle ilgili sözcükler, (bölge ağızları, bilim ve meslek alanları, argo sözlükleri vb. ile bazı yazar ve şairler hakkında özel sözlükler)*
5. *Tek dilli / iki dilli veya çok dilli sözlükler, [Tek dilli sözlükler: a. Yazım kılavuzu (sözlüğü), b. Söyleyiş (telaffuz) sözlüğü, c. Genel sözlükler, (Sözcüklerin anlamlarının yanında dil bilgisi, kökenbilgisi, kullanım ve üslûpla ilgili örneğin argo, resmi yazışma dili, mimarlık, madencilik... gibi, bilgiler verir.) d. Etimolojik sözlükler, (Sözcüklerin kökeni ve dil tarihinde geçirdiği değişiklikler hakkında bilgi verir.) e. Deyimler ve atasözü sözlükleri, f. Kavram dizinleri sözlükleri, g. Eşanlamlılar-karşıtanlamlılar sözlükleri, h. Resimli sözlükler, ı. Bileşim değeri sözlükleri, i. Yabancı sözcük sözlükleri , (Yabancı dillerden alınmış sözcükleri örneklerle, eşanlamlılar yardımıyla ve tanımlama yoluyla açıklarlar.)].*

---

⁵ Eminoğlu, s. 5-6.

BİRİNCİ BÖLÜM

EL-FİRÛZÂBÂDÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. EL-FİRÛZÂBÂDÎ (Ö. 817 / 1415)

Tam ismi Muhammed b. Yakub b. Muhammed b. İbrahim Ömer b. Ebî Bekr b. Ahmed b. Mahmud b. İdris b. Fadlillah b. Eş-Şeyh Ebî İshak İbrahim eş-Şîrazî olan müellifin künyesi; Ebu Tahir, lakabı ise Mecdüddîndir.⁶ Fîrûzâbâdî'nin doğum yerine ilişkin kaynaklarda genel olarak *Kâzerûn* adı anılmaktadır. Ancak Fîrûzâbâdî'nin doğum yerinin Kâzerûn değil Şîraz'ın Firuzabad bölgesine bağlı Karzin olduğunu belirten kaynaklar da mevcuttur.⁷ Ailesi hakkında fazla bilgi bulunmamakla beraber babasının dil âlimi olduğu bilinmektedir. Tahsil hayatına Kurân-ı Kerim'i ezberleyerek başlayan Fîrûzâbâdî, Şîraz'a giderek dil ve edebiyat eğitimini aldı. *Ebu Abdullah Muhammed b. Yusuf el-Ensârî ez-Zerendî'den Sahih-i Buhari'yi okudu. 745'te (1344-45) Vâsıt'a giderek Şehabettin Ahmed b. Ali ed-Dîvânî'den kıraat dersi aldı. Aynı yıl Bağdat'ta Sirâceddin Ömer b. Ali el-Kazvîni'den Radyuddin es-Sâgânî'nin Meşarîku'l-envar'ı ile Sahih-i Buhari'yi tekrar okudu*⁸. 150 civarında hocadan ders okuduğu rivayet edilen⁹ Fîrûzâbâdî Bağdat'ta Nizamiye Medresesi'nde müderrislik yaptı. Sık sık Hacc'a giden Fîrûzâbâdî Mısır, Yemen, Hindistan, Zebîd gibi pek çok yeri dolaşmış ve gittiği yerlerin hükümdar ve devlet adamları tarafından saygıyla karşılanmıştır. Bağdat hakimi İbn Üveys, Azerbaycan hükümdarı Şah Şücâ, Mısır Sultanı Eşref, Şîraz'da Türk hükümdarı Timur, Delhi hükümdarı Alâeddin I. İskender Şah ve Bursa'da Osmanlı Sultanı I. Bayezid tarafından ilgi görmüştür.¹⁰

⁶ Celâlettin Divlekçi, *Dilbilim ve Kur'an İlimleri Açısından el-Fîrûzâbâdî'nin Besâir'i*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2000, s. 10.

⁷ Divlekçi, s. 10. “*el-Firuzâbâdî, “Kâzerûn”da doğdu şeklindeki yaygın olan görüşün aksine, bugünkü İran sınırları içerisinde kalan Şîraz'ın Fîrûzâbâd bölgesine bağlı “Karzîn” köyünde Ravîu'l-âhir / Şubat veya Cemâziye'l-âhir / Nisan (h. 729 / 1329)'da dünyaya gelmiştir. Bunu, “el-Kamusu'l-Muhît” adlı eserinin (ك) maddesinde şu şekilde ifade eder; “Karzîn Fars diyarında bir beldedir. Harem-i Şerîf mukrîlerinden Muhammed b. Hasen buralıdır. Ben de bu beldede doğdum.” Doğum yerinin “Kazerun” olduğu şeklindeki yaygın hata İbn Hacer (ö. 582 / 1448)'e ait İnbâu'l-Gumr, es-Sehâvî (ö. 902 / 1496)'ye ait ed-Davû'l-Lâmi, ed-Dâvûdî (ö. 945 / 1538)'ye ait Tabakatü'l-Müfessirin ve İbnü'l-İmâd (ö. 1089 / 1678)'a ait Şezerâtü'z-Zehab vb. klasik eserlerde yer aldığı gibi; Brockelmann'a ait GAL. ve Supplementband, Kehhale'ye ait Mucemu'l-Müellifin gibi çağdaş diyebileceğimiz bir kısım çalışmalarda da tekrar edilmiştir.”*

⁸ Hulusi Kılıç, “el-Fîrûzâbâdî”, *D.İ.A.*, C. 1, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996, s. 142-143.

⁹ Divlekçi, s. 13. “Şafii bilgini et-Takıyy es-Sübki (ö. 756 / 1355), oğlu Tacüddin es-Subki (ö. 771 / 1370), İbnü'l-Habbaz (ö. 751 / 1350), İbn Kayyım ed-Dıyârîyye (ö. 761 / 1359), Muhammed b. İsmail el Hamevî (ö. 757 / 1356) ve İbnü'l-Haddâd el-Hanefî (ö. 757 / 1356) ders aldığı hocalardan bazılarıdır.

¹⁰ Kılıç, s.143.

İlmin pek çok alanıyla iştigal olan müellifin çok geniş bir kültüre ve kuvvetli bir hafızaya sahip olduğu bilinmekle beraber onun her gece 200 satır ezberlemeden uyumadığı da rivayet edilmektedir. Yukarıda bahsi geçen hadis kitaplarını tekrar tekrar okuduktan sonra hadis rivayet etme iznini almış ve râvi olmuştur. Müellifin sürekli naklî ilimlerle uğraşması nedeniyle yorumlama ve sentez becerilerinde ileriye gidemediği de onun hakkında yapılan tespitler arasındadır.¹¹ Müellif hakkında olumsuz sayılabilecek türden tenkitler sadece bundan ibaret değildir. Mütercim Asım Efendi'nin tercümesinden sonra *Okyanus Tercümesi* diye anılacak olan *el-Kamusu*'nda yer verdiği bazı müstehcen unsurlar ve hicretten yaklaşık 600 yıl sonra yaşamış olan Reten b. Nasr el-Hindî'nin sahabe olduğuna inanması da onun eleştirilmesine sebep olan durumlardır. Tüm bunlara rağmen Fîrûzâbâdî'nin sözlükçülüğü şark ve garbın ilim adamları tarafından iltifata tâbi olmuştur. Brockelmann'ın "Lügatçe pek zengin olmakla birlikte, intikadî bir görüşten mahrum ve izahları çok muhtasar olmasına rağmen bütün İslâm aleminde klasik sayılır."¹² şeklindeki ifadesi de bu görüşü destekler niteliktedir.

İhtiyaç duyduğu zaman satmaktan çekinmemekle beraber kitaba çok para harcayan Fîrûzâbâdî¹³ 20 Şevval 817 (20 Ocak 1415)'de Zebîd'de vefat etti.

1.2. FÎRÛZÂBÂDÎ'NİN ESERLERİ

Kaynaklarda belirtildiğine göre oldukça üretken bir ilim adamı olan Fîrûzâbâdî'nin 70'den fazla eseri mevcuttur. Bu konuda kesin bir sayı ortaya konulamamış olmakla birlikte eserlerinden yarıya yakın bir kısmının günümüze ulaştığı bilinmektedir. "*Ed-Davudî (ö. 945 / 1538) velûd bir müellif olan el-Fîruzâbâdî'nin elli civarında eseri olduğunu söylerken, günümüz araştırmacılarından Muhammed el-Mısırî yetmişten fazla eserinden söz etmektedir. El-Mısırî'nin kaydetmiş olduğu eserlerin bir kısmının tekrar olabileceği dikkate alınrsa, müellifimize ait eserlerin sayısının altmış civarında olduğunu söylemek daha isabetli olur kanaatindeyiz.*"¹⁴

Dilbilimi / sözlük, tefsir, hadis, biyografi, tarih, coğrafya, akaid ve fıkıh gibi disiplinler eserlerinin muhtevasını oluşturmaktadır.

¹¹ Divlekçi, s. 15.

¹² Divlekçi, s. 16-17.

¹³ Kılıç, s. 143.

¹⁴ Divlekçi, s. 25.

Tefsire Ait Eserleri

- **Besair:** Bu eser, Rasûliye Devleti (1129-1454) Sultanlarından el-Melîkü'l-Eşref İsmail b. Abbas (ö. 803 / 1400) tarafından tasarlanan bir ansiklopedinin tefsir ve Kur'an ilimleri ile ilgili bölümünü oluşturmaktadır. Kur'an surelerinin nâzil oldukları yerler, barındırdıkları harf ve kelime sayıları ve muhtevaları gibi konuların ele alındığı eser altı ciltten meydana gelmiştir.¹⁵

- **Tenvîru'l-Mikbâs (mikyâs) min Tefsîri İbn Abbas:** Bu eserin Fîrûzâbâdî'ye ait olup olmadığı kesin değildir. İbn Abbas'a isnat edilen tefsirlerle ilgili rivayetler bir araya getirilmiştir. İbn Abbas'a isnat edilen tefsirlerin kesinliği de söz konusu değildir. Eser; Bulak (1873), Kahîre (1898) ve İstanbul'da (1902) Beydâvî ve Hazin tefsirleriyle birlikte, son olarak da 1992'de Beyrut'ta müstakil olarak basılmıştır.¹⁶

- **Tefsîru Fatihati'l-Kitâb:** Fatihâ suresinin tefsirinin yapıldığı eser tek cilttir ve eserin diğer adı *Teyyîru Fatihati'l-İyâb fî Tefsîri Fatihati'l-Kitâb*'dir. Dâru'l-Kütübi'l-Mısriyye (nr.6), Bağdat Evkaf Ktp. (nr. 4848) de el yazmaları bulunmaktadır.¹⁷

- **Nuğbe (Buğyetu)'r-Reşşâf Min Hutbeti'l-Keşşâf:** Eserin ismi el-Fâsî tarafından "*Şerhu Kutbeti'l-Haşşâf, Şerhu Hutbeti'l-Keşşâf*" olarak anılmıştır. Eserin, Süleymaniye Ktp., Beşirağa, nr. 31; Kâdızâde nr. 69; Şehit Ali, nr. 331; Laleli, nr. 3712; Daru'l-Kütübi'l-Mısriyye, Lügat, nr. 300; et-Teymuriyye, Tefsir, nr. 500 de elyazmaları mevcuttur.¹⁸

- **Ed-Dürrü'n-Nazîm ve'l-Mürşid ila Makâsıd'l-Kur'ani'l-Azîm.**

- **Hâsilu Kurati'l-Halas fî Fadâili Sûreti'l-İhlâs.**

- **Cüzün fî Fadli Sûreti Yasin.**

Hadise Ait Eserleri

- **Sifru (Süferu)'s-Seâde:** Hz. Peygamber'in hususi yaşantısını ve ibadetlerini hadislerle anlatan bir eserdir. Farsça kaleme alınan bu eser, h. 804 / 1401 yılında Ebu'l-Cûd Muhammed b. Mahmud el-Mahzûmî tarafından Arapçaya çevrilmiştir. En son baskısı Beyrut'ta 1988 yılında yapılan eser, Rıfki Durgun tarafından "*İbadetleriyle Peygamberimiz*" adıyla Türkçeye tercüme edilmiş ve 1979 yılında İstanbul'da

¹⁵ Divlekçi, s. 26.

¹⁶ Divlekçi, s. 30.

¹⁷ Divlekçi, s. 31.

¹⁸ Divlekçi, s. 31.

basılmıştır. Eserin, Süleymaniye Ktp., nr. 860.; Fatîh, nr. 2801; Kılıç Ali, nr. 379 da el yazmaları mevcuttur.¹⁹

- **Es-Sılâtü ve'l-Büşer fî Salâti ala Hayri'l-Beşer:** Dört bölümden müteşekkil olan eser Hz. Peygamber'e salâtü selam getirmeyi konu edinir. Süleymaniye Ktp. Laleli nr. 1578; Şehit Ali, nr. 509 da yazma nüshaları mevcuttur.²⁰

- **El-Ehâdisü'z-Zaîfe:** Zayıf hadisleri konu alan bu eser, dört cilttir. Tuyatok, nr. 1511'de bir el yazması nüsha mevcuttur.²¹

- **Urcûze fî Mustalâti'l-Hadîs:** Manzum olarak kaleme alınan bu eser hadis ıstılahlarını ihtiva etmektedir. Daru'l-Kütübi'l-Mısriyye, Mecâmi nr. 706'da el yazması bulunmaktadır.²²

- **Şevâriku'l-Esrâri'l-Aliyye fî Şerhi Meşâriki'l-Envâri'n-Nebeviyye:** Dört cilt halinde tertip edilen bu eser, es-Sâğâni'nin "*Meşâriku'l-Envâr*" isimli eserinin şerhidir.²³

- **Menhu (Minahu)'l-Bârî bi's-Seyli'l-Fesîhi'l-Cârî fî Şerhi Sahîhi'l-Buhârî:** Buhârî'nin es-Sahîhi isimli eserinin şerhidir. Fethu'l-Bârî adıyla da anılmaktadır.²⁴

- **Umdetü'l-Hukkâm fî Şerhi Umdeti'l-Ahkâm:** Takıyyüddin el-Makdîsî'nin "Umdetü'l-Ahkâm" isimli eserine yazılmış iki ciltlik bir şerhtir.²⁵

- **İmtisâsü'ş-Şihad fî İftiradı'l-Cihad:** "*İmtidadü's-Sihâd*" adıyla kaynaklarda yer alan bu eser tek cilttir.²⁶

- **En-Nefhatü'l-Anberiyye fî Mevlidi Hayri'l-Beriyye:** Hz. Peygamber'in vilâdetinin anlatıldığı bir eserdir.²⁷

- **Teshîlü Tariki'l-Vusûl ila'l-Ehâdisi'z-Zâidetü alâ Câmi'l-Usûl:** Bu eser bir zevâid çalışmasıdır. İbnü'l-Cezerî'nin "*Câmiu'l-Usûl*" başlıklı eseri için kaleme alınmış ve Sultan el-Melikü'l-Eşref'in oğlu Nasır'a ithaf olunmuştur.²⁸

¹⁹ Divlekçi, s. 31.

²⁰ Divlekçi, s. 32.

²¹ Divlekçi, s. 32.

²² Divlekçi, s. 32.

²³ Divlekçi, s. 32.

²⁴ Divlekçi, s. 32.

²⁵ Divlekçi, s. 33.

²⁶ Divlekçi, s. 33.

²⁷ Divlekçi, s. 33.

²⁸ Divlekçi, s. 33.

- **Et-Tecârîh fî Fevâid Müteallika bi Ehâdîsi'l-Mesâbîh:** El-Beğavî'ye ait olan “Mesâbîhu's-Sünne” adlı esere dair bir çalışmadır. Mezkûr eser muhtelif kaynaklarda “et-Tehâric fî Fevâid” ismiyle bulunmaktadır.²⁹

- **Münyetü's-Sûl fî Deavâti'r-Rasûl.**³⁰

- **Ed-Dürrü'l-Gâlî fî'l-Ehâdîsi'l-Avâlî.**³¹

- **Kürâse fî ilmi'l-Hadîs.**³²

- **El-Müttefak Vad'an ve'l-Muhtelef Su'kan.**³³

Dile Ait Eserleri

Müellifin buraya kadar aldığımız eserlerinin yanı sıra günümüze ulaşmayan eserleri de düşünüldüğünde onun bitip tükenmeyen bir öğrenme ve öğretme iştiyakı içerisinde olduğunu zikretmek mübalağadan uzak bir nitelendirme olacaktır. Ne var ki müellifin şöhret kazanmasına esas teşkil eden özelliği onun dil ve sözlükçülük üzerine yaptığı çalışmalardır. Bunların en meşhuru bizim de çalışmamıza konu olan “*el-Kamûsu'l-Muhît*” isimli sözlüğüdür.

- **El-Kamûsu'l-Muhît:** Arapçadan Arapçaya geniş bir sözlük olan bu eser, el-Kamusu'l-Muhît ve'l-Kâbusu'l-Vasît, el-Kamusu'l-Muhît ve'l-Kabûsu'l-Vasîtu'l-Câmi li-ma Zehebe min Kelâmi'l-Arab Şemâtît gibi isimlerle de anılmakla beraber en çok kullanılan ismi “*el-Kamusû'l-Muhît*”tir.³⁴

Müellifin yaptığı seyahatler esnasında eserine malzeme olabilecek türden Arap kabilelerinin bölge ağızlarına ait birçok kelime topladığı bilinmektedir.³⁵ Kamusu'l-Muhît müellifin bildirdiğine göre ikibin eserden faydalanılarak hazırlanmış ve altmış ciltlik bir sözlüğün hülâsası niteliğindedir. İbn Side'nin “*el-Mukem*”i ve es-Sâğanî'nin “*el-Ubâb*”ı müellifin yararlandığı eserlerin başında gelmektedir.³⁶

²⁹ Divlekçi, s. 33.

³⁰ Divlekçi, s. 33.

³¹ Divlekçi, s. 33.

³² Divlekçi, s. 33.

³³ Divlekçi, s. 33.

³⁴ Divlekçi, s. 34.

³⁵ Ömer Asım Aksoy, *Türk Diline Emek Verenler, Mütercim Asım*, TDK Tanıtma Yay., Ankara Üni. Basımevi, Ankara 1962, s. 20.

³⁶ Divlekçi, s. 34.

Eser leksikoloji bağlamında oldukça hacimli oluşu; uzuv, bitki, yer, hayvan ve kişi adlarına yer vermesi ve muhtasar oluşu bakımından kendi özgün değerini koruyabilmiştir.³⁷

El-Kamûsu'l-Muhît'in büyük üne kavuşmasında etkili olan bazı hususiyetlerini şöyle sıralamak mümkündür:³⁸

1. Sözlüğe dahil edilen kelimeler, daha önce yazılan eserlerden seçilerek alınmıştır.
2. Önce soyut fiiller, daha sonra çoğul yapılar dizilmiştir.
3. Madde başı kelimelerin izahı yapılırken âyet, hadis, şiir ve mesel gibi alıntılar yapılmıştır.
4. Fıkıh ve hadîs alimlerinden sıklıkla bahsedilmiştir.
5. Bazı bitkilerin tıbbî yararlarına yer verilmiştir.
6. Birçok millete ait özel isim zikredilmiştir.
7. Dinî, felsefî, edebî ve kültürel birçok ıstılaha yer verilmiş ve açıklanmıştır.
8. Dilbilime ait bazı kelimelerin açıklamaları yapılmıştır.
9. م → ma'rûf (bilinen), ع → mevdi (yer, mevki), س → karye (kasaba, şehir), ب → beled (ülke, şehir), ج → el-cem (çoğul) gibi kendine has birtakım kısaltmalar yapılmıştır.

Eser Latinceye, Farsçaya ve Türkçeye tercüme edilmiştir. Eserin Türkçeye tercümesi ileride de değineceğimiz üzere Mütercim Asım Efendi tarafından büyük bir başarı ile gerçekleştirilmiştir.

El-Kamûsu'l-Muhît, Kalküta (1230), Bombay (1884), Leknev (1885), Bulak (1289), İstanbul (1304) ve Beyrut'ta (1987) basılmıştır.³⁹

Türk Dil Kurumu kitaplığında 1762 büyük sayfa ile bir yazması mevcut olan Kamûsu'l-Muhît'in 1791'de Mısır'da basılmış bir şerhi de bulunmaktadır.⁴⁰

- **Tahbîru'l-Mevşîn fi't-Ta'bîr bi's-Sîn ve's-Şîn:** Hem *sin* hem de *şin* harfiyle telaffuz edildiğinde manası değişmeyen kelimelerin bir arada gösterildiği bir çalışmadır.

³⁷ Divlekçi, s. 34.

³⁸ İlyas Karlı, *Mütercim Ahmed Âsım Efendi ve Arap Lügatçılığındaki Yeri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2000, s. 32.

³⁹ Divlekçi, s. 34.

⁴⁰ Aksoy, s. 20. "*Kamûsu, Murtaza-ez-Zebîdî adında bir zat Tacü'l-Arus Min Cevahiri'l-Kamûs adıyla on cilt olarak Arapçaya şerhetmiştir. 1791'de basılmış olan bu eserin tamamı 4973 büyük sayfa tutmaktadır. Şârih 1790'da ölmüştür.*"

Kelimelerin sülâsi köklerinin ilk harfleri esas alınarak tertip edilen eserde 140 civarında kelimeye yer verilmiş ve kelimelerin kullanıldığı örneklere de atıfta bulunulmuştur.⁴¹

- **Ed-Dürerü'l-Mübessese fî Ğureri'l-Müsellese:** Hareke-i müsellese ile telaffuz edildiğinde anlamı değişmeyen kelimelerin derlendiği bir eserdir. Kelimelerin tertibinde sülâsi kökler esas kabul edilmemiş, kelimelerin ilk harflerine göre alfabetik bir sıra takip edilmiştir. Yaklaşık 500 kelimenin bulunduğu eser, kelimelerin kullanımına dair örnekler de sunar.⁴²

- **El-müsellesü'l-Muhtelefü'l-Mâna:** Harfleri aynı kalmakla beraber harekeleri değişikçe anlamları da değişen kelimelerin bir araya getirildiği eserin diğer ismi de “*el-Müsellesü'l-Kebîr*” dir.⁴³

- **El-Lâmi'l-Mu'lemü'l-'Ucâbü'l-Câmi'beyne'l-Muhkem ve'l-U'bâb:** Müellifin altmış cilt olarak tasarladığı ancak daha sonra muhtasar bir şekilde hazırladığı bu eser, müellif tarafından içerisindeki örneklerin sayısının azaltılmasıyla iki cilt haline getirilmiştir. El-Kamusû'l-Muhît isimli eseri bu çalışmanın muhtasar biçimini teşkil etmektedir.⁴⁴

- **Maksûdu Zevi'l-Elbâb fî ilmi'l-Îrâb.**⁴⁵

- **Er-Ravdu'l-Meslûf fima lehu İsmâni İla Elûf:** Eş anlamlı kelimelerin bir araya getirildiği bir çalışmadır.⁴⁶

- **Belâgü't-Telkîn fî Gâibi'l-Lain**⁴⁷

- **Tuhfetü'l-Kamâil fî men Yüsemma mine'l-Melâiketi ve'n-Nâs İsmâil:** İnsan ve meleklerden *İsmail* ismine sahip olan meşhurlar hakkında bir eserdir.⁴⁸

- **Esmâu's-Serah fî Esmâi'n-Nikah:** Nikah kelimesi ile eş anlamlı olan kelimelerin derlendiği bir çalışmadır.⁴⁹

- **Esmâu'l-Bâde fî Esmâi'l-Âde.**⁵⁰

⁴¹ Divlekçi, s. 34.

⁴² Divlekçi, s. 35.

⁴³ Divlekçi, s. 35.

⁴⁴ Divlekçi, s. 36.

⁴⁵ Divlekçi, s. 36.

⁴⁶ Divlekçi, s. 37.

⁴⁷ Divlekçi, s. 37.

⁴⁸ Divlekçi, s. 37.

⁴⁹ Divlekçi, s. 37.

⁵⁰ Divlekçi, s. 37.

- **El-Celîsü'l-Enis fî Esmâi'l-Handerîs:** Şaraba verilen farklı isimler ile şarabın haramlığı konularında kaleme alınmış bir eserdir.⁵¹
- **Envau'l-Ğays fî Esmâi'l-Leys:** Arslana verilen değişik adları derleyen bir eserdir.⁵²
- **Esmâu'l-Hamd.**⁵³
- **Terkiku'l-Asel fî Tasfıkı'l-Asel:** Es-Suyûtî tarafından kısmen nakledilen ve balın türlerinden söz eden bu eser, balın arının dışkısı yahut kusmuğu mu olup olmadığı sorusu üzerine kaleme alınmıştır.⁵⁴
- **Zâdü'l-Me'ad fî Vezni Bânet Süâd ve Şerhuhu:** Tek cilt olan ve üzerine şerh de yazılan bu eser, Ka'b b. Zuheyr'in "*Banet Süad*" adlı eserine dair bir çalışmadır.⁵⁵
- **En-nühabu't-Tarâif fî'n-Nüketi's-Şerâif.**⁵⁶
- **Tarih ve Tercüme Ait Eserleri**
- **El-Megânimü'l-Mutâbe fî Meâlimi Tâbe:** Müellifin Medine'de bulunduğu dönemde tanıdığı kişileri ve Medine'nin tarihi, coğrafyası ve civarı hakkında bilgi veren eser altı bölümden müteşekkildir.⁵⁷
- **El-Bülğa fî Terâcimi Eimmeti'n-Nahv ve'l-Lüğa:** Muhammed Mısrî'nin tahkikiyle 1987'de Kuveyt'te neşredilen bu eser 442 dil aliminin hayatını muhtasar bir biçimde anlatmaktadır.⁵⁸
- **Tehfetü'l-Ebîh fî Men Nüsibe ila Gayri Ebîh:** Süleymaniye Ktp., Damat İbrahim, nr., 252'de bir yazma nüshası bulunan eser, müellifin babasından başkasına nisbet edilen altmışbir civarında meşhur şahıs hakkında yazılmış bir risaledir.⁵⁹
- **El-Müna fî Fadli Mina:** Mekke yakınlarında konumlanmış olan Mina'yı anlatan bir çalışmadır.⁶⁰
- **Müheyyicü'l-Ğarâm İle'l-Beledi'l-Haram.**⁶¹

---

⁵¹ Divlekçi, s. 37.

⁵² Divlekçi, s. 37.

⁵³ Divlekçi, s. 38.

⁵⁴ Divlekçi, s. 38.

⁵⁵ Divlekçi, s. 38.

⁵⁶ Divlekçi, s. 38.

⁵⁷ Divlekçi, s. 38.

⁵⁸ Divlekçi, s. 39.

⁵⁹ Divlekçi, s. 39.

⁶⁰ Divlekçi, s. 39.

⁶¹ Divlekçi, s. 39.

- **Îsâratü'l-Hacûn ila Ziyarati'l-Hacûn:** Mekke yakınlarındaki Hacûn Dağına defnedilmiş sahabîlerin anlatıldığı bu eser, el-Fâsi tarafından eleştirilmiştir.⁶²
- **Ehâsinü't-Tâif fî Mehasini't-Tâif:** Taif şehrini anlatan bir eserdir.⁶³
- **Fadlû's-Selâme ale'l-Hibeze ke Fadli'd-Dürri ale'l-Hareze:** Taif'te bulunan iki köyden söz eder.⁶⁴
- **Ravzatu'n-Nâzir fî Tercemeti's-Şeyh Abdi'l-Kâdir:** Eserin muhteviyatı hakkında kesin bir bilgi bulunmamakla beraber çalışmanın Aldülkadir Geylanî hakkında olması muhtemeldir.⁶⁵
- **El-Mirkâtu'l-Vefiyye fî Tabakati's-Şâfiyye:** Şafiî fıkıh alimlerinin biyografilerinin anlatıldığı bir eserdir.⁶⁶
- **El-Mirkâtu'l-Vefiyye fî Tabakati'l-Hanefiyye:** Hanefî fıkıh alimlerinin biyografilerinin anlatıldığı bir eserdir.⁶⁷
- **El-Fadlû'l-Vefiyy fi'l-Adli'l-Eşrefiy:** el-Melikü'l-Eşref İsmail b. Abbas'a ait bir eserdir.⁶⁸
- **Nüzhëtü'l-Ezhân fî Tarihi Isbahan:** Isbahan tarihinin anlatıldığı tek ciltlik bir eserdir.⁶⁹
- **Ta'yînü'l-Gurefât li'l-Maîn ala Ayni Arafât.**⁷⁰
- **Tarihu Merv:** Merv şehrinin tarihi hakkında bir eserdir.⁷¹
- **Fıkıh ve Akaide Ait Eserleri**
- **El-Isâ'd bi'l-Isfâd ila Dereceti'l-İctihâd:** Sultan Eşref için üç cilt halinde yazılmıştır.⁷²
- **Risâle fî Hukmi'l-Kanadili'n-Nebeviyye:** Medine'de bulunan kandillerin gümüşten mi yoksa altından mı yapılması gerektiğine ait bir eserdir.⁷³

---

⁶² Divlekçi, s. 39.

⁶³ Divlekçi, s. 39.

⁶⁴ Divlekçi, s. 40.

⁶⁵ Divlekçi, s. 40.

⁶⁶ Divlekçi, s. 40.

⁶⁷ Divlekçi, s. 40.

⁶⁸ Divlekçi, s. 40.

⁶⁹ Divlekçi, s. 40.

⁷⁰ Divlekçi, s. 40.

⁷¹ Divlekçi, s. 40.

⁷² Divlekçi, s. 40.

⁷³ Divlekçi, s. 41.

2. Mütercim Ahmed Âsım Efendi

Seyyid Ahmed Âsım, Antep'te dünyaya geldi. Doğum tarihi kesin olmamakla beraber 1755 olarak kabul edilir. Babası Antep Şeriyeye Mahkemesi başkatibi Mehmet Cenânî Efendi'dir. Dedesi Antep'in tanınmış bilginleri arasında olan Husûli Efendi, neseb itibarıyla Şeyh Osman'ın soyundandır ve Semerkantlıdır. Şeyh Osman Semerkant'tan Anadolu'ya göç ettikten sonra önce Maraş'a sonra da Antep'e yerleşmiştir.⁷⁴

Âsım Arapça gramer bilgilerini Ömerzade Hafız Efendi ve Hacı Hasanzade'den, hadîs ilmini Hacı Muhammed ve kardeşi Ahmed'den, dinî bilgileri Hoca Necip Efendi'den nazım ve nesir ile yazma bilgilerini babasından ve Kilisli Ruhi'den öğrenmiştir.⁷⁵

Anadili Türkçe olan Âsım, Arapça ve Farsçayı bu dillerde şiirler yazabilecek boyutta öğrenmiştir. “Âsım'ın Arap ve Fars dillerindeki geniş bilgisini Antep'in Suriye sınırında bulunmasına bağlayanlar varsa da bu düşünce doğru değildir. Antep halkı tamamiyle Türk olduğu gibi şehirde ve çevresinde hiç kimse Arapça bilmez. Âsım da Türk hocalardan ders görmüştür. “Antep o zaman önemli bir bilim merkezi idi. Arapça ve Farsça da zamanın başta gelen bilginlerinden sayılırdı. Hoca Münip ile Hasan Ayni de o çağda Antep'te yetişen iki büyük bilgin ve şairdir.”⁷⁶ Antep'in zamanın mühim bir ilim merkezi oluşu, Âsım'ın babasının ve dedesinin eğitilmiş, tanınmış kişiler olması, kendisinin de öğrenmeye meraklı oluşu ve kuvvetli iradesi onun yetişmesinde etkili olan faktörlerdir.

Mahkeme kâtipliği yaparak başladığı meslek hayatına Battalzâde Mehmet Nuri Paşa'nın divan kâtibi olarak devam etmiştir. Mehmet Nuri Paşa'nın idama mahkûm olması ve çıkan kargaşa nedeniyle bir müddet Kilis'te yaşamak mecburiyetinde kalmıştır. Çıkan kargaşada dedesinden kalan kütüphanesi bile yağmalanmış ve bu durum Âsım'ı ziyadesiyle müteessir etmiştir. İçine düştüğü sıkıntı sebebiyle ailesini Antep'e gönderen Âsım h. 1024 yılında İstanbul'a giderek devrin şair ve ilim adamlarıyla tanışma fırsatını buldu. Kazasker Tatarcık Abdullah Efendi'nin taltifi ile karşılaşması, onun için bir rahatlama vesilesi olur. 1796'da müderrislik belgesi alır. Bu

⁷⁴ Ömer Âsım Aksoy, *Türk Diline Emek Verenler, Mütercim Âsım*, TDK Tanıtma Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1962, s.10.

⁷⁵ Ayrıca bk., İhsan Işık, *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, VI, (2. bs.), Elvan Yay., Ankara 2007, s. 2563.

⁷⁶ Aksoy, s.11.

yıllarda tercümesine başladığı ve altı yıllık bir çalışmanın ardından 1797’de tamamladığı “*Tibyân-ı Nâfi’ der Terceme-i Burhân-ı Kâtu*” çeviriismiyile dönemin Osmanlı Padişadı III. Selim’e sunmuştur.⁷⁷ Bu takdim üzerine padişah III. Selim, Âsım’ı bir ev, medrese ruûsu ve 300 kuruşluk bir maaşla ödüllendirmiştir. Ancak Âsım, Şeyhülislam Topal Atâullah Mehmed Efendi’nin engellemeleri nedeniyle bağlanan bu maaşdan yeterince istifade edemediğini “*Tarih*”inde dile getirir.⁷⁸ Oysa *Burhân-ı Katı* çevirisi için yazılan takrizler, Ataullah Efendi ve onun hocası Antepli Münip Efendi’ye aittir.⁷⁹

“*Mütercim*” adıyla anılmaya başlamasına vesile olacak faaliyetlerin ilkinin gerçekleştiren Âsım, *Burhân-ı Katı* çevirisinden bir yıl sonra gençlere Arapça öğretmek amacıyla *Tuhfe-i Âsım*’ı yazar ve arkasından da *Siyer-i Halebi*’yi Türkçeye tercüme ederek hâmilliğini yapan III. Selim’e sunar.⁸⁰

Âsım’ın belagatteki ustalığını ve ilimdeki enginliğini bu eser anıldığında her defasında yeniden dillendirecek olan *el-Kamûs*’u tercümeğe başlaması, Hacc ziyareti sırasında eski hocası Abdullah Necip Efendi’nin tavsiyesi üzerine vukû bulur. Beş yıl süren bu çeviri faaliyeti sırasında Osmanlı yönetiminde padişah değişikliği olmuş ve III. Selim’in yerine tahta II. Mahmut çıkmıştır. Bundan sonra *Kamûs Tercümesi* diye anılacak olan çeviri eser, II. Mahmut’a sunulmuştur. Âsım, yaptığı işlerden dolayı devrindeki bürokratlardan ve sâir ilim adamlarından destek görmediğini sadece padişahlardan destek gördüğünü “*Tarih*”inde dile getirmiştir. III. Selim devrinde yanan evinin 2-3 kat büyüklüğündeki bir ev, II. Mahmut tarafından *Kamûs Tercümesi*’nin takdiminden sonra Âsım’a hediye edilmiş ve kendisi Süleymaniye Müderrisliğine yükseltilmiştir.

Muhtelif kaynaklarda Âsım’ın hayatının çok sıkıntılar içinde geçtiği belirtilse de sözü edilen bu eziyetlerin tüm yaşamında vâki olduğunu söylemek pek mümkün görünmemektedir. Zira uzun yıllar hatta ölümüne kadar devam eden memuriyet hayatı ve müderrislik vazifeleri maişet endişesini karşılamaya kâfi gelmiş olmalıdır.

⁷⁷ M. Fatih Kirişçioğlu, *Mütercim Âsım Efendi’nin Kâmûs Tercümesi’ndeki Uzun İsimleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1988, s. 9.

⁷⁸ Mustafa S. Kaçalın, “Mütercim Âsım Efendi”, *D.İ.A.*, C. 32, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1996, s.200.

⁷⁹ Aksoy, s.13.

⁸⁰ Aksoy, s.13.

9 Safer 1235 / 27 Kasım 1819'da vefat eden, çocukları ve eşinin⁸¹ yanına medfûn bulunan Âsım, geride adının her zaman anılmasını sağlayacak *klâsik* eserler bırakmıştır. Mezarı Karacaahmet Mezarlığı'ndadır.

---

⁸¹ “Âsım'ın karısı Antep'li, Fadlacızade Hacı İsmail Efendi'nin kızı Kerime Hanım'dır. Bundan Hâmit Muhammed ve İsmail Nevres adlı iki oğlu olmuştur. Antep'te doğmuş olan büyük oğlu Hâmit, kalemden yetişme hâcegândı. 1820'de baş mukataacı bir yıl sonra da gureba-i yemin kâtibi oldu. Bir aralık Antep'e gidip sonra İstanbul'a döndü ve Beşirağa Camiinde Farsça okuttu. 1842'de öldü. Arapça meşhur sözleri Türkçeye çeviren *Terceme-i Mezaminü'l-Emsal* adlı bir eseri vardır. (...) İsmail Nevres 18 yaşında, müderris iken ve babasından bir ay önce ölmüştür. Âsım'ın karısı Kerime Hanım ise 1843'te ölmüştür.” Aksoy, s.15-16.

İKİNCİ BÖLÜM

MÜTERCİM ÂSİM EFENDİ’NİN HAYATI VE ESERLERİ

2.1. MÜTERCİM AHMED ÂSİM EFENDİ’NİN ESERLERİ

Antepli Âsım Efendi sahip olduğu ününü Arapça ve Farsçadan Türkçeye tercüme ettiği eserlerle kazanmıştır. Onun sözlükçülük alanında bir *ekol* olarak anılması, temel başvuru kaynağı niteliğinde olan *Burhan-ı Katı* ve *el-Kamûs*’u çevirilerindeki başarısından kaynaklanmaktadır. Çevirilerinde Arapça ve Farsça kelimelere karşılık olarak gösterdiği öz Türkçe kelimeler ve ağızlarda kullanılan sözcüklere yer vermiş olması, Âsım’ın ilim sahasındaki temâyüzünü kuvvetlendiren nitelikler olmuştur.

Burhân-ı Katı’: Farsçadan Farsçaya ve elifba sırasına göre tertip edilmiş olan bu sözlüğün müellifi Tebrizli Hüseyin bin Halef’dir. Ahmed Âsım bu eseri bir takım ilâvelerle “*Tibyân-ı Nâfi’ der Terceme-i Burhân-ı Kâtı*” adıyla tercüme etmiş ve 1797’de III. Selim’e takdim etmiştir.⁸²

Âsım, eseri *Kâmûsu’l-Acem* diye isimlendirmiş olmasına rağmen eser, *Burhân-ı Katı Tercümesi* şeklinde anılmıştır.⁸³

Ahmed Âsım bu çeviriyi yaparken otuz civarında eserden faydalanmış ve eserin orijinalinde bulunan tanzim biçimini fetha, kesra ve ötre sırasına göre yeniden tertip etmiştir.

Orijinali 837 büyük sayfa olan eser, Âsım’ın altı yıllık çalışmasıyla 1797 yılında tamamlanmıştır. Bu çeviri eser tamamlanmasının ardından iki yıl sonra 1799 yılında ilk kez III. Selim’in emriyle İstanbul’da basılmıştır. Son baskısı ise 2009 yılında Türk Dil Kurumu yayınları arasından çıkmıştır.⁸⁴

Burhân-ı Katı Tercümesi’ni üstün kılan özellikleri Asım Aksoy şu şekilde sıralamıştır:⁸⁵

- a. Âsım, eseri birebir aynen çevirmemiş muhtelif kaynaklardan da istifade ederek adeta yeni bir eser vücûda getirilmesi,
- b. Eserde bulunan kelimelerin orijinal tertip biçimini Âsım’ın üstün, esre, ötre ile yeniden sıralamış olması,

⁸² Ayrıca bk. (Aksoy, s. 36., Kirişcioğlu, s. 11., Kemal Güler, *Kâmûsul’l-Muhît Tercümesi’ndeki Türkçe Hayvan İsimleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1988, s. 9.)

⁸³ Kaçalın, s. 200.

⁸⁴ Hzl., Mürsel Öztürk, Derya Örs, *Burhan-ı Katı*, Mütercim Âsım Efendi, TDK Yay., Ankara 2009.

⁸⁵ Aksoy, s. 37-38.

- c. Kalıcı kavram işareti oluşturan madde başı kelimelerin açıklamalarında bulunmayan bazı bilgilerin eklenmiş olması,
- d. İleride Kamûs Tercümesi'nde de görülecek bir husus olan, madde başı kelimelere öz Türkçe karşılıkların verilmiş olması,
- e. Farsça kelimelere verilen Türkçe karşılıkların tam anlamıyla yerini bulabilmesi için zaman zaman ağızlara ait kelimelerin kullanılmasıdır.

Kamûs Çevirisi: Arapçadan Arapçaya geniş bir sözlük olan *el-Kamûsu'l-Muhît*'in Türkçeye çevirisidir. Bu eserin Arapça aslının farklı adlarla anıldığı daha önce belirtilmişti.⁸⁶ Çalışmamızın esasını teşkil eden bu eserin orijinali hakkında yukarıda yer verilen bilgilerden sonra eserin Türkçeye yapılan tercümesi üzerinde durmak daha yerinde olacaktır. Âsım'ın, Hocası Abdullah Necip Efendi'nin telkini üzerine başladığı bu eser, beş yıl gibi kısa bir sürede (1805-1810) tamamlanmasının ardından II. Mahmut'a sunulan eser, ilk kez padişahın emriyle İstanbul'da 1814'te üç cilt halinde basılmıştır. İstanbul'da 1888'de dört cilt olarak ikinci baskısı yapılmıştır. Bundan önce de Mısır'da 1851-1855'te baskısı gerçekleşmiştir.

Yazdığı *Tarih*'i bir kenara bırakacak olursak sözlüçülüğünün yanı sıra aynı zamanda bir münşî olan Âsım, eserinin mukaddimesinde Allah'ın inayetiyle önce *Burhân-ı Katı* çevirisini şimdi de *Kamûs*'un çevirisini tamamlayarak Arap ve Acem söz ülkelerini fethedebildiğini belirtir.

Arapça kelimelere karşılık olarak gösterilen Türkçe kelimelerin seçiminde gözetilen titizlik ve ortaya konulan başarı sebebiyle Türkçenin de zengin bir sözlüğü haline gelen *Kamûs Tercümesi*, ilk olarak “*El-Okyânûsü'l-basît fî Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît*” adıyla çevrilmiş olmasına rağmen *Okyanus Tercümesi* adıyla da anılmaktadır.

Sözlükte yer alan kelimeler Cevherî ekolüne göre tertip edilmiştir. Yani bugün bilinen elifba / abece sırası yerine, kelimelerin sülâsî köklerinin son harflerine göre bir diziliş mevcuttur. *Kamûs*'ta bir kelime bulunmak istenildiğinde önce aranan kelimenin kök harfleri tespit edilir. Kök harflerin sonuncusunun geçtiği bölüm bulunur. Bu bölüm ise kelimelerin ilk harflerine göre tanzim edilmiştir. Örneğin مكتب kelimesini bulmak için;

Önce kelimenin aslî harfleri bulunur. (ك ت ب)

⁸⁶ Bk. Fîrûzâbâdî, Dile Ait Eserleri, s. 8.

Sonra bu harflerin sonuncusunun bulunduğu bölüme gidilir. (Faslü'l-ba/ ب)

Bu bab kelimelerin ilk harflerine göre dizilmiş olduğundan bu bölümde kelime bulunur.

Aslında bir çeviri eser olan *Kamûs Tercümesi*'nin, mütercimın yaptığı ilave, düzeltme ve tenkitler sebebiyle te'lif bir eser haline geldiği de söylenebilir.

Ömer Asım Aksoy'un⁸⁷ *Mütercim Asım* başlıklı eserinde bu çeviri için sıraladığı bazı özellikleri burada hatırlamak, Âsım'ın sadece bir mütercim olmadığını göstermek için yerinde olacaktır.

- a. Âsım eseri sadece çevirmekle yetinmemiş, Fîrûzâbâdî'nin Besair adlı eserinden de istifade ederek bazı maddelere çeşitli eklemeler yapmıştır.
- b. Şârihin şerhinin yeterince aydınlatıcı olması için kendi düşüncelerine de yer vermiştir.
- c. Eserin birçok yerinde “*Mütercim der ki*” ifadesiyle kendi bilgilerini de eklemiştir.
- d. Müellif ile şârih arasında bir ihtilâf varsa hangi tarafın haklı olduğunu belirtmiştir.
- e. Müellifin hata yaptığı şârihin de temas etmediği bazı durumlarda kendisi müellifi eleştirmiştir. Bazen de şârihin ilave ettiği bir bilgiyi reddetmiştir.
- f. Arapça sözlüklere öz Türkçe karşılıklar bulmada son derece titiz davranmıştır.
- g. Arapça sözcüklere tam karşılık bulmak konusunda ağızlarında yaşayan kelimelere yer verecek kadar ileriye gitmiştir.
- h. Yaptığı açıklamalar oldukça sade ve anlaşılır bir biçimdedir.

- **Tuhfe-i Âsım:** Gençlere Arapça öğretmek amacıyla yazılan bu manzum sözlük 1251 beyitin yer aldığı ve 70 sahifeden meydana gelmektedir. Bu eserin yazılmasından önce de *tuhfe* adını taşıyan birçok eser kaleme alınmıştır. *Yeni çıkan, yeni ve armağan* anlamına gelen *tuhfe*, ezberlenmek üzere yazılan eserlere isim olmuştur. *Tuhfe-i Lugat-i Arabiyye* diye de anılan eser, giriş bölümünde yer alan iki mesnevîden sonra Arap alfabesinde bulunan –elifbe sırasına göre- harflerle kafiyeli olan manzum parçaları ve üç mesnevî barındırır. H. 1254 / M. 1838'de Mısır'da Bulak Matbaası'nda basılan eser, Manisalı Şair Ahmed Esad tarafından şerhedilmiştir.⁸⁸

⁸⁷ Aksoy, s. 22.

⁸⁸ Güler, s. 8.

- **Âsım Tarihi:** *Tarih-i Osmanî* ve *Vak'a-i Selimiyye* de bilinen bu eser, Mütercim Ahmed Âsım Efendi'nin sözlük tercümelerinden sonraki en meşhur eseridir. Eser, Âsım'ın vakanüvislik yaptığı dönemdeki gözlemlerinin bir neticesi olarak yazılmış olmasına rağmen eserde, ferdî sıkıntılarının anlatıldığına da şahit olunur. İki cilt halinde İstanbul'da basılmıştır.⁸⁹ 1806-1808 yıllarını kapsayan eser III. Selim'in tahttan indirilişi ile II. Mahmut'un tahta çıkışının ilk yıllarını anlatmaktadır. Âsım'ın sözlük çevirilerinde görülen sade ve açık anlatımının yerini bu eserde ağır, ağdalı ve süslü bir anlatım alır. Ömer Asım Aksoy'un Fuad Köprülü'den aktardığı şu cümleler Âsım'ın bu eserdeki tutumunu açıklamaya yardımcı olacaktır:

*“Naima'dan Cevdet Paşa'ya kadar gelen vakanüvislerin, hatta umumiyetle tarihçilerin en kıymetlisi ve en sanatkârı olan Asım, tenkidci görüşleri, devrinin içtimâî psikolojisini anlatan umumî tahlilleri, ferdiyetleri yahud vakaları tasvir ederken, çizgi ve renklerinde biraz mübalâğalı olmakla beraber, çok canlı duran tabloları ile Osmanlı tarihçiliğinin nadir simalarından biridir.”*⁹⁰

- **Merahu'l-meâli fî Şerh-i Kasideti'l-Emâli:** Siraceddin Ali bin Osman el Üşî'nin akaide dair bir kasidesinin şerhidir. Âsım Efendi'nin hem Türkçeye çevirdiği hem de şerhini yaparak III. Selim'e sunduğu bu eser, İstanbul'da basılmıştır.⁹¹

- **Terceme-i Siyer-i Halebî:** Eserin aslı Halepli İbrahim Efendi tarafından yazılmıştır. Hz. Peygamber'in hayatını anlatan 63 beyitlik manzûm bir eserdir. Âsım Arapçadan Türkçeye çevirdiği ve şerhettiği bu eseri III. Selim'e sunmuştur. Eser, h. 1248 / m. 1832'de Kahire'de basılmıştır.⁹²

- **Muzhirü't-Takdis Bihurûci Taifeti'l-Fransis:** Orijinal adı *“Mazharu't-Takdis bi Zehâbi (Zevâli) Devleti'l-Fransis”* olan eserin müellifi Abdurrahman bin Hasan el-Cebertî'dir. Eserin orijinal hali III. Selim'e sunulmuştur. Mısır'ın Fransızlar tarafından işgali sırasındaki günlük olayların anlatıldığı eserin tercümesinin kaynaklarda Mustafa Behçet Efendi tarafından yapıldığının belirtilmesi doğru bir tespittir. 1807'de tamamlanan bu eser, 1865'te *Târîh-i Mısır* adıyla yayımlanmıştır. Aynı eser mütercim Âsım tarafından da tercüme edilmiştir.⁹³

⁸⁹ Zeki Velidi Togan, *Tarihte Usûl*, (4. bs.), Enderun Kitabevi, İstanbul 1985.

⁹⁰ Aksoy, s.50.

⁹¹ Kaçalın, s.201.

⁹² Ayrıca bk. (Güler, s. 8., Kirişcioğlu, s. 12., Kaçalın, s. 201.)

⁹³ Karslı, s. 95.

Makâle-i İstibsârâmız Der Beyân-ı Âmeden İngiliz: İngilizlerin İstanbul'a gelişini tasvir eden on altı varaktan oluşmuş bir eserdir. Âsım'ın kendi el yazısıyla yazdığı müsveddenin Fâtih Millet Kütüphanesi'nde bulunduğu söyleniyor⁹⁴ olsa da bahsi geçen parçalar İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde TY, 1638 numarası ile kayıtlıdır.⁹⁵

Şiirleri: Klâsik kültürün olduğu geçmiş devirlerde şiir yazmak hemen herkes için geçerli bir durum idi. Mütercim Âsım da bu geleneğe müntesib olmak dolayısıyla şiirler yazmıştır. Şiirlerini ne kendisi ne de bir başkası divan haline getirmemiştir. Bunlardan bir kısmı Bayezid Kütüphanesi'nde 834 numaralı mecmûada bulunmakla beraber muhtelif mecmûalarda da Âsım şiirlerine rastlamak mümkündür.⁹⁶

---

⁹⁴ Bk. Numan Yazıcı, *Mütercim Âsım ve Kâmûs Tercümesi (Hadis İlimleri Yönünden Değerlendirme)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 1999, s. 45.

⁹⁵ Kaçalın, s. 201.

⁹⁶ Güler, s. 8.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK ÇALIŞMALARINDAKİ ESASLAR

3.1. AMAÇ VE İLKELER

Türk dili ile ilgili olarak bugüne kadar yapılan çalışmalarda incelenen metinlerin derin yapısındaki mesajın yüzey yapıya çıkarılmadığı, sadece transkripsiyonlu metin çalışmalarının ağırlık kazandığı bir gerçektir.⁹⁷

Bir dile ait kurallar bütününe ortaya konulabilmesi ve dile ait anlam inceliklerinin tespit edilebilmesi için tarihi metinler çok önemlidir. Belirli çalışmalara kaynaklık edecek eserlerden istifadeyi artırmak ve kolaylaştırmak için bu eserlerin günümüz yazı sistemine aktarılması da son derece önemlidir.

Mütercim Âsım Efendi sadece bir çevirmen değil aynı zamanda dil kullanımında son derece başarılı bir ilim ehlidir. Âsım'ın sözlükçülüğü ve özellikle çevirileri hakkında söylenilenlere bakıldığında, çevirilerinin değerine değer katan hususiyetlerin başında yabancı kelimelere karşılık gösterdiği öz Türkçe kelimelerin seçimindeki titizliği ve vukûfiyeti gelmektedir.

Yapılan araştırmalarda, Mütercim Âsım Efendi ve özellikle *Kamûs Tercümesi* üzerine bugüne kadar yapılmış çalışmalarda eserin çeviri yazısının yapılmadığı anlaşılmıştır. Kelimelerin harekesiz yazılması ve çok sayıda Arapça cümle ve ibareyi barındırması gibi hususlar, bu durumun senepleri olarak düşünülebilir. Bu yüzden mezkûr eserin bir bölümünün transkripsiyonun yapılarak günümüz abecesine aktarılması amaçlanmıştır.

3.2. YÖNTEM VE TEKNİKLER

Bu çalışmada *Kamûs Tercümesi*'nin 66-130 sayfaları arasındaki bölümün transkripsiyonu yapılmıştır.⁹⁸

Eserden daha kolay yararlanabilmek için önce kelimelerin bulunduğu sayfa numaraları verilmiş daha sonra madde başları kenara çekilmiştir. Parantez içindeki rakamlar satır numaralarını göstermektedir.

⁹⁷ Funda Kara, *Namık Kemal'in Mektuplarında Söz Dizimi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2001, s. 49.

⁹⁸ Transkripsiyon yapılırken Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Efrasiyap GEMALMAZ'dan alınan *TimesEfras* ve Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU'ndan alınan *TL Times New V1000* yazı fontlarından faydalanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. METİN

- 66 El-istiḍāʿetu** Bir nesne ile (3) ziyālanmak ve ziyā talep eylemek maʿnāsınadır. *Teḳūlu isteḍaʿet bihi* ve istiṣāre maʿnāsına istiʿmāl (4) olunur ki güyā ki umûrı mültebis olan kimse zulmet içre olmağla çerāğ-ı reʿy-i müsteşārdan (5) istifāde-i nûr rüşd ve tedbîr éder ve *minhuʾl-ḥadîṣ [lā testeḳḳu bi-nārin ehleʾş-şirki]* ḥadîs-i (6) merḳûm ehl-i İslāmı küffār ile müşāvere-i umûr édüp reʿy tedbîrlerinden istifāza (7) ve istifāde eylemekten menʿ zımında sādır olmuştur.
- El-Musteḳîḳ** Ḥulefā-yı ʿAbbasiyyeden (8) Ebu Muhammed Hasan bin
- bi-Emrillāh** Yusuf laḳabıdır. Otuz üçüncü ḫalifedir.
- Ḍuhā** Ğurāb vezninde (9) bir mevziʿ adıdır ki Sāʿadetu bin Cevbe el-Huzelî nām kimsenin oğlı anda medfûn olmağla (10) merḳûma zü-ḍuhā ıtlāḳ eylediler.
- Eḍ-ḍahyeʿu** ʿAsced vezninde seyyāl nām şecere şebîh (11) bir nevʿ-i şecer adıdır. Ve ḍahyeʿu ve ḍahyeʿehu heʿ ile ḫayz görmez olan ḫatuna dénür (12) ve şedy ve lebeni olmayan ḫatuna dénür. Şāriḫ dér ki bu maddede maḍāheʿudan meḥḫûzdur ki (13) müşābehet maʿnāsınadır güyā ki ol ḫaletlerde erkeğē müşābih olmuştur ve ʿinde Sibeveyh (14) bu memdûdedir feʿale veznindedir ve hemzesi zāiʾddir. Ve ʿinde Ebu ʿÖmer ve meduhā ile ḍahyāʿudur (15) lakin bunda iki ʿalāmet-i teʿnîs cemʿ olmuştur intehā ve ḍahyeʿ şusuz beyābāna dénür ki (16) çöl taʿbîr olunur ve ḍahyetān teşniye beniyesiyle iki şʿib adıdır ki serāte arzından (17) gelürler.
- Eḍ-ḍahyeʿetu** Deḫrace vezninde bir nesneyi muḫkem ve üstüvār eyleyüb süst (18) ve gevşek eylemek maʿnāsına. *Yuḳālu ḍahyeʿe emruhu izā meriḍahu ve lem yeḫkumuhu.*

EI- Müfā'ale (19) vezninde müdāhāt lafzından lügatdır ki bir
müdāhe'etu nesneye müşābih ve müsākil olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu*
 (20) *ḍāhe'ehu muḍāhe'etun ey ḍāhā'* ve rıfḳ ve sühuletle
 mu'amele eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu ḍāhe'e* (21) *bihi izā*
rafeḳa bihi.

Et-tadyie'tu Tecrube vezninde ḥatunun evlādı çok olmak ma'nāsınadır.
 (22) *Yuḳālu ḍahy'eti'l-imre'etu tedyi'ete* lakin bunda ma'rûf
 olan nun ve taḥfifle (23) ḍane'e 'unvanında olmaktadır nete ki
 zikr olındı. (24)

Faşlu't-Ṭā'i'l-Muhmeleti

Eṭ-ṭaṭa'e Zelzele vezninde başı aşağı eğmek ma'nāsınadır.(25) *Yuḳālu*
ṭaṭa'e ra'sehu izā ṭāmenehu ve ḥafedahu ve atı eşdirtmek
 veya segirtmek için üzengi ile (26) yaḥûd ayaklarıyla tepüp
 dürterek taḥrik ma'nāsınadır. *Yuḳālu ṭaṭa'e ferasehu izā* (27)
neḥazehu bi-feḥizeyhi ve ḥarrakehu li'l-ḥudri ve at
 segirdirken açılmak için dizgini küşedüp dizgin (28) tutan
 elini yelisine toḡru şalıvermek ma'nāsınadır. *Yuḳālu ṭaṭa'e*
yedehu bi'l-ināni izā (29) *erselehā bihi li'l-iḥḍāri ve'r- rakḍi*
 ve bezl ve infāḳ malda sür'at ve mübalaḡa eylemek
 ma'nāsınadır. (30) *Yuḳālu ṭaṭa'e fi mālihi izā esra'a*
infāḳahu ve bāleḡa.

Et-taṭa'ṭu' Tezelzül vezninde baş aşağıya (31) eğilmek ma'nāsınadır.
Yuḳālu ṭaṭa'e ra'sehu fetetaṭā'u.

67 **Eṭ-ṭaṭā'u** Selsāl vezninde şol (1) obruk ve isik ve alçak yere dénür ki
 içinde olan şahş pinhān olup görünmeye (2) *Yuḳālu*
ḥicābuhu't-ṭaṭāhu felem erahu ve huve'l-muhebiṭu mine'l-
erḍi yesturu men kāne ve kurumu kışa yerden (3) yapmak
 alçak deveye dénür.

- Eṭ-ṭabʿetu** Ṭanın ve banın sükunuyla sirişt ve fetret ve ḥalıka (4) maʿnāsınadır gerek kerîm ve gerek leʿîm olsun *Yuḳālu bihi ṭabʿetun kerîmetun ev leʿîmetun ey ḥalıkatun.* (5)
- Eṭ-ṭaşu** Ṭanın fethi ve se-yi müselleseinin sükûnuyla çocuklar çelik çomak oyunu oynamak (6) maʿnāsınadır. *Yuḳālu ṭaseʿe's-şabiyyu ṭaş'en mine'l-bābi's-sālisi izā leibe bi'l-ḳuleti* ve insan cevfinde olan (7) fażalâtı irʿac ve iḥrāc eylemek maʿnāsınadır gerek teberrüz ve gerek kayʿ ve istifrāğ olsun (8) *Yuḳālu ṭaseʿer'-raculu ey elḳā māfi cevfihi.*
- Eṭ-ṭuru** Ṭanın fethi ve rānın sükûnuyla
- Veṭ-ṭurûu** (9) Ḳuʿûd vezninde bir kimse bir yerden gelivermek ʿale-ḳavlin nāgihānî çıkagelmek maʿnāsınadır. (10) *Yuḳālu ṭaraʿe fulānun ʿale'l-ḳavmi ṭarʿen ve ṭurûʿen mine'l-bābis-şāniyyi izā etāhum min mekānin ev ḥarace* (11) *ʿaleyhim minhu fecʿetin ve humuṭ-ṭurrāu ke'l-ḳurrāi ve ṭ-ṭuraʿāu ke'l-ulemāi* bu cihetle ğurbaya daḫi ṭuraʿā (12) ıtlāk olunur.
- Eṭ-ṭarāetu** Şehābe vezninde.
- Veṭ-ṭarāu** Şehāb vezninde bir nesne (13) ter ü taze olmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu ṭaruʿeş-şeyu ṭarāʿeten ve ṭarāʿen mine'l-bābi'l-evveli ve'l-ḥāmisi* (14) *ḍiddu zeviye.*
- Eṭ-ṭarūu** Emîr vezninde ter ü taze şeye dēnür. Pejmürde muḳābilidir *Yuḳālu* (15) *şeyun ṭarūun ey beyne ṭ-ṭarāetu.*
- Eṭ-ṭurānî** Furḳānî vezninde geldiği yer maʿlûm olmayan (16) nesneye dēnür. *Yuḳālu ḥamāmum ṭurāniyyun ey lā yudrā min ḥaysu etā ve ʿinde'l-bāḍi turān.* (17) Bir tağ adıdır ki anda göğercin kuşu keşir olur nisbetinde ḥammām-ı ṭurānî dēnür. (18) Ṭarîk maʿnāsına ve münkir ve aʿzim olan emre ıtlāk olunur. *Ve minhu yuḳālu ḥazā kelāmum* (19) *ṭurāniyyun ey munkerun.*

- Eṭ-ṭāriʿe** Dāhiye ve belāya ıtlak olunur. Nāgihānî zuhûr (20) eylediğiçün.
- El-iṭrāʿu** Hemzenin kesrile medḥ ve sitāyişde mübālağa ve ifrāt eylemek (21) maʿnāsınadır. *Yuḳālu iṭraʿehu izā bāleğa fi medḥihi.*
- Eṭ-ṭurʿetu** Ṭanın zammı ve rānın sükûnuyla (22) zıkr olunan ṭurʿ ṭurûʿ maʿnâlarından isimdir. Bir şeyin baġteten bir aġurdan zuhûri ḥāletine (23) dēnür. *Ve minhu yuḳālu ṭurʿetu's-seyli ey defʿatihi.*
- Eṭ-ṭaseʿu** Ṭanın ve sinin fethile.
- Ve'ṭ-ṭasūʿ** (24) Sinin sükûnuyla tuḥme ve imtilā olmak alâ-ḳavlin yağlu ve cereb taʿām yemekle bıkup (25) tiskinmek maʿnāsınadır. *Yuḳālu ṭasi'e'r-raculu ve ṭase'e ṭas'en ve ṭus'en mine'l-bābi'r-rābi'i ve's-sālişi (26) izā'tteḥame ev mine'd-desemi ve utanmak maʿnāsınadır. Yuḳālu ṭasi'e minhu ey istiḥyā.*
- Eṭ-ṭasîḍu** Emîr (27) vezninde ṭaʿāmdan imtilā olmuş yāḥûd bıkup tiskinmiş kişiye dēnür.
- El-iṭṭisāʿu** Hemzenin (28) kesrile ṭaʿāmdan imtilā éttirmek maʿnāsınadır. *Yuḳālu eṭseʿehu's-şibeʿu ey itteḥamehu.*
- Eṭ-ṭāsietu** (29) İmtilā olmuş yāḥûd bıġın mideye dēnür. *Teḳûlu nefsi ṭāsi'ten ey mutteḥametun ev mine'd-desemi.*
- Eṭ-ṭaşʿetu** (30) Ṭanın zammı ve şın-ı muʿcemenin sükûnuyla
- Ve'ṭ-ṭuşʿetu** Hemze vezninde zükām (31) iletine dēnür ve asla bir işe yaramayan āciz ve şakîl ve ṭutkun kimseye dēnür. *Yuḳālu (1) raculun ṭaşʿun ve ṭaşʿetun ey fedmun ʿayiyyun.*
- El-iṭşāʿu** Hemzenin kesrile zükām iletine uğramak (2) maʿnāsınadır. *Yuḳālu iṭşe'e'r-raculu izā eşābehu'z-zekām.*

- Eṭ-ṭaşʷu** Ṭanın fetḥi ve şının (3) sükûnuyla cimā^c eylemek maⁿāsınadır. *Yuḡālu ṭaşʷu'l-merʔeti izā cāmi^cahā.*
- Eṭ-ṭufūʷu** Ḳu^cūd (4) vezninde āteş ve çerāġ makûlesi süyenmek maⁿāsınadır. *Yuḡālu ṭafiʔeti'nāru ṭufuʷen mine'l-bābi'r- (5) rābi'i izā zehebe lehebuhā.*
- El-intifāʷu** İnfī^cāl vezninde ṭufūʷ maⁿāsınadır. *Yuḡālu (6) inṭafeʔeti'n-nāru bi-maⁿen ṭafiʔet.*
- El-iṭfāʷu** Hemzenin kesrile söyündürmek maⁿāsınadır. *Teḡūlu (7) iṭfeʔeti'n-nāri ey eḡmedethā.*
- Muṭfiʷul-cemri** Berdü'l-^cacūz ve ḥüsüm ta^bîr olunan eyyām-ı (8) ma^chûdenin beşinci yāḥûd dördüncü günüdür ki şiddet-i bürûdeti ocakta ve mangalda āteş (9) közlerini iṭfā eder.
- Muṭfiʷu'r-raḡfi** Rānın fetḥi ve ḡadın sükûnuyla āfet ve dāhiyeye (10) ıtlāk olunur. Razaf-ı bādiyede ḡarāret-i şems ile āteş gibi kızgın taşa dēnür. (11) *Yuḡālu tamāhu'ullāh bi-muṭfiʷi'r-raḡfi ey ed-dāhiyye.*
- Muṭfiʷetü'r-raḡfi** Şol çervîş yaġı (12) kıṭ^casıdır ki kızgın taş üzre vaż^c olursa eriyüp ḡarāretini izāle eder ola (13) ve şol yılāna olunur ki begāyet zehrinin olmaġla kızgın taş üzre gezüp (14) yürise zehri ol ṭāşın ḡarāretini iṭfā eder ola.
- Eṭ-ṭafenşāʷu** Fe-yi ve şın-ı mu^cceme (15) ile semendel vezninde za^cîf ve nā-tuvān kimseye dēnür ve za^cîfü'l-basar kimseye dēnür.
- Eṭ-ṭullāʷu** (16) Ṭanın zammı ve lāmın teşdidiyle kurımış ḡan üzre olan pul pul kabuġa (17) dēnür. Ḳaşretü'd-dem maⁿāsına mü'ellif bunu mu^ctell bābında daḡi zikr eylemişdir.
- El-iṭlinşāʷu** (18) İḡ^cinsās vezninde göçmek maⁿāsınadır. *Yuḡālu iṭlenşe'e'r-raculu izā teḡavvele min menzilin ilā menzilin*
- Eṭ-ṭalenfeʷu** (19) Feyle semendel vezninde çok sözlü keşirü'l-keḡam kimseye dēnür.

- El-iṭṭinfāʿu** (20) İslinkā vezninde yere yapışmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu iṭṭenfēʿer-raculu izā leziḳa bi'l-erḍi ve minhu* (21) *Yuḳālu cemelun muṭṭlenfiʿu ʿş-şerafi ey lāşiḳu ʿs-senāmi* yaʿni örgüci sivri olmayıp başık (22) ve yaştım deve demektir.
- Eṭ-ṭinʿu** Ṭānın kesri ve nunun sükûnuyla baḳıyye-i hayat ve heşāşe-i (23) rûḥ maʿnāsınadır. *Yuḳālu teraktuhu bi-ṭinʿihi ey bi-ḥaşāseti nefsihi* yaʿni anı hayatdan henüz ramaḳ (24) kalmışken bırakub geldim ve ṭinʿ ḥāne ve menzil ve döşeme ve bisāṭ maʿnālarıdır. Ve meylu bi'l-hevā (25) yaʿni heves ve hevāya meyl ile mükteżā-yı nefsi emmāreye tābiʿ olmağa denür. *Yuḳālu maḥalāhu ʿṭ-ṭinʿi* (26) *ey el-meylu bi'l-hevā ve erḍu beyḍāʿin* yaʿni nebātat cinsinden ḥāli kır yere denür ve ravza (27) ve çemenzār ve merğzāra denür. Sûʿ-i zan ve reybe ve töhmet maʿnāsınadır ve maraḳ ve dāʿ maʿnāsınadır. (28) ve ḥavuzda kalan şu baḳıyyesine denür ve yırtıcı cānverler şikār eylemek için şayyādların (29) zübye tarzında ittiḥāz eyledikleri çukura denür ve zübye zānın zammıyla arslan saydı (30) için ḥafr olunan çukurdur ve ṭinʿ harāreti zāʿil olmuş küle denür. Remād-ı hāmīd (31) maʿnāsına ve zinā ve fücûr maʿnāsınadır ve taştan çevrilmiş koyun ve deve ağılına denür. (1) Himmet maʿnāsınadır. Beʿḍuʿṭ-ṭinʿi beʿḍuʿl-himmeh demektir.
- Eṭ-ṭaneʿu** Fetḥateynle ziyādesiyle (2) şusuzlukdan ṭalak böğüre yapışmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu ṭaniʿul-beʿru ṭaneʿen mineʿl-bābiʿr-* (3) *rābiʿi izā leziḳa ṭiḥāluhu bi-cenbihi* ve şerm ve ḥayādan nāşī derûnda olan muzmeri izḥār (4) eylemeyüb tevḳîf ve izmār eylemek maʿnāsınadır. *Yuḳālu ṭaniʿe fulānun izā kāne fi şadrihi şeyʿun* (5) *yesteḥyîʿen yuḥricehu.*

- Eṭ-ṭanʿu** Ṭānın fethi ve nunun sükûnuyla utanmak maʿnâsıdır. *Yuḳālu* (6) ṭaneʿeʿr-raculu ṭanʿen mineʿl-bābiʿs-sāliṣi izā istahyā.
- Eṭ-ṭaneʿetu** Fetaḥātle ṭāniʿ kelimesinin (7) cemʿidir zanaāt maʿnâsıdır ki zānî kelimesinin cemʿidir. Ṭanʿ kelimesi zinā maʿnâsına geldiği (8) zıkr olunmuştur.
- El-iṭnāʿu** Hemzenin kesriyle yurda ve konağa yönelmek maʿnâsıdır. *Yuḳālu* (9) eṭneʿeʿr-raculu icā māl ileʿl-menzili meyl ve himmet maʿnâlarından meʿhûzdur kezalik şu içmek (10) için havz tarafına meyl eylese atnaʿeʿr-racul dérler ve taʿb ve fütûrdan nāṣî nevm (11) ve istirāḥat için bisāṭa meyl eylese atnaʿeʿr-racul dérler ve eṭnaʿe bedende ramak-ı ḥayāt (12) ibkâ eylemek maʿnâsıdır *ve minhu yuḳālu ḥayyetun lā tuṭniʿu en lā yeṣṣu ṣāḥibuhā ey lā tubkî eṭ-ṭanʿe* (13) *ve keḳiyyetuʿr-rûḥ* yaʿni ol bir yılandır ki semm ve defʿi el-teʿsir olmağla şokdığı (14) kimseyi fîl-ḥāl helāk éder. Bakıyye-i rûḥ maʿnâsına olan ṭanʿ lafzından meʿhûzdur (15) ve bunlar muʿtelde lügatlerdir.
- Eṭ-ṭāʿetu** Ṭāʿa vezninde merʿā-yı baʿide dénür ve siyah ve müteʿaffin (16) balçığa dénür.
- Eṭ-ṭayyiʿ** Seyyid vezninde Yemenʿde bir kabilenin pederi ismidir ki kabile-i merḳûma (17) anınla müştehir aʿzam-ı kabāʿil-i ʿArabdır Ḥātem ol kabiledendir. Zıkr olunan Ṭāʿe maddesinden (18) meʿhûzdur. Baʿidüʿl-merāʿi olmak ḥasebiyle yāḥûd ṭāʿe yeṭûʿü maddesinden meʿhûzdur ki (19) gidüb gelmek tereddüd maʿnâsıdır. *Yuḳālu ṭāʿeʿr-raculu yeṭûʿu ṭavʿen izā zehebe ve cāʿe* (20) ve nisbetinde ṭāʿf dénür. Ḥılāf-ı kıyās üzere zirā kıyāş ṭāʿi olmağıdır. Ṭāʿi vezninde (21) ya-yı evlā-yı sākineyi ğayr-ı kıyāş üzere ḥazf édüb yā-

yı s̄aniyeyi elife alb eylediler. (22) Zirā kıyāıda sevākin alb olunmaz cevheri vehmine mebni albi azf ūzre tadīm (23) eyledi.

E-aātu

anāt vezninde bu daı seyyār balıa dēnür. amah manāsına.

E-avū

(24) anın fetı ve vavın sūkūnuyla gitmek ‘ale-avlin irak gitmek manāsınadır. *Yuālu āe* (25) *fi’l-erı yuāu ke-nuāfin yuhafu ey zehēbe ev ebade fi zihābihi ‘anab bāb-ı evvelden biri* (26) öte gidüb gelmek ve ola almak manāsına da geldiı zıkr olunur.

E-ııyyu

(27) anın zammı ve hemzenin kesri ve yānın tedīdiyle muātab olmaa ālī kimseye itlāk (28) olunur avū ve zehāb manāsınadır. *Yuālu mā bi’d-dāri ııyyun ey eade.*

Et-atāıyū

Tefā‘ül (29) vezninde ner ziyāde pahāya ıkmak manāsınadır. *Yuālu teā‘eti’l-es‘āru izā allet afi* (30) *teāye‘et eydī.*

(31) Falū’z-ā’i’l-mu‘cemeti**Ez-aa‘etu**

Zelzele vezninde

70 Ve’z-azā‘u

Selsāl vezninde (1) teke keıye amak hengamında baırmak manāsınadır. *Yuālu aa‘e’t-fısu aa‘eten ve azā‘en* (2) *izā nebbe* ve ūst dudaı yarık olan yāūd ön dıleri olmayan kimse urūfları (3) aı ūzre ta‘yinden āır olmala fehm olunmaz derecesinde gezine alarak tekellūm (4) eylemek manāsınadır. *Yuālu aa‘e’l-e‘lemu ve’l-ihtemmu izā tukellimen bi-kelāmin lā yefhem ve fihi unnetun.* (5)

Ez-ab‘etu

Zānın fetı ve bānın sūkūnuyla ırtlan ve yelili urt ta‘bır olunan cānverin (6) dıisidir. Zāb‘ ‘arca’ manāsına al nūada vāı‘ ‘arca’ kelimesi ıfat-ı kāıfedir. (7)

Yürüyüşünde ‘arec olduğına binā’ en.

- Ez-zarū** Zānın fethi ve rānın sükûnuyla tonmuş (8) şuya dēnür mā-yı mūncemid ma‘nāsına ki buz olacaktır ve şiddet-i berdden kupkuru (9) olmuş toprağa dēnür.
- Ez-zamū** Zānın fethi ve mimin sükûnuyla.
- Ve’z-zamaū** Fethateynle. (10)
- Ve’z-zamāū** Selām vezninde.
- Ve’z-zamētu** Raḥme vezninde şuşamak ‘alâ-kavlin pek (11) şuşamak ma‘nāsınadır. *Yuḳālu zami’e’r-raculu zamēn ve zūmēn ve zimāēn ve zamēten mine’l-bābi’i-r* (12) *rābi’i izā ‘aṭaše evāšidu’l-‘aṭši* ve bir nesneye müştāk ve ārz ve mend olmak ma‘nāsına (13) isti‘māl olunur. *Yuḳālu zami’e ileyhi ey ištāka.*
- Ez-zimū** Zānın kesrile zikr olunan (14) ma‘nālardan isimdir. Şuşuzluk ḥāletine dēnür ve ārzü ve iştiyāk ma‘nāsına olur ve zamū (15) deve kısmına bir kere şu içdikden sonra yāḥūd şuya götürüldükden sonra ikinci (16) def‘ası meyānında mümted olan zamāna ıtlāk olunur ki ol vaḳte kadar şuşuzluğu müddetdir. (17) ba‘z üç ve dört günde bir suvarılıb ve kimi beş ve altı günde on güne kadar (18) i‘tiyād éderler. Hîn-i velādetinden mevte kadar mümted olan zamana ıtlāk (19) olunur. Ve mine’l-evveli’l-meşel mā beḳā minhu’l-ezmeū’l-ḥimār ya‘ni anın zamān-ı ḥayātından (20) hemān ān-ı yesīr kalmışdır. Zirā devābb nev‘inde ḥimārdan çabuk şuşayan ḥayvān (21) yokdur.
- Ez-zemiūn** Ketif vezninde.
- Ve’z-zamānu** ‘Aṭşān vezninde şuşuz teşne (22) kişiye dēnür. Mü‘ennesi

zam²âedir sekrâne vezninde. Cem¹leri zımâdır zânın kesrile. Bunda (23) zânın zammıyla da cā'izdir lakin nâdirdir.

El-mizmâ'u Mi¹çâş vezninde ve murâdifîdir ki (24) şusuz develer şâhibi kişiye dênür. Güyâ ki develerinin şusuzluğuna kendüsi âlet (25) olmuşdur. *Yuğâlu raculun mizmârun ey mi¹çâşun* ya²nî zu ibilin a¹çâş ya²ni zu ibilin a¹çâş.

El-mezmê'u Mağ²ad vezninde (26) ism-i mekândır. Şuşayub şusuz kalacak yere dênür.

Ez-zamâ'etu Seğâbe vezninde (27) bir kimse bed-hûy ve bed-mizâc ve denî tabi¹at olmağla rufağâ ve müşârik ve hem-demlerine inşâf (28) ve ri¹âyeti qalîl ve zindegânî ve muâ¹şereti kelîl olmak hâletine ıtlâğ olunur güyâ ki (29) kendi reyyân olub anları teşne-leb terk ve harâret-i renc ve gâdr ile mahreretü'l-ekbâd (30) éder. *Teğûlu a¹cebetni zamâ'etu fulânen ey su²u hulğihî ve lû²mi deribetihî ve kılletü inşâfihî limuhâliğihî.* (31)

Ez-zum²â Sukra vezninde şol rüzgâra ıtlâğ olunur ki beğâyet serd ve issi (1) ve yâbis esüb aşla ruğûbet ve tenfîs ve mülâyemeti olmaya. *Yuğâlu nîhun zum²â hâratun a¹çşen* (2) *ğayru leyyinetin.*

El-mezmê'i Mevlevî vezninde mâ-yı mağar ile sağy olunan mezmê'a dênür. Maskavî (3) muğâbilidir ki ağarşu ile sağy olunan mezmê'adır ve işbû mezmê'a ve maskava lafzları (4) zamâ' ve sağy kelimelerinden mağdar-ı mîmîlerdir yâları nisbiyyedir.

El-izmâ'u Hemzenin kesrile (5) şuşatmağ ma¹nâsınadır. *Yuğâlu izmâ'ehu ey a¹ççâşehu.* Ve atı tazmîr eylemek ma¹nâsına isti¹mâl (6) olunur ki bir mağall-ı ba¹ide ilgâr yâğhûd çapla gidicek olduğda çend-rûz ağdem atın (7) yemini ve şuyunu

tedrîcle taqlîl édüb ve her-bâr gezdirek tâvından düşürüb
 harbî (8) eylemekden ‘ibâretidir. Yarandırmak ta‘bîr olunur.
Yuḳālu izme‘e’l-feras izā ḍamruh.

Eḷ-tezmi‘etu (9) Tef‘ile vezninde ezmā’ ma‘nālarıdır. *Yuḳālu zame‘ehu
 tezmi‘eten izā ‘ateṣehu ve zame‘e’l-feras izā* (10) *ḍamruh.*

Ez-ḳimā‘u Kitāb vezninde ḳami’ kelimesinin cem‘idir ki ḳizr olındı bu
 ma‘nādandır ki (11) ‘arablar bir atın gövdesinde olan aşıḳları
 ve ek ve oynaq yerleri etlü ve ruḫûbetlü olmayub (12) kezālik
 süst ve sölpük olmayub metîn ve müstaḥkem olsa on füṣûṣ
 hāze’l-ferasu (13) li-ḳimā’in dērler leysset biraḫletin
 leḫimetin ma‘nāsına zirā perverde olan ṣehrî atları dā‘imā
 (14) perveriṣle gövdesi leḫîm ve mufaṣıl ve ‘azāsı süst olub
 Tātār ve bedevî ve ‘askerî (15) ṭā’ifesinin ātları ve ṣaf-ı
 mezbûr üzre olmaḡla her ne ḳadar mesāfe-i ba‘ideye ilgār
 eylese (16) aṣlā vehn ve fütûr ile fūrûmānde olmazlar.

Ez-ḳav‘etu Ḳānın fethi ve vāvın sükûnuyla (17) aḫmaḳ ve sebük-maḡz
 kiṣiye dēnür.

Ez-ḳay‘etu Ḳanın fethi ve yānın sükûnuyla ḳav‘ ma‘nāsınadır (18)
Yuḳālu huve ḳav‘etun ey aḫmaḳun.

Et-tazyî‘ Tef‘îl vezninde bir kimseyi maḡmûm ve mükedder (19)
 eylemek ma‘nāsınadır. *Yuḳālu ḳay‘ehu tezyî‘en izā
 eḡemmeh.* (20)

Faṣlû’l-‘Ayn

El-‘ib‘u ‘Aynın kesri ve bānın sükûnuyla yüke dēnür. Ḥaml
 ma‘nāsına (21) ve muṭlaḳā ağır nesneye dēnür ve yük
 dengine dēnür. ‘Idl ma‘nāsına ve miṣl ve nazîr ma‘nāsınadır.
 (22) Bu ma‘nāda ‘aynın fethiyle de cā’izdir.

El-‘ab‘u ‘Aynın fethiyle güneṣin ziyā ve pertevine dēnür. (23) *Yuḳālu
 ra‘eytuhu bi-‘ab’i’ṣ-ṣemsi ey bi-ḳiyā’ihā ve yuḳālu ‘abun*

kedemun ya'ni ma'nā-yı mezbûrda mu'tell olarak (24) 'abu daği lügatdir. Dem ve yed gibi āhiri ıskāt olunub 'abu'ş-şems daği dénür.

El-'ab'u

(25) Kezālik 'aynın fetħi ve bānın sükûnuyla bir nesneyi düzüb қоşub hāzır ve āmāde eylemek (26) ma'nāsınadır. *Yuqālu 'abe'l-metā'u ve'l-emru 'ab'en mine'l-bābi's-şālisi izā hey'eh* ve 'askerî yoluyla (27) yaşayub tertîb techîz eylemek ma'nāsınadır. *Yuqālu 'abe'l-ceyşu izā cehezeh* ve dehen ve tayyîb (28) ma'ûlesinin eczālarını terkîble 'amele götürmek ma'nāsınadır. *Yuqālu 'abe't-tayyibu izā şane'ahu* (29) ve *hale'ahu* ve iş işlemek ma'nāsınadır. *Teqûlu mā e'bre bihi ey mā asna'u* ve қayıрмақ mübālāt (30) ma'nāsınadır. *Teqûlu mā e'be bi-fulānin ey mā ebāluh.*

Et-ta'bi'etu

Tef'ile vezninde.

Ve't-ta'bî'u

72

(31) Tef'îl vezninde 'ab' ile iki ma'nā-yı evvelde murādıdır. *Yuqālu 'abe'l-metā'u ve'l-emru ta'bi'eten* (1) ve *ta'bî'en izā hey'ehu* ve *yuqālu 'abe'l-ceyşu izā cehezeh.* Bunlar da mu'telde daği lügatdir.

El-'abā'u

(2) Şehāb vezninde.

Ve'l-'abā'etu

Hayla yün'den ma'mûl ma'rûf libâsdır ki Türkî'de aba ta'bîr (3) olunur. Hırқа-yı şûfiyye ve cübbe-i peşmiyeden i'bāretdir ve 'abā' şehāb vezninde aħmaқ ve şekîl (4) ve nādān ve nā-tırāş kimseye itlāқ olunur. Cem'î a'bi'e gelür ecvibe vezninde. *Yuqālu huve* (5) *'abā'un ey aħmaқun şekîlun* ve *ħammun.*

El-ma'be'etu

Miknese vezninde hayz paçāvrasına dénür.

El-ma'be'u

(6) Maқ'ad vezninde tarîқ ve mezheb ma'nāsınadır. *Yuqālu lā yerifu ma'be'eten ey mezhebeh.*

- El-‘itbā’e** (7) İfti‘āl vezninde namāzsız olan hātun bez tutunmak ma‘nāsınadır. İhtişā’ gibi. *Yukālu i‘tebe‘eti’l-* (8) *hā‘idu izā ihte‘set.*
- El-‘inde‘vetu** Aynın kesrile fin‘alve vezninde bir huşûş-ı çetin (9) ve paçarız ve tolaşık ve pîç-ā-pîç olmak hāletine dēnür ‘usr ve iltivā’ ma‘nāsına ve firīb ve fend (10) ve hadf‘a ma‘nāsınadır ve ğılze‘ ve cefve ma‘nāsınadır ki bir nesne kalın ve kaba ve yakışiksız (11) ve bî-üslûb ve endām olmağdan i‘bāretdir ve cür‘et ve ikdām şāhibi adama dēnür ve keyd ve mekr (12) ma‘nāsınadır ve ulu beliyeye dēnür. Edhā ed-devāhî ma‘nāsına ve mine’l-meşel İne tahte (13) tarîkatike li-‘inde‘vetin ve tarîka t̄anın ve rā-yı müşeddedenin kesrile sükûn ve sükût ve rehāvet (14) ma‘nāsına olmağla senin böylece epsem ve hamûş turmañ tehi değıldir. Elbette zımmında bir mekr (15) ve dāhiye ihdās ideceğın der-kārdır demekdir. Mazreb-i meşel ma‘kûmdur.
- El-‘inde‘vu** (16) Hāsız bu dağı cür‘et ve ikdām şāhibi kimseye dēnür. *Yukālu huve ‘inde‘vu ve ‘inde‘vetun* (17) *ey muğaddemun ceñ‘un.* (18)

Faşlü’l Ayni’l-Mu‘cemeti

- El-ğāğā‘u** ‘Avāhık-ı cebeliye āvāzelerine dēnür ve ‘avāhık ‘uvhuğ (19) lafzının cem‘idir. Tağ kırlangıcına ve ğammaz karğaya dēnür. *Teğulu semi‘tu’l-* (20) *ğāğā‘e ey savtu’l-‘avāhiki’l-cebeliyyeti* lafzı şıfat-ı kāşifedir.
- El-ğab‘u** (21) Ğaynın fetħi ve bānın sükûnuyla bir nesneye kaşd ve mübāşeret eylemek ma‘nāsınadır. *Yukālu ğabe‘elehu* (22) *ve ileyhi ğabe‘en mine’l-bābi’s-sālişi izā kaşade.*
- El-ğidki‘u** Ğaynın ve kafın kesrile zibric vezninde (23) yımurğanın dāğlınde beyāzına yapışık olan yufkaca zāra dēnür. ‘alā-

ķavlin yımurķanın (24) beyāzına dēnūr ki ekl olunur.

El-ġarķaʿetu Deħrace vezninde yımurta tavukdan hemān (25) zıkr olunan ince zār ile ıķıkmak maʿnāsınadır ki üst kabuġu olmayub yalnızcā ol (26) zār ihāta eylemiş ola. Tavuġun ķuvvetsizliġinden yāħūd āħer ʿārazdan nāşi olur (27) *Yuķālu ġarķaʿetuʿl-beydate izā ġaractu ve ʿaleyhā ķaşruhaʿr-raķîķ* ve tāvuk vech-i mezkūr (28) üzere yımuķlamak maʿnāsınadır ki henüz kemāle varmaķsızın vażʿ idüb yāħūd baʿdaʿl-vażʿ (29) birūnuyla şoymasından olur. *Yuķālu ġarķaʿetiʿd-decācetu izā feʿalte bi- beydihā*. Müellif (30) işbu ġarķaʿ māddesinin hemzesini aşliyye iʿtibāriyle burada zıkr idüb lakin ġarķ (31) māddesi zeylinde Cevherîʿyi taħṭîʿe ile hemzesinin zāʿid olduġını imzā ve taķrîr (1) ġarķaʿetiʿd-decācete bi-beyzatihā ey bazethā ve leyleha ķışrun yābisin iʿbāretiyle tefsîr eylemekle (2) kelāmını mahall-ı taʿarruz olduġı ġayr-i setîrdir.

73

(3) Faşlüʿl-Feʿ

El-feʿfeʿu Ķaşr ile fedfed vezninde.

Veʿl-feʿfāʿu Selsāl vezninde hîn-i (4) tekellümde fāʿ ġarfını çok söyleyen pepeyi kimseye dēnūr. Yaʿni ıztırārî fā ile tekellüme (5) lisānı çok çok māʿil ola ki iki ġarfde ıķalınur ola. *Yuķālu (6) raculun feʿfeʿe ve feʿfāʿ ey muraddiduʿl-fāʿi ve mukessiruhu fi kelāmih.*

El-feʿfeʿe Zelzele vezninde tekellümde (7) fāʿ ġarfını çok söylemek üzere pepeyi olmak maʿnāsınadır. *Yuķālu fihi feʿfeʿetun ey ġalebetuʿl- (8) fāʿi ʿalā lisānihi.*

El-febʿetu Fānın fetħi ve bānın sükūnuyla şol saġanaklı yaġmurdur ki (9) bir sāʿat yaġub şonra sākin ola ekşeri yaz eyyāmında

olur.

Mā-fete'e

Tā-yı fevkiyenin (10) harekāt-ı şülāşiyle ki fi'l-aşl bāb-ı şülāşiden ve rābi' ve hāmisdendir ve bu ef'āl-i nāqışadandır ki (11) hadeş-i delāleti meslûb olub hemān zamāna dāll ve haber-i manşûbla istiqlāl ve istikmāle (12) muhtāc olan ef'āldendir. Mā zāle ve mā baraḥa ma'nāsınadır ki keynûnet-i dā'imeyi mütezammındır (13) ve bunda eşher olan tānın kesriledir ki fi'l-aşlî bāb-i rābi'dendür. *Yuḳālu mā futi'e bi-zikrihi* (14) *ey māzāle yezkuruhu* ya'ni anı dā'ima zıkr eder oldu ve bunda hemze ile mā efte'e daḥi (15) lügatdir ki ef'āl bābındandır. *Yuḳālu māefte'e yezkuruh* lügatdir ve bunların māddesi fet' (16) kelimesidir ki fānın fetḥi ve tānın sükûnuyladır. Bir nesneden ferāḡat idüb bi'l-küllüye unutmak (17) ma'nāsınadır. *Yuḳālu futi'e 'anhu fete'en mine'l-bābi'r-rābi'i izā nesiyehu ve inḳada' 'anhu ey inkefe* (18) ve ba'zlar içinde mādde-i mezbûre hemîn nefy ve inkāra maḥşuşdur müsbeten isti'māl olunmaz (19) zirā mā zāle ve mā beriḥa muradifi olmak ma'nā-yı nefy ile şûret-peẓîr olur ve eḡer ādāt-ı (20) nefyden mücerrede zıkr olunur ise elbette niyetde itibār olunur hatta A'rablar ādāt-ı nefyi (21) hazf ve niyetde taḳdîr ile isti'māl ederler ve *minhu ḳale'l-Te'alî [Ta'llāhi teftu tezkuru Yûsufe]* (22) El-ayetü *ey māteftā'u ve fete'e fi'lun ṭammun* meḥuzu olarak kırmak, kesr ma'nāsınadır. *Yuḳālu fete'ehu'l* (23) *fete'e mine'l-bābi's-şālişi izā kesrehu* ve söyündürmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu fete'e ey itfā'eh* bu ma'nalar (24) İmāmun'n-Naḥu İbn-i Mālikden menḳûldür. Cem'u'l-luḡāti'l-Müşkile nām kitābda îrād ve İmām Ferrā'ya (25) 'azv ve isnād eylemişdür. Şaḥîḥ ve şevābdır. Ebu Hayyān Endülüsî ve sā'ir ba'z a'lam

ğalaṭ (26) idüb İbn-i Mālikî tağlini eylemişlerdir. Menşe-i ğalaṭları mādde-i ātîdir ki fe-ṣeṣ māddesidir ya'ni (27) ṣe-yi müşelleṣe ile feṣeṣ māddesinden muşhaf olmak zu'ım eylediler.

El-feṣṣu

Fānın fethi ve ṣe-yi (28) müşelleṣenin sükûnuyla ğaḏabı def' ve teskîn eylemek ma'nāsınadır ki ma'nā-yı ātîden me'hûzdur (29) *Yuḳālu fete'e fulānuni'l-ğadabe feṣṣ mine'l-bābi's-şālisi izā sekenehu ve keserahu ey ḥiddetuhu ve feṣeṣ ve fusû.* (30) ḳu'ûd vezninde tencerenin kaynaması sākin kalmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu feṣeṣe'l-ḳıdrü fe-ṣeṣ ve fusû'en* (31) *izā sekene* ğaleyānuhā ve bārid nesneyi ısıtmağla bürûdeti kesr ve teskîn eyleseler feṣeṣe's-ṣeyṣu (1) dērler. Siñen yerde bi't-teshîn ma'nāsına ve bir nesneyi bir kimseden men' ile ferāğat ettirmek (2) ma'nāsınadır. *Yuḳālu feṣu's-ṣeyṣi 'anhu izā kefehu* ve ğaleyān üzere olan süd köpüklendikten sonra (3) yüzünde olan köpük pārelenüb şoğuşmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu feṣu'l-lebeni izā ağlā fe'rtefi' lehu* (4) *zebedu ve taḳṭa'a.*

74

El-ifṣā'u

Hemzenin kesriyle yorılıb fūrûmānde ve bî-tāb olmak ma'nāsınadır. (5) *Yuḳālu ifṣe'e'r-raculu izā a'yā ve fetr* ve bir nesne sükûnet bulmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu ifṣe'e'l-ḥarru* (6) *izā sekene* ve iḳāmet eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu ifṣe' bi'l-mekāni izā eḳāme* ve ḥasteyi terletmek için (7) taşları kırdıktan sonra üzerlerine şu süzüp ba'ḏehu ḥasteyi ol taşlar üzere (8) yaturmak ma'nāsınadır ki Ā'rāb 'ādetleridir zirā bādiyede ḥamām olmaz ve bu ma'nā yine teskîn (9) ma'nāsına raci'dir. *Yuḳālu ifṣe'u li'l-merîḏi ey aḥmû hicāreten ve raṣev* (10) *'aleyhe'l-mā' fākib 'aleyhe'l-vec' le-ya'riḳu.*

- El-fec̣u** Fenin fethi ve cimin sükûnuyla.
- Ve'l-fucā'etu** Fenin zammı (11) ve elifin meddiyle nāgihānî çıkagelmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu feuce'ehu ve fece'ehu fec'en ve fec'eten mine'l-bābi'r-* (12) *rābi'i ve's-şālişi izā heceme 'aleyhi ve fece'* fenin fethi ve cimin sükûnuyla cimā' eylemek ma'nāsınadır. (13) *Yuḳālu feci'el-mer'etu fec'en mine'l-bābi's-şālişi izā cāmi'i-hā.*
- El-mufā'etu** Müfā'ale vezninde. (14)
- Ve'l-ifticā'u** İfticāl vezninde bunlar da ānsızın erişmek ve şataşmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (15) *fece'ehu mufā'eten ve'ftece'ehu ifticā' bi-ma'nā fece'h.*
- El-fucā'etu** Fenin zammı ve elifin med ile maşdardır ki (16) zıkr olındı ve isim olur. Ânsızın 'ale'l-gafle çıkagelen şeye dénür ve Fucā'e Ḳuṭrā (17) nām şā'irin pederi ismidir.
- El-fece'u** Fethateynle devenin karnı büyük olmak ma'nāsınadır (18) *Yuḳālu fece'eti'n-nāḳtu fec'en mine'l-bābi'r-rābi'i izā 'azmun baṭnihā.*
- El-mufāci'u** Mimin zammı (19) ve cimin kesrile arslana itlâk olunur .
- El-findā'etu** Fenin kesriyle baltaya dénür (20) fās ma'nāsına cem'î fenādîd gelür ğayr-i kıyās üzre ama finde've māddesi ki (21) vaviyladır. Fend māddesinde mezkûrdur.
- El-fera'u** Mehmûza-yı maḳşûrā cebel vezninde. (22)
- Ve'l-ferā'u** Seḫāb vezninde yaban eşeğine dénür. Hımāru'l-vaḫş ma'nāsına 'alā-ḳavlin (23) yaban eşeğinin gencine dénür cem'î efrā' gelür ki cem'-i kılletidir ve firā' gelür fenin (24) kesriyle ki cem'-i keşretidir ve minhu'l-meşel [*kullu's-şaydefi cevfu'l-fera'i*] ey kulluhu dunehu fera'l-feza (25)

burada hemzeden mücerreddir zirā kelām-ı mezbûr meşel olub ve meşeller vaḳf ahîr üzere (26) mevzûa'dır ve ma'nāsı ve cümle şikār ḥımār-ı vaḥşi derûnunda mûndericdir dêmekdir. Menşe' (27) budur ki bir gürûh şayyâdlar şikāra çıkup kimi ḥar-gûş kimi āhû maḳûlesi ḥayvānlar (28) şayd ve birisi bir yabān eşeği şikār idüb sergerdelerine götürdükde ol ḥurdeleri (29) tarḥ ve yabān eşeğini ahz istiḥsān éderek kelām-ı mezbûrî îrād eyledi güyā ki (30) ekber-i şayd olmağla mecmûa'nın maḳāmında olmuşdur. Ba'dehu keşîr maḳāmına ḳā'im olan bir şey (31) 'azîm ḥaḳḳında ḍarb eylediler. Mü'ellif kullehu dune îbāretiyle tefsîr eylemekle ğayrılar anın (1) mertebesine vāşl ve ānda olan keşret-i laḥm sa'irede ḥāşıl değildür dêmek (2) muḥtemeldir.

75

- El-ferî'u** Emîr vezninde ferî lafzında lügatdir ki a'cayib ve ğarîb nesneye dénür. (3) *Yuḳālu emrun ferî'un ey fera* ve bu mu'tell bâbında daḥi mersûmdur.
- Fera'** Fethateynle Yemen'de (4) bir cezire adıdır.
- El-fes'u** Fenin fetḥi ve sinin sükûnuyla libāsı yırtub pârelemek (5) ma'nāsınadır. *Yuḳālu fes'u's-sevbu fes'en mine'l-bābi's-sālişi izā şikḳah* ve değnekle arḳaya urmaḳ (6) ma'nāsınadır. *Yuḳālu fusi'e fulānen izā ḍarabe zahruhu bi'l-ʿaşa* ve men'e eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu fusi'e (7) fulānen ʿanhu izā mene ʿahu.*
- Et-tefsî'u** Tef'îl vezninde bu daḥi libāsı yırtmaḳ ma'nāsınadır. *Yuḳālu (8) fes'u's-sevbi tefsî'en izā şikḳah.*
- Et-tefessü'** Tefe'ül vezninde libās yırtılmaḳ ma'nāsınadır. *Yuḳālu (9) fes'u's-sevbi fetesfe'en ey teşakḳaḳ* ve bir kimsenin arḳasına değnekle urmaḳ ma'nāsınadır. *Yuḳālu (10) tefesse'ehu ey*

darabe zahruhu bi'l-‘aşā ve bir maraz ve ‘illet nāse yayılıb
‘ām ve şāmil olmak (11) ma‘nāsınadır. *Yuḳālu tefesse’e
fihim el-meraḍu ize’n-teşera.*

El-fese’u

Fethateynle göğüs çakub arka (12) içre olmak vechile
қанbûr olmak bazaḥ ma‘nāsınadır ‘ale-□avlin göğüs çıkık ve
göbekte (13) kaşık arası bir tarafa toğrı yumrı ve tomalac
olmak yāḥûd meşî hâletinde güyā ki (14) maḳ‘adını iki
cānibe burub döndürür gibi çalkıyarak yürür olmak yāḥûd
oturdukda (15) kıyāma zaḥmet ve meşakḳatle kâdir olmak
yāḥûd bel kemikleri iki ḳaynāḳ aralarına girmekle (16) arka
başık ve çökük olmak ma‘nāsınadır. *Yuḳālu fesi’e’r-raculu
fes’en mine’l-bābi’r-rābi’i icā* (17) *kāne efse’e.*

El-efse’e

Aḥmer vezninde zıkr olunan şıfat üzere olan kişiye dēnür.
(18) *Yuḳālu raculun efse’e ey ebzaḥ evillezi ḥareca şadruhu
ve nete’et ḥatletuhu evillezi izā meşa* (19) *ke’ennehu yuci’u
ussuhu ev men izā ḳa’ade lā-yesteḥi’u en yeḳûme ilābi-ceḥdin
ev men daḥale şulbuhu fî* (20) *ve rekeyhi.*

El-mefsû’

Mechûl vezninde şol kimsedir ki dibini döndirüb çalkayarak
yürür (21) ola.

Et-tefeşşu’u

Şın-ı mu‘ceme ile tefe‘ül vezninde tefessü’ lafzında lügatdir
ki bir maraz cümleye (22) yayılıb şāmil olmak ma‘nāsınadır.
Yuḳālu tefşe’e fihim el-meraḍu ize’n-teşera.

El-feş’u

Fenin (23) fetḥi ve şının sükûnuyla ululanmak faḥr ve zehv
ma‘nāsınadır. *Yuḳālu feşe’e’r-raculu efşe’en mine’l-bābi’s-
(24) şālişi izā feḥara.*

El-ifşe’u

Hemzenin kesriyle bir kimse büyüklenmek istikbār ve ta‘zım
(25) ma‘nāsınadır. *Yuḳālu efşe’e’r-raculu efşe’en ize’s-
tekbera ve ta’zame.*

Et-tefeşşu’u

Tefe‘ül vezninde (26) bir kimseyi maşḥaralığa alub hezl ve
istihzā eylemek ma‘nāsınadır. *Teḳûlu* (27) *ifḍa’ethu ey*

eḥamtuhu 'inde'l-baḥdi.

- 76 **El-ifḍā'u** Dād-ı muḥceme ile ikrām vezninde itām eylemek maḥnāsınadır. *Yuḳālu tefṣe'e bihi izā seḥara (28) minhu.* Bu mādde de şavāb olan ḳāfile-yi aḳzā' olmaktadır
- El-faḥ'u** (29) Fenin fethi ve ṭānın sükūnuyla ḥaṭā' kelimesinde cem' maḥnālarında muradıdır ve ḥaṭā' ḥā-yı (30) mühmele ile dir nete ki mevḳi'inde zıkr olındı *Yuḳālu feṭa'ehu feṭ'en mine'l-bābi's-sālisi ey ḥata'ehu (31) fī me'ānîhā ve feṭ'* bir nesneyi ufatmak ve ḥurd ḥaṣḥāṣ eylemek maḥnāsınadır. *Yuḳālu feṭ'u's-şey'u (1) feṭ'en izā şedḥuhu* ve bir kimseye ḥoşlanub ḥaz eylemediği iş eylemek ya ol maḳule işde bulunmak (2) maḥnāsınadır. *Yuḳālu feṭa'el-ḳavmü izā rakkebehüm bi-mā lā-yuḥibbun* ve deveye pek ağır yük yüklemekle belini (3) başdırmak maḥnāsınadır. *Yuḳālu feṭa'e zahru bi-ḡayrihi feṭ'an izā ḥamale 'aleyhi ḥamlen seḳılen fāṭme'enne (4) ve daḥale.*
- El-feṭa'u** Fethateynle.
- Ve'l-fuṭatu** Cür'aḳ vezninde arka içeri girüb göḡüs (5) ṭaşra çıkmak vechle olan ḳanbûrluḳ ḥāletine dēnür ve feza' fethateynle maḥnā-yı mezbûreden (6) maşdar olur *Yuḳālu feṭā'e'r-raculü feṭ'an mine'l-bābi'r-rābi'i izā daḥale zahruhu ve ḥarece (7) şadruhu* ve feṭ'an yaşşı burunlu olmak maḥnāsınadır. Faṭas gibi. *Yuḳālu feṭi'e'r-raculü izā feṭāse.* (8)
- El-eḫa'u** Aḥmer vezninde arkası girüb göḡüsü çıkmış olan ḳanbûra dēnür (9) ve yaşşı yayvān burunlu kişiye dēnür. Eḫas maḥnāsınadır.
- Et-tefā'u** Tefā'ül vezninde (10) göḡüs ṭaşra çıku arka içeri girmek tefā'üs maḥnāsınadır 'ale-□avlin bu tefā'ü'sden (11) eṣid olur *Yuḳālu tefāṭe'e'r-raculü izā teḳā'ase ev eṣeddü minhu* ve

girülenmek te'ehhür ma'nāsınadır. (12) *Yuḳālu tefāte'e ānhu izā te'eḥḥera* ve şavaşdan kesr ve hezîmetle girü dönme ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (13) *tefāte'e fülānun ānhüm ba'de mā ḥamele izān kesera ve race'a ānhum*.

El-ifṭā'u Hemzenin (14) kesrile içām eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu eḫta'ehu ey eḫamehü'* ve çok cimāc eylemek ma'nāsınadır. (15) *Yuḳālu eḫta'e'r-raculu izā cāme'a keṣīran* ve hoş-ḥûy iken bed-ḥûy olmak ma'nāsınadır. (16) *Yuḳālu eḫta'e fülānun izā sâ'e ḥalkahu ba'de ḥasinin* ve bir kimsenin māl ve menālini firāvān olub (17) şervet ve sāmān şāhibi olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu eḫta'e'r-raculu izā't-tese'at ḥalehu*.

El-feḳ'u (18) Fenin fethi ve kafın sükûnuyla gözi ve bedende zuhûr iden sivilce ve çiban maḳûlesini (19) şoyub düşmek yāḥûd urub dürtmekle ya oymağla çıkarmak 'ale-□avlin gözi kör (20) eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu feḳā'e'l-āynu ve'l-beṣratü ve naḥvehā feḳā'e mine'l-bābi's-sāliši izā keserahe* (21) *ev ḳal'ahā ev yuḥiḳḳahe* ve fiān kimse ḥışm ve ğazabını teskîn eyledi dicek perde feḳā'e (22) nāzariye dērler *Yuḳālu feḳā'e nazireyhi ey ezhebe ğadebehe*.

Et-teḫḳi'etu Tef'ile vezninde bu daḥi (23) göz çıkarmak feḳā' ma'nāsınadır. *Yuḳālu feḳā'e'l-āynu tefakḳaetün bima'nā feḳā'eha*.

El-infikā'u İnfi'āl (24) vezninde.

Ve't-teḫḳu' Tefe'ül vezninde göz çıkmak ve yāre ve çibān maḳûlesi dişlemek ma'nāsınadır. (25) *Yuḳālu feḳḳahā feinfekḳā'e ve tefakḳā'e*.

El-fuḳû' Ḳu'ûd vezninde çāyır ve sâ'ir nebāt kısmı yağmurdan (26) yā seyl şuyundan ālûde ve toz toprak olmağla devābb ve mevāşî ekline şalāḥiyetden (27) kalmak ma'nāsınadır.

Yukālu feḳā'et'il-beha feḳav'ü izā terabbe'l-meḳaru ve's-sîlü felāte'k-külhel yevme (28) ve beha. Ḥablin vezninde şıbyānın pisi pisi dédikleri kılçıklı nebâtdır ki kedi otı ta'bir (29) olunur.

- El-feḳ'ü** Fenin fetḫi ve ḳafın sükûnuyla.
- Ve'l-füḳ'etu** Cür'a' vezninde.
- Ve'l-fuḳā'etu** (30) Fenin zammıyle hemze vezninde.
- Ve'l-feḳā'etu** Fethâtle.
- Ve'l-fāḳiyā'u** Ḳafın kesrile sābiyā' (31) ma'nāsınadır ki 'avretde oḡlān yataḡı dédikleri deridir ki yeni tevellüd éden veledin başında (1) çıkub veledin başından şıḳḳ éderler yāḥûd yufḳa deridir ki veledin burnı üstünde (2) olur. Eḡer ber-ḫaraf eyleseler veled buñalub helāk olur. Ebe kadınlar çocuk niḳablu (3) toḡdı deyü eş yayarlar ve feḳ' fenin fetḫi ve ḳafın sükûnuyla ḥulḳı oyma çukura (4) dénür ki taşlarda ve kayalarda ve ba'z pek yerlerde olub anda şu müctemi' olur. Türkî'de (5) ḳaf ta'bir olunur ve feḳ' bir mevzi' adıdır.
- El-fuḳ'a** Sukre vezninde şol nāḳadır ki (6) ḫaḳvehu 'illetine uğramış ola ve ḫaḳvehu deveye maḫşûş bir 'illetdir ki işābet éden deve (7) bevl b'ardan münḳaḫi' olur ve gāḫ olur ki laḫm ve 'urûḳı müntefih olub yarılr ve ba'zā (8) şiddet-i intifāḫından işkenbesi yerinden kopar.
- El-feḳ'ü** Emîr vezninde zıkr olunan (9) ḫaḳvehu 'illetine uğramış erkek deveye dénür. Bi'aynihi marāz-ı mezbûre de dénür (10) ve feḳ'ü ma'nāsınadır ki ba'z kayalarda ve pek yerlerde olan ḥulḳı oyma çukura dénür (11) anda şu érkilür.
- El-iftiḳā'u** İfti'āl vezninde pābuşcı ve sarāc ve meşkdüz maḳûlesi (12) bir nesne dikerken metîn ve muḫkem olmak için iki taraflu

dikiş yerlerine važc olunan (13) mîşîn parçaları aralığına bir parça daği važc idüb üzerinden bir dikiş daği çekmek (14) ma'nāsınadır. *Yuqālu ifteḳā'e'l-ḥarazu izā āda aleyhi vece'ale beyne'l-keliteyni keḫiten uḫra.* (15)

El-mufḳa'e Muḫdese vezninde derelere ıtlāk olunur. Evdiye ma'nāsına zemini şıkk étdikleriçün (16) pes mufḳa'e bir dereye ıtlāk olunur.

El-fel'u Fenin fetḫi ve lāmin sükûnuyla bir nesneyi (17) fesāda vérüb tebāh eylemek ma'nāsınadır. *Yuqālu felā'un fellen mine'l-bābi's-sālişi izā efsedehü.* (18)

El-fene'u Fethateynle çokluk keşret ma'nāsınadır. *Yuqālu māḫun zü fenne'ün ey keşratün.* (19)

El-fen'u Fenin fetḫi ve nunun sükûnuyla gürûh ve cemāat ma'nāsınadır. *Yuqālu cā'e fennün minhüm ey cemā'atün.* (20)

El-fey'u Fenin fetḫi ve yānin sükûnuyla ibtidā güneşlik olub şonradan yürimekle güneşliği (21) neş ve izāle éden gölgeye déntür. Şāriḫ dér ki fey' kelimesi fi'l-arz rücu' (22) ma'nāsına maşdardır. Bu münāsebetle ehl-i taḫḫik zevālden şonra olan gölgeye ıtlāk étdiler. (23) Bir cānibden bir cānibe ric'ati içün ve zıll-ı ḳabl-ez-zevāl olan gölgeye taḫş eylediler (24) ba'zlar zıll-ı setr ma'nāsına olmağla cem'î-i evḳātda olan gölgeye ıtlāk eylediler pes (25) buna göre fey' mefhūmdan e'amm olur ḫatta derede meşruhdur ki ba'zların celestü fi (26) fey'i's-şecereti ḳavli ḡalaḫtır. Şavāb olan fi zılli's-şecereti démekdir. Zirā fey' rücu' (27) ma'nāsından me'hūz olmağla zevāl şemsden şonra meşriḳ ḫarafına dönen gölgeye ıtlāk (28) olındı ve zıll-ı setr ma'nāsından me'hūz olmağla muḫlākā güneşliği setr éden gölgeye (29) ıtlāk

olunmuştur. Gerek muḳaddemā güneş iken setr idüb gölge olmuştur ve gerek ašlā (30) güneşlik olmayub dā'imā gölge olsun ki ḳuytū ta'bīr olunur ḫatta sevād-leyle daḫi (31) zıllu'l-leyl ve zıllu'l-arḍ ıtlāk olunur. Entehī ve mü'ellif başāirde zıllın fey' mefhūmundan (1) 'imā olduğunu terciḫ eylemiştir ve Rubeh'den menḳūldür ki şol gölge ki muḳaddemā güneşlik (2) iken andan şu'ā-yı şems zā'il olmağla ḫāşıl ola ānā zıll ve fey' ıtlāk olunur (3) ve şol gölge ki yeri muḳddemā güneşlik olmaya ana hemān zıll ıtlāk olunur ve lehezā (4) ḳile eşmese tensiḫu'l-zıllü ve elfe'ü yensiḫu'ş-şemsü vebne's-sükeyt dédiğē zıll-ı tūlū'a (5) şemsden zevāle kadar olur ve fey' zevāldenşonra olur. Pes kütüb-i fiḫḫīyyeden fey' zevāl (6) ta'bīri tecrīde meḫmūl olur ve Zemahşerī ḳavli budur ki lafz-ı zıll fi'l-aşl setr (7) ma'nāsına olmağla cem'î-i evḳātta vāḳi' olan gölgeye ıtlāk olunur ba'dehu temyīz (8) için zıllı ḳabl'üz-zevāle ve fi' rüçû ma'nāsına olub ve ba'de-z-zevāl gölge rāci' (9) olmağla ana taḫşış eyledirler ve fey' kelimesi fi'l-aşl maşdar olmağla ıtlāk-ı mezbûr (10) mübālağā için olur yāḫûd aşlı feyyi'e idi seyyid vezninde ba'-de-hu taḫfif olunmuştur (11) meyyit ve meyt gibi entehī ve fey' lafzının cem'i efye'e gelür ve fuyû'e gelür. Fenin zammıyla ve fey' (12) küffârdan alınan ğanîmet malına ıtlāk olunur. İslām tarafına rüçû için yāḫûd (13) ḫuḫām-ı dünyevîyi zıll-ı zā'ile teşbihe mebnîdir *Yuḫālu nāle elfi'ü eyi'l-ğanîmwtü* ve māl-ı cizye (14) ve ḫaraciyye ıtlāk olunur ve kuş sürisine ıtlāk olunur ḳatye'u ḫayr ma'nāsına (15) maşdar ve olur rüçû ma'nāsına *Ḳale Te'ālā [ḫatta tefi'e ila emrillāhi] ey terci'u ile't-tā'ati (16) ve yuḫālu fa'el-mevla min imrā'etühü ey kefera 'an yeminihi ve race'a*

ile'l-imraetihi burada mevlî kelimesi (17) mu^çî vezninde eylâ'e lafzından ism-i fâildir ve eylâ'e zevceye kurbân eylemek üzere yemîn eylemek (18) maⁿâsınadır. ve fey^o kelimesi tehavvül ve inşirâf maⁿâsınadır. *Yuḡālu fā'e'z-zillü izā taḡavvülün* ve ġanîmet (19) almak maⁿâsınadır. *Teḡûlu fi'tü'l-ġanîmeti ey eḡaztühā ve aġnemtühā*.

- El-mefye^eetu** Mimin ve yânın fethile (20) ve yânın zammıyla da lügatdır ki mefyû^udur fey^o kelimesinden ism-i mekândır. Gölgecik sâyedâr (21) olan yere dênür.
- El-fey^eetu** Fenin fethiyle.
- Ve'l-fî^eetu** Fenin kesrile bunlar da rücû^c (22) maⁿâsınadır. *Zâhirā benâhü merrahü ve binâ^un nev^cdir.*
- El-ifâ^eetu** İḡâme vezninde rücû^c eylemek (23) maⁿâsınadır. *Yuḡālu efâ^hü'z-zillü ey race^a ve māl-ı küffârı ehl-i İslâma fey^o ve ġanîmet kalmak (24) maⁿâsınadır. *Teḡûlu efâ^hü'l-lahü 'ale mālî'l-küffâri ey caelehü fey^enli.**
- El-istifâ^eetu** İstifade (25) vezninde bu daḡi rücû^c eylemek maⁿâsınadır *Yuḡālu istafâ^e izā race^a ve māl-ı küffârı fey^o (26) ve ġanîmet cihetiyle almak maⁿâsınadır. *Teḡûlu istafâ^eetü'l-māle ey eḡaztühü fey^en.**
- El-fî^eetu** (27) Cîehu vezninde ṡā'ife ve ġürûh maⁿâsınadır. Ta^câzud ve ta^câvün bâbında yekdiġere müterâci^c (28) olduklarıçün ve bunun aşlı fî^e idi. Fenin kesr ve medd ile fî^c vezninde hâ' ḡarfî (29) vasat-ı kelime olan yâ-i sâḡıṡadan ıvazdır cem^ci fey^oûn gelür şuzûz üzere ve fete^et (30) gelür. Şiyât vezninde kıyâs üzere *Yuḡālu cā^et fi^etün keşiratin ey ṡa'ifetün.*
- El-mufâ^u** Mimin (31) zammı ve elifin meddi ile ifâ^eeden ism-i mefûldür şol kimseye ıṡlâḡ olunur ki beldesi (1) ya memleketi feth olunub müsülmine fey^o olmuş ola.

- El-mufîu** Muḥf vezninde ifâeden ism-i (2) fâi'dir. Bir beldeyi feth ve fey' eden kimseye dênür ve mine'l-hadîs [*Lâ-yuḡmeru mefâun ʿala meḡun*] (3) *ey yuḡmeru Mevla ʿala ʿarabiyyin* ya'ni ehl-i sevâd şahâbe-i kirâm üzere emîr ve vâlî olamaz (4) zirâ ehl-i sevâd aşḡâb-ı kirâmın fey'leridir nihâyede işbu hadîs lâ-yelînü ʿunvânıyla (5) müsbettir.
- Yâfey** Fenin fethi ve yânın sükûnuyla yâşî ve yâhî kelimeleri gibi âdât-ı ta'accüb yâḡûd (6) kelime-i te'essûf ve nedâmetdir. *Yuḡâlu yâ fey'umâli ve yâ şey'ümâli bi-ma'na vâhid.*
- El-fey'etu** Temre vezninde (7) tavşancıla şebîh bir kuşdur. Hicâz'a maḡşûşdur ve fey' vaḡt ü ḡîn ma'nasınadır. *Yuḡâlu câ'ehu* (8) *ba'de fey'etin ey ba'dehinin.*
- Et-tefî'etu** Tânın fethi ve fenin kesr ve medd ile eşer ve ʿaḡab ma'nasınadır. (9) *Yuḡâlu daḡale fülânun ʿale tefey'eti fülânin ey ʿale eşerihî ve ʿaḡabihi* ya'ni izini başararak girdi (10) şâriḡin beyânına göre işbu tefyi'e mâddesindedir. Tâ-yı zâ'idedir, fa'île veznindedir (11) yâḡûd tef'ile vezninde olub yâ' medd olunmuşdur. Aşl-ı ma'na gölge şalmak demektir (12) önünde olan âdem üzere güyâ ki kendi gölgesini şalmış olduğundan eşer (13) ve ʿaḡab ma'nasında müsta'mel olındı (14)

Faşlü'l-Ḳâf

- El-ḡaḡâu** Selsâl vezninde ʿırâḡ diyârı ḡargalarının eşvâtından (15) ḡikâyedir.
- El-ḡiḡîu** Zibirc vezninde yımurḡanın beyâzına dênür ve yımurḡa içini ihâḡa (16) éden ince zâra dênür ʿırâḡî ma'nasına.
- El-ḡabû** Ḳâfın fethi ve bânın sükûnuyla ekl (17) eylemek ma'nasınadır *Yuḡâlu ḡabe'e't-ḡa'âmu ḡabe'e mine'l-bâbi's-sâlişi izâ ekelehu* ve çok şu (18) içmekden ḡulûm gibi şişüb

tolmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu ḳabe'e mibe's-şerābi ey imtilā'un* (19) *minhu*.

El-ḳab'etu Ḥamze vezninde.

Ve'l-ḳabā'etu Şehabe vezninde bir nev' otlaktır ki ḥayvānat (20) ra'y éder.

El-ḳıṣṣā'u Ḳāfın kesri ve zammı ve şe-yi müselleşenin teşdîdiyle ma'rûf sebzedir ki (21) 'acûr ta'bîr olunur. 'Arabistan'da keşîrdir ve 'inde'l-ba'z ḥıyāra dênür. Şāriḥ dēr ki (22) erceḥ olan a'cûr olmaktadır. Nete ki mü'ellif daḥi anı taḳdîm eyledi

El-iḳṣā'u Hemzenin (23) kesrile bir yerde ḳıṣṣā'u çok olmak ma'nāsınadır *Yuḳālu eḳṣa'e'l-mekānu izā keşera bihi'l-ḳıṣṣā'e* (24) *ve yuḳālu eḳṣa'e'l-ḳavmü ihā keşera 'indehümü'l-ḳıṣṣa'e*.

El-maḳşe'etu Mimin ve şenin fethile.

El-meḳşû'etu (25) Şenin zammıyla ism-i mekândır. 'Acûr yāḥûd ḥıyār bostānına dênür ki 'acûrluḳ ve ḥıyārılıḳ (26) ta'bîr olunur.

El-ḳindev'u Fin'alve' vezninde bağda olan kimseye dênür ve bed-ḥuy ve bed (27) meşreb kimseye dênür ve ḳalın gövdeli topaç bodura dênür ve başı büyük olub (28) cüssesi ḥurde ve cüre olan kimseye dênür ve cür'et ve aḳdām şaḥibi kimseye dênür (29) ve boynı ḳışa başı saḥt ve şedîd olan kimseye dênür ve ḥafîf ve bî-temkîn olan (30) yelkovan kimseye dênür ve şulb ve metîn nesneye dênür hayla ḳandev'uhu daḥi bu ma'nâlaradır (31) ekşeri bunlar ile deve ḳısmı şıfatlanur *Yuḳālu cemele ḳandev'u* Ebu Naşru'l-Cevherî vehmine (1) mebni işbu māddeyi dāl-ı mühmele bābında zıkr eylemişdir ki hemze ve vāv-ı zā'id zannıyla (2) veznini fa'lāve ḳıyās eylemişdir.

80

El-ḳur'ānu 'Uşmān vezninde tenzîl-i 'azîz ve Kitāb-ı Mübîn (3) isimdir

ki Cibrîl-i Emîn vâsıtasıyla Server-i Enâm Resûlullâh ʿaleyhiş-şelavatü ve'sselâm (4) Hâzretlerine nâzil olmuştur. Mü'ellifin Başa'irde beyânına göre Qur'an lafzı fi'l-aşlı (5) ruhcân gibi maşdardır. Cem^c ve zamm eylemek ma'nâsına ba'dehu Hâzret-i Resûlullâha nâzil (6) olan Kitâbı-ı Mübîn'de ʿilm olmuştur. Sûreleri cem^c ve zamm eylediğiçün yâhûd kışaş (7) ve mer ve nehy ve va'd ve va'îd gibi hâlâtı yâhûd cem^c-i ʿulûmın semere ve ânârını câmi^c (8) olduğıçün

- El-ķarʿu**   Ķâfın fethi ve rânın sükûnuyla.
- Ve'l-ķırâʿetu**   Kitâbe vezninde. (9)
- Ve'l-ķurânu**   Ruhcân vezninde oķumak tilâvet ma'nâsınadır *Yuķālu ķaraʿehu ve ķaraʿebihî ķurʿan* (10) *ve ķıraʿaten ve ķurʿanen mine'l-bâbi'l-evveli ve's-sâliši izâ telâhu fehüve ķariʿun.* Cemʿî ķıraʿedir kitâbe (11) gibi ve ķaraʿedir ʿazzal gibi. Bunlar cem^c-i mükeşşerlerdir. Cem^c-i müzekker sâlim ķariʿundur ve ķaraʿe (12) ʿaleyhisselâm dârler filân kimse lisâna taħayyüt ve selâm-ı eblâĝ eyledi ma'nâsına ķarʿe (13) ve ķurʿan ħayvân gebe olmaķ ma'nâsınadır. *Yuķālu ķuriʿeti'n-nâķatü izâ ħımilet* ve bir nesneyi (14) bir giderüb birbirine zamm ve ilĥâk eylemek ma'nâsınadır. *Yuķālu ķuriʿe's-şeyʿü izâ cümiʿahü vuđimehü* (15) ve toĝurmak ma'nâsınadır. *Yuķālu ķuriʿeti'l-ĥâmilu izâ vülidet.*
- El-iķtirâu**   İftiʿâl vezninde (16) bu daĥi oķumak ma'nâsınadır. *Yuķālu uķtiraʿe'l-ķitâbu izâ telâhu.*
- El-iķrâu**   Hemzenin (17) kesrile oķutmak ma'nâsınadır. *Yuķālu eķraʿetühü* ve bir kimseye eblâĝ-ı selâm eylemek ma'nâsınadır (18) *Yuķālu uķriʿe's-selâmu ey ubliĝahu*

eyyahu ve ‘indel-ba‘z ana lisānen selām iblāğ eyledi diyecek (19) yerde şülāşiden kara‘e ‘aleyhi’s-selām dérler ve eğer selāmi mektûba taħrîr eylese akra‘hu (20) es-selām dérler ki ve kale’ş-şārihu fi’l-esāsi *teķûlu eķra‘ü’s-selāmi ‘ale fulānin* (21) *ve lā yuķālu eķra‘u meni’s-selāmi ve iķrā‘i* hatûn hayz görmek ve hayzdan pāk olmak (22) ma‘nālarındadır ki ma‘nā-yı ātîden me’hûzdur *Yuķālu uķri‘eti’l-mer‘etü izā ħādat ve yuķālu* (23) *uķri‘eti’n-nāķe‘ izā’s-teķarre’l-mā‘e fî rahmihā* tahret ve rahm-i hayvānda meni ber-ķarar olmak ma‘nāsındadır. *Yuķālu* (24) *uķri‘eti’r-riyahü izā hubbet levāķtihā* ve yel vaķtinde esmek ma‘nāsındadır. Mevsim yelleri (25) gibi *Yuķālu iķrā‘etü’r-rayāhu izā hebite levķathā* zirā iķrā‘u vaķate ma‘nāsında gelür ve girü (26) dönme ma‘nāsındadır. *Yuķālu uķri‘e min seferihi izā race‘a* ve ķarîb olmak ma‘nāsındadır *Yuķālu* (27) *uķri‘e emrûke izā denā* ve te’hîr eylemek ma‘nāsındadır *Yuķālu uķri‘e ħācetühü izā eķrahā* ve soña (28) kalmak istiĥār ma‘nāsındadır. *Yuķālu eķra‘e’r-raculu izā’s-teĥarā* ve yıldız batmak ma‘nāsındadır (29) *Yuķālu eķra‘e’n-necmü izā ğābe* ve bir nesneden munşarif olmak ma‘nāsındadır *Yuķālu eķra‘e ‘anhu* (30) *ey inşarafe ve ‘ābede* ve mütenessik olmak ma‘nāsındadır *Yuķālu eķra‘e’r-raculu izā tenseke.* (31)

El-maķrû‘etu Mektûbe vezninde.

Ve’l- Vāvın şeddesiyle.

maķruvvetu

81 **Ve’l-** Mermiye vezninde (1) tilāvet olunan saţûr ve şaĥîfeye
mekriyyetu dênür. *Yuķālu şaĥîfetün meķrûvvetun ve meķriyyetin ey metlûvvetin.* (2)

El- Müfā‘ale vezninde.

muḳāraʿetu**Ve'l-ḳırāʿu**

Ḳıtāl vezninde bir kiři ile ders okumak (3) müdürese maʿnāsınadır lakin vāḥidde istiʿmāli ğālibdir iştirākte okuyuşmak taʿbîr (4) olunur *Yuḳālu ḳaraʿehü meḳāreʿeten ve ḳurraʿun ey dāresehu.*

El-ḳurrāʿu

Küttān vezninde tilāveti güzel (5) kimseye dēnür. Ḥüsnü'l-ḳıraat maʿnāsına ki tecvîd ve tertîl üzere ḳıraat éder ola cemʿî (6) ḳurraʿün gelür bunun mükesser olarak cemʿî bu kadar. *Yuḳālu hüve ḳurraʿun ve ḳāriʿun ey'il-ḥasenün el-ḳıraʿeti.* (7)

El-ḳurrāʿu

Rümmān vezninde nāsik ve müteʿabbid ve şālih ve pārsa ādeme dēnür cemʿî ḳurraʿün gelür (8) ve ḳarārîʿ gelür denānîr vezninde.

El-ḳāriʿu ve'l-**mutekarriʿu**

Bunlarda zāhid ve āʿbid kiřiye (9) dēnür. *Yuḳālu raculün ḳurraʿun ve ḳāriʿun ve menḳariʿun ey nāsikün müteʿabbidün.*

Et-teḳarraʿu

Tezāzzal vezninde (10) ʿilm-i şerʿat öğrenüb faḳîh olmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu teḳraʿü'r-raculü izā tefakḳahu* ve ṭāʿat (11) ve ʿibādetle dürüşmek maʿnāsınadır. *Yuḳālu teḳraʿu fülānün ey tenseke.*

El-ḳarrāʿu

Ḳāfın fethi ve zammıyla (12) ḥayz maʿnāsınadır ki ḥātûnların namāzsız olmak ḥāletidir ve tuhr maʿnāsınadır ki ḥayzdan (13) pāk olmak ḥāletidir namāzsızlık ve pāklik taʿbîr olur bu cihetle azdaddandır mü'ellifin (14) Başā'irde beyānına göre aşl-ı ḳarrāʿ lafzı vaḳtin ismidir ki gāh ḥayzın ve gāh tuhrun (15) zarfı olur şāriḥ dēr ki belki ḳarrāʿ fi'l-ḥaḳîḳati tuhrdan ḥayza düḥûlün ismidir (16) pes tuhrı ve anı müteʿāḳıb ḥayzı cāmîʿ isim olmağla ʿalā ḥiddetin her birine de itlāk (17) olındı. Zirā her birinde cemʿiyyet maʿnāsı melḥûzdur. Ḥayzda cemʿiyyet dem zāhirdir (18) ve tuhrda dem bedende müctemiʿ olur feḳalehu Teʿālā [yeterabbeşne

bienfüsihinne selāsete Qurû'in] ey (19) sülāseten dühûl mine'l-tuhr ile'l-hayz bu cihetle İmām-ı 'Azam hayz ve Şāfi tuhr (20) ma'nāsını ahz eyledi entehî qar' vaqt ü zamān ma'nāsınadır ve kāfiye ma'nāsınadır ki (21) beytin āhirinden 'ibāretdir. Ba'z neshden ve'l-'ākıbet'e 'unvāniyla mersûmdur ğayr-i şahîhdir (22) ve qar' kelimesinin cem'î ikrā'e gelür ihmāl vezninde ve kirû' gelür kafın zammıyla ikrā' gelür (23) efles vezninde 'ale-ķavlin fırķ ve temyîz için tuhr ma'nāsına olanın cem'inde Qurû' (24) dénür kafın zammıyla ve hayz ma'nāsına olanın cem'inde ikrā' dénür. Mütercim dér ki İbn-i (25) Hümām kavlı-i şānîyi tezyîf eylemişdir.

El-mukra'etü Mu'zeme vezninde şol hatûndur ki müddet-i (26) hayzı inkıızā ile istibrā'-i rahm için imsāk ve intizār oluna ta ki yeniden tezevvüc (27) tertîb eyleye zirā a'deti münķazi olmadıkça tezevvüc cā'iz deĝildir. *Yuķālu hiye mekra'etün izā* (28) *kānet yetenziru bihā inkııđā'u ikrā'ihā.*

Et-takrî Tef'îl vezninde hatûnı vech-i mezkûr (29) üzere 'adeti münķazi olunca ķadar tevķîf ve imsāk eylemek ma'nāsınadır *Yuķālu ķara'eti'l-* (30) *mer'etü 'ale binā'e'l-mechûl izā ħabiset li'l-istibrā'i ħatta inkııđđat 'adeteĥā.*

82 **El-aķrā'u** Hemzenin (31) fetĥile şi'ir ve manzûmenin envā'ı ve enĥasına ıtlāk olunur qar' kelimesinin 'anķarîb (1) kāfiye ma'nāsına geldiĝi zikr olunmuşdur ve Zemahşerî ettiĝe ikrā'e şi'ir kāfiyeleridir ki (2) ebyāt anlar ile ĥıtām bulur nete ki tuhrun ĥıtāmı qar' olduĝı gibi ve şāriĥ dér ki (3) envā'ı ve enĥāsından murād turuk ve esālib ve buĥûr ve ķavāfi ve revileridir ve *minhu yuķālu* (4) *ĥazā's-şi'ru 'ale ķur'i zekā's-şi'ru ey 'ale uslûbihi ve tariķatihi ve mişālihi.*

Muķarre' Mûkerrem (5) vezninde Yemen'de bir beldedir ki türābında

‘aķık ma‘deni vardır muħdeşinden ve sâ’ireden (6) Maķriyyun ıtlāk olunan cemā‘at aña mensûblardır İbn-i Kelbi mimin fethile zabt eylemiştir. (7)

El-ķir‘etu Ķafın kesrile tã‘ûn ve vebāya dénür *Yuķālu heleke mine’l-ķar‘eti ey’il-vebā’i* ehl-i Ħicāz (8) hemzeyi terk édüb ĵare dérler.

El-istikrā‘u Dişi devenin ĥāmil olub yāħûd (9) olmadığını taħķık ve tekayyun eylemek için erkek deve ānā aşmağı terk ve imsāk eylemek (10) ma‘nāsınadır. *Yuķālu isteķra’el-cemelün naķatü izā tāre kehā liyenżura* bu daħi cem‘ (11) ma‘nāsınadır güyā ki cemel menisini iħrāc étmeyüb şulbından cem‘ ve taķrır eylemiş olur (12) şāriħ dér ki tetebbu‘ ve istiķşā’ ma‘nāsına mü’ellifin istikrā’ ta‘bîrleri daħi cem‘ ma‘nāsından (13) yāħûd ĵara’et ma‘nāsınadır güyā ki araştırdığı şeyin cem‘î efrādını cem‘ yāħûd ĵara’et (14) eylemeyi taleb éder olur.

El-ķarđi‘e Đad-ı mu‘ceme ile zebirc vezninde ĵarā’ib-i eşcār-ı (15) bādiyeden bir şecer adıdır. Çiçeği versden ya‘ni Yemen za‘ferānından aşfer olur müfredi (16) ķarđi‘edir.

El-ķađā‘u Fethateynle tulum ve ķarabe çevirüb yeprinmekle eczaları muħāl (17) olub rize rize olarak şapır şapır dökülmek ma‘nāsınadır müddet-i medîde nemnāk yerde (18) kalmış şevb gibi. *Yuķālu ķađi‘e’s-seķā‘u ķađ‘en mine’l-bābi’r-rābi‘ izā fesede.* (19) ve göz i‘let sebebiyle azub tebāh olmağla ĵizarub kapakları ve etrafları sölpüyüb (20) müsterħi olmak ma‘nāsınadır ki şeyl olmak ta‘bîr olunur *Yuķālu ķađi‘eti’l-‘aynu izāħmerat* (21) ve istirahat māķîhā ve fesdet ve ip ve urğan maķûlesi eskiyüb pāre pāre olmak yāħûd (22) müddet-i medîde toprak altında medfûn kalmağla çevirüb yeprimek

ma'nāsınadır *Yuḳālu ḳaḍḗ'e'l-* (23) ḥāblü izā eḥlaḳa ve teḳṭa' ev ṭale definehü fi'l-erḍi fetehteke ve ḳaḍe'e fethateynle ḳaḍā'ehü seḥābe (24) vezninde bir kimsenin ḥaseb ve nesebi fāsıd ve ma'ıyûb olmak ma'nāsınadır *Yuḳālu ḳaḍi'e ḥasbehü* (25) *ḳaḍ'en ve ḳaḍā'eten ey fesedin.*

El-ḳaḍ'etu Ḳafın fetḥi ve zammı ve ḍadın sükûnuyla ḥasb (26) ve nesebde olan a'ıyb ve fesāda dēnür ki şoyda a'ıyblu olmağla bā'is olan ḥālet-i (27) naḳışadır. *Yuḳālu fi ḥāsbihi ḳaḍ'eten ey a'ıybin ve fesādin.*

El-ḳaḍ'u Ḳafın fetḥi ve ḍadın (28) sükûnuyla ekl eylemek ma'nāsınadır *Yuḳālu ḳaḍi'eş-şey'ü ḳaḍ'en mine'l-bābi'r-rābi' izā ekelehu.* (29)

El-iḳḍā'u Hemzenin kesrile yedirmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu eḳḍā'ehü ey e'amehü.*

Et-teḳaḍ'u (30) Tefe'ül vezninde bir kimsenin ḥaseb ve nesebini alçak ve ḥasıs 'add eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (31) *teḳḍā'ü minhu en yüzevvicuhü ey istaḥassu ḥasbehu.*

83 **El-ḳaf'u** Ḳafın fetḥi ve fenin sükûnuyla (1) yerin keşret-i maṭardan nebātı puşalub fāsıd ve tebāh olmak yāḥûd çamur ile ve toprak (2) ile ālûde olmağla mevāşî otlamağla şalāḥiyetden kalmak ma'nāsınadır nete ki feḳā'e daḥi (3) bu ma'nāyadır ki fenin taḳdimiyedir. *Yuḳālu ḳafi'eti'l-erḍu ḳaḍ'en mine'l-bābi'r-rābi' ey muṭiret* (4) *fütigayyir nebātühā ve fesede ve en yeḳa'e't-türābü 'ale'l-baḳli.*

El-iḳtifā'u İftikā' vezninde ve murādifidir ki (5) maḥallinde beyān olındı. *Yuḳālu iḳtifā'e'l-ḥarzü bi-ma'ni iḳtifā'ehu.*

El-ḳam'etu Raḥme vezninde

Ve'l- (6) Seḥābe vezninde

ḳamā'etu

- Ve'l-ķum'etu** afın zamm ve kesri ve mimin sūkūnuyla hār ve haķīr ve zelīl (7) olmak ma'nāsınadır gerek zāhiri olsun ki cūsse ve endām ve manzara cihetiyledir ve gerek (8) ma'nevī olsun ki izzet ve rif'at muķābilidir. *Yuķālu ķame'e'r-raculū ve ķamū'e ķam'eten ve ķamā'en ve ķamā'eten* (9) *mine'l-bābi's-sālişi izā seminet.*
- El-ķam'ū** Emīr vezninde hār ve zelīl (10) ve haķīr olan kişiyeye dénür cem'ī ķimā'e gelür cibāl vezninde ve ķimā'e gelür afın zımmıyla (11) riḥāl vezninde .
- El-ķumū'** u'ūd vezninde
- Ve'l-ķumū'etu** Ha ile.
- Ve'l-ķam'ū** Men' vezninde. (12)
- Ve'l-ķamā'etu** Seḥābe vezninde.
- Ve'l-ķamā'ū** Seḥābe vezninde tavar tavlānub semürmek (13) ma'nāsınadır. *Yuķālu ķama'eti'l-māşiyetū ķumū'en ve ķumū'eten ve ķam'en ve ķamā'eten ve ķamā'en mine'l-bābiş-sālişi izā* (14) *seminet* ve devābb ve mevāşī otlu ve çayırlu mekānda iķāmet eylemek ma'nāsınadır ki semen (15) ve ķuvvetlerine sebebdir. *Yuķālu ķame'eti'l-belū bi'l-mekāni ey eķāmet bihi'l-ḥişbehu feseminet* ve bir muḥil (16) mizāca uyub yıramak ma'nāsınadır. *Yuķālu ķame'etu'l- mekāni izā ve efķahu.*
- El-ķam'etu** afın fetḫi (17) ve mimin sūkūnuyla bir kimse ğālib ve zeber-dest olmaĝla bir kişiyi ahr ve tenkīl eylemek (18) ma'nāsınadır. *Yuķālu ķam'etu ķame'e mine'l-bābi's-sālişi izā ķam'ehu.*

- El-iḳmāʿu** Hemzenin kesr ile ṭavar (19) ṭavlanub semürmek maʿnāsınadır. *Yuḳālu iḳmāʿetiʿl- maşiyetü izā seminet* ve bir kimsenin tezlîl (20) ve taḥḳîr ve ḥāksār eylemek maʿnāsınadır. *Yuḳālu iḳmaʿehu ey şağruhu ve izalehu* pesendîde yāḥûd (21) nādîde nesne ṭabʿa hoş ve ğarîb gelmekle ʿaceb vérmek maʿnāsınadır. *Yuḳālu ḳameʿetiʿl- mekāni* (22) *ey ʿacebehu* ve bir kimsenin ṭavarları semürüb ṭavlu olmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu eḳmaʿuʿl-ḳavmu* (23) *izā seminet üblühüm.*
- El-ḳamʿetu** Hemze vezninde şol yere dénür ki ana aşla güneş uğramıya (24) Türkîde ḳuzey taʿbîr olunur ve ucuzluk ve bolluk rafeʿu ve ḥışb ve raḥat maʿnāsınadır (25) bu maʿnâda ḳafın zammıyla da lügatdir.
- El-maḳmeʿetu** Meşrebe vezninde.
- Veʿl- muḳevveʿetu** Mükerrerme vezninde (26) bunlar da güneş uğramayan ḳuzey yere dénür ḳamʿe gibi.
- El- muḳāmeʿtu** Müfāʿale vezninde (27) uymaḳ muvāfaḳat maʿnāsınadır. *Yuḳālu māḳāmeʿeʿl-mekāni ey māvāffaḳahu.*
- Ḳemîʿseʿu** Sefîne vezninde (28) esmādandır ʿÖmer ve İbn-i Ḳamîʿe bir şāʿir-i meşhûrdur.
- Et-teḳammuʿ** Tefeʿül vezninde bir şeyin güzîdesini (29) aḥz ve ihtiyār eylemek maʿnāsınadır ki urındırılmak taʿbîr olunur. *Yuḳālu teḳmeʿeʿş-şeyʿu izā eḥaze* (30) aḥz-ı ḥıyāra ve bir muḥill mizāca muvāfiḳ gelmekle anda iḳāmet eylemek maʿnāsınadır. *Yuḳālu teḳmeʿeʿl- (31) mekāni izā vāffaḳahe fāḳām bihi.*
- 84 El-ḳunûʿ** Ḳuʿûd vezninde ziyādesiyle kırmızı olmak maʿnāsınadır (1) *Yuḳālu ḳaneʿeʿş-şeyʿü ḳunûʿe mineʿl-bābiʿş-şālîşi izā eşeddet ḥumretuhu aḥmer ḳāniʿe* bundandır ki ḥālîş (2) kırmızı

démekdir. Kıpkırmızı ta'bir olunur

Et-teknîu

Tef'îl vezninde bir nesneyi beğâyet (3) kızartmak ve kıpkırmızı eylemek ma'nâsınadır. *Teķûlu ķane'etihu tekni'e ey ĥumretuhu* ve şakal boyamak (4) ma'nâsınadır. *Yuķālu ķanne'e'l-ĥiyete ey sevvedehā bi'l-ĥıđab*. Koyu kırmızıya boyamak ĥasebiyle sevvedehā (5) 'unvāniyla îrād eylemiştir.

El-ķan'u

Ķafın fetĥi ve nunun sūkūnuyla bir nesne ye şey-i āĥir (6) katmak ma'nâsınadır. *Yuķālu ķane'e'l-lebenü ķane'e mine'l-bābi's-şālişi izā mezece yalme'u* ve bir kimseyi (7) ĥatl eylemek yāĥûd bir kimseyi bir kimsenin ĥatline ĥaml ve sevkle bā'iş olmak ma'nâsınadır. (8) *Yuķālu ķane'e fulānen izā ķatelehu ev ĥamelehu 'ale ķatelehu* ve deriyi debağte ya'ni enbāşteye vāż' (9) eylemek ma'nâsınadır. *Yuķālu ķane'e'l-cildu izā elķıyye fi'd-dibāğa* ve saç ve şakal boyamak (10) ma'nâsınadır ki murād koyu kırmızıya boyamaktır. *Yuķālu ķane'e'l-ĥayte izā sevvedehā* ve ölmek (11) ma'nâsınadır. *Yuķālu ķani'u'r-raculü ķane'e mine'l-bābi'r-rābi'i izā māte* ve deri enbāşte (12) çevirüb tebāh olmak ma'nâsınadır. *Yuķālu ķani'e'l-edime izā fesede*.

El-iķnā'u

Hemzenin (13) kesr ile bir kimseyi ĥatl eylemek yāĥûd ķatelehu ĥaml ve sevķ eylemek ma'nâsınadır. *Yuķālu iķnā'u* (14) *ey ķatelehu ve ĥamelehu 'ale ķatelehu* ve deriyi enbāşte çok eğlendürüb vāktini geçürmekle (15) çeviridüb tebāh eylemek ma'nâsınadır. *Teķûlu eķnā'etü'l-edime efsedtuhu* ve bir nesne yolına (16) girüb gelmekle aĥz ve isti'māl mümkün ve ķābil olmak ma'nâsınadır. *Teķûlu iķnā'i's-* (17) *şey'i izā emkeneni*.

Ķanā'un

Seĥāb vezninde bir şü adıdır.

- El-makne'etu** Meşrebe vezninde (18) ve nunun zammıyla lügatdir makne'etu ma'nāsınadır ki güneş girmeyen kuzey yere dēnür.
- El-ḳay'u** (19) Ḳafın fetḫi ve yānın sükūnuyla kuşmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu ḳā'e'r-raculu yeḳıyyu ḳayyi'en ey estefra' (20) māfī'l-cevfī ve yuḳālu hezā sevḅun yeḳ'u's-şāġī ey meşbe'* ya'ni şu libās şol derecede (21) boyaya toymuşdur ki kemāl-i imtilāsından güyā ki boyayı kuşmayı ister.
- El-ḳuyā'u** Ğurāb (22) vezninde isimdir kuşma ḫāletine dēnür. *Yuḳālu eḫazehu el-ḳaya'.*
- El-istikā'etu** İstifāde (23) vezninde.
- Ve't-teḳayyu'** Tefe'ül vezninde mü'ellifin icmālince göre mutlakā kuşmak ma'nāsınadır (24) lakin şāriḫin beyānına göre 'amel ve tekellüfle kuşmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu istikā'e'r-raculü (25) ve teḳāyye'e ey istiḫracu māfī cevfi 'āmaden* ve bir ḫātunun zevcine kemāl-i şebaḳ ve ḫırşından hüçüm (26) édüb kendüsini üzerine ilḳā eylese teḳayye'eti'l-mer'etü dērler ve ilḳat (27) nefsehā 'aleyhi ma'nāsına güyā ki istifrāġ-ı şehvet eylemiş olur.
- Et-teḳyī'etu** Tef'ile (28) vezninde kuşdurmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu ḳayr'ehu'd-devā'u feteḳıyyen.*
- El-iḳā'etu** Hemzenin kesriyle taḳıyye (29) ma'nāsınadır. *Yuḳālu eḳā'e'd-devā'u bi-m'ana ḳayyr'ehu.*
- El-ḳayû'** Şabûr vezninde.
- Ve'l-ḳayyû'u** (30) 'Adüvv vezninde kuşması çok olan kimseye dēnür. *Yuḳālu raculun ḳayyū'un ve ḳayyū eyü'l-kesirü'l-* (1) ḳay ikincide hemze vava ḳalb ve idġām olunmuşdur ve ḳayyū'e kuşdırıcı devāya dēnür. (2) *Teḳûlu şerebtü'l-ḳayyû'e eyi'd-devā'e el-muḳr' femā ḳayyr'eni.*

(3) Faşl'ül-Kāf

- El-ke'ke'etu** Zelzele vezninde bir nesneden havf eylemekle kaçılıb girü (4) dönmek ma'nāsınadır *Yuḳālu ke'ke'e'r-raculü izā nakeşa* ve cübün ve bir kemik tecemmü' ma'nāsınadır (5) *Yuḳālu ke'ke'e'l-ḳavmü izā tecemmü'.*
- Et-teke'ku** Tezelzül vezninde ke'ke'e ma'nalarınınadır. *Yuḳālu* (6) *teke'ke'e fülānin izā nakeşa ve cübnü yuḳaku teke'ke'e'l-ḳavmü izā tecemmü'* ve tekellümden haşr ve ā'ciz (7) olub dil tolaşmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu teke'ke'e'r-raculü fi kelāme izā 'ayyi.*
- El-ke'kāu** (8) Selsāl vezninde ṭabansızlık cübün hālī' ma'nāsınadır. *Yuḳālu bihi kākā'e ey cübnü hālī'u* (9) ve ağrının kaçub gitmesi hāletine dēnür.
- El-mutekāki** Mütecāhil vezninde ḳışa boylu (10) bodur kişiye dēnür.
- El-ke'tetu** Tā-yı fevḳıye ile terme vezninde şu teresi ve şu (11) kerdimesi ta'bîr olunan nebāta şebîh bir nebāt adıdır.
- El-kenne'u** Sende'u vezninde ṭayanḳan (12) ve metîn ve şedîd erkek deveye dēnür. Cemel-i şedîd ma'nāsına burada el-ḥablü's-şedîd (13) nüshaları ğalatdır ve şık ve gür şakallu kişiye dēnür. Keşe'l-ḥayye ma'nāsına 'ale- (14) ḳavlin hoş mu'tedil ve muntazam şakalluya dēnür. *Yuḳālu raculun keni'un eyi'l-'azimu'l-laḫyetü'l-* (15) *ḳışahā evü'l-ḫüsnahā.*
- El-keşu** Kefin fethi ve şe-yi müşelleşenin sükünuyla süd şuyun yüzine (16) çıkub şu südün altında şāfi kalmak ma'nāsınadır *Yuḳālu keşe'l-lebeni kes'e mine'l-bābi's-* (17) *sālisi izā irtifa' fevḳa'l-mā'e ve şafā'e'l-mā'e min taḫtehu* ve ğaleyān üzere olan tencere küflenüb (18) köpüklenmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu keşe'et'el-ḳadri ey ezbedet* ve tencereden küf almak

ma'nāsınadır (19) *Yuḳālu keṣe'e'l-ḳadri ey zebedhā* ve yerden nebāt ürperüb çıkmak yāhūd gereği gibi (20) neşv ve nemā bulmağla uzayub şık ve gür ve şarmaşık olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu keṣe'e'l-* (21) *nebtü icā ṭulu' ev keṣif* ve ğalıḳ ve ṭāl ve iltef kezalik şakal çok ve gür ve uzun (22) olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu keṣe'eti'l-ḥayyete izā ṭālet ve keṣrete.*

Et-teḳṣi'etu Tefe'üle vezninde (23) keṣe'e ma'nālarıdır ki zıkr olındı şāriḥ dēr ki ṣekṣe'he lebenü ve ḳaderde isti'māl olunmaz (24) gerçi mü'ellif ta'mîm eyledi lakin taṣrîḥ lügate muḥālifdir entehî.

El-keṣ'u Kefin fetḫi (25) ve zammı ve ṣenin sükûnuyla süd yüzine dēnür ki ḳaba vaẓ' olunub ṭurdukdan sonra (26) yāhūd kaynarken tutdığı kıymıktan i'bāretdir 'ale-ḳavlin ṭufāvesine dēnür ki dibe (27) çökmeyüb yüzine çıkan nesnedir. Meselā şu katılub kaynar iken yüzine gelen dūsûmet (28) gibi.

Et-teḳṣi'etu Tef'îl vezninde zıkr olunan keṣe'eyi yemek ma'nāsınadır *Yuḳālu keṣe'e'r-raculü* (29) *teḳṣi'e izā ükl'il-keṣe'ete* şakal uzun ve şık ve firāvān olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (30) *keṣe'eti'l-ḥayyete izā ṭālet ve keṣrete.*

El-keṣe'etu Nunla deḥrace vezninde şakal şık (31) ve uzun ve firāvān olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu keṣe'eti'l-ḥayyete izā ṭālet ve keṣrete.*

86 **El-kenne'u** (1) Sende'u vezninde keṣe'û ma'nāsınadır ki zıkr olındı.

El-keṣ'etu Temre vezninde.

Ve'l-keṣātu (2) Ḳanāt vezninde cırcır isimdir ki Fārisîde tere tûzek ve Türkîde şu teresi ve şu (3) kerdimesi dedikleri nebâtdır 'ale-ḳavlin ānın nebâtî nev'ine dēnür.

- El-keḍu** Kefin fethi (4) ve dalın sükûnuyla.
- Ve'l-kudûu** Kıuûd vezninde nebâtâtı şoğuk çalmağla yere yaşdayub (5) öylece yapışı komak ma'nâsınadır. *Yuqâlu kede'e'l-beytü ve ked'en ve kede'en ve kudû'en mine'l-bâbi's-* (6) *sâliši ve'l-râbi' izâ eşâbehe'l-berdu fi'l-erđi 'ale-ğavlin* şusuz kalmağla bitmeyüb (7) gicekmek ma'nâsınadır. *Yuqâlu kede'e'l-beytü ve ked'en izâ eşâbehe'l-âtaşu fe'ebte'e mebtühe ve kede* (8) ekini şoğuk urmağla çıkmış iken yine girü yere red eylemek ma'nâsınadır. *Yuqâlu kede'e'l- (9) berdü'l-zer' kede mine'l-bâbi's-sâliši ,zâ radde fi'l-erđi.*
- Et-tekdîetu** Tef'ile vezninde (10) ked'e ma'nâsınadır. *Yuqâlu kede'e'l-berdü'l-zer' tekdîeten bi-ma'nîkede'en.*
- El-kâdietu** Şol arzâ (11) dénür ki toprağı mâyelü ve kuvvetlü olmağla ekini ve sâ'ir nebâtı géc bitürür ola. (12) *Yuqâlu arzun kâdi'etün ey bañiye'etü ilâ nebâti.*
- El-kedeu** Fethateynle qarğanın sesi boğuk (13) olmağla fî ve istifrag eder gibi öter olmak ma'nâsınadır. *Yuqâlu kede'l-ğurâbu kede* (14) *mine'l-bâbi'r-râbi' izâ şâr kâne yeğıyyu fî şahihe* ve tere ve sebze mağûlesinin yeri şusuz (15) olmağla boylanmayub bodur ve kınâ ve tebâh olmak ma'nâsınadır *Yuqâlu kedî'e'l-bağki izâ qaşera* (16) *ve habise.*
- El-kevdeetu** Havqale vezninde yelmek a'düvv ma'nâsınadır. *Yuqâlu küde'e'r-raculü* (17) *küde'ete izâ 'adâ.*
- El-kendeu** Sendeu vezninde galîzü'l-cüşse dîzmân erkek deveye (18) dénür.
- El-kirsiu** Se-yi müselleşe ile zeberc vezninde kat kat ve şıķı ve yüksek olan (19) seğâbe dénür ve yumurğanın üst kabuğuna dénür *ğayzü'l-beyz* ma'nâsına gerçi (20) *ğayzu* muhtelifdir nete ki mâddesinde mübindir

- El-kerfe^u** He ile kefin fethile de lügatdır (21) şık ve birbirine şarmaşık gür ve firāvān nebāta dēnür
- El-kerşe^u** Deḥrace vezninde (22) bir nesne gür ve cemi^uyetlü firāvān olmak ma^unāsınadır. *Yuḳālu kerşe^e şe^uaruhu ve ḡayruhu ey keşer* (23) *ve terākim.*
- Et-tekerşe^u** Tedaḥrecu vezninde kerşe^e ma^unāsınadır. *Yuḳālu tekerşe^e 'ş-şeyⁱ bi-ma^uni* (24) kerşe^e.
- El-kerişā^u** Kenîşā vezninde.
- El-kerşe^u** Semense^u vezninde kemālini bulmuş ḡoş (25) ve şîrîn tâze ḡurmāya dēnür. *Yuḳālu besere kerşe^e ve kerşe^{ehu} ey ḡîb neḡice.*
- El-kirfi^u** (26) Feyle zibirc vezninde kerşîⁱ ma^unālarınadır ki zîkr olındı.
- El-kerfe^u** Deḥrace vezninde (27) çömlek ḡaleyāna başlamaḡla yūzi küflenmek ma^unāsınadır. *Yuḳālu kerfe^{eti}'l-ḡıdru icā ezbedeti'* (28) *ḡali* ve kerşe^e ma^unāsınadır ki zîkr olındı ve muḡteliḡ olmak ma^unāsınadır. *Yuḳālu kerfe^e'l-* (29) *ḡavmü izā iḡtalaḡvā.*
- El-tekerfû^u** Tekeşû^u vezninde bir murādifidir ki zîkr olındı. *Yuḳālu* (30) *tekerfe^e 'ş-şeyⁱ bi-ma^uni tekerşe^e.*
- El-kirfi^u** Kefin ve fenin kesrile şe^uceretü^u 'ş-şefleḡ ismidir ki (31) ḡübre yemişinin nebātı olacaktır yāḡūd bādiye eşcārından bir şe^ucerden ki meyvesi siyāḡ (1) zengi kelimesine şe^ubîḡ olur.
- El-kes^u** Kefin fetḡi ve sinin sükûnuyla tâbi^u ve peyrev (2) olmak ma^unāsınadır. *Yuḳālu küs^u kes^u mine'l-bābi'ş-sālîşi izā tab'a* ve ḡavarı ḡaḡar gibi (3) biribirinin ardında sürüb ḡötürmek ma^unāsınadır. *Yuḳālu kes^u'l-bedāyete icā sākḡhā* (4) *'ale isr* āḡiri ve ḡuşûmet bābında āḡire ḡālib olmak ma^unāsınadır. *Yuḳālu keşe^e'l-ḡavmü* (5) *izā ḡalebḡüm fi'l-*

huşumete ve kılıcila urmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu keşu bi'l-seyfi izā darebebe.* (6)

El-kusveḳu

Kefin zammı ve sinin sükûnuyla.

Ve'l-kusûḳu

Ḳu'ûd vezninde bir nesnenin (7) girüsüne ve ardına dénür cem'î ekse'e gelür ve A'rablar filân kişi kafası üzere (8) düşdi déyecek yerde rakibe kus'ehu dérler. *Feyuḳālu rakibe kus'ehu vaḳa' ale kafāhe.* (9)

El-kesḳu

Kefin fetḫi ve sinin sükûnuyla giceden bir bölüğe ve bir miḳdara dénür. *Yuḳālu* (10) *merrkesu mine'l-leyli ey kıḫ'atü minhu.*

El-keşḳu

Kefin fetḫi ve şın-i mu'cemenin sükûnuyla (11) bir nesneyi ḫıyār ve a'cûr ekl éder gibi katır katır ve çatır çatır ekl eylemek ma'nāsınadır (12) *Yuḳālu kuşu keşu mine'l-bābi's-sālişi izā eklehe'l-kışşāu ve naḫvehu* kebāblık ve ḳavurmalık (13) eti büryān éderken yāḫûd ḳavurur iken geçürüb kupkuru eylemek ma'nāsınadır. (14) *Yuḳālu keşe'e'l-laḫame ey şevāhu ḫatta yabise* ve bir nesnenin kabuḫını şoyub çıkarmak ma'nāsınadır (15) *Yuḳālu keşe'e's-şey'i izā ḳaşerahu* ve kılıcila çalub kesmek ma'nāsınadır *Yuḳālu keşu bi'l-seyfi izā* (16) *darebebe* ve kıḫ'a ve cimā'e eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu keşe'e'k-mer'etu izā cāni'hā ve keşu ve keşe* (17) fetḫateynle ta'amı çoḫa ketmekle tülûm gibi mümteli olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu keşiyyu mine'l-* (18) *ta'amu keşu ve keşe mine'l-bābi'r-rābiizā imtilā'* ve tülûmun ve ḳırbenin bükümleri üzere (19) kalması mümtedd olmaḫla kurıyub beşeresi şoyıldıḫından iç yüzünün ince zārı açılıb (20) belürmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu keşiy'e's-seḳāu izā iyānetü edametühe min beşaratihı* ve el yarılıb (21) çatlamak ma'nāsınadır. 'Ale-avlin elin derisi

- ğılzetlenüb münkabız olmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu* (22) *keṣi'et yeduha izā teṣaḡḡat ev ḡılaḡun cildehā ve teḡabbuzun.*
- El-keṣi'ū** Ketif vezninde.
- Ve'l-keṣi'ū** (23) Emîr vezninde keṣret ta'āmdan ṡulûm gibi mümteli olan kişiye dénür.
- El-ekṣe'u** Hemzenin (24) kesrile bu daḡi eti kuruyınca kadar kavurmak yāḡûd kebāb eylemek ma'nāsınadır. *Yuḡālu* (25) *keṣe'e'l-laḡāme izā ṣevāhu ḡatta yabise.*
- Et-tekeṣṣu'** Tefe'ül vezninde bir nesnenin kabuḡı Őoyılmak (26) ma'nāsınadır. *Yuḡālu keṣe'e's-ṣey'ü fetekēṣe'e ey kaṣṣerahu fetekaṣṣera* ve ta'āmı çoḡa gitmekle mümteli (27) olmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu tekeṣṣe'e mine't-ta'ām izā imtilā'.*
- Zû keṣā'i** Seḡāb vezninde (28) bir mevzi'dir.
- El-kuṣ'etu** Kefin zammıyla a'yb ve nāḡiṣa ma'nāsınadır. *Yuḡālu bihi keṣe'etü ey* (29) a'yb.
- El-** Mu'āmele vezninde.
- mukāfe'etu**
- Ve'l-kifā'u** Ḳıtāl vezninde mücāzāt eylemek ma'nāsınadır ki (30) bir ādemin Őun' ve fi'iline muḡābil ve müsāvî Őivaz ve cezā vérmekden i'bāretdir. *Yuḡālu kāfe'ehu* (31) *'ale's-ṣey'e mükāfāten ve kifā'en ey cāzāhe* ve bir nesneye meṣel ve mānend olmak mümāṣelet ma'nāsınadır. (1) *Yuḡālu kāfe'e fulānā izā māṣlehu.* ma'nā-yı evvel ve ṣānî kefu mād-desinden müfāa'ledir ki bir nesneye (2) kadar ve münziletde müsāvî olmaktadır. Kemā seyyuzkeru ve mükāfe'etu bir nesneyi gözetmek murāḡabe (3) ma'nāsınadır. *Yuḡālu kāfe'u ey rāḡebehu* müdāfa'a ma'nāsına isti'māl olunur. *Yuḡālu kāfe'u* (4) ey dāfe'ehu ve bir bahādır kiṣi iki Fārs miyānına girüb mızrāḡıyla bir beriye

ve bir (5) öteye dürterek anları def^c ve ber-^ctaraf eylese kâfe^e beyne fariseyn bir maḥā dërler.

El-kifā^u

(6) Kitāb vezninde fî'l-aşl maşdardır ba^c-de-hu bir nesneye müsāvî olan miḳdāra isti^cmāl (7) olunmuşdur ve minhu kavlehüm elḥamdülillah kefe^e'l-vācibu ey māyekün mükāfe^elehü ey ḳadrü māyekün (8) mükāfe^elehü ve kefe^e meşel ve nazîr ma^cnāsınadır ki bir şeye ḳadar ve münziletde berāber olan nesneden (9) i^cbāretdir ve şol perdeye dënür ki A^crab çadırlarının eñse taraflarının yukarisından (10) aşıḡısına ḳadar çekilir ^cale-ḳavlin şol şuḳḳaya dënür ki alacak ta^cbîr olunan (11) ḳıl çadırın eñse tarafına çekerler yāḥûd şol kelimeye dënür ki azar gibi alacak (12) üzere asub zemîne ḳadar çeküb bururlar.

El-kefā^etu

Seḫābe vezninde.

Ve'l-kefā^u

(13) Semā^u vezninde isimlerdir bir nesneye müsāvî ve mükāfî olmak ḫāletine dënür ki Tükîde yektaşlıḳ (14) ta^cbîr olunur.

El-kef^u

Emîr vezninde.

Ve'l-kufve^u

Kefin zammı ve fenin sükûnuyla. (15)

Ve'l-kef^u

Kefin fetḫi ve fenin sükûnuyla.

Ve'l-kife^u

Kefin kesrile.

Ve'l-kufû^u

(16) Ḳu^cûd vezninde meşel ve hemtā ma^cnāsınadır ki bir nesneye ḳadar ve münziletde müsāvî olan (17) nesneden i^cbāretdir Türkîde yektaş ta^cbîr olunur cem^cleri ekfā gelür i^cmāl vezninde (18) ve kifā^e gelür ve kirām vezninde. *Yuḳālu hezā kefā^euhu ve kemā zükire ve keff^uuhu ve kefû^uuhu ve ke^uuhu (19) ve kuf^uuhu ey mişluhu.*

El-kef̣u

Kefin feṭhi ve fenin sükûnuyla şarf ve taḥvîl (20) eylemek ma'nâsınadır. *Yuḡālu kâfe-u keḑu mine'l-bâbi's-şâliši izā şarefehu* ve bir nesneyi yüzi (21) koyı tersine kapamak ma'nâsınadır tencereyi baş aşağı étmek gibi. *Yuḡālu kefe'e ey kebe* (22) ve *ḡalbehe* ve tâbi^c olmak ma'nâsınadır. *Yuḡālu kefe-u ey tab'ehu* ve mevâşî dere yolına girmek (23) ma'nâsınadır. *Yuḡālu kefe'etü'l-ġanim fi's-ş'ibe izā daḡalet* ve koġmak ve ḡard ve teba^ciyyed ma'nâsınadır. (24) *Yuḡālu kefe-u izā ḡaredehu* ve düşmeden münhezim olub yüz döndürmek ma'nâsınadır. *Yuḡālu* (25) *kefe-u'l-ḡavmü ey inşarafvā ve inhizamvā vaḡd* hadd-ı i'tidâlden yâḡûd rāh-ı rastdan şapmak (26) ma'nâsınadır. *Yuḡālu kefe-u'l-ḡavmü 'an el-ḡaşd cārevā.*

El-ikfāu

Hemzenin kesriyle (27) bir nesneyi yüzi koyı tersine kapamak ma'nâsınadır. *Yuḡālu ekfe'e'l-ne'e izā kebe ve ḡalbehu* (28) ve bir ḡarafa meyl édüb eğilmek ve ağmak ma'nâsınadır. *Yuḡālu ekfe'e's-şeyu izā māl* (29) ve bir nesneyi bir ḡarafa māl'il eylemek ve ağdırmak imāle ma'nâsınadır. *Yuḡālu ekfe-u ey imālehu* (30) ve bir nesnenin tersini çevirmek ma'nâsınadır içini ḡaşra çevirmek gibi *Yuḡālu ekfe-u* (31) *ey ḡalbehu* ve ehl-i a'rûz iştilâḡında ikfā' şâi'r ebyât şi'irinde olan ḡāfiyelerin (1) i'râbları birbirine muḡālif îrâd eylemekden i'bâretdir meşelâ menşûb ve diġeri (2) merfû^c ya mecrûr eylemekdir ve i'nde'l-ba'z ḡāfiyelerin ḡarflerini muḡtelif eylemeye dénür meşelâ (3) birni rā³ ve diġerini lām eylemek gibi ve 'ale-ḡavlin aḡvā³ ma'nâsınadır ki ḡavâfi-i şi'ir bir beytin (4) refi ve beyt-i āḡirin cerr ile muḡtelif olmaktan i'bâretdir yâḡûd ikfā' muḡlaḡā ebyâtın (5) evāḡirni taġyîr ve efsâd eylemekden i'bâretdir ne ġüne efsâd

ile olursa olsun (6) ve işlâh-ı mezbûr alb ve imâle ma'nâsından me'hûzdur mütercim dér ki azzeciye (7) şâhibinin beyânına göre ikfâ muharrik olan arf rûy-ı muharrecde münkârib olan arfe (8) muarin olmakdan i'baretdir işbu ziyâdetü'l-meri fi'd-dünyahu noşân ve rib'uhu me'ad'kiye'l- (9) 'umri ihrâm beytinde olduđı gibi ve ava'u areke-yi arf rûy-ı skletde mütearib olan (10) arekeye muarin olmakdan i'baretdir ki bir beytde zamme ve diđerine kesre ile îrâd olunmaktır (11) entehî ve ekfe'e devenin dölleri firâvân olmak ma'nâsınadır. *Yuâlu ekfe'etü'l-iblü izâ* (12) *keşüre netâcuhâ* ve devenin tÿy ve sÿd maûlesi menâfi'ni bir kimseye tađyîn ve tefvîz eylemek (13) ma'nâsınadır. *Yuâlu ekfe'e'r-raculu iblehu fulânen ey c'alelehu münâfi'hâ* ve amiyeye zikr olunan (14) kefu dedikleri perde ekmek ma'nâsınadır. *Teûlu ekfe'etü'l-beyte ey 'amiletlehu.* (15)

El-iktifâu

İfti'âl vezninde bu dađı bir nesneyi yÿzi koyı tersine kapamak ma'nâsınadır. (16) *Yuâlu iktifâ'u ey kebe ve albuhu.*

El-kufe'tu

Kefin fethi ve zammı ve fenin sÿkûnuyla urmâ (17) ađacının bir senelik meyvesine dénÿr ve kefe'tü'l-erdu tarlânın bir senelik zira'ât ve âşılına (18) dénÿr ve kefe'tü'l-iblü devevnin bir senelik döllüne dénÿr 'ale-avlin bir sene olmayub sene-yi (19) âtîde yâhÿd andan ekşerde âşıl olan dölllerine dénÿr Şârih dér ki ekşeri (20) develeri iki bölük édÿb bir bölÿđÿni bir sene ve öbÿr bölÿđÿni gelecek senede intâc (21) éderler kefe'tü'l-ibl ol senelerde olan döllerden i'baretdir entehî ve kefe'tü'l-anem koyun (22) ve keçi ışımının bir senelik sÿd ve döl ve yÿk maûlesi

münāfi'lerine ıtlāk olunur. *Yuḡālu* (23) *meneḡahu kefe'eten ḡanimehu ey vehebelehu el-bānehā ve evlādehā ve eşvāfehā seneten verede 'aleyhi el-ümmühāt* (24) ya'ni filān kimse ağnāmının bir senelik münāfi' mezkûresini filāna hibe ve taḡşîş (25) édüb ba'de'l-intifā' yine anlarını şāḡibine red eyledi.

El-kefī'u

Emîr vezninde. (26)

Ve'l-mukeffe'u

Mükerrem vezninde bir 'arīza sebebiyle renk ve rûy-ı müteḡayyir ve kesîf olan kişiye dénür. (27) *Yuḡālu hüve kefi'ü'l-levn ve mükāffe'u'l-levn ey kāsifun müte ḡayyirun* ve kefi'un derenin başınıyla ve vasatına ıtlāk (28) olunur ki şuyı oradan cereyān éder.

El-mukāfe'etu

Mimin zımmı ve fenin fetḡile ki mukāfe'eden (29) ism-i mef'öldür müsāvīye ma'nāsınadır ki vavın fetḡiyle bu daḡi ism-i mef'öldür ve fenin kesriyle (30) mukāfine ism-i fā'ildir müsāvīye ma'nāsınadır kemā fi ḡadıḡ'ül-'aḡıḡatü [ʿani'l-ḡulāmi şātāni (31) mukāfe'tāni] bi-fetḡa'l-fā'i ve yukseru ey kullu minhā musāvviyetun lişāḡibetihā fi's-senni.

90 El-inkifā'u

(1) İnficāl vezninde rücû' eylemek ma'nāsınadır. *Yuḡālu inkifā'e'r-raculü izā raci'* ve bir kimsenin (2) çehresi müteḡayyir olmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu inkifā'elevne izā taḡayyir.*

El-kifū

Kefin (3) kesrile derenin başına dénür.

Et-tekāfu'u

Tefā'ül vezninde berāberleşmek istivā ma'nāsınadır. (4) *Yuḡālu tekāfeve ey tesāvve.*

El-keḡu

Kefin fetḡi ve lāmın sükûnuyla.

Ve'l-kilā'etu

- Ve'l-kilāu** (5) Keflerin kesrile hıfz ve hırāset eylemek ma'nāsınadır. *Yuḡālu kilāu kelu* (6) ve *kilāeten ve kilāen mine'l-bābi's-sālisi izā harese* ve urmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu kilāu bi's-savti* (7) *izā darebehu bihi vādāyi'd-din* müte'ḥḥir olmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu kilāe'd-dīn izā te'eḥḥar* ve yerin (8) otı çok olmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu kilāeti'l-erḡi izā keṣera kilāehā* ve bir nesneye göz ile (9) muḥāfaẓa éder gibi döne döne naẓar eylemek ma'nāsınadır. *Yuḡālu kilāu baṣarihi fi's-ṣeyi izā* (10) *radde* ömr uzanub nihāyet ve ḡaṣvāya érişmek ma'nāsınadır. *Yuḡālu kilāu ömrühü izā entehi*. (11)
- El-keleu** Cebel vezninde çayıra dénür a'şib ma'nāsınadır gerek tāze ve gerek yābis olsun (12) ve kilāu maşdar olur çayırılık olmak ma'nāsına. *Yuḡālu kelpetu'l-erḡi keleu mine'l-bābi'r-rābi* (13) *izā keṣera bihā'l-keleu* ve tavar çayır otlamak ma'nāsınadır. *Yuḡālu kelpeti'l-nāḡatü izā ekleeti'l-* (14) *kele'e* şāriḡ dé ki çayıra kele'e itlāḡı ekşer hıfz ve ḡimāye olındıḡı mülāḡazasıyladır. (15)
- El-keḡetu** Ferece vezninde.
- Ve'l-mekleetu** Mezru'a vezninde çayırı çok olan yere (16) dénür. *Yuḡālu erḡun kele'etü ve mükli'etün ey keşiratü ekle'e*.
- El-kāliu** Lamın kesrile.
- Ve'l-kulpetu** (17) Cür'at vezninde nes'e ma'nāsınadır ki bir şeyi' pahāsın sonra vérmek şartıyla mün'aḡıd (18) olan mu'āmeleden i'ḡbāretdir véresi ta'ḡbır olunur ki naḡd muḡābilidir. *Ḳale's-şāriḡu ve minhu'l-* (19) ḡadīş [İnnehu 'aleyhisselām nehā 'ani'l-kele'li bi'l-kele'li eyi'l-nesi'ete bi'n-nesi'eti] ve *zalike en* (20) *yesteriye er'raculu şey'en ila ecelin fe izā ḡalle'l-e celu lem yecid mā-yuḡḡayi bihi feyeḡūlu bi-'aynihi ile* (21)

ecelin āhera bi-ziyādetin şey'in feyebi'ahu minhu velā yeczi beynehuma teķābuđun ve 'arbun ma'nāsınadır ki (22) medār-ı in'ķād olan pîşîn aķçeden i'baretdir lisān-n a'vām Türkîde pi' ta'bîr olunur (23) meşelâ kalmıř ya maħşûl bađ ve mezra' gibi maţlûbını müşteriye şāhibi teslîm eyledikde (24) baķıyesini aħz eder.

El-iklā'u

Hemzenin kesrile yerin otı çok olmak ma'nāsınadır. (25) *Yuķālu ekle'eti'l-erđu izā keşera kele'ehā* ve bir nesneyi selef ve selem tarıķıyla pi' yāhûd (26) îcār eylemek ma'nāsınadır meşelâ mezra'ı ķable'l-idrāk pîşîn bahāsiyla şatmak gibi. *Yuķālu ikle'e* (27) *fi't-ṭa'ām ey eslefe ve selleme* ve ö'mri nihāyet ve aķşāya erişdirmek ma'nāsınadır. *Yuķālu ikle'e'l-* (28) *ö'mri ey enhā*.

El-istiklā'u

Yerin otı çok olmak ma'nāsınadır. *Yuķālu istekle'etu'l-* (29) *erđu izā keşera'l-kile'e bihā*.

El-tekellu'u

Tefe'ül vezninde bir nesneyi véresiye almak (30) ma'nāsınadır. *Teķûlu tekle'etuhu ey aħztehu nes'etü* ve bir nesneyi selef ve pîşîn ile almak ma'nāsınadır. (31) *Yuķālu tekle'e kel'etu izā teslimeha*.

91 Et-teklî'u

Tef'îl vezninde bir nesneyi véresiye almak (1) ma'nāsınadır. *Teķûlu kelā'et fi't-ṭa'ām ey aħztehu bi'l-nes'etü ve tekli'e ve tekle'ehu* gemiye limāna (2) şokmak ma'nāsınadır. *Yuķālu kele'e'l-ķavmü sefinethüm ey ednevhā mine's-şet* ve alıkomak ģabs (3) ve tevķîf ma'nāsınadır. *Yuķālu kele'e fulānā izā ģabise* ve sebķ ve teķaddüm eylemek ma'nāsınadır. *Yuķālu* (4) *kele'e fulānen ileyhi izā teķaddüm* ve bir şeye diķķat ve te'emmül ile bakmak ma'nāsınadır. *Yuķālu kele'e fihi izā* (5) *nażaru'l-ileyh müte'melā*.

El-iktilā'u

İfti'āl vezninde selef ve pîşîn ile şatun almak ma'nāsınadır.

- (6) *Yuḳālu iktilā'e kilā'etün ey teslemhā* ve şakinub korunmak ihtirās ma'nāsınadır. *Yuḳālu iktilā'e (7) minhu ey ihtiras.*
- El-kelū'u** Şabūr vezninde bir nesneye göz ile muḥāfaza éder gibi döne (8) döne naẓar éden kimseye dénür bu a'låka ile şedîd el-ayn olub begāyet uykusuzluĝa (9) taḥammül olan kimseye kelū'e'l-ayn ıtlāk olunur. *Yuḳālu fulānun kelū'e'l-ayn ey (10) şedîde'l-aynu lā-yaĝlebhā'l-nevm.*
- El-kilā'u** Kittān vezninde iskeleye dénür ki gemilerin ẓaragāhıdır (11) ve limāna da ıtlāk olunur ḥıfẓ ve ḥırāset ma'nāsınadır. *Yuḳālu belĝatü'l-sefinetü'l-kilā'e eyi'l- (12) merfe'u ve kilā'e* Başra'da bir mevzi' adıdır ve kelime-yi mezbûre mü'enneş ve ĝayr-i munşarifdir ve tezkîr (13) ve inşirāfi cā'izdir vech-i evvel vezni fu'alā' olmaĝa şānî fe'āl olmaĝa mebnîdir ve kilā' her (14) nehrin sâhiline ıtlāk olunur ki yālî ta'bîr olunur.
- El-mekle'u** Ma'zem vezninde bu daḥi (15) yalıya dénür sâhil ma'nāsına. *Yuḳālu bi'l-ĝüvā kele'e'n-nehari ve mekle'u ey sâhile.*
- El-kem'u** (16) Kefin fetḥi ve mimin sükûnuyla mantār dédikleri nebāta dénür ki ter elması andan bir nev'dir (17) cem'ci ekme' gelür efles vezninde ve ekme'e gelür temre vezninde ki ĝayr-i kıyās üzere 'ale-(18) ẓavlin keme'e ism-i cem'dir yāḥûd keme'u müfred ve kem' cem' cinsidir yāḥûd 'ale-ẓariḳu'l-iştirāk (19) müfred ve cem' olur.
- El-mekme'etu** Mimlerin fetḥile.
- Ve'l-mekmu'etu** Mim-i şānîyenin zammıyla mantār (20) biten yere dénür.
- El-ikmā'u** Hemzenin kesriyle yer mantārli olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu ekme'e'l- (21) mekāni izā keşera bihi'l-kem'e* ve kocaltmak

teşyîh ma'nâsınadır. *Yuqālu ekme'ethüssennü ey şeyyahate* (22) ve bir kimseye mantâr yedirmek ma'nâsınadır. *Yuqālu ekme'e'l-ķavmü izā e'amehümü'l-kem'e.*

El-kem'u Kefin (23) fethi ve mimin sükûnuyla bu dađi bir kimsye mantâr yedirmek ma'nâsınadır. *Yuqālu kem'u'l-ķavmü kem'u* (24) *ey e'amehümü'l-kem'u.*

El-kimā'u Kittān vezninde mantâr şatan kimseye dénür ve yerden mantâr (25) dérüb dévşüren kimseye dénür.

El-keme'u Fethateynle ayak paşmak içre aşınub (26) fersûde olmak ma'nâsınadır. *Yuqālu kemi'e'r-raculü keme'u mine'l-bābi'r-rābi' izā haft ve 'aleyhi* (27) *n'al.* Şārih dér ki Şihāh'da ve lisānü'l-a'rabda *ey hafti* velem tekunulehu *n'al* i'baretiyle müfessir (28) olmađla bunlara göre yalın ayak yürimek yāhūd yalın yürimekten ayađı aşınub (29) fesûde olmak ma'nâsına olur mü'ellfin me'huzi ma'lûm deđildir entehî ve keme'e ayak yarılıb (30) çatlamak ma'nâsına isti'māl olunur güyā ki mantâr şeklinde olur. *Yuqālu kemi'et ricluhe ey* (31) *teşakķat* ve havādiş ve ihbār maķûlesini idrāk ve izān eylemeyüb andan ğāfil ve bî-ķaber (1) ve bî-şu'ûr olmak ma'nâsınadır. *Yuqālu kemi'e fulānin 'an'il-ķibāru izā cehlehā ve ğaybi 'anhā.* (2)

92

Et-tekemmu' Tefe'ül vezninde bir işi pesend eylemeyüb girye ve nā-maṭbû' görmekle infi'al (3) eylemek ma'nâsınadır. *Yuqālu tekme'e ey tekrehu ve esāsda tekrehu.* bir işi tarılarak ister (4) istemez eylemek ma'nâsınadır müfessir olmađla bu maķāma dađi mülāyimdir ve tekme'u sefer ve seyāhat (5) üzere olan kimse beğāyet ba'īd gitmekle arz anı kemā'u gibi nā-bedīd édüb bî-nām (6) ve nişān eylemek ma'nâsına isti'māl olunur. *Yuqālu tekme'et 'aleyhi'l-erđu izā*

ğayyetuhu.

- El-kāu** (7) Medd ile.
- Ve'l-kāch** He ile.
- Ve'l-keyu** Kefin fethi ve yenin sükûnuyla.
- Ve'l-keyyeu** He ile (8) yüreksiz za'yıfü'l-ğalb korkak kişiye dênür.
- Ve'l-keyu** Kezalik keflerin (9) fethiyle.
- ve'l-keyetu**
- Ve'l-kevu** Kefin fethi ve vavın sükûnuyla yâhûd andan maqlûb olarak kâu (10) ve bir nesneden heybetlenüb korkmak ma'nâsınadır. *Yuğālu keet 'anhu keyye'e ve keyye'etihi ve keveet* (11) *kev'e evkevā 'ale'l-ğalb ey habte ve cebinet 'anhu.*
- El-ikāu** İğām vezninde.
- Ve'l-ikāetu** (12) İğāme vezninde murād olunan nesneden bir emr-i fücā'i zuhûriyle korkub rec'at eylemek (13) ma'nâsınadır. *Yuğālu eke'u eke'e ve eke'eten ey fece'e 'ale te'fete emera irāde fiha bihi ferece* (14) *'anhu.* Bu mādde ekāu māddesi zeylinde daği zikr olınmışdı.

(15) Faşlü'l-lam

- El-lu'luu** Lamların zımmı ve hemzelerin sükûnuyla cevāhir aqsāmından incüye (16) dênür dürr ma'nâsına müfredi lü'lü'hdür hāyla vece tesmî'e tilālûu ya'ni ziyā ve lem'ânıdır. (17)
- El-le'āl** 'Ağār vezninde.
- Ve'l-le'āl** Leā'.

- Ve'l-le'lāu** Selsāl vezninde incü şaşan (18) kimseye dénür kıyās olan demektir ya-yı nisbetle zirā rübā'î evzānından fi'āl binā (19) kılınmaz yoḥsa cevherinin vehm eylediği gibi lāu ve lāli değildir şāriḥ dēr ki mü'ellif (20) gerçi cevherîyi tevhîm eyledi lakin cevherînin kelāmında şāibe-i vehm yokdur zirā (21) cevherî iddi'ā eylemeyüb belki a'rabların lāl ıtlāk étdiklerini ben éşitdüm deyü İmām (22) Fer'e ḥazretlerinden naḳl eylemekle tevhîmi nā-mülāyimdir ve lü'lü'ün cem'î lāli gelür entehî. (23)
- El-li'āletu** Ticāre vezninde incü şaticılık ḥirfetine dénür.
- El-lu'lu'etu** Şıḡın ta'bîr (24) olunan ḥayvānın dışisine dénür bakara ve ḥaşye ma'nāsına erkeğine lü'lü' ta'biri (25) nā-mesmû'dur.
- Ebû lu'lu'eti** Ebu Lü'lü'etü Muḡîre bin Şu'be'nin ḡulamıdır ismi Fîrûz ve mecûsî idi. (26) Fārûḡ-ı ā'zim raḍıallāḥua'nha ḥazretleri anın yediyle şerbet-i şehādet nûş eylemiştir. (27)
- El-le'le'etu** Zelzele vezninde parlāk nesneyi parıldatmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu lā'lā'eti'l-mer'etü* (28) *ba'yneyhā ey berraḡathümā ve āḥû ḡayûr ḡaniyyu* iki taraḡa oynadub salmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu* (29) *lā'lā'e'l-füverā eyi'z-zabbe'u bezenebihe izā ḡarreke* ve āteş tutuşub ışımak ma'nāsınadır. *Yuḡālu* (30) *lā'lā'etin-nāru izā tevaḡḡadet* ve keçi kösneyüb tekeye tālîb olmak ma'nāsınadır ki teke (31) semîñ ta'bîr olunur. *Yuḡālu lā'lā'eti'l-'anz izā istiḡaremet* gözyaşını incü dāneleri (1) gibi inzāl eylemek ma'nāsınadır. *Yuḡālu lā'lā'e'l-dem'a izā ḡadruhu ya'ni 'ale ḡadiye meşelu'l-* (2) *lu'lu'te.*
- El-lu'lu'āni** Lü'lü' ma'nāsınadır ki incü gibi şāf ve tāb-dār olub barḡ (3) lem'an éden şeye dénür. *Yuḡālu levn lu'lu'āni ey lu'lu'.* Şāriḡin beyānına göre (4) lü'lü'ān kelimesinin aşlı lü'lü'āni idi ki taḡyîr-i nesb ḡabîlindedir mübālaḡayı

müteżammındır. (5)

- El-le'lāu** Selsāl vezninde ferih-i tām ve sürûr mālā-kelām ma'nāsınadır aşlı-ı dav'e (6) lem'a ma'nāsına olmağla ma'nā-yı mezbûr andan me'hûzdur. *Yuḳālu bihi le'le'u ey ferih tām ve lem'a.* (7)
- El-telā'leu** Tezelzel vezninde yıldırımak barḳ ve lem'ān ma'nāsınadır. *Yuḳālu lele'leü'l-barḳu* (8) *izā lema'a.*
- El-libe'u** Lamın kesrile ve benin fethiyle dā'e vezninde ḥayvān toğurdukda evvel (9) gelen kotı südine dénür ki āğuz ta'bîr olunur Fārisîde fele dénür. *Teḳûlu eklene'e'l-* (10) *libe'u ve hüve evvelü'l-lebene.*
- El-leb'u** Lamın fethi ve benin sükûnuyla ḥayvāndan āğuz sağmak (11) ma'nāsınadır. *Yuḳālu lebe'e's-ṣāte liba'en mine'l-bābi's-ṣāliṣi izā eḥteleb libe'eḥā* ve bir kimseye āğuz (12) yedirmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu lebe'e'l-ḳavmü izā eḥ'amhümü'l-libā'e* ve āğuz çalmak ma'nāsınadır. (13) *Yuḳālu leb'e'l-lebe'e izā esleḥe ve ṭabeḥa* ve kuzıya yāḥûd oğlağā āğuz emdirmek ma'nāsınadır. (14) *Teḳûlu lebā'eti'l-vālid ey erḍā'ete'l-leb'e.* Şāriḥ kelbe'etühü kelimesi meşel-i men'anethü 'ibāretiyle teḳîd (15) édüb tesdîd ile olan nüshāyı taḥṭe'he eylemekle ana iḳtidā olunmuşdur ve libā'e tāze dikilmiş (16) ve ekilmiş ağaç ve ekin maḳûlesini ol vehlede şuvarmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu lebe'e'l-ğarasu* (17) *ve'z-zer'a izā seḳā'e* ol seḳıyyu ve leb' bir cemā'at adıdır.
- El-ilbāu** Hemzenin kesrile bir kimseye (18) āğuz yedirmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu ilbā'u'l-ḳavmü'l-be'e ey eḥ'amehümü'l-libā'u* ve āğuz çalmak ma'nāsınadır. (19) *Yuḳālu ilbā'u'l-libā'u izā ṭabeḥa* ve ḥayvān memesine āğuz götürmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu elbeti's-* (20) *ṣāte ey*

enzeleti'l-libā'u ve kuzıya ya oğlağa emdirmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu elbeti's-* (21) *ṣāte'l-veled ey erḍa'athe'l-libā'e* ve bir kimsenin yol azığını āğuz tertīb eylemek ma'nāsınadır. (22) *Yuḳālu elbe'e fulānā ey zevde bi'l-libe'e* ve yavrıyı bir kimse eliyle anasının memesi uçlarına (23) tıttub āğuz emdirmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu elbe'e'l-faṣıl izā ṣedde ile res'ul-ḫılfı* (24) leyera d'ae'l-be'e.

El-iltibā'u İfti'āl vezninde kuzı ve oğlak āğuz emmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (25) *eltebe'l-cild izā raḍı'e'l-be'e* ve āğuz Őapmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu iltibā'e's-ṣāte izā ḫaleb* (26) minhā'l-leb'a.

El-istilbā'u Bu daḫi oğlak ve kuzı āğuz emmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu istilbā'u'l-* (27) *ceddi's-ṣāte izā raḍı' libā'ehā.*

El-telbi'eh Tekmile vezninde tavar memesine āğuz götürmek (28) ma'nāsınadır. *Yuḳālu lebbe'eti'l-nāketü izā vaki'l-lebe'u fi ḍar'ahā mülebbi ve telbe'e telbı'he* (29) lafzında lüğatdır ki ḫac éden kimse Lebbeyk Allahümme Lebbeyk démekden i'baretdir. *Yuḳālu lebe'e bi'l-ḫaccu* (30) *telbi'etü bi-m'ani lebi telbi'ete.* Bu ma'nāda gerçi aṣl ğayr-i mehmûzdur lakin ihyānā 'Arablar ğayr-i (31) mehmûzi mehmûza isti'māl éderler. Ḫilā'tü's-sevîḳ ve res'etü'l-meyyite dédikleri gibi (1)

94

El-leb'etu Temre vezninde.

Ve'l-lebā'etu Seḫābe vezninde.

Ve'l-lubu'etu Benin zammıyla semere vezninde. (2)

Ve'l-lube'etu Lamın zammıyla hemze vezninde.

Ve'l-lebve'u Lamın fetḫi ve kesri ve benin sükûmı (3) ve āḫirde vav ile.

Ve'l-lub'etu Du'he vezninde muḫaffefdir.

- Ve'l-lebvete** Vav ile semere vezninde. (4)
- Ve'l-lebātu** Қаtāt vezninde diři arslana dēnür cem'ci lebbā'et gelür lamın fetħi ve benin (5) sükünuyla ve lebbe' gelür lamın fetħi ve benin zammı ve hemze ile ki müfredi lebbe'e semere (6) vezninde lebb' gelür şard vezninde ki müfredi lebbe'e hemze vezninde ve lebvāt gelür (7) lamın fetħi ve benin zammıyla müfredi lebbedir semere vezninde mü'ellifin tertıb cem'ci teşvîş (8) üzeredir ve kelimāt-ı mezkûrede vāki'c hā-yı te'kîd-i te'nîş içündür nāke ve na'ce kelimelerinde (9) olan he' gibi zirā kelimāt-ı mezkûrede diři arslana maħşûş olmağla kendi lafzından (10) müzekkeri yokdur ki hatta he'-yi fāriķa ola
- El-lebū'u** Şabūr vezninde bir rücül-i ma'rûf (11) adıdır.
- El-melābi'u** Mimin fetħiyle mülākıh vezninde tögürmaları pek qarīb olan nākelere (12) dēnür. *Yuķālu 'aşār melābi' izā deni netecehā* ve a'şşār a'ynın kesrile u'şerānın cem'idir ki (13) on aylık hamile olan nākedir ve mülābi' kelimesinin müfredi melbe'e ki memesine āğuz (14) götürmüş nāke demekdir ve zammı pek yaklađıkda olur lakin esāda mimin zammıyla ism-i (15) fāi'l olmak üzere muķayyedir.
- El-let'u** Lamın fetħi ve te-yi fevķiyenin sükünuyla bir kimsenin (16) göğsüne urub öte kakmak ma'nāsınadır. *Yuķālu let'u fî şadruhu lete'e minel'l-bābi's-sālişi* (17) *izā def'ā* ve atmak ma'nāsınadır. *Yuķālu let'u ey remāha* ve cimā'c eylemek ma'nāsınadır. *Yuķālu let'u'l-* (18) *mer'etü izā cāmi'ahā* ve eksiltmek naķş ma'nāsınadır. *Yuķālu let'u's-şey'u izā naķışahu* ve yellenmek (19) ma'nāsınadır. *Yuķālu let'u'r-raculu izā daretu* ve hādeşlemek ma'nāsınadır. *Yuķālu let'u izā seleha* (20) ve bir nesneye diķķatle dike dike bakmak

ma'nāsınadır. *Yuḳālu let'u ileyhi izā ḥiddetü'n-naẓari ileyhi* (21) ve toğurmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu lete'eti'l-mereti ey veledeti.*

El-letî'u Emîr vezninde şol (22) kimsedir ki oldığı maḥalde aşla bir tarafa gitmeyüb yāḥûd ḥānesinden çıkmayub dāi'mā (23) mevzi'ne mülāzim ola *Yuḳālu raculun letî'u ey lāzımü'l-mevdi'ha* güyā ki zıkr olunan seleḥ (24) ma'nāsınadır.

El-leş'u Lamın fethi ve şe-yi müşelleşenin sükûnuyla köpek kabacak yalamak (25) ma'nāsınadır. *Yuḳālu leş'u'l-kebu el-inā'u leş'u mine'l-bābi'sālisi izā veluḡa.*

El-lece'u Lamın fethi (26) ve cimin sükûnuyla.

Ve'l-lece'u Fethateynle şıḡınmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu lece'u ileyhi lece'u ve lecî'u ileyhi* (27) *lece'u mine'l-bābi's-sālisi ve'r-rābi' izā lāz ileyhi* ve lece'e fethateynle şıḡınacak yere dénür ḳal'a (28) ve şarp taḡ başları gibi ma'ḳıl ve melāz ma'nāsına melce'e gibi kemā seyyuzkeru ve lece'u bir mevzi' (29) adıdır ve 'Amr bin el-eş'as et-temîmî nām şāi'rin cediti isimidir pederi deḡildir nete ki Cevherî (30) vehmine mebni pederidir dédi şāriḥ dér ki Cevherînin beyānı Kitāb-ı Ensāb'da belāziri (31) beyānına muṭābıḳdır entehî lece'u kurbaḡaya dénür đıfda' ma'nāsına đışisine lece'u dénür (1) he ile.

95 **El-inticā'u** İfti'āl vezninde bu daḡı şıḡınmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu elce'u ileyhi izā lāz.* (2)

El-ilcā'u Hemzenin kesrile bir kimseyi bir nesneye muḡtarr kılmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu elce'e* (3) *ileyhi ey edḡarrehe* ve bir işi bir kimsye isnād ve tevfiż eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu elce'e emruhu* (4) *ilāllahi ey esnedtü* ve ḥıfz ve viḳāye eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu elce'e fulānā ey 'aşame.*

- El-melceu** (5) Mağşad vezninde lecu gibi şıgıncak yere denür. *Yuğālu hezā leceu'l-ğavmü ve melce'ehum ey m'ağlehum* (6) ve *mülāzehum*.
- Zu'melācî** Mimin fetħile mülûk-i Yemenden tebābî'a ekyālından bir kayl lağabıdır ve kayl (7) kafın fetħi ve lamın sükûnuyla mülûk-i tebābî'ye itlâğ olunur fir'avn Mışır ve Necāşî' (8) ħabeşe gibi ve anlara ezve' daħi itlâğ olunur el-ğābları zû kelimesiyle maşdar oldığıçün (9) zû-yezen ve zû-kilāc ve zû'l-melācî gibi.
- Et-telci'etu** Tekmile vezninde bir kimseyi bir ħuşûşa (10) ħasr ve ikrāh eylemek ya'ni zorāki ma'al-kerāhe işletmek ma'nāsınadır *Yuğālu leceu ileyhi* (11) telci'tü ey ekrehu ve şāriğ dēr ki fiğħıyye bundan me'ħûzur
- El-lezu** Lamın fetħi (12) ze-yi mu'cemenin sükûnuyla ve yermek içā ma'nāsınadır. *Yuğāle leze'e lezze'e mine'l-bābi's-şālişi* (13) *ey e'ağahu* ve ÷oldurmak ma'nāsınadır. *Yuğālu lezu'l-inā'e izā mülā'e* ve deveye güzel tağayyüd ve tımār (14) eylemek ma'nāsınadır. *Yuğālu lezu ibele ey ağsen ri'yetehā* ve ÷oğurmak ma'nāsınadır. *Yuğālu* (15) *lez'etu eme ey veledetihi*.
- Et-telzi'etu** Tekmile vezninde vèrmek ma'nāsınadır. *Yuğālu leze' ibele ey* (16) *ağsen ri'yetehā*.
- El-ilzeu** Hemzenin kesrile ÷oldurmak ma'nāsınadır. *Yuğālu ilzeu'l-ğavz* (17) *izā melā'e* ve mevāşîyi ÷oyurmak ma'nāsınadır. *Yuğālu elze'e ħaneme ey eşeb'ahā*.
- Et-telezzu'** (18) Tefe'ül vezninde ÷olmak ma'nāsınadır. *Yuğālu ilzeu'l-ğavz fetelez'e ey imtilā'e*.
- El-leçu** Lamın (19) fetħi ve çanın sükûnuyla.

- Ve'l-luṭû** Kuṣûd vezninde yere yapışmak ma'nâsınadır. *Yuḳālu laṭe* (20) *bi'l-erḍu ve lati'e ve luṭû'e mine'l-bābi's-şālişi ve'r-rābi' izā laşık bihā ve laṭe'du* kenkle (21) urmak 'ale-ḳavlin arkaya urmağa maḥşûşdur. *Yuḳālu laṭe'e bi'l-ʿaşā izā darebe ev ḥāş* (22) bi'l-zuhur.
- El-lāṭi'etu** Baş yarığı aḳsāmında simḥāḳ ismidir ve simḥāḳ sinin kesrile (23) şol yarıqdır ki kendi ile baş kemiği beyninde bir yufka deri kalmış ola ki cerāḥat (24) ol deriye yapışmış olur. *Yuḳālu şece'e'l-iṭ'etü eyi's-sem ḥaḳu ve lāṭi'ete* bir nev' (25) ḳarḥedir ki insānın bedeninde çıkub müzmin ve nāsûr olur 'ale-ḳavlin ol ḳarhe şeṭe'u (26) ya'ni buy ta'bîr olunan zehr-nāk böcek şokmasından ḥādiş olur.
- El-lezā'u** Za-yı (27) mu'ceme ile cebel vezninde az nesneye dénür şey-i ḳalîl ma'nâsına.
- El-lef'u** Lamın fethi (28) ve fenin sükûnuyla.
- Ve'l-lefā'u** Şeḥāb vezninde bir nesnenin kabuğunu şıyırub şoymak (29) ma'nâsınadır. *Yuḳālu lefe'e'l-ʿûde lefen ve lefe'u mine'l-bābi's-şālişi izā ḳaşerehe ve keşetehe* ve urmak (30) ma'nâsınadır ve redd eylemek ma'nâsınadır. *Yuḳālu lefe'u izā darebe* ve bir kimseyi (31) a'zîmet eylediği semt ve vechesinden döndürmek ma'nâsınadır. *Yuḳālu lefe'u ey ʿadele ʿan* (1) *veche ve faşl* ve ğıybet eylemek ma'nâsınadır. *Yuḳālu lefe'u ey aġtābe* ve bir kimsenin ḥaḳ ve maṭlûbını (2) bi'l-tamām vérmek 'ale-ḳavlin ḥaḳ ve maṭlûbından az vérmek ma'nâsınadır. *Yuḳālu lefe'e ḥaḳka izā* (3) *ʿatā'e ḥaḳka kele ev eḳalle min ḥaḳka*.
- El-iltifā'u** İfti'āl vezninde bu daḫi bir nesnenin kabuğunu (4) şıyırub şoymak ma'nâsınadır. *Yuḳālu iltifā'e'l-ʿavde izā ḳaşerehe ve keşetehe*.

- El-lefeʿu** Fethateynle (5) bir nesne artub baqıye kalmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu lefiʿu ʿş-şeyʿu lefeʿu mineʿl-bābiʿr-rābiʿ izā baqıyye.* (6)
- El-ilfāʿu** Hemzenin kesrile ebḳā eylemek maʿnāsınadır. *Yuḳālu elfeʿu ey ebḳāʿe.*
- El-lefāʿu** Seḫāb (7) vezninde topraḡa dēnür ve şeyʿi ḳālile dēnür ve bir kimsenin ḫaḳ ve maṭlûbından az olan (8) nesneye dēnür ve minhu raḡı mineʿl-vefāʿi ve hüveʿl-tütābu ve ʿş-şeyʿuʿl-ḳālil ve dūnʿeʿl-ḫaḳḳ (9)
- El-lekʿu** Lamın fetḫi ve kefin sükûnuyla urmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu lekeʿe lekʿen mineʿl-bābiʿş-* (10) *sālisi izā ḡarebe* ve bir kimsenin ḫaḳ ve maṭlûbını tamāma vérmek maʿnāsınadır. *Yuḳālu lekʿen ey* (11) *ʿatāhe ḫaḳḳa kelehu* ve yere çalmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu lekeʿu izā şarʿahe.*
- El-lekeʿu** Fethateynle (12) bir yerde muḳîm olmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu lekiʿe bihi biʿl-mekāni lekʿu mineʿl-bābiʿr-rābiʿ izā eḳām bihi.* (13) Ve bir nesneden münfek olmayub dāiʿmā ana mülāzim olmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu lekiʿe bihi izā lezmu bihi.* (14)
- Et-telekkuʿ** Tefeʿül vezninde bir mādde zammında bir ʿalet îrādıyla ʿözr ve bahāne eylemek maʿnāsınadır. (15) *Yuḳālu tilkeʿe ʿaleyhi izā ʿaṭal* ve bir ḫuşûşda oyalanub baṭu ve tevaḳḳuf eylemek maʿnāsınadır. (16) *Yuḳālu tilkeʿe ʿanhu izā ebṭāʿe.*
- El-lemʿu** Lamın fetḫi ve mimin sükûnuyla bir nesneye gizlü (17) yāḫûd āşikāre el urmak maʿnāsınadır gerek aḫz ve gerek ḫıfz için olsun. *Yuḳālu* (18) *lemeʿu ve lemʿu mineʿl-bābiʿş-sālisi izā ḡarebe ʿaleyhi yedehu mücāheret* ve bir nesneni (19) mecmuʿnı birden almak maʿnāsınadır. *Yuḳālu lemʿu ʿş-şeyʿu izā aḫze ʿimāʿ* ve bir nesneye naḡar-ı ḫafif (20) ve serîʿ ile

nazar eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu lem'u 'ş-şey'u izā leḩe.*

Et-telemmu

Tefe'ül vezninde (21) bir nesneyi bütün ḳablâyı bürüyüb setr ve nihān eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu telemme'eti'l-erḩu bihi* (22) ve *'alethe et eṣtemelet ve estemevet ve vārethe* ve bir nesneyi yalnızca kendi nefsine taḩṣiṣ (23) eylemek ma'nāsınadır ki ta'bîr-i ā'amiyāne ile kabullenmek ta'bîr olunur. *Yuḳālu telemme'u bimā fi'l-cefnete* (24) ey este'serhā.

El-ilmāu

Hemzenin kesrile bir nesneyi nihānice çalub eyletmek ma'nāsınadır. (25) *Yuḳālu ilme'e'l-leṣṣu 'ale 'ş-şey'u izā zehebe bihi ḩufyeten* ve bir kimsenin ḩaḩḩını inkār eylemek ma'nāsınadır. (26) *Yuḳālu ilme'e 'ale ḩaḩḩı izā ceḩede ve devvābu* ve mevāṣı bir yerin bi'l-cümle nebātnı otlamaḒla kel baş (27) gibi boş ve açuk komak ma'nāsınadır. *Yuḳālu ilme'etü'l-devvābu'l-mekāni izā terk ete ṣa'iden* (28) ḩālīyā ve bir nesneyi kaplamak iḩāṩa ve iṣtimāl ma'nāsınadır. *Yuḳālu ilme'e 'aleyhi izā eṣtemel* (29) *'inde'l-b'az* eḒer be' ḩarfiyle mütea'ddi olur ise bir nesneyi gizlüce alub götürmek (30) ma'nāsına olur ve eḒer a'le ḩarfiyle mütea'ddi olur ise kaplamak iṣtimāl ma'nāsına (31) olur. *Feyuḳālu zehebe sevbi femā edî mine'l-leme'e bihi ey min zehebe bihi ḩufyeten ve yuḳālu 'aleyhi ey* (1) *eṣtemel* ve bir kimse bir nesnenin mecmu'nı kendi nefsine taḩṣiṣ eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu ilme'e bimā* (2) *fi'l-cefnete ey este'ser bihi.*

97

El-iltimāu

İfti'āl vezninde bu daḩı bir nesneyi yalnızca başlu (3) başına taḩṣiṣ edinmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu iltimāu bimā fi'l-cefnete ey este'ser ve levn* müteḒayyir olmak (4) ma'nāsınadır. *Yuḳālu item'u levn'nur-raculü 'ale binā'u'l-*

cehûl izā tağayyur.

- El-melmû'etu** Mim-i şânîyenin zammıyla (5) şol yerdir ki anda muṭlaḳā nesne aḥz olunur ola ve bu lemā māddesinden ism-i mekândır ve şayyadın (6) av āḥz étdikleri ağa ve tora dénür şebeke ma'ñāsına.
- El-lā'etu** Lāga vezninde a'bes (7) ḳabileesine maḥşûş bir şü adıdır
- El-lev'etu** Sev'ete vezninde ve murādfîdir ki nā-maḥrem olan u'zva (8) ve fāḥiş nesneye dénür ki ard yeri ta'bîr olunur. *Yuḳālu vāñ lev'ete ey sev'ete.* (9)
- Et-telehlu'u** Tezelzül vezninde bir nesnede korkmağla kaçınlayub girü dönmek ma'ñāsınadır. *Yuḳālu (10) telhele'e'r-raculü ey nakeşa ve cebine.*
- El-liyā'u** Kitāb vezninde bir nev' me'kûl dāne ismidir ki (11) noḥûda şebîh ve beğāyet beyāz olur nihāyede Ḥicāz diyārına taḥşîş olunmuşdur.
- El-ilyā'u** (12) Hemzenin kesrile oyalanub beṭā'et eylemek ma'ñāsınadır. *Yuḳālu elye'tü'l-nāḳetu izā ebṭa'et.*

(13) Faşlü'l-Mim

- El-māme'etu** Zelzele vezninde koyun ve geyik maḳûlesi mufaşşıl me me deyü (14) melemek ma'ñāsınadır. *Yuḳālu me'me'etü'ş-şati ve ez-zebyete izā vāşalete şavtehā feḳalet mi'mi'e bi'l-kesr* (15) *ve sükûnu'l-hemzete.*
- El-met'u** Mimin fetḥi ve te-yi fevḳıyenin sükûnuyla urmak ma'ñāsınadır. *Yuḳālu (16) mete'he bi'l-aşā mete'e mine'l-bābi'ş-sāliši izā ḳarebe bihā.* ve bir nesneyi çeküb uzatmak ma'ñāsınadır. (17) *Yuḳālu mete'e'l-cebl izā meddehe.*
- El-muru'etu** Zāmmeteynle ādemlik be insāniyet ve merdānegi ma'ñāsınadır ki (18) kendiden me'mûl olan kār ve ḥaşlet-i ḥaseneyi icrā eylemekden i'bāretdir bu ma'ñāda isim (19)

olur ve maşdar olur ki insāniyetlü merdāne olmak ma'nāsına. *Yuḡālu mürüvve'r-raculü* (20) *mürüvve'ete mine'l-bābi'l-hāmis izā şār zā insāniyete ve yuḡālu bihi mürüvve'ete ey insāniyete*. Şāriḡ (21) dēr ki hemzeyi vava ḡalb ve idḡāmla merve daḡi cā'izdir entehî

Et-temerru Tefe'ül vezninde (22) fî-zāte cevher-i mürüvvetden māyesiz tekellüfle mürüvvet göstermek ma'nāsınadır. *Yuḡālu* (23) *temerre'e fulāne izā tekellüfü'l-mer'etü* ve serzeniş ve ta'yîr ve ta'yîb éderek bir kimseden mürüvvet (24) ve insāniyet talebinde olmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu temerre'e bi'l-ḡavmü izā ḡalebü'l-mer'etü benaḡşinehüm*. (25)

El-mer'ātu Kerāme vezninde ekl ve şürb olunan nesne siñici ve sâyıḡ ve güvār olmak (26) ma'nāsınadır. *Yuḡālu mürüvve'e't-ḡaāmu ve mî'en ve mer'etü mine'l-bābi'l-hāmis ve's-sāliši ve'r-rabi' izā* (27) *şār mer'yete ve yuḡālu hene'eni't-ḡaāmu ve mer'eni* ya'ni ḡaām hoş-güvār olmaḡla mi'demde (28) çapik hażm olub mizācına beḡāyet yaradı ve eḡer etbāc vechile zikr olunmayub (29) yalnızca zikr olunur ise emre'eni dénür ef'āl bābından mir'ātu kezalik kirāme vezninde (30) bir yerin hevāsı hoş olub mizāca yarar olmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu mürüvvetü'l-erḡu* (31) *mer'etü mine'l-bābi'l-hāmis izā ḡasüne hüvā'ühā*.

98 **El-mer'etu** Temre vezninde isimdir ḡaām (1) ve şarābın siñicilik ḡāletine dénür.

El-mer'ātu Emîr vezninde mürüvvetlü ve insāniyetlü olan (2) ādeme dénür. *Yuḡālu raculü mer'ātu zü-mürüvveti* ve insāniyete ve hażmı āsān olan siñici (3) ve güvār ḡaām ve şarāba dénür. *Yuḡālu ḡāmu meri'yun heni'un ey ḡamīdu'l-meḡabbeti beyyenü'l-mer'eti* (4) ve mizāca muvāfiḡ cüsbān olan

nesneye d n r ve *Yuk lu kele un meriyyun  ayr ve imin* (5) ya ni tavarın miz cına yarar  ayırdır ve mer u bo azda ucu ci ere muttasıl yola (6) d n r ki andan ta am ve  ar b mi deye v şil olur bo aza m l şık ve mi denin (7) ve kursa ın başıdır bo azda iki yol olur birisi  aşaba ri e ki bo umlu olur (8) bo urtlu  ve h tla  ta b r olunur bu nefes mecr sıdır ve birisi mer u ki kızıl (9)  yken ve kızıl  nl k ta b r olunur bu ta a m ve  ar b mecr sıdır hazm ma hali olma la mer u (10) ıtl k olındı ve mer u lafzının cem i  emri e gelir ef ile vezninde meri e gelir ser r (11) ve serer gibi.

El-mer etu

Sef ne vezninde hev sı ho  olma la miz ca uygun olan (12) arza d n r. *Yuk lu er u mer etun ey  asune l--hev u*.

El-mir u /

Mimin  arek t-ı s l s  (13) ve ranın s k nuyla mu la a

El-mer u /

ins n ma n sınadır ki  dem d mek olur  ale- avlin er ki iye

El-mur u

(14) d n r rec l ve merd ma n sına bunun lafzından cem i bu  adar belki cem i ric ldir (15) ba zlardan cem i mer  n geldi i men  ld r m ennesinde mer et n d n r he ile ki  at n d mekdir. (16) F ris de zenn mur df dir ve ta f f  iy sıyla ta f f olunub mer e da i d rler terk-i hemze (17) ve fet -i ra ile ve evveline hemze va l id h liyle emre etu da i d n r ve hemze va la mu arr n (18) oluna  arf-i ta r f id h liyle emre et  da i ma k dir keزالik mer e lafzının evveline hemze (19) va l id h liyle emre e da i d n r ve bunda  c l gat vardır biri d i m  ya ni ref  ve na b (20) ve cerr  aletlerinde ranın meft h olmasıdır   n  a le-k ll-i   l ranın zammesidir. S li i  ale- (21) k ll-i   l mu arreb olmakdır ya ni re   arf-i a  r olan hemzeye teba iyyetle  alet-i ref de merf c (22) ve  alet-i na bda men  b ve  alet-i

cerrde mecrûr olmaktadır. *Teķûlu hezā emrûn ve merun bi'l-rafi* (23) ve *rüyet emrun ve mer'e bi'l-naşb ve mürüvvet bā-meru ve mer'e m'ar-bā min mekāmîn* burada mer'e lafzı (24) etbā'ā zıkr olunmuşdur ve mer'e sibā'dan kurda dénür zi'b ma'nāsına

El-meru Mimin (25) fetħi ve ranın sükûnuyla ekl-i ʔam eylemek ma'nāsınadır. *Yuķālu muru'r-raculü muru mine'l-bābi's* (26) *şālisi izā ʔamme* cimā eylemek ma'nāsınadır. *Yuķālu muru'l-meretü izā cāmihā.*

El-merau Fethateynle (27) bir kiři hey'et ve kıyafetde ve vaz' ve hareketde yāhûd tekellümde ķarice olmak ma'nāsınadır (28) kıız sa'fd ve tûfî-i sebħ gibi. *Yuķālu mefu'r-raculü mer'e mine'l-bābi'r-rābi' izā şār* (29) *kā'l-meretü hey'ete ev hadişā ey kelāmā.*

Merātan Mesāte vezninde Yemen'de vāķi mā'reb-i nām belde (30) ismidir.

Mer'eh Ĥamza vezninde bir mevzi'dir Hişāmu'l- mer'enî'l-ħades oraya mensûbdur (31) ve emre'e'l-ķays mādde sin bābında zıkr olunur in-şā-Allahu Te'ālî.

99 **El-mesu** Mimin fetħi (1) ve sinin sükûnuyla

Ve'l-musûu Ķuûd vezninde mâceve velā ibālî ve bektāşî meşreb olmak (2) ma'nāsınadır. *Yuķālu mese'e'r-raculü mes'en ve musuv'en mine'l-bābi's-şālisi izā mecene* ve dāi'mā yolın (3) ortasında gitmek ma'nāsınadır. *Yuķālu mesû'ṭ-ṭarîķi izā rakebe ve setu'he ey meşy fi ve setu'he* (4) *miyānee'n-nāse fetenhe* ve şaķaķu'l-ķaysle fesāda virmek ma'nāsınadır. *Yuķālu mese'e beyne'l-ķavmü* (5) *ey efsede* ve gecikmek ma'nāsınadır. *Yuķālu mese'e'r-raculü izā ebṭa'e* ve aldamak ve renk ve dúbāre (6) eylemek ma'nāsınadır. *Yuķālu mese'e*

fulānā izā ḥudʿa ve bir nesneyi idmān ve iʿtiyād eylemek (7) maʿnāsınadır. *Yuḳālu meseʿe ʿaleʿş-şeyʿu izā merene ʿaleyhi* ve bu daḥi odada aʿvḳ ve teʿhîr eylemek (8) maʿnāsınadır. *Yuḳālu mesʿu ḥaḳḳa ey ensaʿhu* ve tencerenin ğaleyānını teskîn eylemek maʿnāsınadır. (9) *Yuḳālu mesʿuʿl-ḳadru ey feşeʿehā* ve bir nesneyi yumuşadub sehl ve mülāyim eylemek maʿnāsınadır. *Yuḳālu (10) mesʿuʿr-raculü biʿl-ḳavli izā leyne* ve bu ḥaşāişden değildir.

- El-imsāʿu** Hemzenin kesr ile nās (11) beyninde sūriş ve iḥtilālüʿl-ḳāsiyle efsād eylemek maʿnāsınadır. *Yuḳālu imsāʿu beyneʿl-ḳavmü ey (12) efsede.*
- Et-temsûʿ** Tefsûʿ vezninde ve murādfîdir ki bir nesne yıranub eskimekle ya çürimekle (13) şapır şapır dökülmek maʿnāsınadır. *Yuḳālu temşeʿes-sevbi bi-maʿni tefseʿe.*
- El-mesʿu** Mimin fethi (14) ve sinin sükûnuyla yolın ortasına dēnür. *Yuḳālu rakebe mesʿuʿt-ḫaḫi izā meşi fi ve seḫuhe. (15)*
- El-meḫʿu** Mimin fethi ve ḫanın sükûnuyla cimāʿ eylemek maʿnāsınadır. *Yuḳālu meḫʿuʿl-merʿetu meḫʿu (16) mineʿl-bābiʿş-şālisi izā cāmiʿhā.*
- El-māḳiʿu** Nāşır vezninde
- Veʿl-mevḳiʿu** Maḫsin vezninde mûʿḫarüʿl- (17) aʿyn maʿnāsınadır ki gözün kulak ḫarafından olan köşesidir gözün kuyruğı taʿbîr (18) olunur aʿlel-ḳavlin muḳaddemüʿl-aʿyn maʿnāsınadır ki gözün burun cānibinden olan köşesidir (19) gözün pıñarı taʿbîr olunur bu māddenin maḫal zikri bu maḳām iken Cevherî vehmine (20) mebni ḳaf bābında şebt eylemişdir ve yine ğarāiʿbdendir ki müʿellif bu māddeyi baʿz-ı iḫlāve ile (21) bāb-ı merḳûmda min ğayre tenbeʿe resm ve işbāʿ eylemişdir

- El-mel̂u** Mimin fet̂ı ve lamın (22) sükûnuyla.
- Ve'l-mel̂etu** He ile.
- Ve'l-mil̂etu** Mimin kesrile ̂oldurmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu* (23) *mel̂u el-une'e mele'en ve mil̂etu ve mel̂ete mine'l-bābi's-sālisi izā ce'ale mel̂ānu* ve ̂olmak ma'nāsınadır. (24) *Yuḡālu mel̂u el-une'e mele'en mine'l-bābi'r-rābi'* ve bir kimseyi müzāheret ve mu'āvenet eylemek ma'nāsına (25) isti'māl olunur. *Yuḡālu mele'u 'ale'l-emru izā sā'idan ve şāy'ahē ey i'āne ve ḡavehu.*
- Et-teml̂etu** (26) Tef'ile vezninde pek ̂oldurmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu mel̂u temelle'ete* ve kemānkeş kurılan yayı (27) pek çekemek ma'nāsınadır ki yayı ̂oldurmak ta'bîr olunur. *Yuḡālu mel̂u fi ḡavse* (28)
- El-imtilā'u** İfti'āl vezninde bir nesne gereḡi gibi ̂olmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu mele'u temelle'ete* (29) *fā metle'u.*
- Et-temellu'u** Tefe'ül vezninde imtilā ma'nāsınadır
- El-mil̂etu** Mimin kesrile binā' (30) nev'edir ki ḡālet ve hey'et ma'nāsı mütezammındır andan ̂olaş ile ta'bîr olunur. *Yuḡālu ene'l-* (31) *ḡin'e'l-mel̂ete lā-iltimlû'elān el-ḡaşûd'e'l-hey'ete.* Mü'ellif bu ma'nāyı tekrar eylemişdir ve mele'e maşdar (1) olur nete ki zıkr olındı ve tuḡme ve imtilā olub mi'de fāsîd olmak ḡāletine dēnür. (2) *Yuḡālu eḡazteḡü ilme'etü ey el-kizzete.*
- El-mel̂ānu** A'ḡşān vezninde şıfatdır ̂olu nesneye dēnür (3) mü'ennesinde mel̂i dēnür 'aḡşi vezninde ve mel̂ene dēnür sekrāne vezninde cem'i mel̂ā (4) gelir a'ḡş vezninde şāriḡ dēr ki bundan mimlü şıḡası nādirdir ba'zā hemzesini (5) vava ḡalb ve idḡāmla mimlü daḡi dērler.

- El-mulāʿetu** Mimin zammı ve elifin medd ile.
- Ve'l-mulāʿu** (6) Ğarāb vezninde.
- Ve'l-meʿetu** Menʿa vezninde imtilā-yı miʿdeden nāsî hādîş olan zükām ʿilletine (7) uğtamiş kişiye denür. *Yuḡālu meliʿu fulāne ʿale bināʿu'l-cehûl ve mülûʿe meleʿete mine'l-bābi'l-* (8) *hāmis ve imlāʿu Allah fe hüve memlûʿ ey mezkûm mine'l-imtilāʿ ve hezā nādir.* Efāʿl bābının (9) ism-i mefʿûlü kıyās üzere mükerrem vezninde olmaktadır lakin bu kıyāsa muḡālif olarak vārid (10) olmuştur lakin şülāsîden huşûşa mechûlden daḡi vārid olmaḡla mimlü anlardan ism-i mefʿûlü (11) olur bu şûretde mü'ellifin kelāmında ıztırāb olduḡı gibi irtiyābdır.
- El-implāʿu** Hemzenin (12) kesrile bir kimseyi zıkr olunan zükām ʿilletine mübtelā kalmak maʿnāsınadır. *Yuḡālu implāʿu Allah ey ezkeme* (13) *fehüve memlûʿ kemā zıkrun.* Mimlü kemā zıkr ve yayı pek çeküb taldurmak maʿnāsınadır. *Yuḡālu implāʿu fi kavse ey* (14) *aḡraḡ fi'n-nezʿ.*
- El-meleʿu** Cebel vezninde teşāvür ve meşveret maʿnasınadır imtilā-yı cemāʿat (15) melābesesiyle ve bir kavmin aʿleyhe ve eşrāfına yaʿni kibārane ve ecille ve ʿāyānına ve vücûhuna ıtlāḡ (16) olunur me'sûl ve me'mûl olan ihsān ve maḡrûf ve re'y ve tedbîr maḡûlesi hāetle (17) mimlü oldukları münāsebetiyle yāḡûd aʿzamet ve şān ve şevket ve ḡadem ve ḡaşm ile uʿyûn (18) ve şudûr nāsî taldurdıkları aʿlāḡasıyla ıtlāḡ olunmuştur ve melʿu cemāʿate ıtlāḡ olunur (19) ve ḡırş ve ḡamaʿ ve zann ve ḡümān maʿnālarına istiʿmāl olunur ve vücāhet ve sikke-yi şûret (20) ve cemʿiyet şāḡibi ḡürûh-ı insāniye ıtlāḡ olunur ve ḡûy ve ḡulḡ maʿnāsına istiʿmāl (21) olunur ḡavşala-i sirişt ve fiḡratda ḡüyā ki mimlü olduḡına mebnidir cemʿi implāʿu

- gelür (22) haber ve iḥbār gibi ve minhu'l-ḥadīṣ ahsenū
imlā'ukum ey ḥilāfekum.
- El-mulā'u** Ğurāb (23) vezninde Sa'd İbn-i Ebu Vaḳḳāş rađıallahü 'anha
cenāblarının kılıcı ismidir.
- El-milā'etu** Mimin (24) zammıyla 'icāle vezninde sultānū'l enbiyā
'aleyhi efdazlü't-teḥyā ḥazretlerinin ümmü'l-mürteciz ile
(25) mükteniye olan farsları ismidir ve melā'i riḩa
ma'nāsınadır ki ḥātûnların büründükleri (26) cārdır bir enden
ya iki enden édüb tamam vücûdlarını bürüyüb örtünürler
cem'i melā'e (27) gelür hasız.
- El-milā'u** Kitāb vezninde.
- Ve'l-imli'ā'u** Hemzeteynle insibā' vezninde.
- Ve'l-mule'ā'u** (28) Küberā vezninde mütemevvil ḳudret ve yesār ve şervet
şāḥibleri āġniyāya 'ale-ḳavlin ḥüsnüvā (29) el-ḳazā'e ya'ni
ḥasebü'l-iḳtizā'e'd-din étdikde dāyinlere vesā'ir ṩālib ve
müteḳāzīlerine te'ḥir (30) ve ta'vīḳ eylemeyüb deyn ve
maṩlûblarını edā éder olan āġniyāya iṩlāḳ olunur bunların (31)
müfredi melîḩ güyā ki her biri māl ile melā'enlerdir. *Yuḳālu
ḥû melî'e ey ġanî metmûl (1) ev ḥasene'l-ḳazā'.*
- 101 **El-milā'etu** Kirāme vezninde.
- Ve'l-melā'u** Seḥāb vezninde ki bu İbn-i (2) Kerā'dan menḳûldür bir
kimse melîḩ ya'ni zıkr olunan āġniyādan olmak ma'nāsınadır
*Yuḳālu (3) melā'u'r-raculü ve mulû'u melā'ete ve melā'e
mine'l-bābi's-şālişi ve'l-ḥāmis izā şār meleyye'e.*
- El-istimlā'u** (4) Bir kimse deynini zıkr olunan āġniyā-i zimmetinde
kalmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu istimlā'u fi 'd-dini (5) izā ce'ale
deyne fî mel'e.*
- El-melā'etu** Met'a vezninde şol süstlük ve ṩolgunluk ā'rzasına (6) dénür

ki deve kışmına ʿarız olur seyr-i keşîr ʿaķabinde vāfir-i müddet bağlanub (7) ıurmakdan nāşî ḥādîş olur kezalik at vesāʿir ḥayvānāta daḥî ārız olur zirā (8) aralıkda gezdirmeye muhtācdır ki bağlu ıurmağla ayaklarına indirüb ve mizāclarına (9) şışkinlik taḥaddüş éder. *Yuķālu bāʿl-baʿire melʿetu ey rahelun min ıuvliʿl-ḥabis bʿadeʿl-seyyera.* (10)

- El-** Müfāʿale vezninde muʿāvenet ve müzāheret maʿnāsınadır
mumāleʿetu *Yuķālu māleʿu memāleʿeti izā* (11) sāʿiden ve şāyʿahe.
- Et-temāluʿu** Tefāʿül vezninde birikmek ictimāʿ maʿnāsınadır. *Yuķālu temāleʿeʿl-* (12) *ķavmü ʿaleyhi izā ictimʿavā.*
- El-milʿu** Mimin kesrile ıolu kabın aldıđı mıķdāra dénür ki (13) ıolusı taʿbîr olunur teşniyesinde melʿeyen ve cemʿinde emlāʿu dénür meşelā ʿāṭihi mileʿl-ināʿ (14) dérler aña şı kabın tolusını vér démekdir ve meleʿeyhi dérler iki ıolusını ve şelāseten imlāʿihi (15) dérler üç ıolusını vér démekdir.
- El-mumliʿu** Muḥsin vezninde şol dişi koyuna (16) dénür ki karnı şı ile yāḥûd döl yatađı taʿbîr olunan derile ile ıolu ve şışkin (17) olmağla görenler gebe kıyaş eyleye.
- El-menîʿetu** Nunla faʿile vezninde şol deriye dénür ki (18) ibtidā dibāğat olunmuş olan ki henüz ḥām ve nā-tamam olur zirā debāğ deriyi üç mertebe (19) dibāğat éder ibtidā-i emirde dibāğat olunan menîʿe dénür ikinci defʿa dibāğat olunan (20) afiķ dénür baʿdehu kemālini bulmağla edîm dénür ki mîşîn yāsaḥtyan ya gön olacaktır (21) ve menîʿe dibāğat olunacak mevzuʿa medbağā maʿnāsınadır ki dibāğathāne taʿbîr olunur (22) Ebu aʿliʿl-farisî işbu menîʿe lafzını nîʿ māddesinden meʿḥûz müfʿaledir dédi lakin (23) bu kolnı zıkr atı meneʿe yemneʿti māddesi aba éder ve nîʿ çig ete dénür.

- El-memne^utu** Mezra^a (24) vezninde toprağı siyah yere d^en^ur arz-ı sevde maⁿāsına.
- El-men^u** Mimin fetħi ve nunun (25) s^uk^unuyla deriyi debāğ enbāşteye aşıldub başmak maⁿāsınadır *Yuğālu men^e'l-cildu men^e (26) mine'l-bābi's-şāliši izā neğ^a fi'd-dibāğ.*
- El-m^uā^u** Mimin zammı ve hemzeteynle ġarāb vezninde (27) kedi mavlamak maⁿāsınadır. *Yuğālu mā^e'l-sen^ur yemve^u mevā^e izā şāh.*
- El-me^eme^u** Mimin (28) fetħile ma^va^v vezninde çok mavlıyan kediye d^en^ur şāriħ d^er ki işbu ma^uv kelimesi (29) ism-i mef^ul uⁿvānında vārid olan şevāzdandır.
- El-māⁱ'^utu** Hemzeteynle.
- Ve'l-māⁱyyetu** Yenin (30) teşdidiyle ve tahfifi daħi cā'izdir kediye ıtlāk olunur sin^ur maⁿāsınadır.
- 102 **El-imvā^u** (1) Hemzenin kesrile kedi gibi mavlamak maⁿāsınadır *Yuğālu emvā^u'r-racul^u ez-şāh şayyāhe's-* (2) *sen^ur.*

(3) Faşlü'l-Nun

- En-ne^ene^utu** Zelzele vezninde bir kimsenin gıdāsını h^ub eylemek yaⁿi dā'imā (4) ana hoş ve laţif ağıziye yedirmek maⁿāsınadır. *Yuğālu ne^ene^u ne^ene^utu izā ahsenu ġadā^u (5) ve bir kimseyi bir nesneden keff ve men^e eylemek maⁿāsınadır *Yuğālu ne^ene^u ey kefehe ve gevşek (6) ve süst ve za'if olmak maⁿāsınadır. *Yuğālu ne^ene^u fi'r-re^y izā đafe fihe velem yübrime (7) ey lem beħkeme ve bir nesneden ā^eciz ve kâşır olmak maⁿāsınadır. *Yuğālu ne^ene^u anhu icā kâşera ve (8) aceze anhu.****
- Et-tene^{nu}** Tezelzül vezninde bu daħi süst ve za'if olmak ve ā^eciz ve kâşır (9) olmak maⁿāsınadır. *Yuğālu te^ene^u anhu izā aceze*

(10) ve *kaşera*.

- El-munāneʿetu** Müfāʿale vezninde bu daḥi zāʿif ve gevşek olmak maʿnāsınadır müʿellif (11) bunu gerçi neʿneʿu fîʿr-reʿy neʿneʿetu ve münāneʿetu iʿbāretiyle maşdar-ı şānî olmak üzere resm édüb (12) lakin iktifāya ḥaml ile efrāz olındı ancak bu maḫūle ḥılāf-ı kıyāş üzere maşadır (13) vuḫûʿu şonradan melḫûz olduğından yine maşdar-ı şānî olmak ğālibdir meselā efʿāl bābından (14) āzî māddesinin maşdarı azā ve tefʿilden ḫabl māddesinin maşdarı tekabbül geldiği gibi. (15)
- En-neʿneʿu** Fedfed vezninde ḥadıḫa-yi çeşmini çarḫ gibi çok döndüren kişiye dénür (16) ve korkak ve āʿciz ve ḫāşr kişiye dénür.
- En-neʿnāʿu** Selsāl vezninde.
- Veʿn-nuʿnûʿu** (17) ʿAşfūr vezninde.
- Veʿl-muneʿneʿu** Maʿnaʿn vezninde bunlar da elinden iş gelmeyen korkak ve āʿciz (18) ve ḫāşr kimseye dénür.
- En-nebeʿu** Nunun ve benin fethile ḫaber ve peyām maʿnasınadır cemʿi enbāʿ (19) gelir ḫaber ve iḫbār gibi. *Teḫûlu etānî nebbeʿu ey ḫabir*.
- El-inbāʿu** Hemzenin kesrile ḫaber (20) vérmek maʿnāsınadır. *Yuḫālu inbāʿu eyāhe ve bihi ey eḫbara* ve ok nişānı ne yarub koparmak (21) ve ne ötesine işleyüb geçmek maʿnāsınadır. *Yuḫālu remeʿeʿs-sehüm fā nebbāʿu ey lem yeşremu velem* (22) *yaḫdesü evelem yenfizu ḫahirā muʿtell* olan nebûʿ māddesinde lügatdır.
- Et-tenbiʿetu** Tekmile vezninde. (23)
- Veʿt-tenbîʿu** Tekmîl vezninde bu daḥi ḫaber vérmek maʿnāsınadır. *Yuḫālu nebāʿu tenbeʿete ve tenbîʿe* (24) *bi-mʿani enebbeʿhu*.

Mü'ellif burada neb'e maddesini haber ve haber maddesini neb'u ile ta'rif eyledi (25) lakin başairde beyânına göre neb'e fi'l-aşl şol haberdur ki fâ'ide-i a'zîme şâhibi (26) olup ve kendisiyle i'lm yâhûd gâlebe-i zann hâşıl ola işbu eşyâ-yı şelâşe mefhûmunun (27) erkânlarıdır pes neb'e i'tlâk olunan haberin hâkkı şâibe-i kızbden mu'arra olmaktadır tevâtür (28) ve habere'l-hayy ve haber-i nebevî gibi ve neb'u vech-i mezkûr üzere haber ma'nâsını mütezammın (29) olduğğun enbe'tühü bi-kezâ dârlar ihbaratü ma'nâsına ve i'lm ma'nâsını mütezammın olduğğun (30) enbe'tühü kezâ dârlar 'âlemethu ma'nâsına.

El-istinbâ'u Haber soruşturmak ve haber araştırmak (31) ma'nâsınadır. *Yuqâlu istinbâ'u'l-nebbe'e ey bahş 'anhu.*

103 **El-munâbe'etu** Müfâ'ale vezninde haberleşmek (1) ma'nâsınadır ki iki kimse biribirine haber vârmekden i'bâretidir. *Yuqâlu nâbe'u munâbe'etu* (2) *ey enbe'e külli münhemâ sâhibe* ve bir komun civârını terkle anlardan müfârekat ve mübâ'adet (3) eylemek ma'nâsınadır. *Yuqâlu nâbe'u'l-ķavmü izâ terk cevârehum tebâ'ide minhum.*

En-nebî'u Hemze ile (4) emîr vezninde peygamber ma'nâsınadır ki muhbir 'an-Allah Te'âlî olan zât-ı şerîfdur bunda (5) muhtâr olan hemzesiz olmaktadır cem'î enbiyâ' gelir enşibâ' vezninde ve nebe' gelir kûrâma (6) vezninde ve nebiyyün gelir ki mezkûr-i sâlimdir şârih dârlar ki nebi kelimesi fa'îl bi-m'ani (7) mef'aldur nezîr-i münzir ma'nâsına ve elîm mülîm ma'nâsına olduğğı gibi ve ehl-i mekkeden mâ'adâ (8) a'rab hemzenin terkiyle isti'mâl ederler ya'ni aşl-ı mehmûz iken terk ederler ve i'nde'l-ba'z (9) irtifâ' ma'nâsına olan nebâvetden me'hûzdür ve râğıbın müfredâtda beyânına göre bi-ğayr-i

hemz (10) nebi mehmûzdan eblağdır hatta nihâyede bu resme mersûmdur ki ve fî'l-ḥadîs En recelā (11) kale 'aleyhisselām yā nebiyullah feḳāle lā-tenbira bāsmi fein-nemā ene nebiyullah vech-i mezkûr (12) üzere ehl-i Mekke hemze ile telaffuz eylediklerinden recül-i merḳûm daḫi ana re'āyetle öylece (13) telaffuz eyledi nete ki zeriyye ve beriye ve ḥābiyye kalimelerinde daḫi hemzeyi terk eylediler lakin aṣl (14) Ḳureyş lügati hemzesizdir nete ki 'an-ḳarîb mü'ellif daḫi zikr eder entehî.

- En-nubû'etu** (15) Žammeteynle andan isimdir peygamberlik ma'nāsınadır.
- Et-tenebbu'** Tefe'ül vezninde nübüvvet-i kāzibe (16) iddi'ā eylemek ma'nāsınadır. Müslime-i kezābin iddi'āsı gibi *Yuḳālu tenbe'e'r-raculü izā ed'ani'n-* (17) *nübevveti.*
- El-mutenebbi'u** Andan ism-i fā'ildir nübüvvet-i kāzibe müdde'isi olana dénür nete ki şā'ir (18) meşhûr şāḫib-i dīvān Ebu'l-ṭayyib Aḫmed bin el-Ḥüseyin el-Kendî arz-ı semāvada beni (19) kelb ḳabîlesine varub ibtidā nesebi İmām Ḥüsn raḳıallahu'anh silsilesinden oldığını (20) da'vā édüb bā'-de-hu nübüvvet iddi'āsına düşmekle mütenebbi ıtlāḳ eylediler ba'-de-hu dımışḳ (21) Şāmda bu ḳabāḫatine cem-i ḡafîr şehādet étmeleriyle aḫz ve bir müddet ḫabs olundukdan sonra (22) tā'ib ve müstaḡfir olmaḡla ıtlāḳ olunmuşdur.
- En-nebu'** Nunun fethi ve benin sükûnuyla.
- Ve'n-nubû'u** (23) Ḳu'ûd vezninde yüksek olmak ve yükselmek u'lû ve irtifā' ma'nāsınadır. *Yuḳālu nebe'e's-şey'u* (24) *nebe'e nebve'e mine'l-bābi's-sālisı izā irtifa'* ve bir kimse üzere nāḡihānî çıkagelmek ma'nāsınadır. (25) *Yuḳālu nebe'e 'ale'l-ḳavmü izā tulû' aleyhim* ve bir vilāyetden çıkub āḫir

104

vilāyete varmak (26) ma'nāsındır. *Yuḳālu nebe'e min erḑu ile erḑu izā hareca* bu ma'nāya mebni olmak üzere (27) bir ā'rābî Resûl-i Ekrem şallallahua'leyhivesellem Ḥāzretlerine yā nebi-Allah dēdi hemze ile ki (28) murādı Mekke'den Medine'ye ḥāric olan zāt dēmekdir ḥāzret-i Reşulullah mezbûrun (29) bu ta'bîrni inkār édüb lā-tenbira bāsmi fein-nümā ene nebiyullah buyurdılar ki belā-yı hemz teşdîd (30) yeyledir lā-tenbira kelimesi nebrden nehy-i ḥāzırdır ve nebr bir ḥarfî mehmûz eylemek ma'nāsına olmağla (31) benim ismim menziline olan nebi lafzını hemze ile tekellüm eylemek dēmek olur şāriḥ dēr ki (1) gerçi ā'rābînin murādı yine peygamber dēmek idi lakin Ḳureyş lügatinden olmadıḡıçün (2) inkār buyrulmuşdur entehî.

En-nebî'u

Emîr vezninde nebe'e kelimesinden fa'ıldır nete ki zıkr (3) olındı ve nebi'i açık ve cadde yola dēnür ki şāhrāh ta'bîr olunur ve şol mürtefi' (4) yere dēnür ki düz olmayub çakır çukur ve eğri büğrü ola ve minhu'l-ḥadîş lā-teşlu 'ale'n-nebiyyi (5) 'aleyhi'n-nebiyyu ey mekāni'l-mürtefi'l-maḥdûd.

En-nābi'u

Nāşır vezninde bu daḡi düz (6) olmayub aşağılı yüksekli mürtefi' yere dēnür.

En-nebe'etu

Temre vezninde yapce sese dēnür. (7) Şavt-ı ḥafî ma'nāsına 'ale-ḳavlin köpek āvāzına dēnür.

En-neb'u

Nunun fethi ve benin (8) sükûnuyla yapce seslenmek yāḡûd köpek ürmek ma'nāsındır. *Yuḳālu neb'e neb'u mine'l-bābi's-* (9) *sālîşi ey şāt ḥafya ev hû şavtu'l-kilābu.*

En-nubey'etu

Nunun zammıyla cehîne vezninde (10) İbn-i El-Âsud el-a'zeri isimdir ve nubey'etu nübüvvetin muşāḡğarıdır ve minhu'l-ḳale'l-'arabu kânet nubey'etu (11) müslimete

nubey^uetu sevhu taşğîri taḥkîr içündür.

En-nubey^u Nubey^e vezninde bu daḥi kelime-i (12) taşğîrdir ki nebi kelimesinden muşagğardır peygambercik demekdir ki taḥkîre mebnidir ve mine'l-ḳavlin (13) minhu'l-ḳale'l-^earabu kâne müslimete neb^u sev^u beniye^e-i taşğîri vech-i mezkûr üzere binâ eylemek nebi lafzını (14) kirāme vezninde nibā^e üzere cem^elendiren mezhebe göredir zirā bu şûretde taşğîri (15) hemze ile olur feemma enbiyā üzere cem^elendiren mezhebe göre taşğîr-i nî olur (16) hemzesiz ya'ni cem^ede hemzeyi iltizām eden taşğîrde daḥi iltizām eder ve cem^ede terk (17) eden taşğîrde daḥi terk eder cevherî ^ealel-iṭlāk zikr eylemekle ḥaṭā işlemiştir (18) şāriḥ dēr ki cevherî yalnız mehmûzun taşğîrine ta^earruz eylemekle ḥaṭādan maḥfûzdur (19) entehî.

En-net^u Nunun fethi ve te-yi fevḳıyenin sükûnuyla.

Ve'n-nut^u Ḳu^ud vezninde bir nesne (20) yukarı ṭomalub şişüb kalkmak ma^enāsınadır ki tümmek ve sümelmek ve ṭomalmak ta^ebîr (21) olunur bedende çıkan sivilce ve çibān ve yerden henüz ṭoprāğı silküb çıkmak üzere (22) olan nebāt gibi *Yuḳālu nete^e'ş-şey^u net^een ve net^u izā enteber* ve enrefiḥ ve irtifa^e ve bir kimse üzere (23) ansızın çıkagelmek ma^enāsınadır. *Yuḳālu nete^e ^eale'l-ḳavmü izā ṭulu^e ^ealeyhim* ve yāre şişüb (24) kabarmak ma^enāsınadır. *Yuḳālu nete^eetü'l-ḳarḥete izā ve ramte* ve kız ya oğlān bāliğ olmak ma^enāsınadır. (25) *Yuḳālu nete^eetü'l-cāriyete ey belağate* ve bir nesne mevzi^enden ḥurûc eylemek ma^enāsınadır şöyle ki (26) henüz ol mevzi^enden münfaşıl olmamış ola ki henüz kabarub kalkmış ola küçük (27) kız memesi gibi. *Yuḳālu nete^e'ş-şey^u izā ḥareca min mevzi^e min gayran yekeyne ey yenfaşıl.*

- El-intitāʿu** (28) İftiʿāl vezninde bu daḥi bir nesne tümüb ʿomalmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu intitāʿu ʿş-şeyʿu ey* (29) enbera ve irtifaʿ.
- En-nuteʿetu** Nunun zammıyla hemze vezninde beni aʿmîle yurdunda bir şü adıdır (30) ʿale-ḳavlin beni uʿḫārid cemāʿatine maḥşûş bir ḥurmālîḳ ismidir.
- En-necʿu** Nunun fetḫi (31) ve cimin sükûnuyla göz değirmek maʿnāsınadır ki ekşeri mādde-i kāmleye işābet éder. (1) *Yuḳālu necʿu necʿu mine ʿl-bābi ʿş-sāliši izā eşābe bi ʿl-ʿaynu.*
- El-inticāʿu** İftiʿāl vezninde.
- Veʿt-teneccuʿu** (2) Tefeʿül vezninde necā maʿnāsınadır. *Yuḳālu inticaʿu ve teneccʿe bi-mʿani necʿu.*
- Enʿnecʿu** Nedes vezninde. (3)
- Veʿn-necûʿu** Şabûr vezninde.
- Veʿn-necîʿû** Emîr vezninde gözi değen bed-naẓar kişiye (4) dénür. *Yuḳālu fulāne nucûʿu ʿ-ʿayni ve nucûʿuhā ve necîʿehā ey ḥabîsi ʿl-ʿaynu şedîde ʿl-işābete* (5) *bihā.*
- En-necʿetu** Temre vezninde sâʿilin gördiği nesneye taʿalluḳ éden iştiḫā ve şehvetine dénür ki (6) ana şiddet-i nazarı müstelzemdir ve minhu ʿl-ḫadîş rüdduʿa necʿate ʿs-sāile bālḳummete ey şehvete. (7)
- En-nedʿu** Nunun fetḫi ve dalin sükûnuyla bir nesneyi kerîḫ görüb iğrenmek maʿnāsınadır. (8) *Yuḳālu nedʿu ʿş-şeyʿu nedʿu mine ʿl-bābi ʿş-sāliši izā kerehe ve ʿinde ʿl-bʿaz.* Bu maʿnāda nedʿ kelimesi (9) lafzından muḫarrefdir ki be-yi muvaḥḫede ve zāl-ı muʿceme iledir cevherî bu bābda vehm eylemişdir (10) lakin bu ḳayl kelāmına mebni olmağla cevherî vehminden maşûndur ve nedāʿet ve itmek maḳûlesini (11)

bişmek için âteş korına ilkâ eylemek yâhûd âteşe gömmek ma'nâsınadır. *Yuḳālu nede'e'l-ḥame ned'en* (12) *izā elḳāhu fi'n-nare ev defenehe ve fihā* ve korkutmak ve korku vérmek ma'nâsınadır. *Yuḳālu nede'e fulānā* (13) *izā ḥafve ce z'arehe* ve bir nesneyi yere urmak ma'nâsınadır. *Yuḳālu nede'u izā darebe bihi'l-erḑu* (14) ve bir nesne üzere nāgihānî çıkagelmek ma'nâsınadır. *Yuḳālu ned'e 'aleyhim izā tulu'* ve kül (15) başdı ya poğaça yapmak ma'nâsınadır. *Yuḳālu nede'e'l-melete izā 'aleyhā.*

En-ned'etu

Nunun fethi (16) ve zammı ve dalın sükûnuyla māl-ı keşîre dênür ve a'lâim-i semâviye ğalaṭı eleğim sağma ta'bîr (17) olunan dâ'ire-i hevâtiyeye dênür ve aḥşâmdan muḳaddimece güneş gurûbuna ḳadar yâhûd fecrden (18) şemsin ṭulû'na ḳadar şehâb-ı ufukda olan kırmızılığā dênür ve güneş ve ay ağıllarına (19) dênür ve ned'e nunun zammıyla laḥmde olan şol ince ve ak tarîḳaya dênür ki segirden (20) tel tel uzun uzun olub laḥmin levnine muḥâlif olur ve at kısmının göbeğinin (21) yukarı ellerine ḳarîb olan u'z'vuna dênür ve derece ma'nâsınadır ve derece-i dalın zammıyla (22) şol paçavradan dürülmüş kundakdır ki kaçan veledi helâk olmuş nâḳeye bir âḫir (23) nâḳenin veledni yakub emzirtmek murâd eyleseler ol nâḳenin gözlerini ve burnını bend (24) eyledikten sonra ferecine ol kundağı idḥâl ve birkaç gün ol ḫâl üzere terk (25) ve ihmâl éderler pes anı toğırıcı nâḳe burusu gibi buru ṭutar andan sonra yüzünden (26) ol bağı çözüb ve ferecinden ol kundağı çıkarırlar ol esnâda ol veledi (27) götürüb a'r'z éderler şimdi toğmuş veledi zannıyla emzirmeğe başlayub min ba'd ana (28) meyl ü ḫanîn éder ve ned'e bölük bölük nebât kıṭ'alarından bir kıṭ'aaya dênür cem'ci

nidā gelir. (29) Nunun zammı ve dalın fethiyle.

- En-nude²etu** Nunun zammıyla hemze vezninde ned²e ile ma²nā-yı ahırde (30) murādıdır.
- En-ned²u** Ketef vezninde eleğim sağmaya dēnür. Kav²s-ı kuzah ma²nāsına (31) ve güneş gurûbuna kadar ²ale-²kavlin tulû²na kadar sehâb-ı ufukda olan kızılığa dēnür. (1)
- 106 **En-nevde²etu** Havkale vezninde yelmek ma²nāsınadır. *Yuqālu nevde²e'l-ba²r nevde²etu izā ²idde.*
- En-nez²u** (2) Nunun fethi ve ze-yi mu²cemenin sükûnuyla şer ve fitne ilkâsıyla meyâne-i nâsi fesâd ve ihtilâle (3) virmek ve birbirine düşürmek ma²nāsınadır. *Yuqālu neze²e beyne'l-kavmü neze²e mine'l-bâbi's-* (4) *sâlisi izā harraş* ve bir nesne üzere haml ve hücûm eylemek ma²nāsınadır. *Yuqālu neze²e* (5) *aleyhim izā hamele* ve bir kimseyi bie nesne ya bir fi'l üzere haml ve sevğ édüb ana bāş (6) olmak ma²nāsınadır. *Yuqālu neze²e fulânâ aleyhe ey hamelehu* ve bir kimseyi bir nesneden red ve şarf eylemek (7) ma²nāsınadır. *Yuqālu neze²ehe an kezâ ey radde* ve bir nesneye pek harîş ve düşkün olmak (8) ma²nāsınadır ve minhu'l-meşel enek la-tedrî ²alâme yenzeru hermüke a²qlın ve nefsin (9) ve âlâm-ı teve²ül hâlin bir kimse fi'l-aşl bir haşlet üzere olub andan televvün ve tehavvül (10) eyledikde sen ana ta²rîz ²ariķiyle kendi nefesine hitâb éderek meşel-i mezbûri îrâd (11) édersen hâşıl-ı ma²nâ be-he-ye yâdigâr nefis ve ²aqlın ne şeye mâil ve ne şiveye harîş (12) ve mütehâlik olub ve olacağını sen de bilmiyorsun ²arîka-i vâhide üzere şâbit olmayub (13) bülbül gibi daldan dala konub naqş-ı buqâlemun şıfat herbâr renkden renge girmekdesin (14) démekdir kelâm-ı mezbûrda vâkı² yünze²ü kelimesi mechûl beniyesiyledir ve şârihin

beyānına göre (15) herem nefis ve ‘aql ma’nāsınadır ve a‘llām kelimesinde mim-i meftûha mā-i istifhāmiyeden muḥaffefdir (16) alām ve bem kelimeleri daḥi öylecedir ve emsāl meydānı beyānına göre meşel-i mezbûr bir kimse (17) pîr ve sālḥûrde olub ‘ateh a‘rûzıyla kendiden setr ve girye ve ḥareket ve herze ve hezeyān (18) kelimāt-ı şadûr étdikde ḍarb olunur.

El-menzûu

İsm-i mef‘ûl beniyesiyle bir nesneye (19) beḡāyet düşkün ḥarîş olan kişiye dénür. *Yuḡālu hu-menzu’un bihi ey müvli’un.*

En-nesu

(20) Nunun fetḥi ve sinin sükûnuyla zecr ve ‘anfle tavar sürmek ma’nāsınadır. *Yuḡālu nesu’d-dābete* (21) *nesu mine’l-bābi’s-şālişi izā zecerhā ve sākēhā* ve bir nesneyi te’ḥîr eylemek ma’nāsınadır. Bunun (22) maşdarı mense’e daḥi gelür. *Yuḡālu nesu’ş-şeyu nesu ve münse’ete izā eḫrahe* ve bir nesneyi gözedüb (23) ḥıfz ve ḥırāset eylemek ma’nāsınadır. *Yuḡālu nesu ey kelāu* ve deveyi ḥavza varmakdan (24) men‘ ve def‘ eylemek ma’nāsınadır. *Yuḡālu nesu’l-b‘āir izā def‘a ‘ani’l-ḥavz* ve bir nesneyi bir (25) şeye katub karışdırmak ma’nāsınadır. *Yuḡālu nes’e’l-beyne izā ḥalete bihi* ve āhû yavrısını (26) toḡurduktan sonra yalamak ma’nāsınadır. *Yuḡālu nes’ete’z-zabeyte ġizā’l-hā izā rüşhate* ve bir kimseye (27) nes ya‘ni müzîl-i a‘ql olan şarāb yāḥûd tırı süd içürmek ma’nāsınadır. *Yuḡālu* (28) *nesu fulānā izā sākhe’l-nes* ve devenin şusuzluḡ günlerni ziyāde eylemek ma’nāsınadır. *Yuḡālu* (29) *nes’e fi zamme’l-ebele izā zād yevmā* ve mevāşi tüyi kırkılub yāḥûd (30) döküldükden sonra yeñiden tüyni düzüb semürmeye başlamak ma’nāsınadır. *Yuḡālu nes’eti’l-* (31) *māşiyete ey bedā*

107

- seminehā ve nebāte ve berhā ba'īd tesākaṭe* ve bir nesneyi viresiye şatmak ma'nāsınadır. (1) *Teḳūlu nes'ete'l-bey'a ey b'ate bāharete*. Burada ahire lafzı fetḥateynledir ve hātûnun ḥayzı (2) vaḳt-i mu'tādından müte'ahḥir olmağla ḥamli me'mûl olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu nes'etü'l-mer'etü* (3) *'ale'l-binā'u'l-cehûl izā teḥira 'an vaḳte fereci enhā cebeli*.
- Et-tensi'etu** Tekmile vezninde zecr (4) ve a'nfle tavar sürmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu nes'ed-debate tensi'etu izā sākḥā ce zecerhā*. (5)
- El-insā'u** Hemzenin kesriyle te'hîr eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu ense'e's-şey'u izā eḥrahe* (6) ve bir nesneyi viresiye şatmak ma'nāsınadır. *Teḳūlu ense'ete ey b'ate bense'ete*.
- En-nus'etu** (7) Nunun zammı ve sinin sükûnuyla.
- Ve'n-nes'etu** Fa'ile vezninde te'ḳîr ma'nāsına isimlerdir (8) ba'-de-hu bir nesnenin bahasını te'hîr eylemekde isti'mâl olunmuşdur viresiye ta'bîr olunur. (9) *Teḳūlu b'ate banese'ete ve bense'etu ey bāhrete*.
- En-nes'û** Fa'ıl vezninde isimdir ki te'hîr olunan şeye (10) dênür. *Ve en-nes'û fi ḳale'l-Te'afî inemen-nesiyyu ziyādetün fi'l-küfr ile'l-aye şehere kānet tüvehḥera'l-* (11) *'arab fi'l-cāhiliyete fenehe Allah 'azze ve celle 'anha* ya'ni âyet-i merḳûmda nes'û a'rabların cāhiliyet (12) zamânında eşhür-i ḥaramdan ḥürmetini şehri-âhire te'hîr eyledikleri aydan i'bâretdir eşhür-i ḥaram ki (13) dört ay olacaktır biri ferddir ki mah-ı recebdir ve üçü serd ya'ni mütevâlidir ki zü'lḳ'ade (14) ve zü'lḥicce ve muḥarremdir vaḳt-i cāhiliyetde ekser ma'âşları nehb ve ğāret cihetiyle olmağla meşelâ (15) muḥārebe hengāmında receb ḥulûl eylese ḥelâl édüb ḥürmetni şa'bāna te'hîr kezalik (16) muḥarremde iḳtizā eylese şafere taḥvîl

eylemeleriyle eşhür-i haram huşûşını terk ve ilğa ve mücerred aded (17) i'tibâr éderler idi ve ziyâde-i küfr olması Hâzret-i Hâkkin harâm eylediğini taḥlîl ve ḥelâl (18) eylediğini taḥrîm eylediklerine mebnidir mü'ellif başâirde dediği nes'î kelimesi fa'îl bi-ma'ni (19) mef'ûldür te'hîr ma'nâsından me'hûzdür ki muvaḥḥir kılınan nesne dêmekdir. *Yuḡâlu nes'u's-şey'u ey* (20) *eḡḡar fehüve mesnû'e ile'n-nesiyyu kemâ yuḡavvel maḡtûle ila ḡa'le* ve İmâm Ferrâ kavli üzere nes'u maşdardır (21) te'hîr eylemek ma'nâsınadır ve Ezherî kolınca inse'e ma'nâsına isimdir maşdar-ı ḡaḡîḡi mevzi'ne (22) vaẓ olunmuştur entehî ve nes'fe şuyı ḡâlib ḡurica süde dênür.

El-istinsâ'u Dâyinden (23) bir müddete ḡadar maḡlûbını te'hîr eylemeḡi recâ ile istimhâl eylemek ma'nâsınadır. *Yuḡâlu istinsâ'u* (24) *ey sa'le en yense'u deyne* bu şûretde bir nesneyi viresiye istemekde daḡi isti'mâl (25) olunur.

El-minse'etu Miknese vezninde.

Ve'l-mense'etu Mertebe vezninde ve bunlar da hemzenin terki (26) daḡi lûgatdir deḡneḡe dênür 'aşâ ma'nâsına anınla ḡavar nes' ve sevk olunduḡiçün (27) ve minhu'l-ḡale'l-Te'alî [Te'ekülü minse'etehü] ile'l-ayete ey 'aşâ ve İmâm Ferâ dediḡi âyet-i merḡûmda (28) vâḡı' mense'e lafzından olan men ḡarf-i cerrdir ve se' kelimesi mecrûfî olmak üzere (29) münfaşilâ ketb olunmak daḡi câizdir zirâ se'e kelimesi siyet-i ḡavs ma'nâsında lûgatdir ve siye' (30) sinin kesri ve yenin taḡfîfiyle köşe-yi kemâne dênmekle ma'nâ-yı şerîf a'î ve cehu'l-isti'âre (31) te'kullu min ḡarafi 'aşâ dêmek olur lakin ferânın bu kolı ba'îd ve müteḡarrefdir.

- 108 **En-nesʔu** (1) Nunun fethi ve sinin sükûnuyla açıklı izâle éden meşrûbe dénür ve şuyı ğâlib tırıca (2) süde dénür. *Yuḡālu seḡāʔeʔn-nesʔu eyüʔş-şarābuʔl-müzâluʔl-ʔaḡl ve kezā el-lebenuʔr-raqîḡeʔl-keşira* (3) *ilmeʔu kâ-en-nesʔu kemā zikrun* ve sümüzlük ʔale-ḡavlin semürmeġe başlamak maʔnasına isim olur. (4) *Yuḡālu cereʔeʔn-nesʔu fiʔd-dābete eyiʔl-semine ev bedeʔu* ve nesʔu nunun ḡarekāt-ı şelāşeyle ḡamli (5) meznûn ʔale-ḡavlin ḡamli zāhir olan ḡātûna dénür ve nunun fethiyle şol ḡātûna (6) dénür ki ḡayzı müddet maʔnāsından teʔeḡḡür eylemekle ḡāmil olması meʔmûl ola cevherî (7) vehmine mebni nesʔu uʔnvāniyle ki emîr vezninde şebt eylemişdir şāriḡ dér ki ḡavl-i mezbûr (8) İbn-i Manzûrun ve sāirlerinin ḡavli olmaġla cevherî vāhim deġildir.
- En-nesûʔu** Şabûr (9) vezninde bu daḡi ḡamli maznûn olana ḡātûna dénür. *Yuḡālu emereʔetu nesʔu eyiʔl-meznûne bihā* (10) *el-ḡamele ev eltebiyyu zuhur ḡamelhā ve yuḡālu emreʔetu nesʔu eyiʔl-meznûn bihā el-ḡamele.*
- En-nisʔu** Nunun (11) kesriyle dāimā nās ile ülfet ve iḡtilāḡ üzere olan kişiyे dénür ve *yuḡālu* (12) *hüve nesʔu nesāʔe ey ḡadeşhen ve ḡedenhen* yaʔni zen-dost olmaġla her-bār bānûlar ile (13) ülfetkârdır.
- En-nesābuʔ** Seḡāb vezninde öʔmr uzun olmak tûl-i öʔmr ve imtidād-ı ḡayāt (14) maʔnāsınadır ve teʔḡîr maʔnāsına maşdar olur. Maʔnā-yı merḡûm bundan meʔḡûzdur. (15) *Yuḡālu nesāʔu ʔanhu deyne nesāʔu ey eḡarra.*
- En-nāsiʔu** Semüz insān ve ḡayvāna dénür (16) nesʔe kelimesinden ism-i fāʔildir nete li zikr olındı.
- El-intisāʔu** İftiʔāl vezninde ıraklaşmak (17) maʔnāsınadır. *Yuḡālu intisāʔuʔl-bʔâr fiʔl-merʔani izā tebāʔid.*

- En-neş'u** Nunun fethi ve şın-ı (18) mu'cemenin sükûnuyla.
- Ve'n-nuşû'u** Ku'ûd vezninde.
- Ve'n-neşâ'u** Şehâb vezninde.
- Ve'n-neş'etu** (19) Hamza vezninde.
- Ve'n-neşâ'etu** Şehâbe vezninde yeñiden peydâ olub hayât ve zindegâni (20) bulmak ma'nâsınadır gerek hayvân ve gerek nebât ve eşcâr ma'kûlesi olsun. *Yukâlu neş'u's-* (21) *şey'u ve nuşû'u neş'en ve neşve'e ve neş'eten ve neş'eten mine'l-bâbi's-sâlisî ve'l-ğâmisi izâ hâyye* ve tıfl-ı (22) tâze büyüyüb kaç ve kâmet şâhibi civân olmak ma'nâsınadır ki gelüb yetişmek ta'bîr (23) olunur. *Yukâlu neş'u't-tıflu izâ rabbi ve şebb* ve yükselmek irtifâ' ma'nâsınadır. *Yukâlu neş'etü's-* (24) *şehâbetü izâ irtifa't ve neş'yyu min bâbi'l-tef'îl 'ale'l-cehûl ve inşa'u 'ale'l-cehûl* (25) *eydâ bi-m'ani vâhede rabbi terbiyete ve irtifa' ve kale'l-Te'âfî ev men yüneşsey'u fi'l-ğilyeti ile'l-aye* (26) *min bâb men' ev min bâbi'l-ef'âl ey yeterabbi ve kamre'e'l-kefyûn ev min yenşû'u min bâbi'l-* (27) *tef'îl* ve bunda yünâşe'e kar'eti daği vardır nete ki â'lâ' 'alâ' ve 'âlâ' bir ma'nâyadır. (28)
- En-nâşi'u** Hadd-i şıgarı tecâvüz édüb civânlık kertesine bâliğ olan oğlâna ve kızâ (29) ıtlâk olunur ki yetişmiş oğlan ve kız ta'bîr olunur cem'î neş'î gelir şahb (30) şâhib gibi ve fetħateynle cā'izdir talb ve tâlib gibi ve nâşi'e mu'tlakâ gice içre hâdiş (31) ve zâhir olan şeye dénür cem'î nâşiadır ki ğayr-i kıyâs üzere he iledir yâhûd (1) nâşia maşdardır fâ'ile vezninde 'âkabe gibi neşv-i zuhûr ma'nâsına ve 'ale-□avlin nâşia (2) leyl ü nehârın evveline dénür ve 'alâ rey'i gicenin ol sa'atine dénür yâhûd kıyâm-ı leyle (3) müdâvim olan

kimsenin her kâim olduğu sâ'ate dênür yâhûd ba'ade'l-nevm-i kıyâm hâletine (4) dênür.

En-neşîetu

Fa'île vezninde nâşia ma'nâsınadır ve havzdan eñ evvel işleyen yere (5) ve henüz işlenüb yapılmış havza dênür ve tarîfe ya'ni buğdaycık otı ve eşek kengeri (6) ta'bîr olunan nebâtın tâzesine dênür ve naşî ve şıllıyân ki nebât-ı merķûmun kurusına (7) ana daħi ıtlâķ olunur 'ale-ķavlin şol nebâta dênür ki tâze nâbit olub henüz (8) ğılzet bulmamış ola ve havzın taraf-ı esfeline vâz' olunan hücre dênür ve naşâib (9) havzın ya'ni eṭrâf-ı havzı sedd için dîvâr şeklinde naşb ve üstüvâr kılınan (10) perde taşlarının ve râsine dökükleri ṭoprâĝa dênür.

En-neş'u

Nunun fetħi ve şının (11) sükûnuyla küçük hurde deveye dênür cem'î neşe' gelür fetħateynle ve seḫâb-ı mütefi'a dênür (12) ve ufukdan henüz kalkub zuhûr eden seḫâbe dênür.

En-neş'û

Emîr vezninde bu daħi (13) yeñi zuhûr seḫâbe dênür.

El-inşâ'u

Hemzenin kesriyle bir nesne neşv ve nemâ bulmak (14) ma'nâsınadır. *Yuķālu enş'u'ş-şey'u 'ale'l-cehûl* fi'l-i şurûc ve mübâşeret (15) olur ca'l ve ṭafķ gibi. *Yuķālu inşâ'u yeḫki ḫadîsâ ey ce'al* ve bir yerden çıkmak ma'nâsınadır. (16) *Yuķālu inşâ'u minhu izâ ḫarece* ve nâķe gebe kalmak ma'nâsınadır. *Yuķālu enşe'etu'l-nâķete izâ* (17) *lefeḫat* ve bir ḫuşûşa yeñi başlamak ma'nâsınadır. *Yuķālu inşâ'ede erâ izâ bede'u binâ'ehâ* ve bir nesneyi (18) yükseltmek ma'nâsınadır. *Yuķālu inşâ'allahi's-seḫâb ey ref'a* bir nesneyi bir kimse kendiliğinden (19) peydâ eylemek ma'nâsınadır. *Yuķālu inşâ'e fulâni'l-ḫadîs ey ve ḫa'e ilmu inşâ'e* bu ma'nâdandır. (20)

- En-neşʔetu** Temre vezninde bu daği boy sürmek üzere olub henüz gılzet bulmamış (21) nebāta dēnür.
- Et-teneşşuʔ** Tefeʔül vezninde bir maşlaḥat için yerinden kalkub aʔzîmet eylemek (22) maʔnāsınadır. *Yuḳālu tenşeʔu fulāniʔl-ḥāccete izā naḥde ileyhā ve meşiyyu.*
- El-istinşāʔu** Ḥavādiş (23) ve iḥbār cüstcü eylemek maʔnāsınadır. *Yuḳālu istinşāʔu el-aḥbāru izā tetebʔaha.*
- El-** (24) İsm-i fāʔil beniyesiyle kāhine-i aʔvrete ıtlāk olunur.
mustenşīʔetu İhdās-ı gönyeyi istişāʔe ve istikşāʔe (25) eylediğiçün.
El-muneşşeʔu Mükerrerrem vezninde.
- Veʔl-** Müstaḥdem vezninde yollarda taḥdîd (26) ve taʔyîn-i menāzil
mustenşeʔu için naşb ve terfîʔe olunan meyl ve nişāne dēnür ve ḳaleʔl-Teʔalî vele (27) el-cevāriʔl-münşāʔetu el-cerʔ ileʔl-aye eyüʔs-süfünüʔl-merfûʔateʔl-ḳalûʔe yaʔni yelkenleri merfûʔe (28) olmuş gemileri ki murād yelkenleri kesād olmuş demekdir irtifāʔe maʔnāsınadır. Şāriḥ (29) dēr ki pes şıfat ʔale-ğayr min heyle olur lakin merfûʔāt ʔaleʔl-mā maʔnāsına (30) olursa ʔale men hiyelehu olur.
- En-naşʔu** Nunun fetḫi ve şadın sükûnuyla bir kimsenin (31) ya bir ḥayvānın nāşiyesinde yaʔni alnında olan perçeminden kavrayub tutmak maʔnāsınadır. (1) Naşv lafzından lügatdır. *Yuḳālu naşaʔe naşʔuʔ mineʔl-bābiʔs-sālīsi izā aḥz binā şayyete ve zecr ve āzar (2) eylemek maʔnāsınadır. Yuḳālu neşʔen izā zecera ve yukarı kaldırmak maʔnāsınadır. Yuḳālu naşaʔe (3) izā refeʔahu.*
- En-nefʔu** Fe ile şard vezninde bölük bölük perākende ot parçalarına dēnür (4) ʔale-ḳavlin şol top ve gür çāyır ve çimen parçalarına dēnür ki büyük parçadan münḳaṭıʔe (5) olub ve pek boylu olmalarıyla ol büyük parça üzere ḥavāle ve

müşerref olalar müfredi (6) naf'adır şabra vezninde.

- Nef'u** Nef' vezninde bir mevzi' adıdır.
- En-neke'etu** Fethâtla. (7)
- Ve'n-nuke'etu** Nunun zımmıyla hemze vezninde tarşûş nek'asına dénür ve tarşûş kulğân (8) tikenı dédikleri nebâtdır ve nek'a nunun fethiyle nebât-ı merkûmun bir parmak yukarısına dénür ki (9) üzerinde kırmızı kabuğı olur.
- En-nek'u** Nunun fethi ve kefin sükûnuyla yâre ve çibân (10) maķûlesi şağaltmazdan muķaddem başnı koparub yâhûd kabuk ki zârcığznı şoyub (11) şulandırmak ma'nâsınadır. *Yuķālu neke'e'l-ķarķete nek'en mine'l-bābi's-sālisi izā ķaşerehā* (12) *ķabele en tebra'e fenediyet* ve düşmeni ķatl ü cerh ile kırub geçürmek ma'nâsınadır. *Yuķālu* (13) *nek'u'l-ādüvve izā nek'uhum* mu'tell olan nikâyede lügatdır ve ödemek ma'nâsınadır. *Yuķālu nekā'u* (14) *fulānā haķķa izā nekāhüm.*
- El-intikā'u** İfti'al vezninde aħz ve ķabz eylemek ma'nâsınadır. *Yuķālu* (15) *intikā'u haķķa aķeze ve ķabeķe.*
- En-nuke'etu** Nunun zammıyla hemze vezninde şol ķişıye (16) dénür ki üzerinde borc komayub belā te'hîr edā éder ola. *Yuķālu fulānin zek'etü nek'etü* (17) *ey yakđiye mā 'aleyhi velā yemtel ve zekā'e 'ācile'l-naķd* kimseye dénür nete ki māddesinde beyān (18) olındı.
- En-neme'u** Cemel vezninde.
- Ve'n-nem'u** Cebel vezninde kehlenin küçüğüne dénür ki (19) yavşak ta'bir olunur.
- En-neh'u** Nunun fethi ve henin sükûnuyla.
- Ve'n-nehā'etu** Kerāme vezninde. (20)

- Ve'n-nuhû^{ret}** Şu'ûbe vezninde.
- Ve'n-nehû^{ru}** Kâbûl vezninde.
- Ve'n-nehâvetu** Seḥâve (21) vezninde ki bu şâzdır et gereği gibi pişmeyüb çigce ve tatarice kalmak ma'nâsınadır. (22) *Yuḡâlu nehî'e'l-laḡemu ve nehûve^c nehâ'en ve nehâ'etu ve nehû'etu ve nehve^e ve nehâvete mine'l-bâbi'r-râbi'r-râbi^c ve'l-ḡâmisi* (23) *izâ lem yendac* ve neh^u men^c vezninde ṭolmak ma'nâsınadır. *Yuḡâlu neh^u'l-enâ'e neh^u mine'l-bâbi's-* (24) *sâlişi izâ imtilâ^u.*
- En-nehî^{ru}** Emîr vezninde çigce ve tatarice pişmiş ete dênür.
- El-inhâ^{ru}** (25) Hemzenin kesriyle eti eyüce pişirmeyüb çigce komak ma'nâsınadır. *Yuḡâlu enhâ'e'l-laḡemu* (26) *izâ lem yendac* ve bir işi mefîn ve muḡkem eylemeyüb süst ve gevşek ṭutmak ma'nâsınadır. (27) *Yuḡâlu inha^e'l-emere izâ lem yübrime.*
- En-nev^{ru}** Nunun fethi ve vavın sükûnuyla.
- Ve't-tinvâ^{ru}** (28) Tizkâr vezninde yerinden zaḡmet ve meşâḡkatle yeñüb kalkmak ma'nâsınadır ḡaste ve bî-mecâlin (29) ḡareket ve kıyâmı gibi. *Yuḡâlu nâ'e'r-raculü yenûnev^{ru} ve tenve^e izâ neheḡe beceḡde* ve meşâḡkate ve yük (30) maḡûlesi pek ağır olmaḡla güçle kaldırub götürmek ma'nâsınadır bunda be ile müte'addi (31) olur. *Yuḡâlu nâ^{ru} bâ'l-ḡimle izâ neheḡe bihi müşḡalen* ve bir kimseyi ya bir nesneyi bir ağır nesnenin (1) aḡırlığı başmaḡla bir ṭarafâ ṭoḡrı eḡmek ma'nâsınadır. *Yuḡâlu nâ'e bihi el-ḡimelü izâ eşḡalehe* (2) *ve imâlehe* ve bir kimseyi bir aḡırlık başmaḡla düşmek ma'nâsınadır. Ma'nâ-yı evle nisbetle zıdd (3) olur. *Yuḡâlu nâ'e fulânin izâ üşḡile fesâḡate* lakin bunun mefhûmunda enḡâl kaydı mu'teber (4)

değildir zirā mü'ellif başāirde *yukālu na'e ey seḳate* saḳat u'nvānıyla ūbt eylemekle hemān dūūmek (5) ma'nāsına olur ve ḳale'l-Ḥarirī fi'd-dürreti ḳale'l-Te'alī Mā inne mefātiḫe letenuve'u bi'l-uūbete (6) ile'l-āye taḳdīre mā inne'l-uūbete letenuve'u mefātiḫe ey tenheza bihā 'ale tūūḳile yani āyet-i merḳūma (7) ḳalb ūan'atı mütezammındır ki ed ḫaleti ḫātime fī eūbe'i dērler ki ḫaḳīkatde uūbu ḫātime (8) idḫāl olunur ve ḳalb ūan'atı me'ūre-i a'rabdandır mübālaḡa-yı müfīddir ve ūihābın (9) taḫḳīḳi budur ki bā kelimesi burada ta'diye içündür inne mefātiḫe letenuve'u'l-uūbete ḳuvvesindendir ki (10) tūūḳilehüm ma'nāsınadır entehī ve nevu ḡurūbe mā'il ve sākīḫ olan yıldıza dēnür cem'ī envā'e (11) gelir iḫmāl vezninde ve nev'ān gelir 'ubdān vezninde ve 'ale-avlin 'abdān yıldız dūūmeḡe (12) dēnür ki menāzil-i ḳamerden bir kevkeb fecr tūlū' étدیḡi hengāmda maḡribe ufukdan sākīḫ (13) olub anın raḳībi hemān ol sā'at meūriḳdan ana muḳābil tūlū' eylemekden i'bāretdir (14) ūāriḫ dēr ki iūbu nev' ḫuūūūnun beyne'l-a'rab on üç gün ḫükmi vardır (15) andan ūonra menāzilden bir kevkebin daḫi nev'eni i'tibār éderler on üç gün on (16) üç gün āḫir seneye varınca lakin münezzel cebhede on dört gün mu'teberdir (17) ve ba'zlar tāl'ī ve ba'zlar saḳīḫ i'tibār eylediler ve a'rablar yaḡmuru ve rüzḡarı ve sāir (18) eḫādiū ve evzā'ī cūy ana a'zū ve isnād éderler ve ma'nā-yı mezbūr nüḫūz ma'nāsından (19) yāḫūd a'ḫiyye ma'nāsındandır entehī ve *yukālu neven necmu nev'ā izā saḳāte 'ale mā-beyne ve nevu* (20) ve bir ki a'ḫiyye ma'nāsına isti'māl olunur sebebiyet-i mezkūre a'lāḳasıyla

El-istinā'etu

(21) İstifāde vezninde zikr olunan nev' sākīḫ olmak ma'nāsınadır. *Yukālu istinā'e'n-necmu istinā'i* (22) ve *hüve*

maḳlûbe min istinā'e ey nā'e el-necm ve a'ıyye istemek ma'nāsına isti'māl olunur. *Yuḳālu (23) istinā'etu ey talebe nevu ya'ni 'aṭā'.*

El-enve'u

Â'lam vezninde i'lm-i envā-yı ya'ni vech-i (24) mezkûr üzere süḳûṭ kevākibin evḳāt ve evzā' ve aḥkāmı fenni ziyādesiyle ārif (25) olan kimseye dēnür. *Yuḳālu mā-bālibādiyete enve'u min fulānin ey ā'lem ba'l-envā'u minhu* ve işbu (26) enve'e kelimesi ki e'fal-i tafđıldır bunun fi'ili yokdur ya'ni mutaşarref değıldir şıḡa-i (27) merḳûmdan fi'ili olmayan evzānın birisi daḡı budur pes aḥnek inşāteyn ḳabīlindendir ki (28) şāzıdır iki kuyunun pek çok ekl édeni démekdir bunun daḡı fi'ili yokdur şuzûz (29) üzere vāḳ'a olmuşdur zirā e'fal-i tafđıl beniyesinin şartı fi'ilden binā olunmak olmaḡla (30) bunlar belā-i fi'il isti'māl olunmuşdur

112 En-ney'u

Nunun fethi ve yenin sükûnuyla ba'ıd olmak (1) ma'nāsınadır. *Yuḳālu na'e'ş-şey'e keḡāfu yeḡāfu ney'e izā b'adevāt* ve sāir nesne pişmeyüb (2) çig ve ḡām olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu na'e'l-laḡmü izā lem yendac.*

En-nuyû'u

Ḳu'ûd vezninde. (3)

Ve'n-

Çiglik ve ḡāmlık ma'nāsınadır.

nuyû'etu**En-nî'u**

Nunun kesr ve medd ile çig ve nā-puhte (4) nesneye dēnür gerek et ve gerek sāir şey olsun. *Yuḳālu hüve ney'u ey beyne'l-nuyû'ete lem (5) yendac* işbu ney'e ve neyve'e māddeleleri yā'î olmaḡla maḡal zikri maḳām-ı ātî iken cevherî (6) vehmine mebni işbu faşılta şebt eylemişdir şāriḡ dēr ki cevherî vehmden maşûndur zirā (7) ā'yāz ve İbn-i Esîr ve Ḳayumî ve sāir bazı luḡaviyyun eserlerine iḳtifā eylemişdir ve mü'ellif (8) kendisi daḡı vech-i mezkûr üzere taḡlîṭ

eylemiştir hatta bu mādde hāḥ māddesini (9) taḳdīmde ibtidā nebe'e ve ba'ḍehu nevḥu māddesini ṣebt eylemiştir ve işbu nḥ kelimesi ki neyl (10) veznindedir zāhirā aşlı nebḥ idi fa'ıl vezninde ve ba'zlar ibdāl ve idgāmıla nḥ u'nvānını (11) daḥi tecavīz eylediler.

El-musteniḥu Müstefīd vezninde musta'fī ma'nāsınadır ki a'ḥıyye isteyici (12) dēmekdir.

El-mustenāḥu Müstefād vezninde kendiden a'ḥıyye me'mūl olunan ādeme dēnür. (13)

El-
munāve'etu Müfā'ale vezninde.

Ve'n-nivāḥu Kıtāl vezninde māl ya ḥaseb yāḥūd sāir (14) cehātle müfāḥare édişmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu nāve'ehu münāve'eten ve nev'en izā fāḥera* ve biri (15) birine ba'z ve a'dāvet édişmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu nāve'ehu ey 'ādāhu.*

Et-tenḥu Tef'ıl (16) vezninde bir nesneyi muḥkem eylemeyüb süst ve gevşek eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu neye'e tenḥıyye'e* (17) *izā lem yeḥkeme.*

El-inyāḥu Hemzenin kesriyle eti eyüce pişürmeyüb çig komak (18) ma'nāsınadır. *Yuḳālu enye'e'l-lahḥmü izā lem yendace.*

En-nuyḥu Ḳu'ūd vezninde.

Ve'n-
nuyḥu Heyle (19) çiglik ve ḥāmlık ma'nāsınadır.

En-nḥu Niy' vezninde çig ve ḥām nesneye dēnür (20) ve bu māddenin maḥali bu maḳām iken cevherī vehmine mebni nevḥu faşlında zıkr eylemiştir nete ki (21) zıkr olındı.

(22) Faşlü'l-Vav

El-vevāḥu Selsāl vezninde ebn avı ya'ni çakāl dēdikleri cānvarın (23) çağırub ürmesinden ḥikāyedir.

- El-vebeu** Fethateynle ve elifin meddiyle de lügatdir *ṭāʿûn* (24) marazına dênür ʿale-ķavlin her āʿmm ve şāmil olan marāza dênür muḥarrikenin cemʿi evbeʿe (25) gelür esbāb gibi ve memdûdun cemʿi evbeʿhu gelür ehvîye vezninde şāriḥ dér ki baʿz (26) āʿlāmın taʿrifleri üzere bāʿ ʿilel-i sārīyedendir ki aḥlāt-ı fāsīde ve ehvîye-i redīde (27) sebeb-i şûrīsidir lakin *ṭāʿûn* tasalluṭ ve ḥazziyetü ṭāife-i cindir āʿrızası cerāyihi-i guzāt (28) keb̄dir ikisinde eṣer-i ḥāricīsi tebdîr ve müdāvāta muvaffaķ olmağla mündefiʿ olur ikisinde (29) zuhûr ve maḥallinde bulunan kimsenin eğer ʿömri tamām olmadıysa zuhûriyle müteʿezzi daḥi olmaz (30) eceli gelen kimse ol dāirede dāḥil iken āḥir sebebden fevt olması daḥi emr vuķuʿudur. (31) *Ḳazā-yı* mübremden ḥalāş emr-i muḥāldir lakin defʿ-i vahşet için tebdîl-i mekân tecvîz (1) olunmuşdur ve bu mādde vehāmet maʿnāsından meʿhûzdur ve minhuʿl-ḥadîş inne hezā el-vebeʿe riczun (2) entehî.
- El-vebeu** Kezalik fethateynle.
- El-vebāu** Seḥāb vezninde.
- Veʿl-vebāʿetu** Selāme vezninde. (3)
- Veʿl-ibāu** Vavı hemzeye ibdālle.
- Veʿl-ibāʿetu** Heyle.
- Veʿl-vebu** Menʿ vezninde bir maḥal (4) *ṭāʿûn*lı olmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu ve beyʿetiʿl-erḍu teybeu ve tevbeu ve beʿen mineʿl-bābiʿr-rābiʿ ve yuḳālu* (5) *bevʿetiʿl-erḍu ve bāʿe vebāʿete ve ebāʿe ve ebāʿete mineʿl-bābiʿl-zāmisi ve yuḳālu beyʿetiʿl-erḍu* (6) *ʿale elbināʿeʿl- mechûl ve bāʿe izā keşera fihāʿl-ṭāʿûn.*

El-veb^uetu	Çarhe vezninde.
El-veb^îetu	(7) Fa'île vezninde.
Ve'l- mevbi^uetu	Muhsine vezninde vebâsı çok olan yere dênür. <i>Yuqâlu erđun</i> (8) <i>ve biy^uete ve biy^uetü ve mevbü^uetün ey keş^îrate el-vebâ^î.</i>
El-bi^uetu	İdde vezninde isimdir tã ^u n çokluğuna (9) dênür ki tã ^u nluk ve tã ^u nluluk ta ^u bîr olunur.
El-istübâ^u	Bir yeri bed-hevâ ve pür-vebâ bulmak (10) ma ^u nâsınadır. <i>Yuqâlu estevbe^e'l-beledete ey estevĥamhâ ve vecedehâ ve bey^uete.</i>
El-veb^u	Vavın fethi (11) ve benin sükûnuyla bir nesneyi tehyie be tertîb eylemek ma ^u nâsınadır. <i>Yuqâlu veb^u'l-metâ^a yevbe^u veb^u</i> (12) <i>mine'l-bâbi's-sâliši izâ^u abâ^e</i> ve işâret eylemek ma ^u nâsınadır. <i>Yuqâlu ve izâ eşâru ve nâķehu</i> (13) yavrısına ĥanîn édüb üzölmek ma ^u nâsınadır. <i>Teķûlu ve be^uet nâķetî ila faşila tebe^u beĥzafü'l-</i> (14) <i>vavi izâ ĥinet.</i>
Et-tevbi^uetu	Tekmile vezninde bu daĥi bir nesneyi yehyie ve tertîb eylemek (15) ma ^u nâsınadır. <i>Yuqâlu be bâ^e'l-metâ^c tevbe^uete izâ^u abe^uhu.</i>
El-veb^u	Hemzenin kesriyle bu daĥi (16) işâret eylemek ma ^u nâsınadır vebâ gibi. <i>Yuqâlu vebbe^e ileyhi izâ eşâra</i> ale-ķavlin vebâ muṭlaķâ (17) işâret eylemekdir ve eybe ^e eyleri ĥarafda olan kimseye berü gelmek için parmağla işâret (18) eylemekdir ki murâd parmakları elin âyâsına iķbâl éderek da ^u vet eylemekdir ve eyme ^e mimle eñse (19) ĥarafda olan ķişıye girölenmek için işâret eylemekdir ki parmakları elin arkasına (20) idbâr éderek girölenmesine işâret eylemekdir. Eybâ ^e deve köşki tuĥme olub südden (21) bıkmak ma ^u nâsınadır. <i>Yuqâlu evbî^e'l-faşîl ale binâ^e'l-cehûl izâ</i>

senekā lā-mutlā'ehe.

- El-mevbi'u** (22) Maḥsin vezninde az şuya dénür ve akarken münkaṭıf olan şuya dénür.
- El-veṭ'u** Vavın (23) fetḥi ve te-yi fevkiyenin sükünuyla ağır ağır āhestece yürümek ma'nāsınadır ki gerek pırlıkden (24) ve gerek celbi ve ḥulķı olsun. *Yuḳālu ve te'fi meşyete yete'e aşalehe yevte'e veṭ'u mine'l-bābi's-sālisi* (25) *izā teşāķile ev ḥaleķā.*
- El-veş'u** Vavın fetḥi ve se-yi müşelleşenin sükünuyla.
- Ve'l-veşā'etu** (26) Selāme vezninde şol yāre ve kesr ve a'yb maḳūlesine dénür ki gövdede ete işābet (27) édüb lakin kemiğe varmıya 'ale-ķavlin kemikte olan şızıya ve ağrıya dénür ki (28) şikest olmaksızın ḥādiş ola yāḥūd el bilekceden ya dirsekden çıkmak ve ek ve oynak (29) yerleri terlerinden ayrılmak ḥāletine dénür fek ma'nāsına. *Yuḳālu eşābehu veş'u ve veşā'etü ey vaşmun* (30) *yuşbu'l-laḥme lā-yebluğu'l-azeme ev teveccu'u fi'l-azmi belā kesrin ev hüve'l-fekkü.*
- El-veşe'u** Fethateynle. (31)
- Vel-veş'u** Men' vezninde bir kimsenin u'zvi şaft-ı mezkûre üzere olamk ma'nāsınadır (1) *Yuḳālu veş'et yedehu veş'u ve veş'en mine'l-bābi'r-rābi' fiḥ ey el-yedu veş'ete keferḥate ve yuḳālu vüş'et* (2) *yedehu 'ale binā'e'l-ceḥûl k'anî fiḥ mevş'ete ve vüş'ete ve teḳûlu vüş'ethā enā müte'addiyā binefsihi* (3) *ve eşābehā veş'u velā teķāle veş' ve veş'u* 'uzûvdan izāle-i ḥayāt eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (4) *veş'u'l-laḥme yeş'e veş'e kevdî' izā amātehu ve yuḳālu heza ḍarebete ḳadde vüş'ete'l-laḥme.* (5)
- El-îşā'u** Hemzenin kesriyle yed'i şıfat-ı mezkûre üzere ma'yûb

kalmak ma'nāsınadır. (6) *Teḳûlu evse'et yeduhe bi-m'ani ve se'etha.*

El-vec'u Vavın fethi ve cimin sükûnuyla el ile ya hançer (7) ve bıçak ile urmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu vec'u bālyede ve's-sekkini yece'u kevḏ'ahe yeḏu'ahe vec'u* (8) *izā ḏarebehu* ve cimā' eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu vec'u'l-mer'etü ey cām'ihā ve vec'en ve vec'e ve vicā'* kitāb (9) vezninde koçun ya tekenin ḥāyaları iḥrāc eylemeyüb belki ḥāyalarının tamarlarını iki (10) taş arasında döğüb enemek ma'nāsınadır bu şûretde ḥāyaları sālīm kalur 'ale- (11) ḳavlin ḥāyaları ḥired-i ḥaṣḥāş édince kadar döğmekden ta ki şönüb inmiş ḥükminde ola (12) *Yuḳālu vec'e't-teyse vec'en ve vice'en izā daḳḳ' urûḳa ḥuṣyeteyhe beyne ḥacerin velem yuḥrice hemā ev hu* (13) *ruḏḏhemā ḥatta tenefḏihā vec'e* mezkûr üzere döğmeyüb beyzalar iḥrāc olunur ise (14) ḥaṣā dénür ve 'ale'l-'aks ve vec'en dénür.

El-mevcû'u Mevcûd vezninde.

Ve'l-vecî'u (15) Emîr vezninde vech-i mezkûr üzere enenmiş olan koça ya tekeye dénür. *Yuḳālu veci'e't-* (16) *teyse 'ale'l-cehûl fehüve mevcû'un ve veciyyun.*

Et-teveccu Tefe'ül vezninde bu daḥi el ile (17) ya hançer ile urmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu tevecc'e'u bi-m'ani vec'e'u.*

El-vecî'etu Kerîme vezninde (18) bir nev' ta'ām-ı a'rabdır ki ḥurmāyı yāḥûd çekirgeyi gereği gibi döğüb saḥḳ (19) eyledikten sonra şāfî yağa yāḥûd zeytun yağına ıṣladub tamam-ı imtizāc bulduktan sonra (20) ekl éderler ve vecih öküze dénür baḳara ma'nāsına.

El-vec'u Men' vezninde.

- Ve'l-vec'u** (21) Ferh vezninde.
- Ve'l-vecā'etu** Selāme vezninde hayr ve menfa'atsiz nesneye dēnür. *Yuḡālu mā'e* (22) *vec'e ve vec'e ve vec'en ey lā-hayra 'inde.*
- El-îcā'u** Hemzenin kesriyle bir kimseyi başdan (23) şavub ber-ṭaraf eylemek ma'nāsınadır. *Yuḡālu evce'e 'anhu ey def'a ve neccā'e* ve maṭlūba (24) muşîb ve vāşıl olmağla hāib ve me'yūs olmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu evce'e 'r-raculü izā* (25) *cā'e fi 'ṭ-talebe ḥācete ev şayde felem yuşibhe* ve kuyının yāḡūd ayazmanın şuyı kesilmek (26) ma'nāsınadır. *Yuḡālu evce'eti 'r-rekiyyetü izā enḡaṭa' mā'ühā.*
- Et-tevcî'u** Tekmîl vezninde kuyıyı (27) münḡaṭı'u'l-mā' olmağla bî-hayr ve menfa'at bulmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu vec'e 'r-rekiyyetü tevcî'e izā* (28) *vecedehā vec'etü.*
- El-itticā'u** Hemzenin ve te-yi müşeddedenin kesriyle ifti'āl vezninde ḡurmā (29) zāḡîre olmak için bir yere yığılmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu etce'e 't-temere ey ekteneze.*
- El-ved'u** (30) Vavın fethi ve dalın sükûnuyla bir nesneyi düzeldüb her ṭarafnı hemvār ve berāber eylemek (31) ma'nāsınadır. *Yuḡālu vede'e 'ş-şey'u yede'e meşele vedi' yedi' ve de'en izā sevāhe* ve bir kimseye her ṭarafdan (1) kemlik ve kötülük eylemek ma'nāsınadır. *Yuḡālu vede'e bi'l-ḡavmi izā ḡaşıyehüm bi'l-isā'eti* ve at zekerni (2) şarkıtmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu vede'e 'l-feresü ey edla* ve terk eylemek ma'nāsınadır. *Teḡûlu de'eni* (3) *bişḡati 'l-emri ey d'ani veznen ve m'ana.*
- El-vede'u** Fethāteynle helāk ma'nāsınadır ve ḡaber ve peyām (4) münfati' olmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu vede'et 'anhu el-iḡbāru ved'en mine 'l-bābi 'r-rābi' izā inḡate'at.* (5)

- Et-teveddu** Tekellüf vezninde tesvîye ma'nāsına olan ved'e lafzından tefe'üldür düz ve yek-sân (6) olmak ma'nāsınadır a'rablar tevedde'et 'aleyhi el-erđu dérler. İstevet ma'nāsına ya'ni zemîn (7) meyti derûnuna alub üzerinde müstevî olduğı gibi ol kimse üzere de müstevî (8) oldu ba'zlar bunu istemelet ile tefsîr eylemekle zemîn anı kablayub ihâta eyledi (9) demek olur ve ba'zlar teheddümet ve tekessüret ile tefsîr eylemekle zemîn pârelenüb ol kimse (10) üzere çökdi demektir ki hasf eyledi demek olur vücûh-ı ahîrenin merci'i yine (11) ma'nâ-yı evveldir şârih dér ki behemehâl bu ma'nâ mecâzdır hatta İbn-i Şemîlî étدیge a'rablar (12) tevedde'et 'ale fulânun el-erđu dérler ol kimse pek ba'îd ma'ale gidüb nâbûd ve nâ-peydâ olduğı (13) vaktde kezalike tevedde'et 'aleyhi'l-erđu dérler vefât étدی dicek yerde entehî ve bir kimse (14) tarafından şihhatine ve hâl ve keyfiyetine dâir haber ve eser-i mestûr ve munkatı'c olmak ma'nāsınadır. (15) *Yuqâlu tevedde'et 'anhu el-ihbâru izâ inka'at* ve tevârüt ve bir kimse mâlnı bulub bi'l-cümle ahz (16) ve ihrâz eylemek ma'nāsınadır. *Yuqâlu tevedde'e zeydun 'ale mâlihi izâ ihezehu ve ehreze'u 'ale mâlihi* lafzında ki (17) zamîr-i zeyde râci'dir ve *minhu tekûlu tevedde'et 'ale mâlihi ey ehazetu ve tevedde'e* helâk eylemek (18) ma'nāsınadır. *Yuqâlu tevedde'e 'aleyhi ey ehlekehu.*
- El-muvedde'etu** Mu'azzama vezninde ver'â-yı helâke (19) dénür mühlîke ma'nāsına ve beyâbâna dénür mefâze ma'nāsına mühlîke olduğıçün
- Et-tevdî'u** (20) Tef'îl vezninde türâbı bir kimse ya bir nesne üzere çöküp üzerinde yeri bes berâber eylemek (21) ma'nāsınadır ve bu haşâişdendir. *Yuqâlu ved'e 'aleyhi el-erđu tevdî'en izâ*

sevāhā.

- El-vezʿu** (22) Vavın fethi ve zal-ı muʿcemenin sükûnuyla bir kimseyi taʿyîb ve taḥkîr eylemek maʿnâsınadır. *Yuḳālu* (23) *vezeʿehu yeḥeʿehu kevedeʿahu yedeʿahu vezeʿen izā ʿābehe ve ḥaḳerehu* ve bir kimse bir nesneden āzar ile zecr (24) ve menʿ eylemek maʿnâsınadır. *Yuḳālu vezeʿehu ey zecerehu* ve bir ḳabîḥ yāḥûd mevḥûş nesneye göz (25) bakmağa taḥamül edemeyüb yanmak maʿnâsınadır. *Yuḳālu vezeʿet al-ʿaynu ʿanhu izā nebet.*
- Ve vezeʿe** (26) Mekrûh ve nā-ḥoş ve nā-maṭbûc kelâma dénür. *Yuḳālu māhezeʿl-vezʿu eyiʿl-keḷāmüʿl-mekruhu.* (27)
- El-vezʿetu** Temre vezninde iʿlet ve aʿyb maʿnâsınadır. *Yuḳālu mābihi vezeʿetün ey lā-ʿalete bihi* (28) ve bu emsâldendir.
- El-ittizāʿu** Hemzenin ve te-yi müşeddedenin kesriyle memnûc ve münzecir olmak (29) maʿnâsınadır. *Yuḳālu vezeʿehu feʿezehe ey zecerehu feʿen-zecere.*
- El-verʿu** Vavın fethi ve ranın (30) sükûnuyla defʿc édüb şavmak maʿnâsınadır. *Yuḳālu vereʿhu yereʿehu kevedeʿahu yedeʿahu verʿen izā* (31) *defʿa* ve tuḥme ve imtilā olmak maʿnâsınadır. *Yuḳālu vereʿe mine ʿt-ṭaʿāmi ey imteleʿe.*
- 116 **Verāʿ** (1) Şeḥāb vezninde aḥvāl-i muḳteziyeye mebnî āḥir yenin ḥarlāt-ı şülāsiyle mebniye olarak
- Veʿl-verāʿu** (2) Muʿarref olarak ḥalef ve emām yaʿni eñse ve ön cihetlere ıtlâḳ olunmağla azdâddandır (3) zirā verāʿ fîʿl-ḥaḳîḳa bir tarafın āḥir cānibidir ki biri birni örter ola şāriḥ dér ki (4) verāʿ kelimesi fîʿl-aşl maşdardır baʿ-de-hu uʿmûm üzere zarf kıldılar eğer fāʿile muzāf (5) olursa mā-yutûvāri bihi maʿnâsına olur ki ḥalef murād olur ve eğer mefʿûle muzāf olursa (6) mā-yutûvār bihi maʿnâsına olur ki ḳuddām arada

olunur entehî ve verâ' kelimesi mehmûzdur muşagğarı (7) ve riḥedir hemze ile cevherî muṭell vehm eylemiştir şâriḥ dër ki cevheri küfyûn kolına (8) tâbiḥ olmuştur ve 'inde'l-küfeyyen muşagğarı veryedir hemzesiz ve mü'ellif min ğayri tenbe'e (9) kendisinde muṭell bâbında daḥi îrâd eylemiştir entehî ve verâ' kelimesi müzekkerdir te'ennişi daḥi (10) câizdir ve verâ' veled veledde ıtlâk olunur sebt ve ḥafîd gibi Türkîde torun ta'bîr (11) olunur veled-i evvelin ardında olmağla ıtlâk olındı. *Ve teḳûlu el-ʿarabu mâvereʿetu bi'd-ḍammî ve ḳad* (12) *yüşeddedu ey mâşaʿartu* ya'ni şülâşîden ve baʿzân tef'ilden mechûl olarak ma'nâ-yı mezkûrda (13) isti'mâl olunan lisânü'l-aʿrabda ve sâir ümmühâtta bu ta'bîr şülâşîden ve tef'ilden ve ef'âlden (14) daḥi vârid vâşilları muṭell olan veriyyu'z-zend mâddesi olmak üzere mersûmdur. Veriyyu'z- (15) zend bir emri ibrâz ve izḥârdan kinâye olmağla şu'ur ve idrâk anın lazımıdır bu şûretde (16) bu mâḳamda îrâdları nâ-bemaḥaldir mehmûzu muṭell ile teşvîş eylemişlerdir bes aşlı muṭell (17) olmağla mehmûrdan maşdarı ve sâir şığaları vârid olmaz. *Ḳale fi lisânü'l-ʿArabi mâvereʿetu vemâ* (18) *evreʿetu bi'ş-şey'i ey lem eşʿarbihi ve yuḳâlu evreʿehu izâ ʿâlemehu ve eşluhu min verâ' z-zendi izâ zeheret* (19) *nârehâ*.

Et-teverruḥ

Tefe'ül vezninde tevedduḥ ma'nâsınadır ki zikr olındı. *Yuḳâlu tevereʿet* (20) *ʿaleyhi el-erḍu bi-ma'na teveddeʿet* ve bu ma'nâ-yı İbn-i Cinni rivâyet eylemiştir.

El-vezu

Vavın (21) fetḥi ve za-yı mu'cemenin sükûnuyla eti kurutmak ma'nâsınadır gerek paşdırma eylesün (22) ve gerek pişirüb ve püryân éderken olsun. *Yuḳâlu vezze'L-laḥmü yeze'u kevede ʿâyede'u vezzen izâ* (23) *eybese* ve uğraş üzere

olan nāsî biri birinden def^c édüb ber-ıaraf eylemek ma'nāsınadır. (24) *Yuḳālu veze'e'l-ḳavmü ey def'a b'caḏuhum 'an b'ad.*

Et-tevzi'etu

Teklime vezninde.

Ve't-tevzî'u

(25) Tevzî^c vezninde içinde olan ḥarc ve çuvāl ve heybe maḳûlesi zarfın ağzını (26) kavuşdurub bend eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu veze'e'l- ve'ā'u tevzi'eten ve tevzi'en izā şedde kenzuhu.* (27) ve ıoldurmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu veze'e'l-ḳurbetü izā melā'ehā* ve dābbe rākıbnı yire çalmak (28) ma'nāsınadır. *Yuḳālu veze'et en-naḳetu bihi izā şar'athu ve yuḳālu veze'e'l-feresu bihi* ve bir kimseye (29) her dürlü yemîn vėrmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu veze'e fulānen izā ḥalefuhu biküllı yeminin.*

Et-tevezzu'

(30) Tefe'ül vezninde ıolmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu veze'ehu fetevezze'e ey mele'u feemtele'u.*

El-veze'u

117

(31) Fethateynle şedıde'l-ḥalk̄ ya'ni benıye ve tekıbi şulb ve ḳavî ve metın olan kişıye dėnür. (1) *Yuḳālu raculün veze'un eyi's-şesıdu'l-ḥulk̄.*

El-veşā'u

Vavın ve şad-ı mühmelenin fethıyle kirlenmek (2) ittısāḥ ma'nāsınadır. *Yuḳālu veşe'e's-sevbu veş'en mine'l-bābi'r-rābi' izā etesseḥe.*

El-vedā'etu

(3) Selāme vezninde ḥüsn ve nezāfet ma'nāsınadır ki güzel ve rüşen ve pāk ve pākıze olmakdan (4) 'ıbāretdir. *Yuḳālu vuḏû'u's-şey'i vuḏa'eten mine'l-bābi'l-ḥāmisi izā şār ḥasene neḏıfen.*

El-vedî'u

(5) Emîr vezninde ḥûb ve pākıze olan kişıye dėnür cem'ı evziyā' gelür enşıbā' gibi (6) ve vizā' gelür kirām gibi.

El-vedā'u

Remān vezninde vazı' ma'nāsınadır cem'ı ve zā'ün (7) gelür ve zāzi'e gelür.

- El-vāđi** İsm-i fā'ildir ḥadeş yāḥūd istiḳbāl içündür. (8) *Yuḳālu māḥve buvāđi'en ey buđu'en.*
- El-vuđû** Ḳu'ûd vezninde fi'ildir ya'ni abdest (9) almak ma'nāsına maşdardır.
- El-veđû** Vavın fethiyle abdest alacak şuya dénür ki (10) Fārisîde ābdest dénür ba'-de-hu ābdest Fārisîde ve lisānımızda a'mel-i ma'hûdda müsta'mel (11) oldu ve vuzû' mezmûma gibi maşdar daḫi olur ābdest almak ma'nāsına 'ale-ḳavlin (12) ikiside birer ma'nāda lügatlerdir ya'ni her biriyle ba'zān maşdar ve ba'zān ābdest şuyı murād (13) olur şāriḥ dér ki Ebû 'Abîd mezmûmayı inkār édüb dédiđe her ḥâlde bu mādde (14) vav meftûḥdur zātında gerçi isimdir maşdar maḳāmına da ḳāim olur ḳabûl kelimesi gibi (15) ve a'le'l-teḳādîr bāb-ı sānîden mutaşarrıfdir ba'-de-hu ḥuruf-ı ḥalk içün a'ynı meftûḥ oldu (16) ya'zi' kelimesi gibi e isti'mâlde şülāsî-yi mehcûrdur tefe'ül fi'ili müsta'mel ve bunun maşdarı (17) ḳāim olmuşdur. *Yuḳālu tevedde'e'l-muşāllin tevedde'en ve vuđû'en* lakin esāsdan ve sāir ba'z (18) ümmühātdan münfehim olan ve zû' vavın zammıyla isimdir ābdeste ve ābdest almak ḥāletine (19) dénür. *Yuḳālu tevedde'e vuđû'en ḥasenen* ve bu vuđû'in maddesindedir entehî.
- Et-teveddu** (20) Tefe'ül vezninde ābdest almak ma'nāsınadır. *Teḳûlu tevedde'etü's-şalāti ve ḳavluhum tevedde'etu bi'l-bā'i* (21) *leđiyetun ev leşgatün* ya'ni lügat-i reddiye yāḥūd laḥin ve ḥatādır ve tevzû' tıfl û tāze yetişüb yāl (22) ve bāl şāhibi olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu tevedde'e'l-gulāmu ve el-cāriyetu ey edrekā.*
- El-mîđa'etu** (23) Mimin kesriyle ābdest alacak mevzi'e dénür ālet menziline tenzîl olunmuşdur ve kendiden (24) abdest alınan

şeye dénür havz mîzânı ve çeşme lülesi gibi ve muṭahhara ve ibriḳa déntür. (25)

**El-
muvāḍaʿetu**

Müfāʿale vezninde bāb-ı muḡālebedir iki kişi ḡüsn ve neẓāfetde müfāḡere (26) édişmek maʿnāsına aḡadü-hümā āḡire ḡālib olmaḡı müteẓammındır. *Yuḡālu vāḍeʿehu mevāḍeʿeten* (27) *feveḍeʿu bi-ḍevʿin ey fāḡerehu biʿl-ḡüsnü veʿn-neẓāfeti feḡalebehu* şāriḡ dér ki vezāʿyeẓāʿ kavli vezīʿ (28) yeẓīʿ veznindedir ve şāzıdır zirā bāb-ı müḡālebenin fiʿili evvelki bābdan naşr yensar vezninde (29) olur entehî.

El-veḡu

Vavın fetḡi ve ṡanın sükûnuyla bir nesneyi ayakla başub çıḡnemek (30) maʿnāsınadır. *Yuḡālu veḡeʿehu veḡeʿen veḡen mineʿl-bābiʿr-rābiʿ izā dāsehu ve yuḡāluhum ey benu* (31) *fulānun veḡeʿuhum eḡ-ṡaṡḡu* yaʿni *yenzulune bi-ḡurbihî feyeḡeʿehum ehluhu* yaʿni filān cemāʿat yola (1) yaḡîn maḡale nüẓül édüb orada yurd édinmeleriyle iyāb ü zihāb éden ebnā-yı sebîl (2) kendileri pāy-māl éderler pes kelām-ı mezbûr mecāz-ı mürsel yāḡûd mecāz-ı mecāz-ı fiʿl-ḡiẓf ḡabîlindedir (3) ve vatʿ cimā eylemek maʿnāsına istiʿmāl olunur. *Yuḡālu veḡeʿeʿl-merʿete izā cāmeʿaha* ve bir nesneyi (4) ḡāzırlamak tehyie maʿnāsınadır. *Yuḡālu veḡeʿehu veḡen mineʿl-bābiʿs-şālişi izā heyeʿehu* ve yaşdık (5) ve döşek maḡûlesni düzleyüb yumuşatmak maʿnāsına istiʿmāl olunur. *Yuḡālu veḡeʿehu ey* (6) *demeşehu ve sehelehu*.

Et-tevtiʿetu

Tekmile vezninde bir nesneyi ayaḡla başub pek çıḡnemek (7) maʿnāsınadır. *Yuḡālu veḡeʿehu tevtiʿeten izā dāsehu* ve bir nesneyi veḡeʿe kalmak yaʿni başub düz (8) ve mülāyim kalmak maʿnāsınadır gerek ḡaḡîḡi olsun tavṡia arz ve firāş gibi. *Yuḡālu veḡeʿeʿl-* (9) *firāşe izā demeşehu ve sehelehu* ve gerek maʿnevî olsun meşelā bir ḡuşûş-ı derecenin evvel (10)

a'rız olursa huşûnet ihrimâli var ise kable'l-a'llâm redd ve huşûnet édecek (11) umûrdan olmadığını tefhîm zâmnında îrâd-ı mu'kaddemât-ı temhîdi ile turbiye ve şu'ûbet ve kâlakı (12) andan te'ariye kalmak gibi tav'î'a muşannifin bu ma'nâdandır. *Yuqâlu veṭe'e Allahu el-erḍe ey c'alehâ* (13) *müteḥaffiden beyne'l-neşâzi ve'l-işrâfi ve tevetṭe'ehu* bir nesneyi âmâde ve mehyâ kalmak ma'nâsınadır. *Yuqâlu* (14) *veṭe'ehu ey hey'e'ehu ve tevetṭe'e şî'arin ve żayven iştilâhında eyṭe'e ma'nâsınadır kemâ zikrun.* (15)

- Et-tevetṭu** Tefe'ül vezninde bu daḥi ayağla başub çiğnemek ma'nâsınadır. *Yuqâlu tevetṭe'ehu ey* (16) *dâsehu* ve bir nesne şey-i âḥire uymak ma'nâsınadır. *Yuqâlu tevetṭe'ehu izâ vâfeḳahu.*
- El-veṭâ'etu** (17) Selâme vezninde bir nesne başılmış firâş gibi sehl ve mülâyim olmak ma'nâsınadır. *Yuqâlu vuṭû'u's-* (18) *şey'i vuṭâ'eten mine'l-bâbi'l-ḥâmisi izâ şâre veṭ'e kemâ zikrun ve veṭe'en* isim olur (19) yumuşaklık ve nerm ve sühûlet ḫâletine dênür.
- El-vuṭû'etu** Żammeteynle.
- Ve't-ṭi'etu** Ṭanın (20) kesriyle fihe vezninde.
- Ve't-ṭa'atu** Ṭanın fethiyle ca'atu vezninde ki he'e vavdan bedeldir (21) bunlar da isimlerdir yumuşaklık ḫâletine dênür.
- El-veṭû'u** Emîr vezninde mâdde-i mezbûrdan (22) fa'ıldır yumuşak ve sehl olan şeye dênür kuş tüyünden yapılmış ferâş ve yaşdık gibi (23) şâriḥ dér ki yumuşaklık ḫâleti gerek başılıb çiğnenmekle olsun ferâş ve yaşdık gibi (24) ve gerek başılmak menziline olan kullanmağla olsun mülâyemet bulmuş devâbb ve insân gibi (25) her ḫâlde mefhûmunda ve

ta-yı mu'teberdir entehî.

El-istiṭā'u

Bir nesneyi sehl ve mülāyim bulmak (26) ma'nāsınadır *Yukālu istevṭe'ehu ey vecedehu veḥṭen ey beyne'l-veṭā'eti ve'l-vuṭve'eti ve't-ṭi'eti (27) ve't-ṭa'eti ey 'ale ḥāletin lineti.*

El-îṭā'u

Hemzenin kesriyle ayağla başdurub pāy-māl (28) étdirmek ma'nāsınadır ki çignetmek ta'bîr olunur. *Yukālu evṭe'ehu feresuhu izā ḥamelehu (29) aleyhi feveṭe'ehu ve 'arbeleru evṭe'ehu el-'asvete* dérler mu'arref olarak evṭe'ehu 'aşvehu dérler belā-yı ta'rîf (30) erkebehu 'ale ḡayri hedî'in ma'nāsına ya'ni filāni emr-i ḡayr reṣîde ḥāml ve sevḳ ile bî-çāreyi (31) yolsuz işe sülūk étdirdi démekdir i'sve bir nesneyi bilmeyerek ve görmeyerek kör gibi (1) irtikāb eylemeğe dénür ve eyṭā'u bir nesneyi bir şeye muvāfiḳ eylemek ma'nāsınadır. *Yukālu (2) evṭe'ehu 'ale'l-emri ey vāfeḳahu* ve 'arû zayven iştilāhında eyṭā'e şî'r lafza ve ma'nā-yı kāfiyeyi (3) i'āde ve tekrār eylemekden i'bāretdir ma'nā-yı merḳûmdan me'hûzdur ve bu ma'āyibdendir meḡer ki (4) şan'at istihdāmı mütazammen ola ve eḡer lafza müteffik ve ma'nā-yı muhtelif olursa eyṭā'e (5) ıtlāk olunmaz meşelā ḡayn lafzını her beyitte ma'nā-yı āḡire olarak îrād gibi. *Yukālu evṭe'e fi's-* (6) *şa'irihi ve evṭe'ehu ey kerare fihi el-ḳāfhi lafzen ve m'anen ve îṭā'en* bir kimseyi zemîn gibi herkese (7) maḡlûb ve maḳhûr ve ḡāksār olur kalmak ma'nāsınadır. *Yukālu evṭe'e vehüm ey 'aluhum (8) yevṭe'une ḳahren ve ḡalebeten.*

El-veṭa'etu

Temre vezninde isimdir ṭār yere ḳuşub şakışdırmaḡa (9) dénür zaḡta ma'nāsına 'ale-ḳavlin eḡzatün şedîdun ya'ni baṭş ve şiddetle aḡz ve ḳahr (10) eylemek ma'nāsınadır. *Kemā fi'l-ḡadîş Allahümme eṣdid veṭeteke 'ale muḡirin ḳale fi'n-*

nihāye ey (11) *huzum ehzān şedîden* zirā bir nesneyi ayağla pāymāl éden kimse anın ihānet ve ehlāki (12) huşûşunda istiķşā eylemek lazımdır ve taʿehu ayağın başdığı yere dénür mevzi^c-i kadem (13) maʿnāsına.

- El-mevtāʿu** Maʿked vezninde.
- El-mevtiʿu** Meclis vezninde bunlar da mevzi^c-i kadem (14) maʿnāsınadır müʿellif başāirde étdiğē İmām Leys dédiğē bunda kıyās olan mevti^e(15) olmaktadır tanın kesriyle zirā bāb-ı rābi^cden ism-i zamān ve mekān mefʿāl vezninde olur aʿynın (16) fetħiyle meğer ki muʿtellüʿl-fā ola ol şûretde meksûruʿl-aʿyn olur entehî.
- El-ittiāʿu** (17) İttikāʿ vezninde tavtiadan muṭāvi^cdir bir yer ayağla başılıb çiğnenmekle düzlenüb (18) sehl ve mülāyim olmak maʿnāsınadır. *Yuķālu veṭeʿeʿl-firāşe fetteṭeʿe.*
- El-vitāʿu** Kitāb vezninde. (19)
- Veʿl-veṭāʿu** Sehāb vezninde ve bu İmām Kisāi rivāyetidir. Hılāfuʿl-ğitāʿi yaʿni şilteye (20) ve döşeğē dénür ki örti muķābilidir. *Yuķālu mālehu vuṭaʿun velā ğitāʿun* yaʿni örtiden döşekden (21) bir nesnesi yokdur.
- El-veṭu** Vavın fetħi ve ṭānın sūkūnuyla.
- Veʿl-veṭāʿu** Sehāb (22) vezninde.
- Veʿl-mîṭāʿu** Mimin kesriyle şol örtiden düz ve başık yere dénür ki (23) tümsek ve mürtefi^c yerler aralığında vāķi^c ola. *Yuķālu nezelû fi veṭʿen ve vuṭāʿen ve mîṭāʿen ey* (24) *mā-inḥefede mineʿl-erdi beyneʿn-nişāzi veʿl-işrāfi ve yuķālu veṭeʿeha Allahu teveṭṭeʿehu kemā zükira.*
- El-muvāṭaʿatu** (25) Müfāʿale vezninde muvāfaķat étmek maʿnāsınadır. *Yuķālu veṭeʿehu ʿaleʿl-emri izā vāfeķahu ve muvāṭṭeʿehu*

(26) ve zayven iştilâhında eytā'e ma'nāsınadır ki zıkr olındı ve bu muvāfaqat ma'nāsınadır ki (27) kâfiyeleri biri birine muvāfıq olmağla mütekerrer olurlar. *Yuḳālu evṭe'ehu ve fi'ş-ş'ari ve vāte'e fihi* (28) ve *āte'e 'ale ibdāl el-hemzeti mine'l-vāvi ve veṭe'e fihi teveṭte'ehu kemā zükira vāte'e 'ale'l-ibdāl euḏā küllüha* (29) *bi-m'ana ey kerrere el-kāfiyete fihi lafzan ve m'anen.*

Et-tevāṭu Tefā'ül vezninde mütevāfıq olmak (30) ma'nāsınadır. *Yuḳālu teveṭte'ehu 'ale'l-emri izā vāfeḳahu.*

El-veṭṭe Sefîne vezninde ḥurmā (31) bulamacına dénür ki ḥurmānın çekirdeklerini çıkardıktan sonra süd ile taḥmîr édüb tenāvül (1) éderler 'ale-ḳavlin ḥurmā şarābına keş ta'bîr olunan yoğurd kurusnı katmağla bulamaç (2) yaptıkları ṭa'āmdan i'bāretdir ve ṭey'ehu şol ğarāreye ya'ni ḥarār ta'bîr olunan zarfa (3) dénür ki ince başdırma ve keke maḳulesi nesne vaz' ve ḥıfz éderler

El-viṭṭe (4) Kitebe vezninde

Ve'l-vāṭṭe Yolculara dénür sâbile ve reh-revân ma'nāsına yolu ve ṭā'e (5) ve pāymāl édikleriçün ıtlâḳ olındı ve veṭ'ehu ağacından dökülmüş ḥurmā dökindilerine (6) dénür fā'ile bima'ni mef'ûledir ayağla başılıb çıĝnendiği içün ıtlâḳ olındı. *Ḳāle* (7) *fi'n-nihāyeti ve fi'l-ḥadīsi ennehu ḳale li'l-ḥarāsi [aḥṭaṭū'l-ehele'l-emvāle fi'n-nā'ibeti ve'l-vāṭṭeti]* (8) *eyi'l-mer'eti ve's-sābiletı ev hiye seḳāte't-temri feteveṭte'e bi'l-aḳdāmi.*

El-itiṭā İfti'āl vezninde ki (9) belā-yı idğām ve oyaya münḳalib olmuşdur bir iş çüĝnenenüb düzelmiş girāş gibi sühûlet (10) ve mülāyemet bulmağla rāst ve müstaḳîm olub aşla tevḳif ve taḥavvül eylemeyerek serāncām (11) bulmak ma'nāsına

isti'māl olunur. *Yuḳālu itte'etü'l-emri izā esteḳame ve belegu nihāyetü* ve bir nesne (12) düzilüb kaşılıb sāhte ve müheyyə olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu itte'etü's-şey'i izā yeheyye'e.*

El-muvaṫṫa'u (13) Mu'azzam vezninde tavṫiadan ism-i mef'ûldür düzilmiş ve sehl ve mülāyemet bulmuş nesneye (14) dénür bu münāsebetle a'rablar sehlü'l-atf ve mülāyim meşreb ve mükerrem ve mihmān-dost ādeme (15) mevṫa'u'l-eknāf ıtlāḳ éderler ve ba'zlar şol ādeme ıtlāḳ éderler ki elûf ve me'lûf (16) ve sühl'ül-eṫrāf ve dil-nüvāz ve ḫamiyetkār olmağla tarafına ta'alluḳ ve ilticā éderler bî-renc ve meşakḳat (17) dā'imā ḫuzûr-ı ḳalb ve şafā-yı ḫāṫır ile āsûde-i ḫāl olub ḳaṫ'ā yerlerinden ayrılmayalar. (18) *Yuḳālu raculün mevṫu'u'l-eknāfi ey sehelün demsün kerimun müḍyāfun ev yetemekkenü fi'n-nāḫiyetihi şāhibehu* (19) *gayren mü'ezziye velā nābe bihi mevḍi'ahu.*

Mevṫe'e'l-aḳabe Sultān ve sâ'ir ser-kāre ıtlāḳ (20) olunur ki etbā' ve ḫışm şāhibi olmağla bir semte a'zîmet édikde arkasından eşer (21) ve aḳabni başarak revān olurlar. *Yuḳālu hüve mevṫe'e'l-aḳabe ey sultān yütbe'u.*

Et-tevekkü'u (22) Tefe'ül vezninde bir nesneye söykünüb ṫayanmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu tevekke'e 'ale's-şey'i izā* (23) *taḫammele ve ātemede* ya'ni ana ağırlıḡnı çöküb ṫayandı ve nāḳeyi ṫoğurmak burısını (24) ṫutmağla feryād eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu tevekke'etün-nāḳetu izā eḫazehā eṫ-ṫalḳu feşereḫet.* (25)

El-ikā'u Hemzenin kesriyle bu daḫi bir şeye söykünüb ṫayanmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (26) *evke'e 'ale's-şey'i ikā'en bi-m'ana tevekke'e* ve bir kimse için yaşdıḳ gibi söykenüb ṫayanacak

- (27) nesne vaz² ve naşb eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu evke²ehu izā neşebelehu müteke²en.*
- El-ittikā^u** (28) Hemzenin ve ta-yı müşeddedenin kesriyle bu daḥi söykünüb ṭayanmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu etteke²e* (29) *'aleyhi bi-m'ana veke²e.*
- Et-tuke²etu** Tanın zammıyla hemze vezninde ki aşlı ve ke² 'aşāya itlāk (30) olunur ve muṭlaḳā ṭayanacak nesneye dēnür ve bî-nefsihi ṭurmayub ekşerî bir nesneye (31) ṭayanur olan kimseye dēnür keşîrî'l-itkā² ma'nāsına.
- 121 **El-muteke²u** İsm-i mef'ûl beniyesiyle (1) ṭayanacak şeye dēnür ve sâde gibi.
- El-itkā^u** İhrâc vezninde ki vav taya munḳalib (2) olmuşdur bir kimseyi bir nesneye söykünür şeklinde düşürmek 'ale-ḳavlin şol (3) tarafına düşürmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu darebehu fetteke²u ey el-ḳahu 'ale hey²ete'l-mütteki²i ev 'ale* (4) *cānibi'l-eyser* ve bir kimseye ṭayanacak nesne kalmak ma'nāsınadır koltığı altına yaşdik komak (5) gibi. *Yuḳālu etteke²ehu ey c'alelehu müteke²e.*
- El-mutki^u** İtkādan ism-i fā'ildir bir nesneye (6) söykünüb ṭayan kimseye dēnür ve ḳale şallallahu 'aleyhi ve sellem [*İmma en efelā ekulu mütteki²en*] (7) *ey cālisen 'ale hey²ete'l-mütmekkini el-müterabbi² ve naḥvihi mine'l-hey²eti'l-müstedî'yeti'l-keşreti'l-ekli* (8) *ve kâne culûsu 'aleyhisselām li'l-ekli müstevfizen meḳ'ıyen ğayre müterabbi²en velā mütemekkin ve leyse'l-mirādu* (9) *el-meylu 'ale's-şakın kemā yezunnuhu 'avāmi't-talebeti nihānîyenin ve rāğıbın taḥḳîḳî üzere işbu* (10) ittikā ve tevkû^u māddeleleri ve kâ^u māddesinden ki ḳurbenin ağızı bağına dēnür me'hûzlardır (11) bir nesneye söykünüb

- El-vāmi'etu** Beliyye ve dahye ma'nāsınadır. *Yuḳālu zehēbe sevbi femā edri ve em'enehu* (28) *ey dāhiyetehu'l-leti zehēbete bihi.*
- El-mû'āme'e** Müfā'ale vezninde muvā'me ma'nāsınadır ki muvāfaḳḳatdır. (29) *Yuḳālu fulānen yuvāmi'u fulānen ey yuva'imehu* ve işbu muvāme'h ve muvā'eme lafzları her biri bir ma'nā-yı (30) mezbûrda lügat-i müstaḳiledir yāhûd maḳlûbedir.
- (31) Faşlü'l-hā'**
- El-hi'hā'u** Zilzāl vezninde.
- 122 **Ve'l-he'hā'û** Selsāl vezninde deveyi (1) hey hey diyerek a'lef yemeḡe çağırmaq 'ale-□avlin he' he' deyü zecr ve azar ile sürmek (2) ma'nāsınadır. *Yuḳālu he'he'e bi'l-ibli he'he'e ev he'ehe'en izā de'āha li'l-'alfi feḳāle heyyi'e* (3) *ev zeceraha feḳāle he'he'e* ve pek gülmek ḳahḳaha ma'nāsınadır. *Yuḳālu he'ehe'e'r-raculü izā ḳahḳehe'u.* (4)
- El-hî'u** Henin kesr ve meddiyle ma'nā-yı evvelden isimdir.
- El-he'he'u** Ca'fer vezninde.
- Ve'l-he'hā'u** (5) Selsāl vezninde şiddetle gülen kimseye dénür. *Yuḳālu raculün he'e vehe'āhe ey deḡāke* (6) *meḳheḳa.*
- El-heb'u** Henin fethi ve benin sükûnuyla 'arabdan bir cemā'at adıdır.
- El-het'u** Henin (7) fethi ve te-yi fevḳıyenin sükûnuyla urmaq ma'nāsınadır. *Yuḳālu hete'ehu hete'e mine'l-bābi's-sāliši* (8) *izā darebehu.*
- Et-tehettu'** Tefe'ül vezninde bir nesne eskiyüb pāre pāre olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (9) *tehette'e's-sevbe izā teḳaḫḫe'a ve bela.*
- El-het'u** Henin fethi ve kesri ve tenin sükûnuyla. (10)
- Ve'l-hetî'u** Emîr vezninde.

- Ve'l-hitā'u** Kitāb vezninde.
- Ve'l-hiyi'u** Zibirc vezninde. (11)
- Ve'l-heyta'u** Seyrāf vezninde.
- Ve'l-hetū'u** Tenin taqdîmiyle 'aşîr vezninde.
- Ve'l-hetî'etu** (12) 'Aşîre vezninde.
- Ve'l-hete'etu** Hedete vezninde giceden bir vaqte dénür. *Yuqālu meḍa mine'l-leyli* (13) *hete'en ve yükseri ve hetî'e ve hetā'en ve heyte'yyu ve heyta'e ve heyet'e ve hetye'eten ve hitaten ey veḳate.*
- El-hete'e** (14) Fethateynle.
- Ve'l-hutū'u** Ḳu'ûd vezninde yırtığa dénür ki isimlerdir. *Yuqālu fi'l-ḳurbeti hete'e* (15) *ve hete'u ey şeḳa ve hareḳa* ve hete'e fethateynle bel eğilüb iki kat olmak ma'nāsınadır gerek (16) pîrlikten ve gerek 'illetden olsun. *Yuqālu hetî'e'r-raculü het'en mine'l-bābi'r-rābi' izā inḥana.* (17)
- El-hte'u** Aḥmer vezninde ḳanbûra dénür aḥdeb ma'nāsına.
- El-hec'u** Henin fetḫi ve cimin (18) sükûnuyla.
- Ve'l-hucū'u** Ḳu'ûd vezninde alcık sākin olmak ma'nāsınadır ki murād-ı cüz'i (19) ve külli ṭoymaktır. *Yuqālu hece'e cev'u hecā'en ve hecū'u mine'l-bābi's-şālişi izā sekene* ve *zeheb* (20) ve ükl-i ta'am eylemek ma'nāsınadır. *Yuqālu hece'e't-ḫame izā ekelehu* ve baṭni ṭulûm gibi ta'āmla (21) ṭoldurmak ma'nāsınadır. *Yuqālu hece'e beṭne'u ey mele'ehu* ve tavāri kendi başına otlamak (22) için başlayub āzād eylemek ma'nāsınadır. *Yuqālu hece'e'l-ible ey kefeha litter'a.*
- El-ihcā'u** (23) Hemzenin kesriyle bu daḫi tavāri otlamak için

- boşlamak ma'nāsınadır. *Yuḳālu ihicā'u'l-ibli* (24) *izā kefeha littera* ve açlığı gidermek ma'nāsınadır ki toyurmaktan 'ibāretidir. *Yuḳālu ehece'e cev'ah* (25) *ey ezhebe* ve bir kimsenin hakkını edā eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu ehece'u ḥaḳḳahu ey edāhe ileyhi* ve eḩāme (26) eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu ehece'u 'ş-şey'u izā eḩamehu iyāhu*.
- El-hece'u** Fethateynle ziyādesiyle (27) acıkmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu heci'e'r-raculü hece'e mine'l-bābi'r-rābi' izā eltehebe cūuhu* (28) ve *hece'e* şol nesneye dēnür ki sen ana muḳarren ve mülābis iken ol senden münḳaḩi' (29) ve zā'il ola civānlık zamānı gibi.
- El-huce'etu** Henin zammıyla hemze vezninde aḩmak ve nādān (30) kimseye dēnür.
- Et-teheccu'u** Tefe'ül vezninde teheccî lafzında lügatdır ki ḩurûf-ı hecāyı (31) ta'dād ve telaffuz eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu tehecce'e'l-ḩarfı bi-m'ana tehecā'u*.
- 123 **El-hed'u** Henin fethi (1) ve dalın sükūnuyla.
- Ve'l-hudū'u** ḩu'ūd vezninde ḩareket ve cereyān üzere olan nesne (2) diñüb sükūn ve ārām bulmak ma'nāsınadır. Ses ve yel ve şu maḩûlesinin diñmesi gibi. (3) *Yuḳālu hede'e 'ş-şey'e hede'en ve hede'ā'en mine'l-bābi'ş-sālisi izā sekene* ve bir maḩalde iḩāmet eylemek (4) ma'nāsına isti'māl olunur. *Yuḳālu hede'e bi'l-mekāni izā eḩāme* ve ölmek ma'nāsına isti'māl (5) olunur ki sükūn-ı ebedîdir. *Yuḳālu hede'e fulānun izā māte*.
- El-ihdā'u** Hemzenin kesriyle (6) ḩareket üzere olan nesneyi diñdirüb sākin kalmak ma'nāsınadır. *Teḩūlu ehedde'etuhu ey* (7) *sekentuhu* ve 'arablar filānın mübtelā olduḒı derd ve miḩnetini ḩaḩ Te'alî def' ve teskīn eylemeyüb (8) dā'imā muḩtarib mu'azib eyleye dicek yerde ihdā'hu Allah dērler.

Lā-eskunu ʿanāhu ve neşebehu (9) maʿnāsına ve bir kimsenin belni büküb kanbûr kalmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu ehedeʿu'l-kubrā ve'd-ḍarbu* (10) *ey ecneʿehu* ve bir kimsenin omuzlarını ihḍaʿe eylemek maʿnāsınadır. *Yuḳālu ehedeʿe Allahu* (11) *menkebehu ey cʿalehu ihdāʿen*.

- El-hedʿû** Henin zammı ve dalın sükûnuyla .
- Ve'l-hedʿu** Henin fethiyle. (12)
- Ve'l-hedʿetu** Temre vezninde.
- Ve'l-hedʿû** Emîr vezninde.
- Ve'l-mehdeʿu** Mesken vezninde. (13)
- Ve'l-hudûʿu** Ḳuʿûd vezninde sükûn ve ārām maʿnāsına isimlerdir baʿ-de-hu gicenin yaʿni gice (14) içre ḥalkın bi'l-cümle uykuya varub şayt ve şadaları münkatîc olmalarıyla sâkin ve ārām (15) buldukları vaktde ve ḥâletde istiʿmâl olunmuştur. *Ve minhu teḳûlu fulānun bʿade hedʿin mine'l-leyli* (16) *vehedeʿe vehedeʿeten ve hediyeʿe ve mehdiʿe ve hedʿu ey ḥînin hedeʿe'l-leyli ve'r-raculü* ve baʿzlar dēdiḡe (17) hedeʿe ve sâ'iri evvelinden sülüsüne kadar zamāna ıtlāḳ olunur ki gicenin ibtidāʿ (18) sükûnudur ve hedeʿe hediʿen lafzında lügatdir ki sîret ve ḥaşlet ve meniş maʿnāsınadır sükûn (19) maʿnāsından me'hûzdur.
- Hedeʿe** Temre vezninde Ṭā'if ile Mekke-i Muʿazzama beyninde bir mevziʿ (20) adıdır ve murrū'z-ẓahrān nām maḥalin yukarı tarafından bir ḳarye adıdır nisbetlerinde hedeʿi dēnür (21) ʿarabî vezninde ḡayr-ı ḳıyās üzere şāriḡ dēr ki ḳıyāsa muḡālefeti iki vechledir biri dalın (22) taḫriki ve birisi hemzenin vava inḳılābıdır ve nihāyede ve benu esede ʿAsfān

ile Mekke beyrinde (23) vāki° olmak üzere mersûmdur.

- El-hid°etu** Henin kesriyle medâr-ı ârâm ve sükûn olacak (24) nesneye dênür be °alâka ile sıdırmak eyleyecek kuvvet ve gıdada isti°mâl olunur. *Yuqâlu (25) mâlehu hede°etu'l-leyleti ey kuvtuhâ.*
- El-hede°u** Fethateynle yağırını bükri olub göğse toğrı (26) düşük olmak vechile kanbûrlanmak ma°nâsınadır. *Yuqâlu hedi°e'r-raculün hedâ°en mine'l-bâbi'r- (27) râbi° izâ cenî°e ve devenin yük şikletinden örgüci başılıb küçülmek ma°nâsınadır. Yuqâlu (28) hede°e'l-b°âru izâ şâgare senâmu men kesreti'l-hamli.*
- El-hede°etu** Fethâtle bir gûne yelüb (29) seğırtmeye dênür.
- El-ehde°u** Aħmer vezninde yağırını göğse toğrı düşük olan (30) kanbûra dênür ve şol omuza dênür ki yukarısı ya°ni omuz başları şişkin ve kaba (31) olmağla kalkık olub boyun ve siñirleri gevşek ve sölpük olmağla göğse toğrı (1) düşkün ola.
- El-hidâ°etu** Rimâne vezninde ince bellü yapısı arksı erkek ata dênür (2) kısrağâ ıtlâk olunmaz.
- El-muheydi°etu** Mimin zammı ve henin fetħi ve dalın kesrile bir kimsenin (3) bulunduğı ya°ni mütekeyyif olduğı şive ve hâlete ıtlâk olunur sükûn ve ârâm ma°nâsından (4) me'hûzdur. *Teķûlu terektuhu °ale mehîdi°etihi ey °ale hâlihi'l-leti kâne °aleyhâ ve bu mehde°e kelimesinden (5) muşâğğardır.*
- El-hed°â°u** Ĥamrâ° vezninde şol nâkeye dênür ki yük şikletinden örgüci (6) başılıb küçülmüş ola.
- El-hez°u** Henin fetħi ve zal-ı mu°cemenin sükûnuyla bir nesneyi (7) beğâyet çapuk kesmek ma°nâsınadır. *Yuqâlu heze°e's-şey°u heze°en mine'l-bâbi's-şâlişi izâ ka°e°ahu (8) ka°an evħa ey*

esra mine'l-*hezzi* ve *hezze teşdîdu zaluhu* sür'atle kesmek ma'nâsınadır lakin (9) *hezâ'* kelimesinin mefhûmı andan eblâğdır ve *hezâ'* helâk eylemek ma'nâsınadır. *Yuḡālu heze'e'l-adû* (10) *ey ebārehüm* ve bir kimseye mekrûh ve nâ-sezâ kelâm eşitdirmek ma'nâsınadır gerek ğıyâbında ve gerek (11) huzûrunda olsun. *Yuḡālu heze'e fulānun ey esme'a mā-yukruhu* ve bir nesne şâpır şâpır düşüb (12) dökülmek ma'nâsınadır. *Yuḡālu heze'eti'l-iblu ey tesâkaḡet* ya'ni develer yolda ifrâḡ (13) nâ-tûvânlıklarındandır manda olub ešmâr-ı resîde gibi şâpır şâpır dökilüb kaldılar. (14)

- El-heze'û** Fethateynle helâk olmak ma'nâsınadır. *Yuḡālu hezi'e mine'l-berdi hezâ'en mine'l-bâbi'r-* (15) *râbi' izâ heleke.*
- Et-tehezzu'u** Tefe'ül vezninde bedende yâre azub tebah olmağla etleri pâre (16) pâre olmak ma'nâsınadır. *Yuḡālu tehezzü'etü'l-ḡarḡetü izâ fesedet ve teḡaḡḡa'at.*
- El-heze'etu** Temre (17) vezninde ekincilerin çapa ta'bîr étdikleri alete dénür mişhât ma'nâsına.
- El-her'u** Henin (18) fethi ve ranın sükûnuyla faḡş ve ḡabîh kelimâti çok söylemek 'ale-ḡavlin ḡaḡâ ve ğalaḡ (19) sözleri çok söylemek ma'nâsınadır. *Yuḡālu here'e'r-raculü here'en mine'l-bâbi's-sâlişi izâ* (20) *eksere'l-ḡinâ'e evi'l-ḡaḡa'e ve here'e ve here'ahu* kitâbe vezninde soğuk pek serd ve şedîd olmağla (21) insâmı ya ḡayvâmı üşidüb helâk édeyazmak 'ale-ḡavlin helâk eylemek ma'nâsınadır. *Yuḡālu* (22) *here'ehu'l-berdu here'en ve herâ'eten mine'l-bâbi'l-mezbûri izâ eşted 'aleyhi ḡatta kâde yaḡtuluhu ev ḡatelehu* (23) ve yel pek bârid ve mü'eşşer esmek ma'nâsınadır. *Yuḡālu here'etü'r-riḡu izâ eştedde berduha* ve eti (24) gereği gibi nazc bulunca

pişürmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu here'e'l-laḥmu ey inḍacehu ve heri'e ve here'e* (25) henin zammıyla ve hürûc ḳu'ûd vezninde et gereği gibi bişüb yeprimek ma'nāsınadır. (26) *Yuḳālu heri'e'l-laḥmu herā'en ve her'en ve heru'en mine'l-bābi'r-rabi' izā nedece ḥatta yetefessehu.* (27)

El-hurā'u

Ġurāb vezninde çok söze dénür mantıḳ-ı keşir ma'nāsına 'ale-ḳavlin (28) fāsîd ve bî-nizām perîşān söze dénür hezeyān-ı meḥmûm ve terḥāt-ı mecnûn gibi. *Yuḳālu mā-hezā'l-* (29) *herā'u eyi'l-mantıḳu'l-keşira evi'l-fāsîdu lâ-nizāmelehu* ve çok sözlü yāve-gûy ve herze saḥn (30) kimseye dénür.

El-heru

Şard vezninde bu daḫi yañşāḳ ve herze-keḷām ozana dénür. (31) *Yuḳālu raculün herā'un ve heri'un eyi'l-keşirü'l-keḷāmi'l-hezā'i.*

125 **El-hirā'u**

Kitāb vezninde ḥurde (1) ḥurmā fidānlarına dénür ki kökden sürüb çıkalar fāsîd olduğundan ḳaç éderler (2) ve hurā' bir şeytān isimdir ki rü'yā-yı ḳabiḥe ve aḥlām-ı fāsîde taşvîr ve teḫyîli zammında (3) nüfûs üzere musallaḫdır azḡās-ı aḥlām anın er'etiyledir.

El-ihrā'u

Hemzenin kesriyle (4) insāna ya ḥayvāna soḡuk ziyādesiyle te'sîr eylemekle helāk olmak kertesine vardırmaq (5) yāḫûd helāk eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu ehre'ehü'l-berdü izā eştet 'aleyhi ḥatta kāde yaḳtuluhu* (6) *ev ḳatelehu* ve eti gereği gibi bişirüb yipretmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu ehre'e'l-laḥmu izā ḫabe'ehu* (7) *ḥatta yetefesseḫu* ve şavuklamak ve şavuḡa ḫokunmak ve üşimek ma'nāsınadır. *Teḳûlu ehrā'enā* (8) *ey ebradane* bunun mütezammın olduğı birûdet aḫşām vaḳte yāḫûd ḫazirān ve temmuz (9) aylarında evāḫir-i nehārda teḫaddüş éden birûdete maḫşûşdur ki ol

hengāmlarda serinlik (10) olmağla medār-ı teneffüs veistirāhat olur ve ihrāḫ katlı eylemek maʿnāsınadır. *Yuḫālu ehrāʿe* (11) *fulānen izā ḳatelehu* ve çok ḫaṭā ve nā-şevāb kelimāt eylemek maʿnāsınadır. *Yuḫālu ehereʿe'l-keḫāme* (12) *ey ekşere velem yeşşub*.

Et-tehriʿetu Tekmile vezninde bu daḫi eti gereği gibi bişirüb (13) yepritmek maʿnāsınadır ki mihraklamak taʿbîr olunur. *Yuḫālu hereʿe'l-laḫmu tehriʿeten izā neḫcehu ḫatta* (14) *yetefesseḫu*.

Et-teherruʿu Tefeʿül vezninde et ziyādesiyle bişüb mihrā olmak maʿnāsınadır. *Yuḫālu* (15) *hereʿe'l-laḫmu fetehereʿe*.

El-mehrûʿu Maḳtûl vezninde bedrin yāḫûd ḫarrın şiddet ve te'şîrinden (16) helāk olan kimseye dēnür. *Yuḫālu heriʿe'l-mālu eyi'l-mevāşî ve'l-ḳavmu ʿale'l-bināʿu'l-mechûl* (17) *keʿanna fehüm mehrûʿune izā ḳatelehumu'l-berdu ev elḫara* bunu cevherî kendi dest ḫaṭṭıyla (18) kitābında semʿ vezninde olarak bināʿ maʿlûm üzere zabṭ eylemekle irtikāb taşḫîf (19) eylemişdir şāriḫ dēr ki fehm-i mehrûn kolı bennā-yı mechûl üzere olmağla dal olmağla kesemʿin (20) kavli tuḡyān-ı ḳalem olmak zāhirdir.

El-hezu Henin zammı ve za-yı muʿcemenin sükûnuyla. (21)

Ve'l-hezeʿu Fethayla.

Ve'l-huzûʿu Ḳuʿûd vezninde.

Ve'l-mehezeʿetu Mimin ve zanın fethiyle hezl (22) ve süḫriyye eylemek maʿnāsınadır. *Yuḫālu hezeʿe minhu ve hezeʿe bihi ve heziʿen minhu ve bihi hezeʿen ve hezeʿen* (23) *ve huzûʿen ve mehzeʿete mine'l-bābi's-sālişî ve'r-rābiʿ izā saḫera minhu*.

Et-teheezzuʿ Tefeʿül vezninde. (24)

- Ve'l-istihzā** Bunlar da bir kimseyi hezl édüb sührelige almak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (25) *tehezze'e bihi ve estehze'ete bi-m'ana heze'e bihi.*
- El-huz'etu** Henin zammı ve zanın sükûnuyla şol kimsedir ki (26) herkes şakalına gülüb kendisini zevklenüb hezl ve istihzā édeler kaçmer ta'bîr olunur. (27)
- El-huze'etu** Henin zammıyla hemze vezninde halkı dā'imā meshareliḡe alub hezl ve istihzā (28) éden kimseye dénür. *Yuḳālu raculün hez'etün bi'd-ḡammi ey yühze'u minhu ve yuḳālu raculün hez'etün kehemzetün* (29) *ey yeheze'u bi'n-nās.*
- El-huz'u** Henin fetḡi ve zenin sükûnuyla kırmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (30) *hezā'hu mine'l-bābi's-sāliḡi izā keserehu* ve bir kimseyi yā bir ḡayvānı üşidüb helāk (31) eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu heze'e iblehu izā ḡatelehā bi'l-berdi* ve bindiḡi merkübi taḡrîk eylemek (1) ma'nāsınadır. *Yuḳālu heze'e rāḡiletehu izā ḡarekehā* ve ölmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu heze'e zeydun* (2) *izā māte.*
- El-heze'u** Fetḡateynle bu daḡi ölmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu hez'e zeydun izā māte* (3)
- El-ihzā'u** Hemzenin kesriyle bir ādemi yāḡûd bir ḡayvānı üşitdirüb helāk eylemek (4) ma'nāsınadır. *Yuḳālu ehze'e iblehu izā ḡatelehe bi'l-derdi* ve berd-i şedîde dāḡl olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (5) *ehze'e'r-raculu izā daḡale fî şidderi'l-berdi* ve merkûb rākibni pek sür'atle götürüb gitmek (6) ma'nāsınadır. *Yuḳālu ehze'et bihi nāḡeteh ey esra'at bihi.*
- El-him'u** Henin kesri ve mimin (7) sükûnuyla köhne libāsa dénür sevb-i ḡalaḡ ma'nāsına cem'î ehmā' gelir ḡarb ve iḡrāb (8) gibi.
- El-hem'u** Henin fetḡi ve mimin sükûnuyla libāsa eskidüb yepritmek

ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (9) *heme'e's-sevbe heme'en mine'l-bābi's-sālisi izā hareḳaha ve eblāhu*.

- El-ihmāu** Hemzenin kesriyle himā (10) ma'nāsınadır.
- El-inhimāu** İnfi'āl vezninde.
- Ve't-tehemmuu** Tefe'ül vezninde ma'nā-yı mezbûrdan (11) muḳāvi'lerdir eşvāb esküyüb yeprimek ma'nāsınadır. *Yuḳālu ehme'e's-sevbe fe'enheme'e ve tehemme'e ey* (12) *bela ve teḳaṭṭa'a*.
- El-henîu** Emîr vezninde.
- Ve'l-mehneu** Meşreb vezninde bî-renc ve meşakḳat (13) hāsıl olub sühûletle dest-res olunan şeye dênür. *Yuḳālu şey'un henî'un ve mehne'un ve heve* (14) *mā-ātāke belā meşekātün ve hene'e* sühûletle mi'deye vāşl olub 'ale'l-fevr ḳazm olan (15) ḳāam-ı hoşgüvāra dênür. *Yuḳālu ḳāamun henî'un ey sābiḡu* mütercim dēr ki ekl ve şurb (16) éden kimseye henî'en merî'en ḳavli ki naşbla du'adır Fārisîde güvār ābādā ma'nāsınadır ya'ni (17) birisi zaḳmetsiz āsān vechle ḳazm ve istimrā' olub ḡadā'iyetle bedel-i mā-yeteḳallel olan (18) ḳāam ve birisi kezalik siñüb ḳazm olmak ḳāşşası kendide mevcûd olan adamdan (19) 'ibāretdir ḡülāşa ekl ve şurb eylediḡin mi'dende ḳazm olmuş ola ve ḡadā' ve devā' olub (20) bedene siñüb vücûd ki mādde-i ā'fiyet ola dēmekdir nete ki şā'irin *kullu heye'en ve merye'en* (21) *kullehu* dēdiḡi mişrā' cināsîde zāhirdir ve işbu henî kelimesi 'inde'l-mü'ellif fa'ıl (22) bima'ni mef'ül olub mecāz-i evveli ḳabilinden olur ve bima'ni fā'ıl olmak daḡi cā'izdir (23) ve 'inde'l-müberred maşdardır zirā ba'z maşdardan şifāt-ı inābe éderler ve 'inde'l-ekşer mültezim (24) el-ızmā olan 'āmalinden ḡāl-i mü'ekkededir entehî.

- El-heneu** Fethateynle.
- Ve'l-henāetu** Kerāme (25) vezninde bir nesneyi renc ve zaḥmetle ḥāşıl-ı müyesser olmak ma'nāsınadır. *Yukālu henî'e ş-şeyu* (26) ve *henûu hene'en ve henāeten mine'l-bābi'r-rābi' ve'l-ḥāmisi izā eta bilā meşşikate.*
- El-hinu** Henin (27) kesri ve nunun sükûnuyla.
- Ve'l-hene** Men' vezninde.
- Ve'l-henāu** Selām vezninde ta'ām (28) hoşgüvār olub vücûda yaramak ma'nāsınadır. *Teḳûlu hene'eni eṭ-ṭaāmu ve hene'eli yehnehu* (29) *bi'l-fethi ve yehni'u bi'l-kesri ve yehne'û bi'd-ḍammi hene'en ve hene'en ve hinā'en mine'l-bābi's-sālişi ve's-sāni ve'l-ḥāmisi* (30) *izā şāre henî'en* ve ta'āmı hażm étdirmek ma'nāsınadır. *Teḳûlu hene'e tenyehu'l-afiyete* ya'ni (31) mizācında olan şıḥhat ve 'āfiyet sebebiyle olan kuvvet bana yediğim ta'āmı hażm étdirdi. (1)
- 127 **El-henāetu** Kerāme vizninde.
- Ve'l-heneetu** 'Acele vezninde.
- Ve'l-henu** Darb vezninde ta'ām (2) ve şarāb hoşgüvār olmak ma'nāsınadır. *Yukālu mā-kāne'e ṭ-ṭaāmu henî'e ve leḳad hunûu henāeten* (3) ve *hene'e mine'l-bābi'l-ḥāmisi izā şāre henî'en* ma'nā-yı evvel ile bunun beyninde fark (4) vardır zirā ma'na-yı evvel ta'ā hoşgüvār olmağla bedene siñüb mizāca yaramak ve bu (5) ta'ām siñici ve hażm olmak şanından ulıcı hoşgüvār olmak ma'nāsınadır. (6)
- Ve'l-henu** Henin fethi ve nunun sükûnuyla tebrîk ve istis'ād ma'nāsına isti'māl olunur ki ḳutlulmak (7) ta'bîr olunur ma'nā-yı merḳûmdan me'hûzdür. *Yukālu hene'ehu bi'l-emri hene'e*

mine'l-bābi's-sālisi (8) *izā kale leyehne'eke* ya'ni sañā henî' ve mes'ûd olsun şāriḥ dēr ki 'arablar ta'ziye (9) ḥilāfında ya'ni bir nesne renc ve ta'absız olub ḥaḳḳına ḥayr ve menfa'ati müstevcib olsun (10) deyü tebrîk ve istis'ād maḳamında liyehni'eke dērler hemzenin cezmiyle liyehnike dērler yay-ı (11) sākine ile liyehnike démezler nunun kesriyle entehî ve hene'e ve iṭ'ām eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (12) *hene'ehu hene'e mine'l-bābi'l-evveli ve 's-sāni ey eṭ'amehu* ve vérmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu hene'ehu izā 'aṭāhu* (13) *ve hene'e* men' vezninde ve hene' 'alem vezninde ve hinā'e kirāme vezninde ta'āmı işlāḥ édüb vüçûda (14) yarar tertîb eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu hene'e't-ṭ'aāme hene'e ve hene'e ve henā'eten mine'l-bābi's-sālisi* (15) *izā eṣlehehu ve hene'e* men' vezninde deveyi ḳaṭranla yağlamak ma'nāsınadır. *Yuḳālu hene'e'l-ible hene'e* (16) *mine'l-bābi's-sālisi ve 's-sāni ve'l-evveli izā ṭelāhā bi'l-hinā'i* ve yardım eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (17) *hene'e fuānen izā neṣerehu*.

- Et-tehni'etu** Tekmile vezninde.
- Ve't-tehnî'u** Tekmîl vezninde tebrîk (18) ve istis'ād eylemek ma'nāsınadır ki ta'ziye muḳābilidir. *Yuḳālu hene'e tehni'eten ve tehni'en dîd 'azehu* (19) mü'ellif bunu gerçi tekrār eylemişdir lakin ḳavl-i evvel meşelā ekl-i ta'ām éden kimseye (20) liyenike ya'ni sana ta'ām henî' ve güvāra olsun deyü du'āya ḥaml olunmaḡla taḡayyir iṭibārî (21) mümkündür.
- El-ihnā'u** Hemzenin kesriyle vérmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu ehne'ehu ey 'aṭāhu*. (22)
- El-hinā'u** Kitāb vezninde ḳaṭrana dénür ve ḥurma şalkımına yāḥûd çöpüne dénür ehān (23) kelimesiyle murādıdır.

- El-hinʿu** Henin kesriyle isimdir deveyi kaṭranla yağlamak hāletine dēnūr (24) ve virgiye dēnūr ʿiṭā maʿnāsına ve giceden bir miḳdāra ve bir bölüğe dēnūr. *Yuḳālu meḍa heneʿen* (25) *mineʿl-leyli ey ṭāʿifeten minhu.*
- El-heneʿu** Fethateynle.
- Veʿl-henʿu** Menʿ vezninde ṭavar dilhāhı (26) üzere bir miḳdārca otlak bulub lakin ḳalīl olmaḡla andan ūebʿ ve ġinā hāşıl (27) olmayub henüz istekli kalmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu heneʿetiʿl-māşʿetu henʿe heneʿe izā eşābet* (28) *ḥazzen mineʿl-baḳli velem teşbaʿ minhu* ve şād ve mesrūr olmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu henʿe bihi izā* (29) *feraha* ve ṭaʿām-ı laṭf ve ḥoşgüvār olmaḡla bedene siñüb yaramak maʿnāsınadır. *Yuḳālu henʿeṭ-* (30) *ṭaʿāme izā tehenneʿe bihi.*
- El-hunʿā** Sekrā vezninde bir miḳdār otlak bulub ḳalīl olduḡından (31) eyüce ṭoymamış olan develere dēnūr *Yuḳālu iblun heneʿen et eşābet ḥazzaʿen mineʿl-baḳli* (1) *velem teşbaʿ minhu* müʿellifin ve henīʿe iblun heneʿe ḳavlindeki zamīr cemāʿati mevḥûmeye rāciʿdir (2) pes bunun müzekkeri henāʿen olur.
- Henāʿeh** Semāme vezninde esmā-i ricāldendir.
- El-hāniʿu** (3) Hādım ve ḥıdmetkār maʿnāsınadır İbn-i Esīrʿin beyānına göre ıṭāʿ maʿnāsına olan heneʿe lafzından (4) meʿḥûzdür güyā ki maḥdûmına nefsinı ıṭāʿ eylemişdir.
- Ummu hāniʿ** İmām ʿAli Keremallah (5) veche ḥazretlerinin kız karındaşları künyesidir Ebû Ṭālibin kızıdır ismi Fāḥtedir. (6)
- El-muhenneʿ** Muʿazzam vezninde bir rücul adıdır.
- El-istihnāʿu** Yardım istemek maʿnāsınadır. *Yuḳālu* (7) *istehneʿehu ey istʿaḥahu.*
- El-ihtināʿu** İftiʿāl vezninde devābb ve mevāşiyi teḳīd ve tımār ile (8)

ıslāh eylemek ma'nāsınadır. *Yuḡālu ihtene'e mālehu ey eṣlahehu.*

El-heni'u

Emîr vezninde (9) raḡḡa tūrābında iki nehirlerdir mülûk-ı

ve'l-meri'u

mervāniyeden ḡiṣām bin 'Abdülmelik ḡurf étdirmiştir (10)

El-heni'etu

Muṣaḡḡar beniyesiyle ki İmām Buḡari Şaḡih'inde ya'ni innehu eḡāme henî'eten ḡadişinde (11) resm-i mersûm üzere nersûm ve şey yesîr ile müfesserdir bunda şevāb olan biḡayr hemz (12) olmakdır zirā hinv lafzının muṣaḡḡarıdır ki şey ma'nāsınadır bu cihetle mu'tell olmaḡla hinv (13) māddesinde zıkr olunur inşaaallahTe'ali

El-hev'u

Henin fetḡi ve vavın sükûnuyla (14) bir kimse zatında 'ālî himmet olmaḡla esbābına teşebbüsle sa'y édereḡ nefsinî merātib-i 'ālîyeye (15) eblāḡ ve iş'ād eylemek ma'nāsınadır ma'nā-yı ātîden me'ḡûzdür. *Yuḡālu ḡā'e bi-nefsihi ile'l-me'ālî* (16) *yehve'u hevā'en izā rafe'ahā* ve himmet ma'nāsınadır ma'nā-yı sâbıḡ bundandır. Ḳale's-şāriḡu ve minhu'l (17) ḡadîş [İzā ḡāme'e'r-raculu ile's-şāleten fekāne kalbuhu ve hev'uhu illallahi inşerefe kemā veledatü ummuhu] (18) ey himmetuhu ve nāfiz ve māzi' re'y ve tedbîre dénür ve bir kimse āḡir kimsede bir nesne yāḡûd (19) bir mevzi' ve ḡālet sezmeḡ ma'nāsınadır ki tevehhüm mefhûmıdır. *Teḡûlu heve'etu bişarun* (20) *ve heve'etu bi-ḡayran ev bişarun ey eznetuhu bihi ve heve'e ve hev'u* henin zammıyla zan ve gümān ma'nāsınadır. (21) *Teḡûlu veḡa'e zalike fî hevî'in ve fî heva'i ey fî zenni* henin fetḡiyle feraḡnāk olmak (22) ma'nāsınadır. *Teḡûlu heve'etu bihi heva'en ey feraḡtu bihi.*

El-heve'u

Fetḡile himmet eylemek ma'nāsınadır ki (23) bir nesneye ḡalb-i ḡaşd eylemekden 'ibāretdir. *Yuḡālu heva'e ileyhi*

heva'en mine'l-bābi'r-rābi' izā hemme. (24)

Hā

Cā vezninde kelime-i telbiyedir ya'ni nidā olunan kimsenin şavt-ı icābetinden hikāye (25) dir ki bizim lisānımızda dađı hemzenin sūkūnuyla ve hemzesiz îrād olunur. Ve fihi qale's-şairu (26) lâ-bel yucibuke ħinen ted'û bi-ismihi feyeqûlu hā'e ve't-ţalime'l-lebbi ya'ni ħāl öylece deđildir belki (27) sen anı ismiyle çağırıldıkda sana icābet édüb hā' ya'ni lebbeyk deyü telbiye éder ve kemāl-i (28) inqiyād ve icābetinden uzun uzadı pek çok telbiye éder mü'ellifin şahid îrādı şağāni (29) tekemmülede mütevaqqıf olmađla anı redde mebnîdir ve hā' kezalik cā vezninde ism-i fi'l-i emr olur (30) hāk ma'nāsına ki huz ma'nāsınadır ve gāhi kāf-i ħiţābla zıkr olunub taşarruf éderler (31) huzente ma'nāsına ve gāhi kāfdan müstağni olub āħirinde olan hemzeden taşarruf (1) éderler müfredinde hā' dérler teşniye-i müzekkerinde hāumā dérler cem'-i müzekkerinde hāum dérler (2) ve müfred-i mü'ennesinde hā'i dérler bilā-yā hemzenin kesriyle ve teşniye-i mü'ennesinde hāumā dérler ve cem'-i (3) mü'ennesinde hāunn dérler nûn-ı müşeddede ile ve bunda bir lügat dađı vardır ki he! Yā recûl dérler (4) hemze-i sākine ile hā vezninde bunun aşlı hā idi hā vezninde ictimā-i sākinine (5) mebnî elif şaķıţ olmuşdur mü'ennesinde hā'f dénr hā' vezninde ve teşniyelerinde hā'a dénr (6)hā'a gibi ve cem'-i mü'ennesinde he'n dénr ha'n vezninde zāhirā cem'-i müzekkeri yine hā'ûm (7) olmaktadır.

129

Hā'in

Hemzenin kesriyle hāt ma'nāsınadır ki ism-i fi'l-i emirdir bana vér ve bana (8) getir démekdir teşniye-i müzekkerinde ha'eyā dénr ve cem'-i müzekkerinde hā'û dénr ve müfred-i mü'ennesinde (9) hā' ve teşniye-i mü'ennesinde hā'uyā ve

cem^c-i mü'enneşinde hā^{eyun} dénür hāteyn gibi mütercim dé^r ki (10) libābda bu vech üzere mersûmdur ki hā^c kelimesi ki ism-i fa^l emirdir haz ma^cnāsınadır (11) bunda beş lügat vardır evvel āhirine kāf ilhāk olunub cem^c-i ahvālede muhāṭab ile (12) mutaşarrıf olur. *Yuḡālu hāke hākemā hākum hāki hākuma hakunne* kāf-ı mevzi^cne hemze važ^c (13) olur. *Yuḡālu hā^e bi-fethe'l-hemzeti ve hā^{umā} ve hā^{um} ve hāⁱ bi-kesri'l-hemzeti ve hā^{ûmā} ve hā^{ûne} şālişu* (14) hemze ile kāf müvtemi^c olur. *Yuḡālu hā^eke hā^ekuma hā^ekum hā^eki hā^ekuma hā^{ukunne} rabi^c* hemze-i meksûr (15) olur. *Yuḡālu hā^e hā^{eyā} hā^û hā^e hā^{mis}-i* hemze sākin olur. *Yuḡālu hā^e ale vezne heb* (16) ve mışbāḡda mestûrdur ki kāh olur ki hā['] kelimesine tā ilhāk édüb hāt dé^rler ki ism-i (17) fi^l-i emirdir āṭini ma^cnāsına. *Yuḡālu hatelü'l-müzekkeri ve hātili'l-mü'ennesi ve hā^{tā} ve hā^{tû} ve hātunne* (18) hāk ve hāt kelimesi münāvele için olur evvel al ve şānî vér ma^cnāsına entehî.

El-muhve^{enu} (19) Mimin zammı ve henin sükûnu ve vavın ve hemzenin fetḡi ve nunun teşdidıyla ve hemzenin kesriyle (20) lügatdir şahrā-yı vāsi^cye dénür ve de^{'b} ve ^cādet ma^cnāsınadır ve giceden bir miḡdāra dénür (21) ve işbu muhve^{en} kelimesini cevherî vehmine mebnî bu maḡāmda zıkr eylemişdir zirā vezni mef^{ûl} (22) olmaḡla vav-ı zā[']idedir zirā benāt-ı erbaa olan kelimedede vav aşl olmaz mü'ellif nûnun (23) aşāletine binā['] hûn māddeşinde sebt eylediḡi ihvināndan ism-i mef^{ûl}dür lakin burada vezninde (24) ıztırāb eylemişdir zirā mehmûz olduḡına göre vezni müf^{alen} olur ki nun-u zā[']idedir (25) ve nunun aşāletine göre müf^{al} olmak lazımdır entehî.

Lā- Elifin meddiyle lāvallahe (26) ma^cnāsına müsta^cmeldir ki

- hāʿeAllahu zā** Hüdā haqqıçün ol öyle değıldir demekdir ve ʿale-ķavlin efşah olan lāhaʿ (27) Allahu zā ʿunvānında olmaktadır ki ķaşr iledir yāhūd meddi laħin ve haķādır zirā aşlı lāvallahe (28) hāzā mā-aķsamu bihi olub ism-i celāl heyle zā beyninde idhāl olunmuşdur bu mādde üç kol (29) hāşıl olmuşdur tafşili Muğni'l-lebīb ve Teshīl'de meşrūhdur.
- El-heyʿetu** Henin fetħi (30) ve kesri ve yanın sūkūnuyla bir şeyin vazʿ cibilisī üzere resm olunan hāl ve şān (31) ve keyfiyetine dénür gerek maħsūs olsun ki şekl ve şūretide ve gerek maʿķūl olsun ki (1) řābʿ ve sirişť ve nihādīdir pes heyʿetin mefhūmı ʿarazın mefhūmına mütেকāribdir nihāyet (2) ʿarż-ı muķavelāt aʿrāż-ı cümlesine itlāk olunur. Her birine ʿarūzı ʿitibāriyle ve heyʿet(3) mevzūʿātında huşūlı ʿitibāriyle itlāk olunur. *Yuķālu lehu heyʿtūn ħasenetūn ey ħālu ve keyfetūn.* (4)
- El-hīʿu** Kīs vezninde.
- Ve'l-heyʿu** Zarıf vezninde heyʿet ve kıyāfeti hūb ve ħoşnūmā olan (5) kimseye dénür. *Yuķālu raculūn heyyiʿun ve heyyiʿun ey ħassenū'l-heyet ve heyyeʿe* henin fetħiyle ve heyāʿe kirāme (6) vezninde bir kimse ya bir nesne hūb-ı heyʿet olmak maʿnāsınadır. *Yuķālu hāʿe'r-raculu yeheʿu keħāfe yehāf* (7) *ve haʿe yehiʿu kecāʿe yeciʿu heyʿeten ve heyyuʿun heyyāʿeten kekerūme kirāmeten izā şāre ħassenū'l-heyet* ve bir huşūş (8) içün kendi heyʿetni aħz eylemek yaʿni iķtizā éden levāzım ve tedārikātını görüb ħāzır (9) ve āmāde olmak maʿnāsınadır. *Yuķālu hāʿeli'l-emri yeheʿu ve yehiʿu izā eħazelehu heyʿelehu.*
- Et-tehāyuru** Tefāʿül (10) vezninde tevāfuķ maʿnāsınadır. *Yuķālu tehāyeʿu ʿale'z-zalike izā tevāfekūʿ*

- El-hiy'etu** Henin (11) kesriyle müştâk ve ârzûmend olmak ma'nâsınadır. *Yuḳālu hā'e ileyhi yehe'u hey'eten ey eştāke.* (12)
- Et-tehey'yu** Tefe'ül vezninde hey'etlenmek ya'ni bir mādde için iktizā eden şûret-i lâzıme'yi (13) tekmi'l édüb hâzırlanmak ma'nâsınadır. *Yuḳālu tehey'e'l-emri izā eḫazelehu hey'etehu.*
- Et-tehiyye'** Tekemmile (14) vezninde.
- Ve't-tehy'û** Tef'îl vezninde bir nesneye hey'et ve kıyâfet vérüb işlâh eylemek (15) ma'nâsınadır ki hâzırlamak ana lâzım gelür. *Yuḳālu hey'e'ehu tehiye'eten ve tehy'ien izā eşleḫa.*
- El-muhāye'etu** (16) Müfā'ale vezninde bir huşûşda biri birine muvāfaqat eylemek ma'nâsınadır hey'et ma'nâsından (17) me'hûzdür. *Yuḳālu hāye'ehu fi'l-emri mehāye'eten izā vafeḫahu* (18) muḳāseme-i münāfi'iden 'ibāretdir ki istihsānā cā'izdir. *Leḫā şurbun velakum şurbun yevmun m'alûm.* (19) naş-ı mübînine mebnîdir meşelâ bir ḫānede müşterek olan Zeyd ve Amr'dan her biri ḫissesine (20) muḳābil birer sene-i maḫşûşa iḳāmet eylemek ve Nehr-i vāḫidden herkes birer gün tarla ve baĝçelerni (21) seḳı eylemek ve 'abd-ı müştereki birer vaḳt-i maḫşûşda istiḫdām eylemek gibi nete ki kütüb-i (22) faḫhiyede mebsûtdur mü'ellif ve'l-mehāyetu'l-emri el-mütehey'e'u 'alyhi 'unvānıyla resm eylemekle 'ādeti (23) üze müsāmaḫa irtikāb eylemişdir tā-u te'nîş ism-i mef'ûle ḫāmliden ağabeydir meĝer tekellüf irtikāb (24) oluna yāḫûd hā' tuĝyān-ı ḳalem ola.
- El-hey'u** Henin fethiyle.
- Ve'l-hî'u** Henin kesriyle (25) insān kısmını yémeĝe ve içmeĝe da'vet

eyleyecek şavtdan hikāyedir ve haşşaten deveyi şu (26)
içmeğe çağırarak şavtdan hikāyedir.

El- Mütehamle vezninde şol nākeye ıtlāk (27) olunur ki suyu pek
müteheyyeti pek ve velûd olmağla çekdikde hamlden taħallifi nādir ola
ya'ni (28) her-bār dola kalur ola.

TIPKIBASIM

٦٦

اولانی تماشای ایچون آلا رعهده برقره کو مجاده طوروب باقق معناسنه در یقال	1
تضوه زیدا اذا اقام فی ظلمة لیری بضوه النار اهلها (الاستضاءة) بر نسته ایله	2
ضیائتک وضیا طلب ایتک معناسنه در تقول استضأت به واستشاره معناسنه استعمال	3
اولنورکه کویا که اموری ملتبس اولان کسه ظلمت ایچره اولقله چراغ رأی مستشاردن	4
استفاده نور رشد وتدبیر ایدر ومنه الحدیث [لاستضیوا بنار اهل الشرك] حدیث	5
مرقوم اهل اسلامی کفار ایله مشاوره امور ایدوب رأی وتدبیر لرندن استفاده	6
واستفاده ایتلکدن منع ضمننده صادر اولشدر (المستضی بامر الله) خلفای عباسیه دن	7
ابومحمد حسن بن یوسف تقیدر اوتوز اوچینجی خلیفه در (ضهائ) غراب وزنده	8
بر موضع آدیدرکه ساعده بن جوبه الهذلی نام کسه تک اوغلی آشه مدفون اولقله	9
مرقومه ذوضهائ اطلاق ایلدیلمر (الضهیا) عسجد وزنده سیال نام شجره شعیبه	10
بر نوع شجر آدیدر وضهیا وضهیاها ایله حیض کورخر اولان خاتونه دینور	11
وئدی ولیلی اولیان خاتونه دینور شارح دیرکه بوماده ده مضاهادن ماخوذدر که	12
مشابهت معناسنه در کویا که اول طائرده ارککه مشابه اولشدر وعند سیویبه	13
بومدوده در فعلاء وزنده در وهمزه سی زاندر وعند ابی عمر ومدوها ایله ضهیا در	14
لکن بونده ایکی علامت تأیث جمع اولشدر انهی وضهیا صوتر بیابانه دینور که	15
حول تعبیر اولنور وضهیا تان تشبیه بنیه سیله ایکی شعب آدیدرکه سراره ارضندن	16
کلورل (الضهیاة) دحرجه وزنده برنسنه بی محکم واستوار ایلوب سست	17
وکوشک ایتک معناسنه یقال ضهیا امره اذا مرضه ولم یحکمه (المضاهمة) مفاعله	18
وزنده مضاهاة لفظندن لغندرکه برنسنه به مشابه ومشاکل اولق معناسنه در یقال	19
ضاهنه مضاهمة ای ضاهاء ورفق وسهولتله معاملة ایتک معناسنه در یقال ضاهاه به	20
اذا رفق به (التضيعة) تجربه وزنده خاتونک اولادی چوق اولق معناسنه در	21
یقال ضیأت المرأة تضیئة اذا کثر ولدها لکن بونده معروف اولان نون وتخفیفة	22
ضناً عنواننده اولقدر نته که ذکر اولندی	23
(فصل الطاء المهملة) (الطأطاه) زلزله وزنده باشی اشاغی اکت معناسنه در	24
یقال طأطأ رأسه اذا طامته وخفضه واتی اشدرتک یاسکرتک ایچون اوزنکی ایله	25
باخود اویقلر ایله تیوب دورته رک تحریک ایتک معناسنه در یقال طأطأ فرسه اذا	26
نخره بتغذیه وحرکه للخصر وات سکر درکن آچلق ایچون دیزکنی کوشدوب دیزکن	27
طوتان الی یلیسنه طوغری صالیورمک معناسنه در یقال طأطأ یده بالعان اذا	28
ارسلها به للاحضار والركض وبذل وانشاق مالد سرعت ومبالغه ایتک معناسنه در	29
یقال طأطأ فی ماله اذا اسرع انفاقه وببالغ (التطاؤف) زلزل وزنده باش اشاغی به	30
اکتک معناسنه در یقال طأطأ رأسه فتطأطأ (الطأطاه) سلسال وزنده شول	31

اه ر

- 1 اوربى و ايسك والحق يره دينور كه اينده اولان شخص بنهان اولوب كورنميه
 2 يقال حبه الطأطاه فم اره وهو المنهبط من الارض بستر من كان وقورى قصه يردن
 3 يايق الحق دومه دينور (الطباة) طاك وبالك سكونيله سرشت وفطرت وخليقه
 4 معناسه در كرك كركيم وكرك لثيم اولسون يقال به طبأة كريمة اولكيمة اى خليقة
 5 (الطنأ) طاك قبحى وناى مثلك سكونيله جوجقر چليك چومق او يونى او ينامق
 6 معناسه در يقال طنأ الصبي طنأ من الباب الثالث اذا لعب بالقله وانسان جوفنده اولان
 7 فضلاق ارعاج و اخراج ايلك معناسه در كرك تبرز وكرك قى واستفراغ اولسون
 8 يقال طنأ الرجل اى التى مافى جوفه (الطراء) طاك قبحى وراك سكونيله (والطرء)
 9 يعود وزنده بر كسه بر يردن كيبورمك على قول ناكهاني حقه كلك معناسه در
 10 يقال طرأ فلان على القوم طرء او طروءا من الباب الثاني اذا اتاهم من مكان او خرج
 11 عليهم منه جاء وهم الطراء كالقراء والطرأ كالتعباء بوجهته خراباه دخى طرأه
 12 اطلاق اولنور (الطرأة) سحابه وزنده (والطرء) سحاب وزنده بر نسه
 13 تروانه اولق معناسه در يقال طرء الشيء طرأة وطرأه من الباب الاول والخامس
 14 ضد ذوى (الطرى) امير وزنده تروانه شينه دينور بزمرده مقابليدر يقال
 15 شى طرى اى بين الطرأة (الطرائى) فرقانى وزنده كلديكى بر معلوم اوليان
 16 نسه به دينور يقال حمام طرائى اى لايدرى من حيث اى وعند البعض طران
 17 بر طراغ آيدركه آنده كو كرجين قوشى كثير اولور نسته حمام طرائى دينور
 18 طريق معناسه و متكر و عظيم اولان امره اطلاق اولنور ومنه يقال هذا كلام
 19 طرائى اى متكر (الطارئة) داهيه و بلايه اطلاق اولنور ناكهاني ظهور
 20 ايلديكيون (الاطراء) همزه مك كسريه مدح و ستايشه مبالغه و اقراط ايلك
 21 معناسه در يقال اطراء اذا بالغ فى مدحه (الطرءة) طاك ضمى وراك سكونيله
 22 ذكر اولنان طرء و طروء معنالندن اسمدر بر شينك بغته براخوردن ظهورى حالته
 23 دينور ومنه يقال طرءة السيل اى دفعته (الطسأ) طاك وسينك قحيله (والطسأ)
 24 سينك سكونيله تخمه و امتلا اولق على قول ياغلو و جرب طعام يكله يقوب
 25 تيسكك معناسه در يقال طسبى الرجل وطسأ طسأ وطسأ من الباب الرابع والثالث
 26 اذا تخم او من الدسم و اوتامق معناسه در يقال طسأ منه اى اسهجي (الطسبى) امير
 27 وزنده طعامدن امتلا اولمش ياخود يقوب تيسككش كشى به دينور (الاطساء) همزه مك
 28 كسريه طعامدن امتلا ايتدرمك معناسه در يقال اطساء الشج اى تخمه (الطاسئة)
 29 امتلا اولمش ياخود يقفن معده به دينور تقول نفسى طاسئة اى مخمة او من الدسم
 30 (الطشأة) طاك ضمى و شين مجهمك سكونيله (والطشأة) همزه وزنده زكام
 31 علتبه دينور و اصلا بر ايشه بر اميان عاجز و ثقيل و طوتقون كسيه دينور يقال

1	رجل طشاً وطشأة أي قدم. عني* (الاطشاء) همزته كسريه زكام علقته او غرامق
2	معنائه در يقال اطشاً الرجل اذا اصابه الزكام (الطشاً) طانك قحفي وشينك
3	سكونيه جاع ايلك معنائه در يقال طشاً المرأة اذا جامعها (الطفوه) قعود
4	وزنده آتش و چراغ مقوله سي سويك معنائه در يقال طففت النار طفوا من الباب
5	الرابع اذا ذهب لهما (الانطفاء) انفعال وزنده طفوه معنائه در يقال انطفأت
6	النار بمعنى طفئت (الاطفاء) همزته كسريه سويوندرمك معنائه در تقول
7	اطفأت النار اي احدثها (مطفي* البحر) برد العجوز و حسوم تعبير اولنان ايام
8	معهوده تك بشيخي يا خود دردنجي كوني دركه شدت برودق او جاقده و منقلده آتش
9	كوزلني اطفأ ايدر (مطفي* الرضف) رانك قحفي وضادك سكونيه آفت و داهيه به
10	اطلاق اولنور رضف باديه ده حرارت شمس ايله آتش كي قزغين طاشه دينور
11	يقال رماه الله بمطفي* الرضف اي الداهية (مطفئة الرضف) شول چرويش ياغي
12	قطعه سيدر كه قير غين طاش اوزره وضع اولنسه اريوب حرارتني ازاله ايدر اوله
13	وشول بيلانه اطلاق اولنور كه بغايت زهر ناك اولنله قير غين طاش اوزره كزوب
14	پوريسه زهري اول طاشك حرارتني اطفأ ايدر اوله (الطفناً) فأ وشين مجمه
15	ايه سمدل وزنده ضعيف و ناتوان كسيه دينور و ضعيف الصر كسيه دينور
16	(الطلاء) طانك ضمي و لامك تشديديه قوريمش فان اوزره اولان پول پول قبوغه
17	دينور قشمة الدم معنائه مؤلف بوني معتل باندن دني ذكر ايلشدر (الاطنشاء)
18	اقعساس وزنده كوچك معنائه در يقال اطنشاً الرجل اذا تحول من منزل الى منزل
19	(الاطنشاً) فايه سمدل وزنده چوق سوزلو كثير الكلام كسيه دينور (الاطنشاء)
20	اسلقاء وزنده يره يا شفق معنائه در يقال اطنشاً الرجل اذا لرق بالارض و منه
21	يقال بجل مطلني* الثمن اي لاصق السنام يعني اوربكي سيوري اوليوب باصق
22	وياصم دوه ديمكدر (الطن*) طانك كسري و نونك سكونيه بقيه حيات و جشاشه
23	روح معنائه در يقال تركته بطنه اي بجشاشه نفسه يعني آق حياتدن هتور رفق
24	قالمشكن براقوب كدم وطن* خانه و منزل و دوشمه و بساطه معنائه در و ميل بالهوي
25	يعني هوس و هوايه ميل ايله مقتضاي نفس اماره به تابع اولغه دينور يقال ماخلاه الطن*
26	اي الميل بالهوي و ارض بيضاء يعني نباتات جنسندن خالي قير يره دينور و روضه
27	و چنر اروم غزازه دينور و سوسو* ظن و ريبه و تهمت معنائه در و مرض و داء معنائه در
28	و حوضه قلان صوبه سته دينور و رنجي جانورل شكار ايلك ايجون ضيادرك
29	زيبه طرزنده ايتاذ ايلدك كرى چقوره دينور و زيبه زانك ضيله ارسلان صيدي
30	ايجون حفر اولنان چقوردر وطن* حرارتني زائل اولش كوله دينور ريبه هامد
31	معنائه وزنا و چقور معنائه در و طاشدن چورلمش قيون و دوه آغيلته دينور

- 1 و همت معنایست در بیدار شدن بیدار شدن بیدار شدن (الطن) فحشینه زیاده سینه
- 2 صوستلقدن طلاق بوکوره یا شقی معنایست در بیدار شدن بیدار شدن طن البهر طناً من الباب
- 3 الرابع اذا لرق طخاله بجنبه و شرم و حیادن ناشی در و نده اولان مضمری اظهار
- 4 انلیوب توقیف و اضمار ایلک معنایست در بیدار شدن بیدار شدن طن فلان اذا كان في صدره شی
- 5 يستحي ان يخرج (الطن) طاك فحی و نونك سکونیه او تامق معنایست در بیدار شدن بیدار شدن
- 6 طناً الرجل طناً من الباب الثالث اذا استحي (الطن) فحشاله طانی کله سنک
- 7 جمیدر زناه معنایست در که زانی کله سنک جمیدر طن کله سی زنا معنایست کلدیکی
- 8 ذکر اولمشدر (الاطناء) همزه تک کسریه بورده و قوناعه بونک معنایست در بیدار شدن بیدار شدن
- 9 اطناً الرجل اذا مال الى المنزل ميل و همت معنایست در بیدار شدن بیدار شدن صوابچمک
- 10 ایچون حوض طرفته میل ایلسه اطناً الرجل درلر و تعب و فتوردن ناشی نوم
- 11 و استراحت ایچون بساطه میل ایلسه اطناً الرجل درلر و اطناً بندیه رمق حیات
- 12 اقا ایلک معنایست در و منه يقال حية لاتطنی ان لا يعيش صاحبها ای لاتبقي الطن
- 13 و بقية الروح یعنی اول بریلاندکه سم الساعه و دقعی التأثير اولقله صوفدینی
- 14 کسهی فی الحال هلاک ایدر بقية روح معنایست اولان طن لفظتدن مأخوذدر
- 15 و بونلر معتلده لغتلدر (الطن) طاعه و زنده مرعای بعیده دینور و سیاه و متعفن
- 16 بالیغه دینور (الطن) سید و زنده بنده برقیله تک پدی اسیدر که قبیله مرقومه
- 17 آنکله مشهوردر اعظم قبائل عربدر حاتم اول قبیلهدندر ذکر اولنان طاه ماده سنندن
- 18 مأخوذدر بعید المراحی اولاق حبیله یاخود طاه بطوره ماده سنندن مأخوذدر که
- 19 کیدوب کلت ترد معنایست در بیدار شدن بیدار شدن طاه الرجل بطور طوما اذا ذهب وجاء
- 20 و نسبتده طانی دینور خلاف قیاس اوزره زیرا قیاس طنی اولقدر طبیی و زنده
- 21 یای اولای ساکنه فی غیر قیاس اوزره حذف ایدوب یای ثانیه الفه قلب ایلدیلر
- 22 زیرا قیاسده سوا کن قلب اولنماز جوهری و همته مینی قلبی حذف اوزره تقدیم
- 23 ایلدی (الطن) قنایه و زنده بودخی سيار بالیغه دینور جاء معنایست (الطن)
- 24 طانک فحی و و اوک سکونیه کتمک علی قول اوراق کتمک معنایست در بیدار شدن بیدار شدن طاه
- 25 فی الارض بظاء کخاف يخاف ای ذهب او اهد فی ذهابه عنقرب باب اولدن بری
- 26 اوته کیدوب کلمک و اولظه چالمق معنایست کلدیکی ذکر اولندی (الطن)
- 27 طانک ضمی و همزه تک کسری و بانک تشدیدله مخاطب اولغه صالح کسریه اطلاق
- 28 اولنون طوه و ذهاب معنایست در بیدار شدن بیدار شدن طاه طاه طوی ای احد (التناوی) تعامل
- 29 و زنده برخ زیاده پناه چفقی معنایست در بیدار شدن بیدار شدن طاه الاسعار اذا غلت اصلي
- 30 تطایات ایدی
- 31 لم فصل الطن الحمة (الطن) زلزله و زنده (و الطن) سلسال و زنده

۱	تکه کچی به آشقی هنکامنده باغرمقی معناسنه در یقال ظأظاً التیس ظأظأة و ظأظاه
۲	اذا نب و اوست دوداغی یارق اولان یاخود اوک دیشلری اولیان کسه حر و فلیری
۳	حق اوزره تمیندن قاصر اولغله فهم اولغاز درجه سنده ککریته چاله رقی تمکلم
۴	انلك معناسنه در یقال ظأظاً الاعلم و الاهم اذا تکلما بکلام لایضهم و قیه غننه
۵	(الظباء) ظانک قحی و بانک سکونیه صرتلان و یلیلی قورد تعبیر اولنان چانورک
۶	دیشسیدر ضیح عرجاه معناسنه اصل تسخده واقع العریجه کله سی صفت کاشفه در
۷	پورویشنده عرج اولدیقنه بناه (الظرم) ظانک قحی و رانک سکونیه طوکش
۸	صویه دینور ماه مجمد معناسنه که بوز اوله بقدر و شدت بردن قوب قوری
۹	اولش طبراعه دینور (الظباء) ظانک قحی و میک سکونیه (و الظما) قحینه
۱۰	(و الظماء) سلام وزننده (و الظباء) رحه وزننده صوصه مق علی قول یک
۱۱	صوصه مق معناسنه در یقال ظمی الرجل ظماً و ظماً و ظماً و ظماً من البیاب
۱۲	الرابع اذا عطش او اشد العطش و یرنسه به مشتاق و آرز و متد اولق معناسنه
۱۳	استعمال اولنور یقال ظمی الیه ای اشتاق (الظم) ظانک کسریله ذکر اولنان
۱۴	معتاردن اسمدر صوسزلق حالته دینور و آرزو و اشتیاق معناسنه اولور و ظم
۱۵	دوه قسنگ برکه صو ایچدکنصکره یاخود صویه کتورلدکنصکره ایکنچی
۱۶	دفعه سی میانه مند اولان زمانه اطلاق اولنور که اولوقته قدر صوسزلفی مدندر
۱۷	بعض اوج و درت کونده برصواریلوب و کیمی بش و آلتی کونده اون کونده قدر
۱۸	اعتیاد ایدرل و ظم الحیوة حین ولادیدن موته قدر ممتد اولان زمانه اطلاق
۱۹	اولنور و من الاول المثل * مابق منه الاظم الحمار * یعنی آنک زمان حیاتندن
۲۰	همان آن یسیر فالشدر زیرا دواب نوعنده جاردن چانک صوصیان حیوان
۲۱	یوقدر (الظمی) کشف وزننده (و الظمان) عطشان وزننده صوسز تشنه
۲۲	کشی به دینور مؤتی ظمانه در سکرانه وزننده جعلری ظمانه در ظانک کسریله بونده
۲۳	ظانک ضمیله ده جائدر لکن نادر در (المظماء) معطاش وزننده و مراد فیدر که
۲۴	صوسز دوهل صاحبی کشی به دینور کویا که دوهلرینک صوسزلفنه کندوسی آلت
۲۵	اولشدر یقال رجل مظماء ای معطاش یعنی ذوابل عطاش (المظما) مقعد وزننده
۲۶	اسم مکندر صوصایوب صوسز فاله جق یره دینور (الظماء) صحابه وزننده
۲۷	برکسه بدخوی و بد مزاج و ذقی طبیعت اولغله رفقا و مشارک و همدلرینه انصاف
۲۸	و رعایتی قلیل و زندگانی و معاشرتی کلیل اولق حالته اطلاق اولنور کویا که
۲۹	کندی ریان اولوب آنلری تشنه لب ترک و حرارت رنج و غدر ایله محرومة الاکباد
۳۰	ایدر تقول اعجبتی ظماءه فلان ای سو خلقه و لزوم ضریفته و قلة انصافه لخالطیه
۳۱	(الظمائی) سکری وزننده شول روزکاره اطلاق اولنور که بقایب سرد و اسی

- ۱ وایس اسوب اصلا رطوبت و تفتیس و ملائقی اولیه یقال ریخ ظمائی ای سارة عطشی
- ۲ غیر لینه (الظمائی) مولوی وزنده ماہ مطر ایله سقی اولنان مزروعه دینور سقوی
- ۳ مقابلیدر که آثار صوابله سقی اولنان مزروعدر واشبو مظمائی و مسقوی لفظلری
- ۴ ظمأ و سقی کله لرندن مصدر میملردن بالری نسیبه در (الاظمأ) همزه نك کسریه
- ۵ صوصتی معناسته در یقال اظمأ ای عطشه و آتی تضمیر ائلك معناسته استعمال
- ۶ اولنور که بر محل بعیده الفار یا خود چاپله کیدجک اولدقده چند روز اقدم آتک
- ۷ یعنی و صویقی تدریجه تقلیل ایدوب و هر بار کز دیره نك طاوندن دوشوروب حرری
- ۸ ایلکدن عبارتدر پرا ندر مق تعیر اولنور یقال اظمأ الفرس اذا ضمره (التظمیة)
- ۹ تفعله وزنده اظمأ معنایینه در یقال ظمأ تظمیة اذا عطشه و ظمأ الفرس اذا
- ۱۰ ضمیره (الظمأ) کتاب وزنده ظمی کله سنک جمیدر که ذکر اولندی بومعادندر که
- ۱۱ عربلر بر آتک کوده سنده اولان آشقلری واک و اویناق پرلری اتلور و رطوبت لور اولیوب
- ۱۲ کذلک سست و سلوک اولیوب متین و مستحکم اولسه ان فصوص هذا الفرس
- ۱۳ اظمأ دیرلر ایست برهله لخمیة معناسته زیرا پرورده اولان شهری آتلیر دانما
- ۱۴ پرورشله کوده سی لحم و مفاصل و اعضای سست اولوب تاتار و بدوی و عسکری
- ۱۵ طائفه سنک آتلیر وصف مزبور اوزره اولقله هر تقدیر مسافه بعیده به الفار ایله
- ۱۶ اصلا و هن و فتور ایله فرومانده اولزلر (الظومة) ظانک قحی و وازک سکونیه
- ۱۷ احق و سبکتر کشی به دینور (الظیاء) ظانک قحی و یانک سکونیه ظومه معناسته در
- ۱۸ یقال هو ظومه و ظیاء ای احق (التظی) تفعیل وزنده برکسه بی مغموم و مکدر
- ۱۹ اظک معناسته در یقال ظیه تظیئا اذا غم
- ۲۰ فر فصل العین (العب) عینک کسری و یانک سکونیه یوکه دینور اجل معناسته
- ۲۱ و مطلقا آخر سنه به دینور و یوک دنکنه دینور عدل معناسته و مثل و نظیر معناسته در
- ۲۲ بومعاده عینک قحیه ده جا زدر (العب) عینک قحیه کونشک ضیا و پرتونه دینور
- ۲۳ یقال رأته بهب الشمس ای بضیاءها و یقال عب کدم یعنی معنای مزبورده معتل اوله رقی
- ۲۴ صودخی لغت در دم وید کبی آخری اسقاط اولنوب عب الشمس دخی دینور (العبا)
- ۲۵ کذلک عینک قحی و یانک سکونیه برتسه بی دوزوب قوشوب حاضر و آماده ائلك
- ۲۶ معناسته در یقال عباً المتاع و الامر عباً من الباب الثالث اذا هیأه و عسکری بولیه
- ۲۷ یصابوب ترتیب و تجهیز ائلك معناسته در یقال عباً الجيش اذا جهزه و دهن و طیب
- ۲۸ مقوله سنک اجزالی ترکیله عمله کتورمک معناسته در یقال عباً الطیب اذا صنع
- ۲۹ و خلطه و ایش ایشک معناسته در تقول ما عباً به ای ما صنع و قایر مقی مبالات
- ۳۰ معناسته در تقول ما عباً بفلان ای ما اباله (التعبه) تفعله وزنده (والتعبی)
- ۳۱ تفعیل وزنده عباً ایله ایکی معنای اولده مراد فدر یقال عباً المتاع و الامر تعبته

۱ و تمیثاً اذا هیاء و يقال عباً الجیش اذا جهزه بونلرده معتل دخی لغتدر (العباء)
 ۲ سحاب وزنده (والعباءة) هایله بوکدن معمول معروف لباسدرکه ترکیده آبا تعبیر
 ۳ اولنور خرقة صوفیه وجیهه پشمیه دن عبارتدر وعباء سحاب وزنده اجق و ثقیل
 ۴ و نادان و تاراش کسیه اطلاق اولنور جچی اعینه کلور اجوبه وزنده یقال هر
 ۵ عباء ای اجق ثقیل و خم (العباءة) مکسه وزنده حیض میاوره سنه دینور (العباء)
 ۶ مقعد وزنده طریق و مذهب معناسنه در یقال لایعرف معبأ ای مذهب (الاحتباء)
 ۷ افتعال وزنده نمازسن اولان خاتون بزطوتحق معناسنه در احتشاه کی یقال اعتببت
 ۸ الخائض اذا احتشبت (العندأوة) عینک کسریله فتعلوه وزنده بر خصوص چنین
 ۹ و یحارزو طولاشق و بیجا بیج اولاق حالتیه دینور عسروالتوا معناسنه و قریب و فند
 ۱۰ و خدیعه معناسنه در و غلظت و جفوه معناسنه در که برنسه قایلین و قبا و باقشستن
 ۱۱ وی اسلوب و اندام اولنقدن عبارتدر و جرات و اقدام صاحبی آمده دینور و کیدومکر
 ۱۲ معناسنه در و اولوبلیه یه دینور ادهی الدواهی معناسنه و منه المثل * ان تحت
 ۱۳ طریقک لعندأوة * و طریقیه طانک و رای مشدده تک کسریله سکون و سکوت و رخاوت
 ۱۴ معناسنه اولنقله سنک بو بیجه اسم و خوش طورمک تپی دکادر البته ضمنده بر مکر
 ۱۵ و داهییه احداث ایده جکک در کاردر دیکدر مضرب مثل معلومدر (العندأوة)
 ۱۶ هاستر بودخی جرات و اقدام صاحبی کسریله دینور یقال هو عندأو و عندأوة ای
 ۱۷ مقدم جری
 ۱۸ فصل الغین المجمة * (الغافاء) عواهی جلییه آواز لرینه دینور و عواهی عوهقی
 ۱۹ لفظتک جمعیدر طاغ قر نطقیه و غاز قرغه دیکگری قرغیه دینور تقول سمعت
 ۲۰ الغافاء ای صوت العواهی الجلییه بوراده الجلییه لفظی صفت کاشقه در (الغیا)
 ۲۱ غینک قحی و بانک سکونیه برنسه یه قصد و مباشرت اینک معناسنه در یقال غیاله
 ۲۲ و الیه عباً من الباب الثالث اذا قصد (الغدق) غینک و قافک کسریله زبرج وزنده
 ۲۳ یورطه تک داخلنده بیاضنه یا بشق اولان بوققه جه زاره دینور علی قول یورطه تک
 ۲۴ بیاضنه دینور که اکل اولنور (الفرقاة) دحرجه وزنده یورطه طاوقدن همان
 ۲۵ ذکر اولنان انجه زارایله جقمق معناسنه در که اوست قبوغی اولمیوب بالکزجه اول
 ۲۶ زار اطاه الجیش اوله طاوغک قوتسنزکنندن یا خود آخر عارضه دن ناشی اولور
 ۲۷ یقال غرقأت البیضة اذا خرجت و علیها قشرها الرقیق و طاوق وجه مذکور
 ۲۸ اوزره یورطلق معناسنه در که هنوز کاله وارمقسنزین وضع ایدوب یا خود بعد انوضع
 ۲۹ برونیله صومیسندن اولور یقال غرقأت الدجاجة اذا فعلت ذلك بیاضها مؤلف
 ۳۰ اشبو غرقق ماده سینک همزه سنی اصلیه اعتباریله بوراده ذکر ایدوب لیکن غرق
 ۳۱ ماده سی ذیلنده جوهری بی تحطنه ایله همزه سنک زائد اولدیغنی امضا و تقریر

- وخرقات الدجاجة بيضتها اي باخترها وليس لها ثمن باس عبارتيه تفسير ايلكده
 ميانة كلامتي محل تعارض اولديني همير ستيورد
 1 «فصل الفاء» (الفأء) قصر اليه فدفد وزنده (والفأء) سلسال وزنده حين
 تكلمه فاء حرفتي جوق سويلين بيه بي كسيه ديور يعني اضطراري قاله تكلمه
 5 لسان جوق جوق مائل اوله كه ايكي حرفده برلساني فاء حرفده چانور اوله يقال
 6 رجل فأفأ وفأفأ اي مرد الفاء ومكثره في كلامه (الفأء) ززله وزنده تكلمه
 7 فاء حرفتي جوق سويلك اوزره بيه بي اولقي معناسته در يقال فيه فأفأه اي غلبة
 8 الفاء على لسانه (الفأء) فانك فحفي وبالك سكوتيه شول صاغانقلي بخموردركه
 9 بر ساعت ياغويپ صكره ساكن اوله اكثرى ياز ايامنده اولور (مافأ) تاء فوقيدك
 10 حركات ثلاثيه كه في الاصل باب ثالثدن ورا بعدن وخامسندر ووافعال ناقصه بندركه
 11 حدث دلالتي مسلوب اولوب هنان زمانه دال وخير متصوله استقلال واستكمال
 12 محتاج اولان افعالنددر مازال ومايرح معناسته در كه كيمونت دائمه متضندر
 13 ويونده اشهر اولان تانك كسريه دركه في الاصل باب رابعندر يقال مافتي بندركه
 14 اي مازال بندركه يعني آني دائمآ ذكر ايدر اولدي ويونده همزه اليه مافأه دخي
 15 لغندر كه افعال باندندر يقال مافأه بندركه وبوتيم لغندر وبونرك مادهسي فتأ
 16 كه سيدر كه فانك فحفي وتانك سكوتيه در برسته دن فراغت ايوب بالكلية اونومتق
 17 معناسته در يقال فتي عنه فتأ من الباب الرابع اذا نسيه وانقدح عنه اي انكف
 18 وبعضل عندنده ماده مزبوره هين نفي وانكاره مخصوصندر مثبتا استعمال اولماز
 19 زبرا مازال ومايرح مرادفي اولقي معنای نفي اليه صسوريندير اولور واكر اداة
 20 تفيدن مجردا ذكر اولتور ايسه البته نيته اعتبار اولتور حتى هر بلر آداة نفي
 21 حذف ويننده تقدير اليه استعمال ايدرلر ومنه قوله نعلي [تالله تفتو تذكرو يوسف]
 22 الاية اي مافأه وفأ فعل تام مأخذى اوله رق قيرمق كسر معناسته در يقال فتأه
 23 فتأ من الباب الثالث اذا كسره وسويندركه معناسته در يقال فتأه اي اطفأه بومنازل
 24 امام النحو ابن مالكدن متقولدر جمع اللغات المشكله نام كتابنده ايراد وامام فراه
 25 عزو واستناد ايلشدر صحیح وصوابدر ابوحيان اندلسي وسائر بعض اعلام غلط
 26 ايوب ابن مالكي تغلبي ايلشدر در منشأ غلطلري ماده آتيدركه فتأ ماده سيدر يعني
 27 تاء مثله اليه فتأ ماده سندن مصحف اولقي زعم ايلديلر (الفأ) فانك فحفي وثأى
 28 مثله نك سكوتيه فضي دفع وتسكين ايلك معناسته دركه معنای آتيدن مأخوذدر
 29 يقال فتأ فلان الغضب فتأ من الباب الثالث اذا سكنه وكسره اي حدثه وفأه وفنوه
 30 قعود وزنده تجره نك قيناسفي ساكن فلق معناسته در يقال فتأ القدر فتأ وفنوه
 31 اذا سكن غليانها وبارد نسسته في استعماله برودتقي كسر وتسكين ايلسدر فتأ الشيء

1	دیورل سکن برده بالسخین معناسنه ورنستهی برکسه دن منع ایله فراغت ایتدرمک
2	معناسنه در یقال فئا الشیء منه اذا کفه وغلین اوزره اولان سود کپو کلند کدنصکره
3	یوزنده اولان کیوک پاره نوب صوغشقیق معناسنه در یقال فئا اللبن اذا اغلی فارتفع له
4	زید و تقطع (الافناء) همزه نك کسریله یوریلوب فرومانده وی تاب اولوق معناسنه در
5	یقال افئا الرجل اذا اعیاء و فتر و پرنسسه سکونت بولوق معناسنه در یقال افئا الحر
6	اذا سکن واقامت ایتک معناسنه در یقال افئا بالکآن اذا اقام و خستهی ترلتک ایچون
7	طاشلری قیردر دقدنصکره اوزر لرینه صوسر یوب بعده خستهی اول طاشلر اوزره
8	یا تورع معناسنه در که اعراب عادتلریدر زیرا بادیده حمام اولاز و بومعناینه تسکین
9	معناسنه راجعدر یقال افئوا للمریض ای احوا سحارة ورشوا علیها الماء فاکب
10	علیها الوجع لیعرق (الغیا) فالتک قحی و جمیک سکونیه (والغیاة) فالتک ضمی
11	والفک عدیه ناکهائی چقه کلک معناسنه در یقال یغته و یغاه یغاً و یغاة من الباب
12	الرابع و الثالث اذا هجم علیه و یغاً فالتک قحی و جمیک سکونیه چاج ایتک معناسنه در
13	یقال یغاً المرأة یغاً من الباب الثالث اذا جامعها (المفاجاة) مفاعله ورنسده
14	(والاقباج) افتعال ورنسده بونلرده آنسزین ایرشمک و صتاشقیق معناسنه در یقال
15	فاجاه مفاجاه و اقباجه اقباجه یعنی یغاه (الغیاة) فالتک ضمی و الفک مدیه مصدر در که
16	ذکر اولندی واسم اولور آنسزین علی الغفله چقه کلن شیئه دینور و یغاه قطری
17	نام شاعرک بدری اسمیدر (الغیا) فحینه دونه ک فاروق بیوک اولوق معناسنه در
18	یقال یغث الناقه یغاً من الساب الرابع اذا عظم بطنها (المفاجی) میک ضمی
19	و جمیک کسریله ارسلانه اطلاق اولنور (الغنداة) فالتک کسریله بالکته دینور
20	فاس معناسنه جچی فناید کلور غیر قیاس اوزره اما فندأوه مادمی که
21	واویله در فند ماده سنده مذکور در (الفراء) مهموزا مقصورا جبل ورنسده
22	(والفراء) سحاب ورنسده بیان اشکینه دینور جار الوحش معناسنه علی قول
23	بیان اشکنک کنجینه دینور جچی افراء کلور که جمع قلتیدر و فراء کلور فالتک
24	کسریله که جمع کثرتدر و منه المثل * کل الصیدق جوف الفراء * ای کله دونه قرالغظی
25	بوراده همزه دن مجردر زیرا کلام مزبور مثل اولوب و مثلر وقف اخیر اوزره
26	موضوعدر و معناسی جمله شکار جار و نحشی دروننده مندر جدر دیکدر منشای
27	بودر که برکروه صیادلر شکاره چقوب کچی خرکوش و کچی آهو مقوله سی حیوانلر
28	صید و بریسی بر بیان اشکی شکار ایدوب سر کرده لرینه کتور دکده اول خرده لری
29	طرح و بیان اشکنی اخذ و استحسان ایدره کلام مزبوری ایراد ایلدی کویا که
30	اکبر صید اولغله بچوعنک مقامنده اولشدر بعده کثیر مقامنه قائم اولان روشی
31	عظیم حفته ضرب ایلدیلر مؤلف کله دونه عبارتیله تفسیر ایتکله غیرلر آنک

۱	مرتبہ سنہ واصل و آندہ اولان کثرت لحم سارزده حاصل دکدر دیک دخی
۲	عجلدر (الفری) امیر وزنده فری لفظنده لغتدرکه عجیب وغریب نسنه دیتور
۳	یقال امر فری ای فری و بو معتل بایندہ دخی مرسو مدر (فر) فحشیلہ مندہ
۴	برجزیره آیدر (الفسأ) فانک فحی و سینک سکونیلہ لباسی پرتوب پارہ ملک
۵	معناسندر یقال فسأ الثوب فسأ من الباب الثالث اذا شقه و دکنگله ارقبه اورمق
۶	معناسندر یقال فسأ فلانا اذا ضرب ظهره بالعصا و منع ایلک معناسندر یقال فسأ
۷	فلانا عنه اذا منعه (النفسی) تعیل وزنده بودخی لباسی یرتمق معناسندر یقال
۸	فسأ الثوب نفسینا اذا شقه (النفسو) تفعل وزنده لیس پرتلق معناسندر یقال
۹	فسأ الثوب ففسأ ای تشقق و برکسدک ارقسنه دکنگله اورمق معناسندر یقال
۱۰	تفسأ ای ضرب ظهره بالعصا و بر مرض و علت ناسه ییلوب عام و شامل اولتی
۱۱	معناسندر یقال نفساً فیهم المرض اذا انتشر (الفسأ) فحشیلہ کوکس چقوب ارقه
۱۲	ایچره اولتی و جهیلہ قنور اولتی بزخ معناسندر علی قول کوکس چقی و کوبکله
۱۳	تاسیق اراسی بر طرفه طوغری یومری و طومالج اولتی یاخود مشی حاشنده کویاکه
۱۴	معدنی ایکی جایه بوروب دوندر کی چالقیهرق یورر اولتی یاخود اووردقده
۱۵	قیامه زحمت و مشقتله قادر اولتی یاخود بل ککلی ایکی قیناق ارالرنه کبر مکه
۱۶	ارقه باصق و چوکک اولتی معناسندر یقال فسی الرجل فسأ من الباب الرابع اذا
۱۷	کان انساً (الانسأ) اجر وزنده ذکر اولنان صفت اوزره اولان کشی به دینور
۱۸	یقال رجل انساً ای ایزخ اولالذی خرج صدره و نثأت خنثله اولالذی اذا مشی
۱۹	کأنه یوجع استه او من اذا قعد لا یستطیع ان یقوم الاجهد او من دخل صلبه فی
۲۰	ورکبه (المنسؤ) مجهول وزنده شول کسه درکه دینی دوندیروب چالقیهرق یورر
۲۱	اوله (المنسؤ) شین مجسمه ایله تفعل وزنده نفسؤ لفظنده لغتدرکه بر مرض جهلیه
۲۲	ییلوب شامل اولتی معناسندر یقال نفساً فیهم المرض اذا انتشر (الفسأ) فانک
۲۳	فحی و سینک سکونیلہ اولولتی فخر و زهو معناسندر یقال فسأ الرجل فسأ من الباب
۲۴	الثالث اذا فخر (الافسأ) همزه تک کسریه برکسه بیوکلنیک استکیار و تعظم
۲۵	معناسندر یقال افسأ الرجل افسأ اذا استکبر و تعظم (المنسؤ) تفعل وزنده
۲۶	برکسه بی مسخره لفه آلوب هزل و استهزا ایلک معناسندر یقال تفشأ به اذا سخر
۲۷	منه (الافضأ) ضاد مجسمه ایله اکرام وزنده اطعام ایلک معناسندر یقول
۲۸	افضأه ای اطعمته عند البعض بو مادهده صواب اولان قافله افضأ اولقدر (الفطأ)
۲۹	فانک فحی و طانک سکونیلہ خطأ کله سنده جمیع معنارنده مرادفدر و خطأ حای
۳۰	سهله ایله درنته که موقعنده ذکر اولندی یقال فطأه فطأه من الباب الثالث ای خطأه
۳۱	فی معانیها و فطأه برنسنه بی اوقاتنی و خرد خشخاش ایلک معناسندر یقال فطأه اشی

۱	چقوب ولدك باشندن شق ايدرلر ياخود بروفقه دريدرکه ولدك بورق اوستنده
۲	اولور اکر برطرف ايلسه اولد بوک اوب هلاک اولور ايه قاديملر چوقق تقابلو
۳	طوغدی دیو ایش ییارل وفق فاک قحی وفاق سکونیه خلق اویه چقوره
۴	دینورکه طاشلرده وقیالده وبعض بک برلده اولوب آنده صو مجتمع اولور ترکیده
۵	قاف تعیر اولنور وفق بروضع آیدر (الفقای) سکری وزنده شول ناقه درکه
۶	حقوه غلته اوغرامش اوله وحقوه دویه مخصوص برعلندرکه اصابت ایدن دوه
۷	بول وبعردن منقطع اولور وگاه اولورکه لجم وعروق منتفخ اولوب یاریلور وبمضا
۸	شدت انتفاخذن اشکنه سی برندن قویار (الفقی) امیر وزنده ذکر اولنان
۹	حقوه غلته اوغرامش ارکک دویه دینور وفق بعینه مرض مز بورده دینور
۱۰	وفق معناسنه درکه بعض قیالده ویک برلده اولان خلق اویه چقوره دینور
۱۱	آنده صو ایرکیلور (الافتقاه) افتعال وزنده یاوشچی وسراج ومشکدوز مقوله سی
۱۲	برسنه دیکرکن متین و محکم اولقی ایچون ایکی طرفلو دیکش برلینه وضع اولنان
۱۳	میشین پارچملری ارالفنه برارچه دخی وضع ایدوب اوزرندن بردیکش دخی چکک
۱۴	معناسنه در قال افتقا الخرز اذا اعاد علیه وجعل بین الکلتین کلیه أخرى
۱۵	(المفتحة) محدثه وزنده درلره اطلاق اولنور اودیه معناسنه زمینی شق ایتدکریچون
۱۶	پس مفتق بردریه اطلاق اولنور (الفلا) فاک قحی ولامک سکونیه برسنه سی
۱۷	فساده وپروب تباه ایلک معناسنه در یقال فلاة فلا من الباب الثالث اذا افسده
۱۸	(الفنا) فحیتیله چوقلق کثرت معناسنه در یقال مال ذوفنا ای کثرة (الفنا)
۱۹	فانک قحی ونونک سکونیه کروه وجاعت معناسنه در یقال جا فن منهم ای جامعه
۲۰	(القی) فانک قحی ویانک سکونیه ابتدا کونشک اولوب صکره دن یورمکله کونشلیکی
۲۱	نسخ وازاله ایدن کولکویه دینور شارح دیرکه فی کله سی فی الارض رجوع
۲۲	معناسنه مصدر در یومناسبتله اهل تحقیق زوالدنصکره اولان کولکیه اطلاق ایتدیلر
۲۳	برجاییدن برجایه رجعتی ایچون وظلی قبل الزوال اولان کولکیه تخصیص ایلدیلر
۲۴	بعضلر ظل ستر معناسنه اولقله جمیع اوقانده اولان کولکویه اطلاق ایلدیلر پس
۲۵	بوکه کوره فی مفهوم دن اعم اولور حتی درده مشرو حدرکه بعضلرک جلست فی
۲۶	فی الشجرة قولى غلطدر صواب اولان فی ظل الشجرة دیمکدر زیرا فی رجوع
۲۷	معناسندن مأخوذ اوانقله زوال شمسدنصکره مشرق طرفته دوزن کولکویه اطلاق
۲۸	اولندی وظل ستر معناسندن مأخوذ اوانقله مطلقاً کونشلیکی ستر ایدن کولکویه
۲۹	اطلاق اولنشدن کرک مقدا کونش ایکن ستر ایدوب کولکویه اولمشدر وکرک اصلا
۳۰	کونشک اولیوب دایما کولکویه اولسون که قویقی تعیر اولنور حتی سوادلیله دخی
۳۱	ظل الليل وظل الارض اطلاق اولنور انتهى ومولف بصارده ظلك فی مفهومندن

۱	اعم اولديشني ترجيح ايشدر ورويه دن منقولدرکه شول کولکه که مقدا کونشاک
۲	ايکن آدن شعاع شمس زائل اولغله حاصل اوله اکا ظل وقي اطلاق اولنور
۳	وشول کولکه که پري مقدا کونشاک اوليه اکا همان ظل اطلاق اولنور ولهذا
۴	قيل اشمس تنسخ الظل والقي ينسخ الشمس وان السکيت بيديکه ظل طلوع
۵	شمس دن زواله قدر اولور وقي زوالدنصکره اولور پس کتب فقهيه ده في زوال
۶	تعبيري تجريده محمول اولور وزحشمري قولي بودرکه لفظ ظل في الاصل ستر
۷	معناسنه اولغله جيع اوقانده واقع اولان کولکه يه اطلاق اولنور بعده تميز
۸	ايچون ظلي قبل الزواله وقي رجوع معناسنه اولوب وبعد الزوال کولکه راجع
۹	اولغله اکا تخصيص ايلدير وقي کلهسي في الاصل مصدر اولغله اطلاق مزبور
۱۰	مبالغه ايچون اولور ياخود اصلي في ايدي سيد وزنده بعده تخفيف اولنشد
۱۱	ميت وميت کي انتهى وقي لفظنک جي آفيا کور وقي کور فانک ضيله وقي
۱۲	کفاردن آلان غنيت مائه اطلاق اولنور اسلام طرفته رجوعي ايچون ياخود
۱۳	حطام ديوي بي ظل زائله تشبيه تبيذر يقال قال اني اي الغنيمه ومال جزيه
۱۴	وخر اجه اطلاق اولنور وقوش سوريسنه اطلاق اولنور قطيعه طير معناسنه
۱۵	ومصدر اولور رجوع معناسنه قال تعالی [حتي تقي الی امرالله] اي ترجع الی الطاعة
۱۶	ويقال فاه المولى من امرأته اي كفر عن يمينه ورجع الی الامراة بوراده مولى کلهسي
۱۷	معطى وزنده ايلان لفظن دن اسم فاعلدر وایلاء زوجيه قربان انظامک اوزره عين ايلک
۱۸	معناسندر وقي کلهسي محمول وانصراف معناسنه در بقال فاه الظل اذا تحول وغنيت
۱۹	آلق معناسنه در تقول فئت الغنيمه اي اخذتها واغتنمها (الفياة) ميک ويانک فتحيله
۲۰	ويانک ضميله ده اخندر که مقيوه در في کلهسندن اسم مکندر کولکه ک سايم دار
۲۱	اولان پره دينور (الفية) فانک فتحيله (والفية) فانک کسريه بونلرده رجوع
۲۲	معناسنه در ظاهرا بناء مره وبناء نوعدر (الاقامة) اقامه وزنده رجوع ايلک
۲۳	معناسنه در يقال افاه الظل اي رجوع ومال کفاري اهل اسلامه في وغنيت قلق
۲۴	معناسنه در تقول افاه الله على مال الکفار اي حمله فيالي (الاستفاه) استفاده
۲۵	وزنده بودني رجوع ايلک معناسنه در يقال استفاه اذا رجوع ومال کفاري في
۲۶	وغنيت جهته آلق معناسنه در تقول استفات المال اي اخذته فيا (الفية)
۲۷	جمع وزنده طائفه وکروه معناسنه در تعاوض وتعاون باينده يکديگره متراجع
۲۸	اولدقريچون ويونک اصلي في ايدي فانک کسر و مديله قيع وزنده هاه حرفي
۲۹	وسط کاه اولان ياه ساقطه دن عوضدر جي فيون کور شدرن اوزره وفيات
۳۰	کلور شيات وزنده قياس اوزره يقال بجات فية کثيرة اي طائفة (المفاة) ميک
۳۱	ضمي والفک مديله افاده دن اسم مفعولدر شول کسه اطلاق اولنور که بلدهسي

۱	یا مملکتی قبح اولوسوب مسلینه فی اولمش اوله (المفی) مطیع وزنده اناه مدن اسم
۲	فاعلمدر بر بلده بی قتیح و فی ایدن کسبه دینور و حته الحدیث [لایؤمر مفاء علی مفی]
۳	ای لایؤمر مولی علی عربی یعنی اهل سواد صحابه کرام اوزره امیر و والی اوله سر
۴	زیرا اهل سواد اصحاب کرامک فیلریدر نهاده اشبو حدیث لایلین عنوانیله
۵	مثبتدر (یافی) فانک فحشی و یانک سکونیه یاشی و یاهی کلدلی کی اداة تجب یاخود
۶	کلمة تأسف و ندامتدر تقول یافی مالی و یاشی مالی یعنی واحد (الفیة) تیره وزنده
۷	طوشکله شبیه بر قوشدر حازه مخصوصدر و فیته وقت و حین معناسنه در یقال چاه
۸	بعد فیة ای بعد حین (النفیة) تانک فحشی و فانک کسر و مدلیه اثر و عقب معناسنه در
۹	یقال دخل فلان علی تفسیة فلان ای علی اثره و عقبه یعنی ایزینی باصه رق کیردی
۱۰	شارحک بیاننه کوره اشبو تفسیه فی ماده سننددر تاه زاننده در فعلیه وزنده در
۱۱	یاخود تفعله وزنده اولوب یاه مد اولمشدر اصل معناً کولکه صائق دیمکدر
۱۲	اوکنده اولان آدم اوزره کویا که کنیدی کولکه سنی صالمش اولدیفندن اثر
۱۳	و عقب معناسنه مستعمل اولدی
۱۴	فصل القاف { (القاف) سلسال وزنده عراق دیاری قرغه لرینک اصواتندن
۱۵	حکابه در (القفی) زبرج وزنده بمورطه تک بیاضنه دینور و بمورطه ایچنی احاطه
۱۶	ایدن انجه زاره دینور خرق معناسنه (القبا) فانک فحشی و یانک سکونیه اکل
۱۷	اینک معناسنه در یقال قبا الطعام قبا من الباب الثالث اذا اكله و جوق صو
۱۸	ایچمکدن طلوم کی شیشوب طولق معناسنه در یقال قبا من الشراب ای امتلأ
۱۹	منه (القبا) جزء وزنده (والقبا) سخابه وزنده بر نوع اولتقددر که حیوانات
۲۰	رعی ایدر (القناء) فانک کسری و ضمی و نای مثله تک تشدیدیه معروف سبره در که
۲۱	عجور تعبیر اولنور عربستانده کثیردر و عند البعض خیاره دینور شارح دیر که
۲۲	ارجح اولان عجور اولتقدر نه که مؤلف دخی آنی تقدیم ایلدی (الاقناء) همزه تک
۲۳	کسریله بر برده قناء چوق اولق معناسنه در یقال اقنا المکان اذا کثر به القناء
۲۴	و یقال اقنا القوم اذا کثر عندهم القناء (المقناء) میم و تانک فحشیله (و المقنوة)
۲۵	تانک ضمیله اسم دکاندر عجور یاخود خبار بستاننه دینور که عجورلق و خیارلق
۲۶	تعبیر اولنور (القنداؤ) فتعلو وزنده بدغدا اولان کسیه دینور و بدخوی و بد
۲۷	مشرک کسیه دینور و قالین کوده لو طوباج بودوره دینور و باشی بیوک اولوب
۲۸	جهه سی خرده و جوره اولان کسیه دینور و جرات و اقدام صاحبی کسیه دینور
۲۹	و بیونی قصه باشی سخت و شدید اولان کسیه دینور و خفیف و بی تمکین اولان
۳۰	یل قوان کسیه دینور و صلب و متین نسه به دینور هایلله قنداؤه دخی بومعنازه در
۳۱	اکثری بونلر ایله دوه قسمی صفتلنور یقال چل قنداؤ ابو نصر الجوهری و همته

1	منی اشبو مادهی دال عمله باینده ذکر انبشدر که همزه و واری زائد ظنیله
2	وزنی فملوه قیاس انبشدر (القرآن) عثمان وزنده تنزیل عزیز و کتاب مبین
3	اسیدر که جبریل امین واسطه سبله سرور انام رسول الله علیه الصلوة والسلام
4	حضرتلرینه نازل اولمشدر مؤلفک بصارده بیانه کوره قرآن لفظی فی الاصل
5	رجحان کبی مصدر در جمع و ضم ایلک معناسنه بعده حضرت رسول الله نازل
6	اولان کتاب مینده علم اولمشدر سوردری جمع و ضم ایلدیکیچون یاخود قصص
7	وامر ونهی ووعید ووعید کبی حالاتی یاخود جمع علومک ثمره وآنارینی جامع
8	اولدیگیچون (القرآن) فافک فیحی ورائک سکونیله (والقرآءة) کتابه وزنده
9	(والقرآن) رجحان وزنده اوقومق تلاوت معناسنه در یقال قرآء وقرآیه قرآء
10	وقرآءة وقرآنا من الباب الاول والثالث اذا تلاه فهو قاری جمعی قرآء در کتبه
11	کبی وقرآء در حدال کبی بونلر جمع مکسر لدر جمع مکرر سلام تارنوندلر وقرآء
12	حنیه السلام دیرلر فلان کسیه لسانا محبت و سلام ابلاغ ایلدی معناسنه وقرآء
13	وقرآن حیوان کبه اولمق معناسنه در یقال قرأت الناقة اذا حملت و برنسته بی
14	بر کدروپ بری برینه ضم والحاق ایلک معناسنه در یقال قرأ الشيء اذا جمعه وضمه
15	وطوغورمق معناسنه در یقال قرأت الحامل اذا ولدت (الاقترام) افتعال وزنده
16	بودخی اوقومق معناسنه در یقال اقترأ الكتاب اذا تلاه (الاقراء) همز مک
17	کسریله اوقتمق معناسنه در تقول اقراءه انا و بر کسیه ابلاغ سلام ایلک معناسنه در
18	یقال اقراء السلام ای ابلته اياه وعند البعض اكا لسانا سلام ابلاغ ایلدی دبیجک
19	برده ثلاثین قرآء علیه السلام دیرلر واکر سلامی مکتوبه بحریر ایلسه اقراء
20	السلام دیرلر که مزیدندلر وقال الشارح فی الاساس تقول اقراء سلامی علی فلان
21	ولا یقال اقراء منی السلام و اقراء خاتون حیض کورمک و حیضدن پاک اولمق
22	معنایته در که معنای آتیدن مأخوذدر یقال اقراءت المرأة اذا حاضت و یقال
23	اقراءت المرأة اذا طهرت و رحم حیوانده منی بر قرار اولمق معناسنه در یقال
24	اقراءت الناقة اذا استقر الماء فی ریحها وبل وقتنده اسمک معناسنه در موسم یلیری
25	کبی یقال اقراءت الريح اذا هبت لوقتها زیرا قرآ وقت معناسنه ده کلور وکیرو
26	دویمک معناسنه در یقال اقراء من سفره اذا رجع وقریب اولمق معناسنه در یقال
27	اقراء امرک اذا دنا وتأخیر ایلک معناسنه در یقال اقراء حاجته اذا اخرها وصوکه
28	قالق استیخار معناسنه در یقال اقراء الرجل اذا استأخر وبلدز باتمق معناسنه در
29	یقال اقراء النجم اذا غاب و برنسته دن منصرفی اولمق معناسنه در یقال اقراء عنه
30	ای انصرف وعايد ومنتك اولمق معناسنه در یقال اقراء الرجل اذا تنسك
31	(المقروءة) مکتوبه وزنده (المقروءة) واوك شده سبله (والمقريه) مریمه وزنده

تلاوت اولان سطور و صحیفه به دینور یقال صحیفه مقروءه و مقریة ای متلوة
 (المقراءة) مفاعله و زنده (و انقراء) قتال و زنده برکشی ایله درس اولوق
 مدارسه معناسنه در لکن واحده استهمالی غالبدر اشتراکده اوقویشتقی تعبیر
 اولور یقال قاراء مقاراة و قراء ای دارسه (القراء) کتان و زنده تلاوتی کوزل
 کسبه دینور حسن القراءه معناسنه که تجوید و ترتیل اوزره قرأت ایدر اوله جچی
 فراون کلور بونک مکسر اولهرق جچی یوقدر یقال هو قراء ای الحسن القراءه
 (القراء) رمان و زنده ناسک و معبد و صالح و بارسا آدمه دینور جچی فراون کلور
 و قراری کلور دناپرو زنده (القاری و المتقری) بونلرده زاهد و عابد کشی به
 دینور یقال رجل قراء و قاری و متقری ای ناسک معبد (التقرؤ) تفضل و زنده
 علم شریعت او کرنوب فقیه اولوق معناسنه در یقال تقرأ الرجل اذا تفقه و طاعت
 و عبادته دورشمک معناسنه در یقال فلان ای ناسک (القراء) قافک فحی و ضمیله
 حیض معناسنه در که خاتونلرک نماز سز اولوق حالتیدر و طهر معناسنه در که حیضدن
 یانک اولوق حالتیدر نماز سز لوق و یا کلک تعبیر اولور بوجتهله اضداددندر مؤلفک
 بصارده بیانه کوره اصل قرء لفظی وقتک اسمیدر که کاه حیضک و کاه طهرک
 ظرفی اولور شارح دیر که بلکه قرء فی الحقیقه طهردن حیضه دخولک اسمیدر
 پس طهری و آتی متعقب حیضی جامع اسم اولقله علی حدة هر برینده اطلاق
 اولندی زیرا هر برنده جمعیت معناسی ملحوظدر حیضده جمعیت دم ظاهر در
 و طهرده دم بندنه تجتمع اولور فقله تعالی [یتربصن بانفسهن ثلاثة قروء] ای
 ثلاثة دخول من الطهر الى الحيض بوجهته امام اعظم حیض و شافعی طهر
 معناسی اخذ ایلدی انسی و قرء وقت و زمان معناسنه در و قافیه معناسنه در که
 بیتک آخردن عبارتدر بعض نسخهده و العاقبة عنوانله مرسومدر غیر صحیحدر
 و قرء کدسنک جچی اقراء کلور احوال و زنده و قروء کلور قافک ضمیله و اقراء کلور
 اقلس و زنده علی قول فرقی و تمیز ایچون طهر معناسنه اولانک جمعنده قروء
 دینور قافک ضمیله و حیض معناسنه اولانک جمعنده اقراء دینور مترجم دیر که این
 همام قول ثانی بی تزییف ایلشدر (المقراء) معظمه و زنده شول خاتوندر که مدت
 حیضی انقضا ایله استبراء رحم ایچون امساک و انتظار اولنه تا که یکپدن تزوج
 ترتب ایلدی زیرا عدتی منقضی اولدجه تزوج جائز دکلددر یقال هی مقراءة اذا
 كانت ینظر بها انقضاء اقراءها (القری) تفعیل و زنده خاتونی وجه مذکور
 اوزره عدتی منقضی اولدجه قدر توقیف و امساک ایانک معناسنه در یقال قرئت
 المرأة علی بناء المجهول اذا حبست للاستبراء حتی انقضت عدتها (الاقراء) همزه نک
 قحیله شعر و منظومنک انواع و انحاسته اطلاق اولور قرء کدسنک عنقریب

۱	فایه معناسه کدیکی ذکر اولمشدر وزمختسری ایتدیکه اقراء شعر قافیه لیدر که
۲	ایات انرا ایله ختام بولور نته که طهرک ختای قره اولدینی کبی و شارح دیر که
۳	انواع وانحاسندن مراد طرق و اسالیب و محور و قوافی و روپلیدر و منه قال
۴	هذا الشعر علی قره ذاک الشعر ای علی اسلوبه و طریقتیه و مثاله (مقره) مکرم
۵	وزنده یمنده بر بلده در که ترابنده عقیق معدنی واردر محدثیندن و سارندن
۶	مقره یون اطلاق اولنان جماعت اکا منسوبدر این کلی میمک فحیحیه ضبط ایشدر
۷	(القره) فافک کسریه طاعون وویایه دیتور یقال هلاک من القره ای الویایه اهل حجاز
۸	همزه یی ترک ایدوب قره دیرل (الاستقراء) دشبئی دونهک حامل اولوب یاخود
۹	اولدینغی تحتیق و یقین ایلک ایچون ارکک دوه آکا آشمینی ترک و اسماک ایلک
۱۰	معناسنه در یشال استقراء ایلل الناقه اذا تارکها لیظر القمحت املاوب دخی جمع
۱۱	معناسنددر کویا که جل منینسی اخراج ایچوب صلینده جمع و تقریر انلش اولور
۱۲	شارح دیر که تبع و استقصاء معناسه مؤلفک استقراء تعبیولی دخی جمع معناسندن
۱۳	یاخود قرأت معناسنددر کویا که ارشاد دینی شینک جمیع افرادنی جمع یاخود قرأت
۱۴	ایلکی طلب ایدر اولور (القرضی) ضاد مجمه ایله زبرج وزنده غرائب اشجار
۱۵	بادیه دن بر شجر ایدر چیچی ورسندن یعنی یمن زعفرانندن اصغر اولور مفردی
۱۶	قرضنددر هایله (القضاء) قحیتیه طلوم وقریه چور یوب بیریمکله اجزالی منحل
۱۷	اولوب ریزه ریزه اولهرق صابر صابر دوکک معناسنده در مدت مدیده نمانک پرده
۱۸	قالش یوب کبی یقال قضی السقاء قضاً من الباب الرابع اذا قسد و عفن و تهاقت
۱۹	و کوز علت سببیه آروب تباہ اولغله قیر آروب قوافلری و اطرافلری سولیبوب
۲۰	مسترخی اولتی معناسنده در که شیل اولتی تعبیور اولور یقال قضت العین اذا احترت
۲۱	واستترخت ما قیبا وفسدت وایب واورغان مقوله بی اسکوب باره باره اولتی یاخود
۲۲	مدت مدیده طیراق آلتنده مدفون قالغله چور یوب بیریمک معناسنده در یقال قضی
۲۳	اللیل اذا اخلق و تقطع او طال دفنه فی الارض قمتک وقضاً قحیتیه وقضاهه صحابه
۲۴	وزنده برکسه تک حسب ونسبی فاسد و معیوب اولتی معناسنده در یقال قضی حسبیه
۲۵	قضاً وقضاهه ای فساد (القضیه) فافک فحیحی وضمی و ضادک سکونیه حسب
۲۶	ونسبده اولان عیب وفساده دیتور که صوبده عیلبو اولغله باعث اولان حالت
۲۷	تقیصه در یقال فی حسبیه قضاهه ای عیب وفساد (القضاً) فافک فحیحی و ضادک
۲۸	سکونیه اکل ایلک معناسنده در یقال قضی الشی قضاً من الباب الرابع اذا اكله
۲۹	(الاقضاء) همزه تک کسریه یدرمک معناسنده در یقال اقضاء ای اطعمه (التقضو)
۳۰	تفعل وزنده برکسه تک حسب ونسبی ایچق و خیس عد ایلک معناسنده در یقال
۳۱	تقضوا منه ان یزوجوه ای استخسوا حسبیه (القفا) فافک فحیحی و فافک سکونیه

۱ پرک کثرت مطردن نباتی پوصالرب فاسد و تباہ اولتی یاخورد یاامور ایله و طبراق
 ۲ ایله آلوده اولغله مواشی اولاملغه صلاحیتدن قالمق معناسنه در نته که قفاً دخی
 ۳ بومعتابه درکه فانک تقدیمیه در یقال قفت الارض قفاً من الباب الرابع ای مطرت
 ۴ فتغیر نباتیا وفسداوان یقع التراب علی البقل (الافتقاء) افتقاء وزنده و مراد فیدرکه
 ۵ مخلنده بیان اولدی یقال افتقاء انخرز بمعنی افتقاء (القماء) رجه وزنده (والقماء)
 ۶ سحابه وزنده (والقماء) فانک ضم وکسری ومیمک سکونیه خوار وحقیر وذلیل
 ۷ اولتی معناسنه در کرک ظاهری اولسون که جسه و اندام و منظره جهتیله در و کرک
 ۸ معنوی اولسون که عزت و رفعت مقابلیدر یقال قفاً الرجل وقفاً وقفاً وقفاً
 ۹ من الباب الثالث وانطامس اذا ذل وصغر (القیه) امیر وزنده خوار وذلیل
 ۱۰ وحقیر اولان کشی به دینور جچی قاه کلور جبال وزنده وقفاً کلور فانک ضمیه
 ۱۱ رخال وزنده (القموه) قعود وزنده (والقموه) هایلله (والقما) منع وزنده
 ۱۲ (والقما) سحابه وزنده (والقما) سحاب وزنده طوار طاوونوب سمورمک
 ۱۳ معناسنه در یقال قات الماشیه قوه او قوه وقفاً وقفاً وقفاً من الباب الثالث اذا
 ۱۴ سمت و دواب و مواشی اولتو و چارلو مکانه اقامت ایلک معناسنه درکه سمت
 ۱۵ وقوتلرینه سبیدر یقال قات الابل بالمکان ای اقامت به تلصیه سمت و بر محل
 ۱۶ مزاجه او یوب یرامق معناسنه در یقال قاه المکان اذا وافقه (القما) فانک قحی
 ۱۷ ومیمک سکونیه برکسه غالب وزیر دست اولغله برکشی بی قهر و تکلیل ایلک
 ۱۸ معناسنه در یقال قاه قاه من الباب الثالث اذا قعه (القاء) همزه نکه کسریله طوار
 ۱۹ طاوونوب سمورمک معناسنه در یقال اقامت الماشیه اذا سمت و برکسه بی تذلیل
 ۲۰ و تحقیر و خاکسار ایلک معناسنه در یقال افاً ای صغره و اذله و بر پستیده یاخورد
 ۲۱ نادیده نسته طبعه خوش و غریب کلکله عجب و یرمک معناسنه در یقال قاه المکان
 ۲۲ ای اعجبه و برکسه نکه طوار لری سموروب طاوولو اولتی معناسنه در یقال اقا القوم
 ۲۳ اذا سمت ابلهم (القما) حزه وزنده شول یره دینور که اکا اصلا کونش او غرامیه
 ۲۴ ترکیده قوزی تعبیر اولنور واجوزلق و بوللق رفاه و خصب و راحت معناسنه در
 ۲۵ بومعتابه فانک ضمیه لفتندر (القما) مشربه و وزنده (والقموه) مکر مهوزنده
 ۲۶ بونلرده کونش او غرامیان قوزی یره دینور قاه کبی (القما) مفاعله وزنده
 ۲۷ اویق موافقت معناسنه در یقال ما قاما المکان ای ما وافقه (قیه) سفینه وزنده
 ۲۸ اسماندنر عمر و بن قیه بر شاعر مشهور در (التقوی) تفعل وزنده بر شیک کزیده سنی
 ۲۹ اخذ و اختیار ایلک معناسنه درکه اورندرتق تعبیر اولنور یقال تقماً الشیء اذا
 ۳۰ اخذ خیاره و بر محل مزاجه موافق کلکله آنده اقامت ایلک معناسنه در یقال تقماً
 ۳۱ المکان اذا وافقه فاقام به (القموه) قعود وزنده زیاده سیه قرمز اولتی معناسنه در

1 يقال قنأ الشيء قنوا من الباب الثالث اذا اشتدت حرته اجرقاني يوندندركه خالص
 2 قرمزي ديمكدر قبقرمزي تعبير اولنور (الثقبني) تفعليل وزنده بر نسته بي بغايت
 3 قزارءق وقبقرمزي املك معناسته در تقول قنأه تقنيا اي حرته وصقال بويامق
 4 معناسته در يقال قنأ الحية اي سودها بالخصاب قوي قرمزي به بويامق حسبيله سودها
 5 عنوانه ايراد اينشدر (القنأ) قافك قحبي ونونك سكونيله بر نسته به شي آخر
 6 قاتمق معناسته در يقال قنأ اللبن قنأ من الباب الثالث اذا مزجه بالماء وبركسه بي
 7 قتل املك ياخود بر كسه بي بر كسه تك قتلته حل و سوقله باعث اولق معناسته در
 8 يقال قنأ فلانا اذا قتله او حمله على قتله ودر بي دباغته يعني انباشته به وضع
 9 املك معناسته در يقال قنأ الجلد اذا القى في الدباغ وصاج وصقال بويامق
 10 معناسته در كه مراد قوي قرمزي به بويامقدر يقال قنأ الحية اذا سودها واولك
 11 معناسته در يقال قنأ الرجل قنأ من الباب الرابع اذا مات ودر بي انباشته ده
 12 چور يوب تياه اولق معناسته در يقال قنأ الاديم اذا فسد (الاقنأ) هرزه نك
 13 كسريه بر كسه بي قتل املك ياخود قتله حل و سوق املك معناسته در يقال اقنأ
 14 اي قتله او حمله على قتله ودر بي انباشته ده چوق اكلندروب وقتني چورمكله
 15 چور يوب تياه املك معناسته در تقول اقنأ الاديم اي افسدته و بر نسته بولنه
 16 كروب يا نولكه كلكله اخذ و استعمال ممكن و قابل اولق معناسته در تقول اقنأ
 17 الشيء اذا امكنتني (قنأ) صباب وزنده بر صو آيدر (المقنأ) مشربه وزنده
 18 ونونك ضميه نغمدر مقراء معناسته در كه كوش كور عين قوزي بره دينور (القني)
 19 قافك قحبي ويالك سكونيله قوصمق معناسته در يقال قنأ الرجل يقي قنأ اي استفراغ
 20 ماني الجوف و يقال هذا ثوب يقي الصغ اي مشبع يعني شو لباس شول درجه ده
 21 بويابه طوبشدر كه كال امتلا سندن كوي كه بوياي قوصمق استر (القيا) غراب
 22 وزنده اسمدر قوصمه حالته دينور يقال اخذه القيا (الاستقامة) استفاده
 23 وزنده (والتقيؤ) تفعل وزنده مؤلفك اجانه كوره مطلقا قوصمق معناسته در
 24 لكن شارحك بيانه كوره عمل وتكلفه قوصمق معناسته در يقال استقام الرجل
 25 وقتياً اي استفراغ ماني جوفه عامدا و برخاتون زوجته كال شبق و حرسندن هجوم
 26 ايدوب كندوسني اوزريته القا ايلسه ثقيات المرأة ديور تعرضت لهلهما و القت
 27 نفسها عليه معناسته كوي كه استفراغ شهوت ايلش اولور (التقية) تفعله
 28 وزنده قوصمق معناسته در يقال قيا الدواء فقياً (الاقامة) هرزه نك كسريه تقيه
 29 معناسته در يقال قيا الدواء يعني قيا (القيوه) صبور وزنده (والقيوه)
 30 عدو وزنده قوصمه بي چوق اولان كسيه دينور يقال رجل قيوه وقيو اي الكثير

التي انكجيد همره واوه قلب وادغام اولغشدر وقبوه قوصدر يبي دوايه دينور
 تقول شربت القيوه اي الدوايه المتقي فما قياتي
 فصل الكافي (الكأ كاة) زلزله وزنده برنسنه دن خوف ابللكه بچنليوب كبرو
 دونك معناسنه در يقال كأ كأ الرجل اذا نكص وجين وبركك تجميع معناسنه در
 يقال كأ كأ القوم اذا تجميع (التكا كؤ) تزلزل وزنده كأ كأ معنارينه در يقال
 تكأ كأ فلان اذا نكص وجين ويقال تكأ كأ القوم اذا تجميع وتكلمدن حصر وعاجز
 اولوب دل طولاشتيق معناسنه در يقال تكأ كأ الرجل في كلامه اذا عي (التكا كاة)
 سلسال وزنده طبانسزلق جين هالع معناسنه در يقال به كاكاه اي جين هالع
 واوشرينك قاجوب كشمي حالته دينور (المتكا كي) مجاهل وزنده قصه بويلو
 بودور كشي به دينور (الكتأة) ناي فوقيه الله ترمه وزنده صورسي وصو
 كرمه سي تعبير اوليان نيانه شبيهه برنيات آديدر (الكنتأور) سنداو وزنده طيانقان
 ومين وشديد اركك دوهيه دينور جل شديد معناسنه بوراده الجبل الشديد
 نضه لري غلطدر وصيق وكور صقاللو كشي به دينور كيت اللحية معناسنه على
 قول خوش ومعتدل ومنظم صقاللويه دينور يقال رجل كتأواي العظيمة اللحية
 الكتأوا الحسنا (الكتأ) كأكف قهي ونأي مثلتهك سكونيله سود صويك يوزنه
 يقوب صو سودك آتنده صافي قانق معناسنه در يقال كتأ كتأ اللين كتأ من الباب
 الثالث اذا ارتفع فوق الماء وصفا الماء من تحته وغليان اوزره اولان تجره كفلنوب
 كيوكلتك معناسنه در يقال كتأ القدر اي ازبدت وتجره دن كف ألمق معناسنه در
 يقال كتأ القدر اذا أخذ زبدها ويردن نبات اورپروب چشمق ياخود كركي كبي
 نشو ونما بولغله اوزايوب صيق وكور و صارمشق اولق معناسنه در يقال كتأ
 البت اذا طلع او كشف وغلظ وطال والنف كذلك صقال جوق وكور و اوزون
 اولق معناسنه در يقال كتأ اللحية اذا طالت وكثرت (التكتأة) تفعله وزنده
 كتأ معناسنه در كه ذكر اولندي شارح ديكره تكشيه ابن وقدره استعمال اولغاز
 كچه مؤلف تعميم ايلندي لكن تصریح ائمه لفته محالفدر انهي (الكتأ) كأفك قهي
 وضئي و كلك سكونيله سود يوزينه دينور كه قابه وضع اولنوب طور دقدن صكره
 ياخود قياسر كن طوتديني قيمقدن عبارتدر على قول طفاوه سسنه دينور كه دبه
 چوكيوب يوزينه چقان نسنه در مثلا صو قاتيلوب قياسر ايكن يوزينه كن دسومت
 كبي (التكتئي) تفعليل وزنده ذكر اولان كتأه بي يك معناسنه در يقال كتأ الرجل
 تكشينا اذا اكل الكتأة وصقال اوزون وصيق وفراوان اولق معناسنه در يقال
 كتأ اللحية اذا طالت وكثرت (الكتأة) نوله دخرجه وزنده صقال صيق
 واوزون وفراوان اولق معناسنه در يقال كتأ اللحية اذا طالت وكثرت (الكتأو)

- 1 سندوا وزننده کتباو معناسته در که ذکر اولندی (الکتثاء) تیره وزننده (والکتثاء)
- 2 قنایه وزننده جرجیر اسمی در که فارسیده تیره تیرک و ترکیده صوتی و صوتی و صوتی
- 3 کردمه سی دیدگری نباتدر علی قول آنک نباتی نوعته دینور (الکتدا) کافک قحی
- 4 ودالک سکونیه (والکدوه) قعود وزننده نباتی صوغوقی چالغله بره یا صدا یوب
- 5 اولیجه یا پیشی قومق معناسته در یقال کدا الثبت وکدی کدا وکدوه من الباب
- 6 الثالث والرابع اذا اصابه البرد فلبده فی الارض علی قول صوسز فالغله تجیوب
- 7 کچکمک معناسته در یقال کدا الثبت وکدی اذا اصابه العطش فایطاً نبت وکده
- 8 اکئی صوغوقی اورمغله قحش ایکن نبت کبرو بره رد ایلک معناسته در یقال کدا
- 9 البرد الزرع کدا من الباب الثالث اذا رده فی الارض (التکدئة) تفعله وزننده
- 10 کده معناسته در یقال کدا البرد الزرع تکدئة یعنی کدا (الکادئة) شول ارضه
- 11 دینور که طبراعی مایه لو و قوتلو اولامغله اکئی و سار نباتی کچ بتورر اوله
- 12 یقال ارض کادئة ای بطیئة الانبات (الکده) قحینه قرغه نکت سسی بوغوق
- 13 اولغله قی و اشتفراخ اندر کئی اوتر اولق معناسته در یقال کدی الغراب کدا
- 14 من الباب الرابع اذا صار کاه یقی فی شحیجه و تیره و سیره مقوله سنک بری صوسز
- 15 اولغله بوینتوب بودور و قنا و تیا اولق معناسته در یقال کدی البقل اذا قصر
- 16 و خیت (الکوداة) حوقله وزننده یلک عدو معناسته در یقال کودا الرجل
- 17 کوداة اذا عدا (الکتدأو) سندوا وزننده غلیظ الجته دیزمان ارکک دوه به
- 18 دینور (الکرفو) تایی مثله ایله زبرج وزننده فات فات صیق و یوکک اولان
- 19 سخابه دینور و مورطه نکت اوست قبوغه دینور قیض البیض معناسته کرچه
- 20 قیض مختلفدر نته که ماده سنده مین در (الکرتئة) هابه کافک قحیله ده لغندر
- 21 صیق و بری برینه صارمشق کور و فراوان نباته دینور (الکرتاة) دحرجه وزننده
- 22 برسنه کور و جهیملو فراوان اولق معناسته در یقال کرتا شعره و غیره ای کثر
- 23 و تراکم (التکرتو) تدحرج وزننده کرتاه معناسته در یقال تکرتا الشیء یعنی
- 24 کرتا (الکریثا) کنیسا وزننده (والکرتان) سمنا وزننده کالنی بولمش خوش
- 25 و شیرین تازه خر مایه دینور یقال بسر کریثا و کرتا ای طیب نضیح (الکرفی)
- 26 فایله زبرج وزننده کرفی معناسته در که ذکر اولندی (الکرفاة) دحرجه وزننده
- 27 چومک غلیانه بشلامغله یوزی کفلک معناسته در یقال کرفات القدر اذا ازیدت
- 28 الغلی و کرتاه معناسته در که ذکر اولندی و مختلط اولق معناسته در یقال کرفا
- 29 القوم اذا اختلطوا (الکرفو) تکرتو وزننده و مراد فیدر که ذکر اولندی یقال
- 30 تکرفا الشیء یعنی تکرتا (الکرفة) کافک و فاک کسریله شجرة الشقلج اسمی در که
- 31 کبره یشک نباتی اوله جقدر یا خود بادیه اشجارندن برشجر در که موه سی سبیه

- ۱ زنی کلمه شبه اولور (الكساء) كافك فحی و سینك سکونیه تابع و پیرو
 ۲ اولوق معناسته در یقال کساء کساء عن الباب الثالث اذا تبعه وطواری قطار کبی
 ۳ بری برینک آردنده سوروب کوزیمک معناسته در یقال کساء الدایة اذا ساقها
 ۴ علی اثر آخری وخصومت باندہ آخره غالب اولوق معناسته در یقال کساء القوم
 ۵ اذا غلبهم فی الخصومة وقلجله اورمق معناسته در یقال کساء بالسيف اذا ضرب به
 ۶ (الكسوة) كافك فحی و سینك سکونیه (والكسوة) قعود وزنده بر نسته نك
 ۷ کیروسنه و آردنه دینور جعی اکساء کلور و عربلر فلان کشی قفاسی اوزره
 ۸ دوشنی دبیچک برده ركب کساء دیرلر فیقال ركب کساء ای وقع علی قفاه
 ۹ (الكس) كافك فحی و سینك سکونیه کیجه دن بر بلوکه و بر مقداره دینور یقال
 ۱۰ مر کس من اللیل ای قطعه منه (الكساء) كافك فحی و سینك معناسته در
 ۱۱ بر نسته ی خیار و بجزور اکل ایدر کبی قاتر قاتر و پاتر پاتر اکل ایلک معناسته در
 ۱۲ یقال کساء کساء من الباب الثالث اذا اكل القتا و بجزور و کبابلق و قاورمه ای
 ۱۳ آتی بریان ایدر کن یاخورد قاورر ایکن یخوروب قویقوری ایلک معناسته در
 ۱۴ یقال کساء اللحم ای شواه حتی ییس و بر نسته نك قبوغنی صوبوب چقارمق معناسته در
 ۱۵ یقال کساء الشی اذا قشره وقلجله چالوب کسیمک معناسته در یقال کساء بالسيف اذا
 ۱۶ ضرب به و قطعه و جاع ایلک معناسته در یقال کساء المرأة اذا جامعها و کساء و کساء
 ۱۷ قحینه طعمای چوغه کتمکله طلوم کبی تمیل اولوق معناسته در یقال کشی من
 ۱۸ الطعام کساء و کساء من الباب الرابع اذا امتلا وطلومک وقره نك بوکتری اوزره
 ۱۹ قانسی تمت اولغله قوریوب بشره سی صویلد یضدن ایج یوزینک انجه زاری آچیلوب
 ۲۰ بلورمک معناسته در یقال کشی السقاء اذا ابانت ادمته من بشرته و آل یاریلوب
 ۲۱ جتلامق معناسته در علی قول الک در یسی غلطتلوب منقبض اولوق معناسته در یقال
 ۲۲ کشت یده اذا تشقت او غلط جلدھا و تقبض (انکشی) کشف وزنده (و الکشی)
 ۲۳ امیر وزنده کثرت طعامدن طلوم کبی تمیل اولوق کشی به دینور (الا کساء) هر نك
 ۲۴ کسریه بودنی آتی قوروینجه قدر قاورمق یاخورد کباب ایلک معناسته در یقال
 ۲۵ اکشاء اللحم اذا شواه حتی ییس (التکسوة) تفعل وزنده بر نسته نك قبوغنی صوبلق
 ۲۶ معناسته در یقال کساء الشی فتکساء ای قشره فتقشر و طعمای چوغه کتمکله تمیل
 ۲۷ اولوق معناسته در یقال تکساء من الطعام اذا امتلا (ذوکساء) سحاب وزنده
 ۲۸ بر موضعدر (الکشاة) كافك فحی عیب و نقیصه معناسته در یقال به کشاء ای
 ۲۹ عیب (المكافاة) معاملة وزنده (و الکفاه) قتال وزنده مجازات ایلک معناسته در که
 ۳۰ بر آدمک صنع و فعلته مقابل و مساوی عوض و جزا و بر مکدن عبارتدر یقال کافاه
 ۳۱ علی الشی مکافاة و کفاه ای چازه و بر نسته به مثل و مانند اولوق مماثلت معناسته در

۱	يقال كافأ فلانا اذا ماله معناه اول وثاني كقو ماده سندن مقاعله در كه برنسته
۲	قدر و منزلته مساوی اولقدر كی سیدكر و مكافأ برنسته كوزتك مراقبه
۳	معناستدر يقال كافأ ای راقبه ومدافعه معناستنه استعمال اولنور يقال كافأ
۴	ای دافعه و برپادر كشی ایکی فارس میانته کیروب مزراغیله بربری به و بر
۵	اوتیه دورتهرك آنلری دفع و برطرف ایسه كافأ بین فارسین برجه درلر (الكفاء)
۶	کتاب وزنده فی الاصل مصدردر بعده برنسته مساوی اولان مقبارده استعمال
۷	اولشدر ومنه قولهم الحمد لله كفاء الواجب ای مایکون مكافأله ای قدر مایکون
۸	مکافأله وكفاء مثل ونظیر معناستدر كه برشیه قدر و منزلته برابر اولان نسندهن
۹	عبارتدر وشول پردهیه دینوركه حرب چادرلرینك اكسه طرفلرینك یوقریسندن
۱۰	اشاغیسته قدر چکیلور علی قول شول شقیه دینوركه آلاجق تعبیر اولان
۱۱	قیل چادرک اكسه طرفته چکرلر یاخود شول کلیمه دینوركه ازار کی آلاجق
۱۲	اوزره آنوب زمیه قدر چکوب بورلر (الكفاءة) صحابه وزنده (والکفاء)
۱۳	سما وزنده استلردر برنسته مساوی ومکافی اولق حائنه دینوركه ترکیده یکناتلق
۱۴	تعبیر اولنور (الکفی) امیر وزنده (والکفوه) کافک ضعی وفانک سکونیه
۱۵	(والکفو) کافک قحی وفانک سکونیه (والکفو) کافک کسریله (والکفو)
۱۶	قعود وزنده مثل وهما معناستدر كه برنسته قدر و منزلته مساوی اولان
۱۷	نسندهن عبارتدر ترکیده یکناتش تعبیر اولنور جعلری اکفاء کلور اعمال وزنده
۱۸	وكفاء کلور کرام وزنده يقال هذا كفاؤه کي ذکر وكفیه وكفو و کفو
۱۹	وكفو وكفو ای مثله (الكفا) کافک قحی وفانک سکونیه صرف و تحویل
۲۰	ایلك معناستدر يقال كفاء كفا من الباب الثالث اذا صرفه برنسته یوزی
۲۱	قوی ترسته قیامق معناستدر تجره یی باس اشاغی ایلك کی يقال كفاء ای کیه
۲۲	ونقبه وابع اولق معناستدر يقال كفاء ای تبعه و مواشی دره یولنه کیرمک
۲۳	معناستدر يقال كفأت الغم فی الشعب اذا دخلت وقوغق طرد وتبعید معناستدر
۲۴	يقال كفاء اذا طرده و دشمندن مهزم اولوب یوز دوندرمک معناستدر يقال
۲۵	كفا القوم ای انصرفوا و اتمزمو وحد اعتدالندن یاخود راه راستدن صایق
۲۶	معناستدر يقال كفا القوم عن القصد ای چاروا (الاکفاء) همزه نك کسریله
۲۷	برنسته یی یوزی قوی ترسته قیامق معناستدر يقال اكفا الاواء اذا كبه وقلبه
۲۸	و بر طرفه میل ایدوب اکثك وآتمق معناستدر يقال اكفا الشی اذا مال
۲۹	و برنسته یی بر طرفه مائل ایلك و آغدرمق اماله معناستدر يقال اكفاء ای اماله
۳۰	و برنسته نك ترستی چورمک معناستدر ایچنی طشمه چورمک کی يقال اكفاء
۳۱	ای قلبه واهل عروض اصطلاحنده اکفاء شاعر ابیات شعرنده اولان قافیدرک

۱ اعراب‌لری بری برینه مخالف ایراد ایلکدن عبارتدر مثلا بری منصوب و دیگرى
 ۲ مرفوع یا مجرور ایلکدر وعند البعض قافیملک حرفلری مختلف ایلکده دینور مثلا
 ۳ بری راه و دیگرى لام ایلک کی و علی قول اقواء معناسندرکه قوافی شعر برینک
 ۴ دفعی بیت آخرک جریله مختلف اولمقدن عبارتدر یا خود اکفاء مطلقا ایلمک
 ۵ او اخری تغییر و افساد ایلکدن عبارتدر نه کونه فساد ایله اولورسه اولسون
 ۶ و اصطلاح مزبور قلب و اماله معناسندن مأخوذدر مترجم دیرکه خزرجه
 ۷ صاحبک بیاننه کوره اکفاء محرک اولان حرف روی مخرجده متقارب اولان حرفه
 ۸ مقارن اولمقدن عبارتدر اشبو * زیاده المره فی دنیاہ نقصان * و ربمعه مع ضیاع
 ۹ العصر احرام * پیشده اولدینی کی و اقواء حرکت حرف روی نقلنده متقارب اولان
 ۱۰ حرکتیه مقارن اولمقدن عبارتدرکه برینده ضمه و دیگرنده کسره ایله ایراد اولمقدن
 ۱۱ انتهی و اکفاء دوهنک دوللری فراوان اولمق معناسندر یقال اکفأت الابل اذا
 ۱۲ کثر نتاجها و دوهنک توی و سبود مقولهسی منافعنی برکسیه تعیین و تفویض ایلک
 ۱۳ معناسندر یقال اکفأ الرجل ایله فلانا ای جعل له منافعها و خیمه به ذکر اولنان
 ۱۴ کفاء دیدکری برده حکمک معناسندر تقول اکفأت البيت ای عملت له کفا
 ۱۵ (الاکفأ) افتعال وزننده بودنی برسنه یوزی قوی ترسنه قیامق معناسندر
 ۱۶ یقال اکفأه ای کیه و قلبه (الکفأة) کافئت فحی و ضمی و فالتک سکونیه خرما
 ۱۷ اغانک برسنهک میوه سنه دینور و کفأة الارض ترلانک برسنهک زراعت و حاصلنه
 ۱۸ دینور و کفأة الابل دوهنک برسنهک دولنه دینور علی قول برسنه اولمیوب سنه
 ۱۹ آیدده یا خود آیدن اکثرده حاصل اولان دوللرینه دینور شارح دیرکه اکثری
 ۲۰ دوهلری ایکی بلوک ایدوب بر بلوکنی برسنه و او بر بلوکنی کلیمک سنهده انتاج
 ۲۱ ایدرر کفأة الابل اول سنلرده اولان دوللردن عبارتدر انتهی و کفأة الغنم قیون
 ۲۲ و یکی قسمتک برسنهک سبود و دول و یوک مقولهسی منافعلرینه اطلاق اولنور یقال
 ۲۳ ضمه کفأة غنمه ای و هبه له البانها و اولادها و اصوافها سنه ورد علیه الامهات
 ۲۴ یعنی فلان کسه اغنامک برسنهک منافع مذکورهنی فلانه هیه و تخصیص
 ۲۵ ایدوب اولدنی بعد الانتفاع یته آنالری صاحبنه رد ایلدی (الکفی) امیر وزننده
 ۲۶ (والمکفأ) مکرم وزننده بر عارضه سببیه رنگ روی متغیر و کسیف اولان کشی به دینور
 ۲۷ یقال هوکنی اللون و مکفأ اللون ای کاسفه متغیر و کنی درهنگ بطنیه و وسطنه اطلاق
 ۲۸ اولنورکه صوبی اورادن جریان ایدر (المکفأة) میمک ضمی و فالتک قحیلکه مکفأة دن
 ۲۹ اسم مفعولدر مساویه معناسندرکه اوک قحیله بودنی اسم مفعولدر و فالتک کسریله
 ۳۰ مکافته اسم فاعلدر مساویه معناسنه در کما فی حدیث العقیقة [عن الغلام شاتان
 ۳۱ مکافتتان] یفتح الفاء و یکسرای کل منهما مساویه لصاحبها فی السن (الانکفأ)

- انفعال وزننده رجوع ايلك معنائه در يقال انكفأ الرجل اذا رجح وركبه نك
 1
 چهره سی متغیر اولمق معنائه در يقال انكفأ لونه اذا تغير (الكفأ) كافك
 2
 كسريه دزهك بطشه دینور (التكافؤ) تفاعل وزننده بر ابرشك استوا معنائه در
 3
 يقال تكافؤا ای تساوا (الكلا) كافك فحی ولامك سكونيه (والكلاة)
 4
 (والكلاة) كافك كسريه حفظ وحرست ايلك معنائه در يقال كلاة كلاة
 5
 وكلاة وكلاة من الباب الثالث اذا حرسه واورمق معنائه در يقال كلاة بالسوط
 6
 اذا ضرب به وادای دین متأخر اولمق معنائه در يقال كلاة الدين اذا تأخر ورك
 7
 اوق چوق اولمق معنائه در يقال كلات الارض اذا كثر كلاتها ورنسته به كوزيه
 8
 محافظه ايدر كي دونه دونه نظر ايلك معنائه در يقال كلاة بصره في الشيء اذا
 9
 رده و عمر اوزايوب نهايت وقصوايه ابرشك معنائه در يقال كلاة عمره اذا انتهى
 10
 (الكلا) جبل وزننده چاره دینور حش معنائه در كرك تازره وكر ك يابس اولسون
 11
 وكلا مصدر اولور بر چايرق اولمق معنائه يقال كليت الارض كلاة من الباب الرابع
 12
 اذا كثر بها الكلا وطوار چاير اولمق معنائه در يقال كليت الناقة اذا اكلت
 13
 الكلا شارح دير كه چاره كلاة اطلاق اكثر حفظ وحياه اولنديني ملاحظه سيله در
 14
 (الكلاة) فرجه وزننده (والكلاة) مزرعه وزننده چايري چوق اولان يره
 15
 دینور يقال ارض كلاة ومكلاة اي كثيرة الكلا (الكلي) لامك كسريه (والكلاة)
 16
 جرحه وزننده نسته معنائه در كه برشي بهاسن صكره ورمك شرطيه منعقد
 17
 اولان معامله دن عبارتدر ويره سي تعبير اولتور كه نقد مقابليدر قال الشارح ومنه
 18
 الحديث [انه عليه السلام نهي عن انكالي بالكل اي النسبة بالنسبة] وذلك ان
 19
 يشتري الرجل شيئا الى اجل فاذا حل الاجل لم يجد ما يقضي به فيقول بعينه الى
 20
 اجل آخر زيادة شيء فيبيعه منه ولا يجزي بينهما تقابض وعربون معنائه در كه
 21
 مدار انعقاد اولان پيشين اچم دن عبارتدر لسان عوام تركيده بيع تعبير اولتور
 22
 مثلا قاش يا محصول باغ ومزرعه كي مطلوبيني مشتري به صاحبي تسليم ايلد كده
 23
 بقيه سي اخذ ايدر (الاكلاء) هزهك كسريه يرك اوق چوق اولمق معنائه در
 24
 يقال اكلات الارض اذا كثر كلاتها ورنسته بي سلف وسلم طريقه بيع يا خود
 25
 ايجار ايلك معنائه در مثلا مزروعى قبل الادراك پيشين بهاسيله صاتمق كي يقال اكلا
 26
 في الطعام اي اسلف واسلم وعمرى نهايت وانصايه ابرشدمك معنائه در يقال اكلا
 27
 عمره اي الهاء (الاستكلاء) يرك اوق چوق اولمق معنائه در يقال استكلا ت
 28
 الارض اذا كثر الكلا بيا (التكلاؤ) تفعل وزننده رنسته بي ويره سي به آلمق
 29
 معنائه در تقول تكلاؤت اي اخذته نسته ورنسته بي سلفه وپيشين ايله آلمق معنائه در
 30
 يقال تكلاؤ كلاة اذا تسلمها (الكلي) تفعل وزننده رنسته بي ويره سي به آلمق
 31

معنایه در تقول کلات فی الطعام ای اخذته بالنسبة وتکلیف و تکلیفه کنی به لیانه
 صوفی معنایه در یقال کلات القوم سقیم ای ادنوها من الشط و آلیقوم حبس
 و حقیف معنایه در یقال کلات فلانا اذا حبسه و سبق و تقدم الخک معنایه در یقال
 کلات فلان الیه اذا تقدم و برشیه دقت و تأمل الیه یلق معنایه در یقال کلات فیہ اذا
 نظر الیه متأملاً (الاکتلاء) افعال و زنده سلفه و پیشین الیه صائون آتی معنایه در
 یقال اکتلاء کلاته ای تسلمها و صاقنوب فورنقی احتراس معنایه در یقال اکتلاء
 منه ای احتراس (الکلؤ) صبور و زنده برنسته کوزیله محافظه ایدر کی دونه
 دونه نظر ایدن کسه به دینور بو علاقه الیه شدید العین اولوب بغایت اویقوسزلغه
 متحمل اولان کسه به کاوه العین اطلاق اولنور یقال فلان کلاه العین ای شدید
 العین لایقبلها النوم (الکتلاء) کتان و زنده اسکله به دینور که کیلرک قرار کاهیدر
 و لیانه ده اطلاق اولنور حفظ و حراست معنایه در یقال بلغت السفینة الکتلاء ای
 المرفأ و کلاه بصره بر موضع آیدر و کله مز بوره مؤنث و غیر متصرفدر و تذکر
 وانصرافی جائزدر وجه اول وزنی فعلاء اولغه و ثانی فعال اولغه مبتکر و کلاه هر
 نهرک ساحلنه اطلاق اولنور که یالی تعیر اولنور (المکتلاء) معظم و زنده بودنی
 یالی به دینور ساحل معنایه یقال بلغوا کلاه النهر و مکلاه ای ساحله (الکتیم)
 کافک قحی و تمیک سکونیه متار دید کوری نیانه دینور که بر الماسی آدن برنوعدر
 جعی اکو کلور افلس و زنده و کاه کلور ترمه و زنده که غیر قیاس اوزره علی
 قول کاه اسم جمعدر یا خود کاه مفرد و کم جمع جنسیدر یا خود علی طریق الاشتراک
 مفرد و جمع اولور (المکماء) میلرک قحیلله (و المکموة) مبع تانیه تک ضمیلله متار
 بن بره دینور (الاکاء) همزه تک کسریله بر متار لو اولقی معنایه در یقال اکاء
 المكان اذا کثر به الکتیم و قوجالقی تشبیح معنایه در یقال اکاءه السن ای شیخته
 و برکسه یف متار یدرمک معنایه در یقال اکاء القوم اذا اطعمهم الکتیم (الکتما) کافک
 قحی و تمیک سکونیه بودنی برکسه به متار یدرمک معنایه در یقال کاء القوم کاء
 ای اطعمهم الکتیم (الکتماء) کتان و زنده متار صتان کسه به دینور و یردن متار
 دیروب دیوشورن کسه به دینور (الکتما) فحینه ایاق بشقی ایجره آشنوب
 فرسوده اولقی معنایه در یقال کئی الرجل کاء من الباب الرابع اذا حقی و علیه
 نعل شارح دیر که صحاحده و لسان العربده ای حقی و لم تکن له نعل عبارتیله بفسر
 اولغله بونله کوره بالین ایاق یوریمک یا خود یالین یوریمکن ایاغی آشنوب
 فرسوده اولقی معنایه اولور مؤلفک مأخذی معلوم دکلدر اتئی و کاء ایاق یاریلوب
 چنلامق معنایه استعمال اولنور کویا که متار شکلنده اولور یقال کشت رجله ای
 تشققت و حوادث و اخبار مقوله سنی ادراک و اذعان الیلوب آدن غافل و بی خبر

- ۱ وی شعور اولی معنایه در یقال کئی فلان عن الاخبار اذا جهلوا وغي عنها
- ۲ (التكمؤ) تفعل وزنده برایشی بسند انلیوب کرپه و نامطبوع کورمکله اشغال
- ۳ انلك معنایه در یقال تکماه ای تکرهه واساسده تکره برایشی طاریه برق استر
- ۴ استر انلك معنایه مفسر اولمغه بومقامه دخی ملایندر و تکمؤ سفر و سیاحت
- ۵ اوزره اولان کسه بغایت بعید کتمکله ارض آنی کاه کئی نابید ایدوب بی نام
- ۶ و نشان انلك معنایه استعمال اولنور یقال تکمات علیه الارض اذا غیبه (الكاه)
- ۷ مدایله (والکاه) هایله (والکی) کافک قحی ویاک سکونیه (والکیه) هایله
- ۸ یورکمز ضعیف القلب قورقق کشی به دینور (الکی و الکیه) کذک کافلرک
- ۹ فحیه (والکوه) کافک قحی وواوک سکونیه یخود آندن مقلوب اوله رق کاه
- ۱۰ ورنسته دن هینلنوب قورقق معنایه در تقول کنت عنه کبا وکیه وکوات
- ۱۱ کوا اوکاه و علی القلب ای هیه و جبت عنه (الاکاه) اقام وزنده (والاکاه)
- ۱۲ اقامه وزنده مراد اولنان نسندهن برامر فجای ظهوریه قورقوب رحمت انلك
- ۱۳ معنایه در یقال اکاه اکاه ای قایاه علی تنغه امر اراده فها به فرجع
- ۱۴ عنه بوماده اکاه ماده سی دیننده دخی ذکر اونشیدی
- ۱۵ (فصل اللام) (اللؤلؤ) لامرک ضعی و همزه لک سکونیه جواهر اقسامندن انجویه
- ۱۶ دینور در معنایه مفردی لؤلؤدر هایله وجه تسمیه تلالوی یعنی ضیا و لمعاید
- ۱۷ (اللؤلؤ) عطار وزنده (واللؤلؤ) لعاع (واللؤلؤ) سلسال وزنده انجو صتان
- ۱۸ کسبه دینور قیاس اولان لؤلوی دیکدر یای نسنده زیرا رچی اوزانندن فعال بنا
- ۱۹ قلنن یوحسه جوهرینک وهم ایلدی کئی لاه و لال دکندر شارح دیرکه مؤلف
- ۲۰ کرچه جوهری بی توهیم ایلدی لکن جوهرینک کلاننده شایه وهم یوقدر زیرا
- ۲۱ جوهری ادعا انلیوب بلکه عربلرک لال اطلاق ایتدکرنی بن ایشتم دیو امام
- ۲۲ فرأ حضرتلرندن نقل انلکه توهیمی ناملایندر ولؤلؤک جعی لالی کلور انتهی
- ۲۳ (اللؤلؤ) تجاره وزنده انجو صابجیلق حرقته دینور (اللؤلؤ) صغن تعیر
- ۲۴ اولنان حیوانک دیشینه دینور بقره وحشیه معنایه ارککینه لؤلؤ تعیری
- ۲۵ نامسموعدر (ابولؤلؤ) مغیره بن شعبه لک غلامیدر اسمی فیروز و مجوسی ایدی
- ۲۶ فاروق اعظم رضی الله عنه حضرتلری آنک یدیه شریعت شهادت نوش ایلشدر
- ۲۷ (اللؤلؤ) زلزله وزنده برلاق نسنه یی پارلدا تمق معنایه در یقال لالآت المرآة
- ۲۸ بعینها ای برقما و آهو قورغنی ایکی طرفه اوینادوب صالقی معنایه در یقال
- ۲۹ لالآت الفورای الظباء بذیه اذا حرکه و آتش طوتشوب اشقیق معنایه در یقال
- ۳۰ لالآت النار اذا توقدت ویکئی کوسنیوب تکدیه طالب اولقی معنایه درکه تکه
- ۳۱ سمیک تعیر اولنور یقال لالآت العنز اذا استخرمت وکوز یاشنی انجو دانلری

۱ کی ازال ایلک معناسنه در یقال لآلا الدمع اذا حدره یعنی علی خدیبه مثل
 ۲ اللؤلؤة (اللؤلؤان) لؤلؤی معناسنه در که انجو کی صافی و تابدار اولوب برق
 ۳ ولعان بدن شیئه دینور یقال لون لؤلؤان ای لؤلؤی شارحک بیانه کوره
 ۴ لؤلؤ ان کله سنک اصلی لؤلؤانی ایدی که تعیر نسب قیلندندر مبالغه بی متضمندر
 ۵ (اللائه) سلسال وزنده فرح تام و سرور مالا کلام معناسنه در اصل ضوه
 ۶ ولعه معناسنه اولغله معنای مزبور آندن مأخوذدر یقال به لآلاه ای فرح تام
 ۷ (التلالو) تزلزل وزنده یلدرامق برق ولعان معناسنه در یقال تلالو البرق
 ۸ اذا لمع (البأ) لامک کسری وبانک قحیله ضاع وزنده حیوان طوغوردقه اول
 ۹ کلان قوی سودینه دینور که آغوز تعیر اولور فارسیده فله دینور تقول اکلنا
 ۱۰ البأ وهو اول اللبن (البأ) لامک قهی وبانک سکونیه حیواندن آغوز صاغق
 ۱۱ معناسنه در یقال لبأ الشاة لبأ من البأ الثالث اذا احتلب لبأها وبرکسه آغوز
 ۱۲ یدرمک معناسنه در یقال لبأ القوم اذا اطعمهم البأ و آغوز چائق معناسنه در
 ۱۳ یقال لبأ البأ اذا اصلحه و طخه و قوزی به یاخود اوغلاغه آغوز ایدرمک معناسنه در
 ۱۴ تقول لبأت الوالد ای ارضعته البأ شارح کلیاته کلهسی مثل متعته عبارتیه تقید
 ۱۵ ایدوب تسدیده اولان نسخته یخطئه ایلکه اکا اقتدا اولنشددر لبأ تازه دیکلمش
 ۱۶ واکش افاج و اکین مقوله سنی اول وهلهده صوارمق معناسنه در یقال لبأ الفرس
 ۱۷ وازرع اذا سقاء اول سقی ولب بر جاعت آیددر (الالباء) همزه تک کسریه برکسه
 ۱۸ آغوز یدرمک معناسنه در یقال البأ القوم البأ ای اطعمهم البأ و آغوز چائق معناسنه در
 ۱۹ یقال البأ البأ اذا طخه و حیوان همهسته آغوز کتورمک معناسنه در یقال البأت
 ۲۰ الشاة ای انزلت البأ و قوزی به یا اوغلاغه آغوز ایدرمک معناسنه در یقال البأت
 ۲۱ الشاة الولد ای ارضعته البأ وبرکسه تک یول آزیغنی آغوز ترتیب ایلک معناسنه در
 ۲۲ یقال البأ فلانا ای زوده بالبأ ویاوری بی برکسه الیه اناسنک همهسی اوچلرینه
 ۲۳ طوتوب آغوزا مزرتکم معناسنه در یقال البأ الفصیل اذا شده الی رأس الخلف
 ۲۴ لیرضع البأ (الالباء) افتعال وزنده قوزی و اوغلاق آغوز امک معناسنه در یقال
 ۲۵ البأ الجلد اذا رضع البأ و آغوز صاغق معناسنه در یقال البأ الشاة اذا حلب
 ۲۶ منها البأ (الاستلباء) بودخی اوغلاق و قوزی آغوز امک معناسنه در یقال استلبأ
 ۲۷ الجدی الشاة اذا رضع لبأها (التلبیه) تکلمه وزنده طوار همهسته آغوز کتورمک
 ۲۸ معناسنه در یقال لبأت الناقة اذا وقع البأ فی ضرعها وهی ملبی وتلبیه تلبیه
 ۲۹ لفظنده لغتدر که حج بدن کسه لبیک اللهم لبیک دیکدن عبارتدر یقال لبأ بالبح
 ۳۰ تلبیه بمعنی لبی تلبیه بومعناه کرچه اصل غیر مهموزدر لکن احیانا عربلر غیر
 ۳۱ مهموزی مهموزا استعمال ایدرلر حلاصت السوبق وراثت المیت دیکلری کی

- ۱ (الباء) تمه وزنده (واللباء) سخابه وزنده (واللبوة) بانك ضميمه سمره وزنده
 ۲ (واللباء) لامك ضميمه همزه وزنده (واللبوة) لامك قحبي وكسرى وبانك سكوبي
 ۳ وآخرده واوايه (واللباء) دعه وزنده كه مخفقد (واللبوة) واوايه سمره وزنده
 ۴ (واللباء) قطة وزنده ديشي ارسلانه دينور جبي لبأت كلور لامك قحبي وبانك
 ۵ سكونيله ولبؤ كلور لامك قحبي وبانك ضمي وهمزه اليه كه مفردى لبؤدر سمره
 ۶ وزنده ولبأ كلور صرد وزنده كه مفردى لبأدر همزه وزنده ولبوات كلور
 ۷ لامك قحبي وبانك ضميمه كه مفردى لبؤدر سمره وزنده مؤلفك ترتيب جبي تشويش
 ۸ اوزردر و كلمات مذكوره واقعه هاء تا كيد ثابت ايجوندر ناقه ونجه كيه لرند
 ۹ اولان هاء كي زبر! كلمات مذكوره ديشي ارسلانه مخصوص اولمقله كندى لفظندن
 ۱۰ مذكرى يوقدر كه حتى هاء فارقه اوله (اللبوء) صبور وزنده برجل معروف
 ۱۱ آيدر (الملايى) ميوك قحبيه ملايح وزنده طوغورملى بك قريب اولان ناقه
 ۱۲ دينور يقال عشارملايى اذا دنى نتاجها وعشار عينك كسريله عشارك جعيدر كه
 ۱۳ اون آيتق حتى اولان ناقه در وملايى كيه سنك مفردى ملته در كه همسته آغوز
 ۱۴ كتورمش ناقه ديمكدر وضعى بك يقشدقه اولور لكن اساسده ميوك ضميمه اسم
 ۱۵ فاعل اولمق اوزره مقيددر (اللبأ) لامك قحبي وتاي فوقيدك سكونيله بر كسرتك
 ۱۶ كوكسته اوروب اوته قاتق معناسنه در يقال لئاه فى صدره لئاه من الباب الثالث
 ۱۷ اذا دفعه وآتى معناسنه در يقال لئاه اى رماه وجماع الملك معناسنه در يقال لئاه
 ۱۸ المرأة اذا جامعها واكسلك نقص معناسنه در يقال لئاه لئى اذا نقصه ويلتلك
 ۱۹ معناسنه در يقال لئاه الرجل اذا حترط وحدتلك معناسنه در يقال لئاه اذا سلخ
 ۲۰ وبرستهيه دقله ديكه ديكه باقى معناسنه در يقال لئاه اليه اذا حدد النظر اليه
 ۲۱ وطوغورمق معناسنه در يقال لئاه المرأة اى ولدت (اللبى) امير وزنده شول
 ۲۲ كسه در كه اولديقى مخلص اصلا بر طرفه كميوب يا خود خانه سندن چقميوب دانما
 ۲۳ موضغه ملازم اوله يقال رجل لئى اى لازم لموضعه كوناكه ذكر اولنان سلخ
 ۲۴ معناسنددر (اللبأ) لامك قحبي وتاي مثلتهك سكونيله كويك قاب قاچاق يلامق
 ۲۵ معناسنه در يقال لئاه الكلب الالباء لئاه من الباب الثالث اذا اولغه (اللبأ) لامك قحبي
 ۲۶ وجميك سكونيله (واللبأ) قحبتيله صغيق معناسنه در يقال لبأ اليه لبأ ولبؤ اليه
 ۲۷ لبأ من الباب الثالث والرابع اذا لاذ اليه ولبأ قحبتيله صغنه حتى يره دينور قلعه
 ۲۸ وصرپ طاغ باشلى كي معقل وملاذ معناسنه لبأ كي كاسيدكر ولبأ بر موضع
 ۲۹ آيدر وعروبن الاشعث التميمي نام شاعر ك جدى اسميدر يدري دكلدر نه كه جوهرى
 ۳۰ وهمنه مبنى پدريدر ديدى شارح دير كه جوهرتلك بيانى كتاب انسابه بلاذرى
 ۳۱ بيانته مطابقه لئى ولبأ قوربغديه دينور ضفدع معناسنه ديشيمته لبأه دينور

هایل (النجاء) افتعال وزنده بودنی صغنیق معناسنه در یقال النجاء الیه اذا لذ
 (الاجلاء) همزه نك كسریله برکسه ی برسنه یه مضطر قلمق معناسنه در یقال الجاء
 الیه ای اضطره وپراشی برکسه اسناد و تقویض ایلک معناسنه در یقال الجاء امره
 الی الله ای اسنده و حفظ ووقایه ایلک معناسنه در یقال الجاء فلانا ای عصمه (النجاء)
 مقصد وزنده لجأ کبی صغنه جق یره دینور یقال هنا لجأ القوم و لجنأهم ای معقلهم
 و ملاذهم (ذوالملاجی) میمک قحیله ملوک یمدن تبایعه اعیانندن بر قیل لقیدر و قیل
 قافک قحی و یانک سکونیه ملوک تبایعه یه اطلاق اولنور فرعون مصر و نجاشی
 حبشه کبی و آنلره ادواء دخی اطلاق اولنور القابلی ذو کله سیله مصدر اولدیغیچون
 ذوزین و ذو کلاخ و ذوالملاجی کبی (التلیجیة) تکمله وزنده برکسه یی بر خصوصه
 قسروا کراه ایلک یعنی زورائی مع الکراهه ایشلتک معناسنه در یقال لجأ الیه
 تلجیة ای اگره شارح دیرکه تلجیة فقهیه بوندن مأخوذدر (الجزء) لامک قحی
 وزای مجمه نك سکونیه و یرمک اعطا معناسنه در یقاله زأه زأه من الیاب الثالث
 ای اعطاء و طولدرمق معناسنه در یقال زأه الاناء اذا ملأه و دوه یه کوزل تقید و یمار
 ایلک معناسنه در یقال زأه الیه ای احسن رعیتیا و طوغورمق معناسنه در یقال
 زأه انه ای ولدته (التلزئة) تکمله وزنده و یرمک معناسنه در یقال زأه الیه ای
 احسن رعیتیا (الازأ) همزه نك كسریله طولدرمق معناسنه در یقال الزأ الحوض
 اذا ملأه و مواشی یی طویورمق معناسنه در یقال الزأغنه ای اشبعها (التزؤ)
 فعل وزنده طولق معناسنه در یقال الزأ الحوض فتزأ ای امتلأ (اللطأ) لامک
 قحی و طانک سکونیه (واللطؤ) قعود وزنده یره یا شقیق معناسنه در یقال لطأ
 بالارض و لطي لطأ و لطوا من الیاب الثالث و الرابع اذا لصق بها و لطأد کنکله
 اورمق علی قول ارقه یه اورمقه مخصوص صدر یقال لطأه بالعضأ اذا ضربه او خاص
 بالظهر (اللاطئة) باش یاریقی اقسامنده سمحاق اسیدر و مسحاق سینک کسریله
 شول یار قدر که کندی ایله باش کیکی بینده بر یوققه دری قالمش اوله که جراحه
 اول دری یه یا شمش اولور یقال شجه اللاطئة ای السمحاق و لاطئسه بر نوع
 قرحه در که انسانک بدننده چقوب مزمن و ناسور اولور علی قولی اول قرحه نطأه
 یعنی بوی تعبیر اولنان زهر ناك بوجک صوقسندن حادث اولور (اللطأ) ظای
 مجمه الیه جبل وزنده آرنس نه یه دینور شی قلیل معناسنه (اللفأ) لامک قحی
 و فانک سکونیه (واللفاء) صحاب وزنده بر نسنه نك قبوغنی صیروب صویق
 معناسنه در یقال لفا العود لفا و لفاء من الیاب الثالث اذا قشره و کشطه و اورمق
 معناسنه در یقال لفاء اذا ضربه ورد ایلک معناسنه در یقال لفاء اذا رده و برکسه یی
 عزیت ایلدیکی سمت و وجه سندن دوندرمک معناسنه در یقال لفاء ای عدله عن

- 1 وجهه وفصل وغیت ایلک معناسنه در یقال لفاه ای اغتابة وبرکسه تک حق و مطلوبی
- 2 بالتام ویرمک علی قول حق و مطلوبیدن آز ویرمک معناسنه در یقال لفاه حقه اذا
- 3 اعطاء حقه کله او اقل من حقه (الافتاء) افعال ورننده بودنی برنسه تک قبوغنی
- 4 صبروب صوبتی معناسنه در یقال الفاء العود اذا قشره وکشطه (الفاء) فتحینله
- 5 برنسه آرتوب بقیه قالمق معناسنه در یقال لقی لقی لقی لفاه من الباب الرابع اذا بقی
- 6 (الافتاء) همزه تک کسریله ایفا ایلک معناسنه در یقال الفاه ای ابقاه (الفاء) صحاب
- 7 ورننده طپراغه دینور وشی قلیله دینور وبرکسه تک حق و مطلوبیدن آز اولان
- 8 نسنیه دینور ومنه رضی من الوفاء بالفاء وهو التراب والشی القلیل ودون الحق
- 9 (الکاء) لامک قحی وکافک سکونیه اورمق معناسنه در یقال لکاه لکاه من الباب
- 10 الثالث اذا ضربه وبرکسه تک حق و مطلوبی تاما ویرمک معناسنه در یقال لکاه ای
- 11 اعطاء حقه کله ویره چالمق معناسنه در یقال لکاه اذا صرعه (الکاء) فتحینله
- 12 برنده مقیم اولتی معناسنه در یقال لکی به بالکنان لکاه من الباب الرابع اذا اقام به
- 13 ورنسنه دن منفک اولیوب دایما آکا ملازم اولتی معناسنه در یقال لکی به اذالزمه
- 14 (الکاء) فعل ورننده برنده ضمنده برعلت ایرادیه عنده وبنانه ایلک معناسنه در
- 15 یقال تلکاء علیه اذا اعتل ویرخصوصده او بالتوب بطو و توقف ایلک معناسنه در
- 16 یقال تلکاء عنه اذا ابطأ (الکاء) لامک قحی ویمیک سکونیه برنسنیه کیرلو
- 17 یاخود آشکاره ال اورمق معناسنه در کک اخذ وکک حفظ ایچون اولسون یقال
- 18 ماء ونا علیه لما من الباب الثالث اذا ضرب علیه یده مجاهرة وسراً ویرنسنه تک
- 19 مجموعی بردن آلمق معناسنه در یقال لما لقی اذا اخذه اجع ویرنسنه تک نظر خفیف
- 20 وسریع ایله نظر ایلک معناسنه در یقال لما لقی اذا لمح (التلؤ) فعل ورننده
- 21 برنسنه بی بون قابلاقی بوربوب سترونهان ایلک معناسنه در یقال ثلاث الارض به
- 22 وعلیه ای اشتت واستوت و وارته ورنسنه بی بالکرجه کنفی نفسنه تخصیص
- 23 ایلک معناسنه در که تعبیر عامیانه ایله قبوللک تعبیر اولتور یقال ثلاثاً بما فی الجفنة
- 24 ای استأرها (الاناء) همزه تک کسریله برنسنه بی نهانجه چالوب ایلتمک معناسنه در
- 25 یقال الماء اللص علی الشی اذا ذهب به خفیه وبرکسه تک حقنی انکار ایلک معناسنه در
- 26 یقال الماء علی حق اذا جده ودواب ورواشی بریرک بالجله نباتی اوتلامغله کل باش
- 27 کی بوش و آچق قومق معناسنه در یقال انما الدواب المکان اذا ترکته صمیدا
- 28 خالیا ورنسنه بی قایلماقی احاطه و اشتمال معناسنه در یقال الماء علیه اذا اشتمل
- 29 عندالعض اکریاه حرفیله متعدی اولور ایسه برنسنه بی کیرلوجه آلوب کوتورمک
- 30 معناسنه اولور واکر علی حرفیله متعدی اولور ایسه قایلماقی اشتمال معناسنه
- 31 اولور یقال ذهب ثوبی قادری من الماء ای من ذهب به خفیه ویقال الماء علیه ای

1 اشتل وبركسه برنسته تك مجموعى كندى نفسنه تخصيص ايتك معناسته در يقال الما بما
 2 فى الجفنة اى استا نزيه (الالتهام) افتحال وزنده بودنى برنسته بي بالكزجه باشلو
 3 باشنه تخصيص ايدمك معناسته در يقال التما بما فى الجفنة اى استا نزلون مخبر اولوق
 4 معناسته در يقال التني لون الرجل على بناء المجهول اذا تغير (الملوثة) ميم ثانيه تك ضميه
 5 شول پردر كه آنده مطلقا نسته اخذ اولنور اوله و يوناً ماده سندن اسم مكندر وصيادك
 6 او اخذ ايتدكلرى آشه و طوره دينور شيكه معناسته (اللآء) لاغه وزنده عبس
 7 قبيله سته مخصوص برصو آيدن (اللوثة) سوته وزنده و مرادفيدر كه نامحرم اولان عضوه
 8 و فاحش نسته يه دينور كه ارد پرى تغير اولنور يقال وارى لوثه اى سوته
 9 (التلهلؤ) تزلزل وزنده برنسته دن قور قفله قنليوب كبرو دونك معناسته در يقال
 10 تلهلاً الرجل اى تكص و جين (اللياء) كتاب وزنده بر نوع ما كول دانه اسميدر كه
 11 نخوده شبيه و بغايت بياض اولور نهايه ده جهاز ديارنه تخصيص اولنشدن (الالياء)
 12 همزه تك كسريه او بالتوب بطاقت ايتك معناسته در يقال اليات الناقه اذا ابطأت
 13 (فصل الميم) (المامة) زلزله وزنده قيون و كيك مقوله سى متصل ميمى ميمى ديو
 14 ملك معناسته در يقال مأمات الشاة و الطيبة اذا واصلت صوتها فقالت ميمى بالكسر
 15 وسكون الهزبة (المتأ) ميمك قهقى و تاي فوقيه تك سكونيه اورمق معناسته در يقال
 16 متاه بالنصا متاً من الباب الثالث اذا ضربه بها و برنسته يه بركوب اوزا تمق معناسته در
 17 يقال متاً الخيل اذا مده (المروءة) ضمينه آدمك و انسانيت و مردانكي معناسته در كه
 18 كنديدن مأمول اولان كار و خصصت حسنه يه اجرا ايتكندن عبارتدر بو معناه اسم
 19 اولور و مصدر اولور كه انسانيتلو مردانه اولوق معناسته يقال مروء الرجل
 20 مروءة من الباب الخامس اذا صار ذا انسانية و يقال به مروءة اى انسانية شارح
 21 دير كه همزه يه واوه قلب و ادغامه مروءه دنى جائزدر انهي (التمرؤ) تقفل وزنده
 22 فى ذاته جوهر مروءدن ما به سن ايكن تكلفه مروءت كوستورمك معناسته در يقال
 23 تمرأ فلان اذا تكلف المروءة و سرزنش و تعبير و تعيب ايدرك بر كسه دن مروءت
 24 و انسانيت طلبنده اولوق معناسته در يقال تمرأ بالقوم اذا طلب المروءة بقصهم و عيهم
 25 (المرأة) كرامه وزنده اكل و شرب اولنان نسته مكيبى وساينغ و كوار اولوق
 26 معناسته در يقال مروء الطعام و مروء مراة من الباب الخامس و الثالث و الرابع اذا
 27 صار مروءاً و يقال هنأى الطعام و مروءى يعنى طعام خوشكوار اولقله معدمه
 28 يياك هضم اولوب مزاجه بغايت يرادى و اكر اباع و لجهيله ذكر اولنسيوب
 29 بالكزجه ذكر اولنور ايسه امرأى دينور افعال بايندن و مراة كذلك كرامه وزنده
 30 بريك هوا سى خوش اولوب مزاجه برار اولوق معناسته در يقال مروءت الارض
 31 مراة من الباب الخامس اذا حسن هواها (المرأة) تمره وزنده اسمدر طعام

1 وشرابك سكيك حائنه ديتور (المري) امير وزنده مروتلو وانساينلو اولان
 2 آدمه ديتور يقال رجل مري اي ذومرقة وانساية وهضمي آسان اولان سكيكي
 3 وكوار طعام وشرابه ديتور يقال طعام مري هني اي حيد المغية بين المرأة
 4 ومزاجه موافق وجسيان اولان نسته به ديتور ومنه يقال كلا مري اي غير وخم
 5 يعني طوارك مزاجنه يراز چار در مري بوغازده براوي چكره متصل يوله
 6 ديتور كه آندن طعام و شراب معديه واصل اولور بوغازه ملاصق ومعدتهك
 7 وفورساغك باشيدر بوغازده ايبي بول اولور بريسي قصيه رنه دركه بوغوملي اولور
 8 بوغور تاق وخر طلق تعبير اولور بو نفس مجراسيدر وبريسي مري دركه قزل
 9 اويكن وقزل اوكلك تعبير اولور بو طعام و شراب مجراسيدر هضم محلي اولمغه مري
 10 اطلاق اولندي مري لفظنك چي امره كلور افله وزنده ومري كلور سرير
 11 وسرر كي (المريضة) سفينه وزنده هواسي خوش اولمغه مزاجه اويغون اولان
 12 ارضه ديتور يقال ارض مريضة اي حسن الهوا (المرء) ميك حر كات ثلاثي
 13 ورائك سكونيله مطلقا انسان معناسته دركه آدم ديك اولور علي قول اركشي به
 14 ديتور رجل ومرد معناسته بونك لفظندن چي بو قدر بلكه چي رجال در
 15 بعضلردن چي مرون كديكي مقولدر مؤنثه مرأة ديتور هاليكه خاتون ديكدر
 16 فارسيدنه زن مراديدر وتخفيف قياسيه تخفيف اولوب مره دخي ديرل ترك همزه
 17 وقع را اليه واولنه همزه وصل ادخاليله امرأة دخي ديتور وهمزه وصله مقرون
 18 اولنه حرف تعريف ادخاليله الامرأة دخي محكيدر كذلك مره لفظنك اولنه همزه
 19 وصل ادخاليله امره دخي ديتور وبونده اوج لغت وارد بري دأما يعني رفع ونصب
 20 وجر حالئلونده رانك مفتوح اولميدر ثاني علي كل حال رانك ضممه سيدر ثالث علي كل
 21 حال معرب اولميدر يعني راه حرف اخير اولان همزه به تبعيله حالت رفعده مرفوع
 22 وحالت نصبده منصوب وحالت جرده مجزور اولميدر وتقول هذا امرؤ ومري بالرفع
 23 ورأيت امرء ومري بالنصب ومررت بامرء ومري معربا من مكانين بوراده مري لفظي
 24 اتباعا ذكر اولميدر ومري سياعدن قورده ديتور ذنب معناسته (المرء) ميك
 25 قحفي ورائك سكونيله اكل طعام انلك معناسته در يقال مره الرجل مره من الباب
 26 انالك اذا طم وجاع انلك معناسته در يقال مرأ المرأة اذا جامعها (المرأ) قحيتنه
 27 بر كشي هيت وقيافته ووضع وحر كنده ياخود تكلمده فارجه اولمق معناسته در
 28 قير سعيد و طوطي سخنج كي يقال مري الرجل مرءا عن الباب الرابع اذا صار
 29 كالمرأة هية او حديثا اي كلاما (مرأة) مسعاة وزنده بنده واقع مارب نام بنده
 30 اسيدر (مرأه) حزه وزنده بر موضعدر هشام المرقى المحدث اورايه منسويدر
 31 وامره القيس مدهسي سين ببنده ذكر اولور ان شاء الله تعالى (المسأ) ميك قحفي

1 و سینک سکونیه (و المسوء) قعود و زننده ناجن و لا باالی و بکتابی مشرب اولق
 2 معنسته در بقال مسأ الرجل مسأ و مسوء من الباب الثالث اذا مجن و دائماً بولك
 3 اورته سنده كتمك معنسته در بقال مسأ الطريق اذا ركب وسطه ای مشی فی وسطه
 4 و میانه ناسه فنه و شقاق القاسیه فاده و یرمك معنسته در بقال مسأ بین القوم
 5 ای افسد و كیحكمك معنسته در بقال مسأ الرجل اذا ابطأ و الدائم و رنك و دوباره
 6 انلك معنسته در بقال مسأ فلانا اذا خدعه و بر نسندی امان و اعتیاد انلك
 7 معنسته در بقال مسأ علی الشئ اذا مرین علیه و بورچی ادا ده عوق و تأخیر انلك
 8 معنسته در بقال مسأ حقه ای انساء و تجرتهك غلیانی تسكین انلك معنسته در
 9 بقال مسأ القدر ای فئاها و بر نسندی یوم شدوب سهل و ملایم انلك معنسته در بقال
 10 مسأ الرجل بالفول اذا لینه و بو خصائصدن سكلدر (الامساء) همزتك كسر یله ناس
 11 بیتده شورش و اختلال القاسیه افساد انلك معنسته در بقال مسأ بین القوم ای
 12 افسد (التمسؤ) تمسوء و زننده و مراد فیدر كه بر نسندی بیروپ اسكیمكه یا چوریمكه
 13 صابر صابر دو كلك معنسته در بقال تمأ التوب یعنی تفسأ (المس) میك فحقی
 14 و سینك سکونیه بولك اورته سنده دینور بقال ركب مس الطريق اذا مشی فی وسطه
 15 (المطأ) میك فحقی و طانك سکونیه جاع انلك معنسته در بقال مطأ المرأة مطأ
 16 من الباب الثالث اذا جامعها (الملق) ناصر و زننده (و الموق) محسن و زننده مؤخر
 17 العین معنسته در كه كوزك قولاق طرفندن اولان كوشه سیدر كوزك قویرخی تعبیر
 18 اولنور علی قول مقدم العین معنسته در كه كوزك برون چاپنده اولان كوشه سیدر
 19 كوزك بیكاری تعبیر اولنور بو مادهك محل ذكری بو مقام ایكن جوهری و همنه
 20 مینی قاف باینده ثبت ایلشدر و ینه غرابیندر كه مؤلف بو ماده بی بعض علاوه ایله
 21 باب مر قومه من غیر تنبه رسم و اشباع ایلشدر (الملاء) میك فحقی و لامك
 22 سکونیه (و الملاء) هایلله (و الملاء) میك كسر یله طولدر مق معنسته در بقال
 23 ملا الاناء ملا و ملاء و ملاء من الباب الثالث اذا جعله ملا و طولق معنسته در
 24 بقال علی الاناء ملا من الباب الرابع و بر کسبه مظاهرت و معاونت انلك معنسته
 25 استعمال اولنور بقال ملا علی الامر اذا ساعده و ثابعه ای اعانه و قواه (التلمة)
 26 تفعله و زننده بك طولدر مق معنسته در بقال ملا تلمة و كاكش قوزیلان یایی
 27 بك چكیمك معنسته در كه یایی طولدر مق تعبیر اولنور بقال ملا فی قوسه اذا اغرق
 28 (الامتلاء) افتعال و زننده بر نسندی كری كبی طولق معنسته در بقال ملا تلمة
 29 فامتلاء (التملؤ) تفعل و زننده امتلاء معنسته در (المنة) میك كسر یله بناء
 30 نوعدر كه حالت و هیئت معناسنی متضمندر آندن طولش ایله تعبیر اولنور بقال انه
 31 لحسن المنة لا التملؤ لان المقصود الهيئة مؤلف بو معنای تکرار ایلشدر و ملاء مصدر

1 اولور ته که ذکر اولندی و تحفه و امتلا اولوب معده قاسد اولق حالتده دینور
 2 یقال اخذته الملاء ای الککظة (الملائن) عطشان وزنده صفتدر طولونسته به دینور
 3 مؤثنده ملائی دینور عطشی وزنده و ملائنه دینور سکرانه وزنده جچی ملاء
 4 کلور عطاش وزنده شارح دیر که بوندن ملو صیغه سی نادر در بعضا همزه سنی
 5 واوه قلب و ادغامه ملو دخی دیر (الملاء) میک ضمی و الفک مدیه (والملاء)
 6 غراب وزنده (والملاء) متعه وزنده امتلاء معده دن ناشی حادث اولان زکام علته
 7 اوغرامش کشی به دینور یقال ملی فلان علی بناء الجھول و ملو ملاء من الیاب
 8 الخماس و املاء الله فهو ملو ای مزکوم من الامتلاء و هذا نادر یعنی افعال بابتک
 9 اسم مفعولی قیاس اوزره مکرم وزنده اولقدر لکن بوقیاسه مخالف اوله رق وارد
 10 اولشدر لکن ثلاثیدن خصوصاً مجهولدن دخی وارد اولغله ملو اولردن اسم مفعول
 11 اولور بوضورته مؤلفک کلامنده اضطراب اولدینی بی اریبدر (الاملاء) همزه تک
 12 کسریله برکسه بی ذکر اولتان زکام علته ملاء قلیق معناسنه در یقال املاء الله ای ازکه
 13 فهو ملو کما ذکر ویابی بک چکوب طولدر مق معناسنه در یقال املاء فی قوسه ای
 14 اغرق فی النزاع (الملاء) جیل وزنده تشاور و مشورت معناسنه در امتلاء جماعت
 15 ملبسه سیله و پر قومک علیه و اشرافنه یعنی کبارنه و اجله و اعیانه و وجوهنه اطلاق
 16 اولنور مشول و مأمول اولان احسان و معروف و رأی و تدبیر مقوله سی حالته
 17 ملو اولدقلمی مناسبته یاخورد عظمت و شان و شوکت و خندم و حشم ایله عیون
 18 و صدور فاسی طولدر دقلمی علاقه سیله اطلاق اولمشدر و ملاء جماعته اطلاق اولنور
 19 و حرص و شمع و شن و کمان غنالیینه استعمال اولنور و زیادت و سکه صورت
 20 و جمعیت صاحبی کروه انسانیه اطلاق اولنور و خوی و خلق معناسنه استعمال
 21 اولنور حوصله سرشت و فطرته کویا که ملو اولدیغه منیدر جچی املاء کلور
 22 خیر و اختیار کی و منه الحدیث [احسنوا املاءکم] ای خلاقکم (الملاء) غراب
 23 وزنده سعد ابن ابی وقاص رضی الله عنه جنابلرینک قلیقی اسمیدر (الملاء) میک
 24 ضمیله بجاله وزنده سلطان الانبیا علیه افضل انبیا حضرتلرینک ام المرئین ایله
 25 مکنتیه اولان فرسلی اسمیدر و ملاء ریظه معناسنه در که خاتونلرک بورندکلری
 26 چاردر بر اندن یا ایکی اندن ایدوب تمام وجودلری بوروب اورنورلر جچی ملاء
 27 کلور هاسن (الملاء) کتاب وزنده (والاملاء) همزه ینله انصیاء وزنده (والملاء)
 28 کبراء وزنده متمول قدرت و یسار و ثروت صاحبلری اغنیایه علی قول خستوا
 29 القضاء یعنی حسب الاقتضاء دین ایتدکده دابنلره و سائر طالب و متقاضیلرینه تأخیر
 30 و تعویق ایلیوب دین و مطلوبلری ادا ایدر اولان اغنیایه اطلاق اولنور بونلرک
 31 مفردی ملی در کویا که هر بری مال ایله ملاءلردن یقال هو ملی ای غنی متمول

۱ او حسن القضاء (الملاءة) كرامه وزنده (والملاء) سحاب وزنده که بوابن
 ۲ کراعدن مقولدر برکسه ملی یعنی ذکر اولنان اغنیادن اولق معناسته در یقال
 ۳ علا الرجل وملو ملاءة وعلاء من الباب الثالث والخامس اذا صار ملياً (الاستملاء)
 ۴ برکسه دینی ذکر اولنان اغنیاء ذمته قلیق معناسته در یقال استملاء فی الدین
 ۵ اذا جعل دینه فی ملاءة (الملاءة) متعه وزنده شول سسنتک وطولنو نلق طارضة سته
 ۶ دینور که دوه قسمه طارض اولور سپر کثیر عقبه وافر مدت بقلنوب
 ۷ طور مقدن ناشی حارث اولور کذک آت وسائر حیواناته دخی طارض اولور زیرا
 ۸ آرقده کزدر مکه محتاجدر که بقلو طور مقله ایقلرینه اندروب و مزاج لرینه
 ۹ شیشکنک تحدث ایدر یقال بالعبیر ملاءة ای رهل من طول الحبس بعد السیر
 ۱۰ (الملاءة) مفاعله وزنده معاونت ومظاهرت معناسته در یقال ملاءة بملاءة اذا
 ۱۱ ساعده وشایعه (التلاوه) تفاعل وزنده برکک اجتماع معناسته در یقال تمالا
 ۱۲ انقوم علیه اذا اجتمعوا (الملی) میمک کسریله طلو قانک آلدینی مقداره دینور که
 ۱۳ طلوسی تعبیر اولور تشبیه سنده ملاین وجمنده املا دینور مثلاً اعظه ملی الاناء
 ۱۴ دیرل اکا شوقانک طلوسی ویر دیکدر وملایه دیرل ایکی طلوسی وثلاثة املاءة
 ۱۵ دیرل اوج طلوسی ویر دیکدر (الملی) محسن وزنده شول دیشی قیونه
 ۱۶ دینور که قاری صو ایله یاخود دول یتاغی تعبیر اولنان دیرلر ایله طلو و شیشکن
 ۱۷ اولنله کورنر که قیاس ایلیه (المیئة) نوتله فعیله وزنده شول دری به دینور که
 ۱۸ ابتدا دباغت اولنش اوله که هنوز خام وناتمام اولور زیرا دباغ دری بی اوج مرتبه
 ۱۹ دباغت ایدر ابتدا امرده دباغت اولنان منیته دینور ایکیجی دفعه دباغت اولنان
 ۲۰ اقیق دینور بعده کالیی بواغله ادم دینور که میشین یا سختیان یا کون اوله جقدر
 ۲۱ ومنیته دباغت اولنه جق موضعه دینور مدیقه معناسته در که دباغخانه تعبیر اولنور
 ۲۲ ابو علی الفارسی اشبو منیته لفظی فی ماده سندن مأخوذ مفعله در دینی لکن
 ۲۳ بوقولنی ذکر آتی مناً مائاً ماده سی ابا ایدر ونی چیک اته دینور (المئاة) حررعه
 ۲۴ وزنده طیراغی سیاه یره دینور ارض سوداء معناسته (المئاة) میمک قحیی ونونک
 ۲۵ سکوتیله دری بی دباغ انباشته به اصلدوب بصیق معناسته در یقال مناً الجلد مناً
 ۲۶ من الباب الثالث اذا نقعه فی الدباغ (المواء) میمک ضعی وهمزینله غراب وزنده
 ۲۷ کدی ماولق معناسته در یقال ماء السنور یوه مواا اذا صاح (المواء) میمک
 ۲۸ قحیله معوع وزنده چوق ماولین کدی به دینور شارح دیر که اشبو مؤؤ کلیمی
 ۲۹ اسم مفعول عنوانده وارد اولان شواذندر (المائنة) همزینله (والمائیه) یانک
 ۳۰ تشدیدیه و تحقیقی دخی جائزدر کدی به اطلاق اولنور سنور معناسته در (الامواء)

1 همزه نك كسريه كدى كى ماونق معناسنه در بقال اموا از جلا اذ صاح صباح
 2 السنور
 3 فصل التون (التاناة) زلزله وزنده ركه نك غداسنى خوب ايلك يعنى دانما
 4 اكا خوش ولطيف اغذيه يدرك معناسنه در بقال تاناه تاناه اذا احسن غداه
 5 ويركسنى بر نسنه نكف و منع ايلك معناسنه در بقال تاناه اى كفه وكوشك
 6 وسست وضعيف اولق معناسنه در بقال تاناه فى الراى اذا ضعف فيه ولم يبرمه
 7 اى لم يحكمه ويرنسنه نك عاجز وقاصر اولق معناسنه در بقال تاناه عنه اذا قصر
 8 وعجز عنه (التانوة) زلزله وزنده بودنى سست وضعيف اولق وعاجز وقاصر
 9 اولق معناسنه در بقال تاناه فى الراى اذا ضعف وبقال تاناه عنه اذا عجز
 10 وقصر (التاناة) مفاعله وزنده بودنى ضعيف وكوشك اولق معناسنه در مؤلف
 11 بونى كرجه تاناه فى الراى تاناه ومناناة عبارتيه مصدر تانى اولق اوزره رسم ايدوب
 12 لكن اكتفايه حمل اليه افراز اولدى ايجق بومقوله خلاف قياس اوزره مصادر
 13 وقوى صكره نك ملحوظ اولديفندن به مصدر تانى اولق غالبدر مثلا افعال پابندن
 14 آذى ماده سنك مصدرى اذا وتفعيلندن قبل ماده سنك مصدرى تقبل كذبى كى
 15 (التاناه) فلفند وزنده حذقه چشنى چرخ كى چوق دوندرن كشى به ديتور
 16 وقورقق وعاجز وقاصر كشى به ديتور (التاناه) سلسال وزنده (والتانوه)
 17 عصفور وزنده (والتاناه) معنن وزنده بوندره ائندن ايش كين قورقق وعاجز
 18 وقاصر كسديه ديتور (التاناه) نوك وياك فحيله خبر وپيام معناسنه در جبهى انباه
 19 كلور خبر واخبار كى تقول اتانى نيا اى خبر (الانباه) همزه نك كسريه خبر
 20 ويرك معناسنه در بقال انباه اياه وبه اى خبره واوق نشانى نه ياروب قوبارمق
 21 ونه اونه سنه ايشلوب بكلك معناسنه در بقال رى السيم فانبا اى لم يشرم ولم
 22 يحدش اولم ينفذ ظاهرا معتل اولان نيو ماده سنه اغندر (التاناه) تكمله وزنده
 23 (والتاناه) تكميل وزنده بودنى خبر ويرك معناسنه در بقال نياه تفته وتقيبا
 24 يعنى انباه مؤلف بوراده نيا ماده سننى خبر وخبر ماده سننى نيا ايله تعريف ايلدى
 25 لكن بصارده بيانته كوره نيا فى الاصل شمول خبردر كه فائده عظيمه صاحبه
 26 اولوب وكنديسيله علم ياخود غلبه ظن حاصل اوله اشبو اشياء ثلاثه مفهومك
 27 اركانلر يدريس نيا اطلاق اولنان خبرك حقي شائسه كذبندن معرا اولقندر تواتر
 28 وخبر الهى وخبر نبوى كى ونبأ وجهه مذكور اوزره خبر معناسنى متضمن
 29 اولديچيون انباه بكذا ديرل خبرته معناسنه وعلم معناسنى متضمن اولديچيون
 30 انباه كذا ديرل اعلمته معناسنه (الاستنباه) خبر صورشدرمق وخبر ارشدرمق
 31 معناسنه در بقال استنباه انباه اى بحث عنه (التاناه) مفاعله وزنده خبر تشك

1 معناسنه در كه ايكي كسه بري برينه خبر و پرمكنن عبارتدر يقال ناباه منابه
 2 اي ابا كل منهما صاحبه و بر قومك جوارق تركله آنلردن مفارقت و مباحثت
 3 املك معناسنه در يقال نابا القوم اذا ترك جوارهم و تباعد منهم (النبي) همزه ايله
 4 امير وزنده بيخبر معناسنه در كه خبر عن الله تعالى اولان ذات شريفدر بونده
 5 مختار اولان همزه سر اولقدر جعي ابياه كلور انصبا و زنده و نباه كلور كرماء
 6 وزنده و نبيون كلور كه جمع مذكر سالندر شارح دير كه نبي كله سي فصيل بمعنى
 7 مفعول در نذر مندر معناسنه و اليم مولم معناسنه اولديني كي و اهل مكه دن ماعدا
 8 عرب همزه نك تركيله استعمال ايدرلر يعني اصل مهموز ايكن ترك ايدرلر و عند البعض
 9 ارتفاع معناسنه اولان نباودن مأخوذدر و راعبك مفردانده بيانه كوره بخبر همز
 10 نبي مهموز دن ابلقدر حتى نياهده بورسه مرسومدر كه وفي الحديث [ان رجلا
 11 قال له عليه السلام يا نبي الله فقال لا تنبر باسمي فانما انا نبي الله] وجه مذكور
 12 اوزره اهل مكه همزه ايله تلفظ ايلدكردن رجل مرقوم دخي اكا رعائله اولجه
 13 تلفظ ايلدي ته كه ذريه و ربه و خايه كهلنده دختي همزه نك ترك ايلدبلر لكن اصل
 14 قریش لغتي همزه سزدر ته كه عنقريب مؤلف دخي ذكر ايدر انشي (النبوة)
 15 ضمتيله آدن اسمدر بيخبرلك معناسنه در (النبوة) تفعل وزنده نبوت كاذبه
 16 ادعا املك معناسنه در مسئله كذابك ادعاسي كي يقال نابا الرجل اذا ادعى
 17 النبوة (المنفي) آدن اسم فاعلدر نبوت كاذبه مدعيسي اولانه دينور ته كه شاعر
 18 مشهور صاحب ديوان ابو الطيب اسجد بن الحسين الكندي ارض سماو ده بني
 19 كلب قبيله سنه واروب ابتدا نسي امام حسن رضي الله عنه سلسله سندن اولديغني
 20 دعوا ايوب بعده نبوت ادعاسنه دوشمكله منفي اطلاق ايلدبلر بعده دمشق
 21 شامده بوقباخته جم غفير شهادت اتملرله اخذ و پر مدت حبس اولنده نصره
 22 نائب و مستخفر اولغله اطلاق اولمشدر (النبأ) نونك قحفي و اناك سكونيله (و النبوة)
 23 قعود وزنده يوكسك اولمق و يوكسك علو و ارتفاع معناسنه در يقال نابا الشيء
 24 نابا و نبوا من الباب الثالث اذا ارتفع و بر كسه اوزره نا كهاني چقه كلك معناسنه در
 25 يقال نابا على القوم اذا طلع عليهم و بر ولايتدن چقوب آخر ولايته و ارمق
 26 معناسنه در يقال نابا من ارض الى ارض اذا خرج بو معنابه مني اولمق اوزره
 27 براعراي رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرت نرينه ياني الله ديدى همزه ايله كه
 28 مرادى مكه دن مدينه يه خارج اولان ذات ديمكدر حضرت رسول الله مزبورك
 29 بو تعبيرنى انكار ايوب لا تنبر باسمي فانما انا نبي الله بيوردبلر كه بلا همز تشديد
 30 يايلاه در لا تنبر كله سي نبردن نبي سا ضرر و نبر بر حرف مهموز املك معناسنه اولغله
 31 بن اسم منزلنده اولان نبي لفظني همزه ايله تكلم اناه ديمك اولور شارح دير كه

1 کرچه اعرابك مرادى يته بيشه ديك ايدى لكن قريش لفتندن اولديغيجون
 2 انكار يورلشدر انتهى (النبي) امير وزنده نيا كلسندن فعل در نته كه ذكر
 3 اولدى ونى آجق وجاهه بوله دينور كه شاهراه تعبير اولنور وشول مرتقع
 4 يره دينور كه دوز اوليوب چاقر چقور ووا كرى بو كرى اوله ومنه الحديث [لا تصلوا
 5 على النبي] اى المكان المرتفع المحدودب (النبي) ناصر وزنده بو دخی دوز
 6 اوليوب اشاغىلى يوكسكى مرتقع يره دينور (النبا) نمره وزنده يايمه سسه دينور
 7 صوت خفي معناسنه على قول كوكك آوازته دينور (النبا) نونك قحى و بانك
 8 سكونيله يايمه سسلنك ياخود كوكك اورمك معناسنه در يقال نيا نيا من الباب
 9 الثالث اى صات خفيا او هو صوت الكلاب (النبي) نونك ضميله جهينه وزنده
 10 ابن الاسود العذرى اسميدر ونبه نبوتك مصغردر ومنه قول العرب كانت نبية
 11 مسلمة نبية سوه تصغرى تحقير ايجوند (النبي) نبيح وزنده بو دخی كلمه
 12 تصغردر كه نبي كلسندن مصغردر بيشهرك ديكدر كه تحقيره مينيدر ومنه قول
 13 العرب كان مسلقة نبي سوه بنية تصغرى ووجه مة كوز اوززه بنا انك نبي لفظنى
 14 كرماء وزنده نياه اوزره جملندرين مذهبه كوره در زيرا بو صورتده تصغرى
 15 همزه ايله اولور فاما انبياء اوزره جملندرين مذهبه كوره تصغرى نبي اولور
 16 همزه سز يعنى جعهده همزه نى التزام ايدن تصغردر دخی التزام ايدر وجعهده ترك
 17 ايدن تصغردر دخی ترك ايدر جوهرى على الاطلاق ذكر الملكة خطا ايشدر
 18 شارح دير كه جوهرى بالكز هموزك تصغرينه تعرض الملكة خطادن محفوظدر
 19 انتهى (انتا) نونك قحى وناى فوقيهك سكونيله (والنوم) قومود وزنده برنسته
 20 يوقارى طومالوب شيشوب قالمق معناسنه در كه تومك وسومك وطوملق تعبير
 21 اولنور بندن چقان سيويلجه وچيان ووردن هنوز طيراغى سلكوب چقمتى اوزره
 22 اولان نبات كى يقال نيا نيا ونبه نيا ونبه نيا ونبه نيا وارتقع وركسه اوزره
 23 آنتين چقه كلك معناسنه در يقال نيا نيا على القوم اذا طلع عليهم وياره شيشوب
 24 قبارمق معناسنه در يقال نيا نيا القرحة اذا ورت وقير يا وغلان بالغ اولمق معناسنه در
 25 يقال نيا نيا الجارية اى بلغت ورنسته موضعندن خروج انك معناسنه در شوبله كه
 26 هنوز اول موضعندن متصل اولماش اوله كه هنوز قباروب قالمقش اوله كوچك
 27 قير ميسى كى يقال نيا نيا اذا خرج من موضعه من غير ان بين اى بفصل (الانتاء)
 28 افتعال وزنده بو دخی بر نسته توموب طومالوق معناسنه در يقال انتا نيا نيا اى
 29 انبرى وارتقع (انتاء) نونك ضميله همزه وزنده نيا عيله يوردنده بر صو ايدر
 30 على قول بنى عطارد جماعته مخصوص بر خرماقى اسميدر (الجبأ) نونك قحى
 31 وچيك سكونيله كوزد كورمك معناسنه در كه اكثرى مادة كامله به اصابت ايدر

يقال

1. يقال نجاء نجاً من الباب الثالث اذا اصابه بالعين (الانجاء) افتعال وزنده (والنجو)
 2. تفعل وزنده نجاً معنائه در يقال انجاءه و نجاءه بمعنى نجاه (النجو) ندس وزنده
 3. (والنجو) صبور وزنده (والنجي) امير وزنده كوزي دكن بد نظر كشي به
 4. دينور يقال فلان نجو العين وحوها ونجوها ونجيتها اي خبيث العين شديد الاصابة
 5. بها (النجاة) ثمره وزنده سائلك كورديني نسته به تعلق ايند اشتما وشهوته دينور كه
 6. اكا شدت نظري مستلزمدر ومنه الحديث [ردو انجاة السائل بالقمة] اي شهوته
 7. النبا) نونك فحجي ودالك سكوييله بر نسته بي كويه كوروب ايكركمك معنائه در
 8. يقال نداء الشيء نداء من الباب الثالث اذا كرهه وعند البعض بو معناه نداء كلهسي
 9. لفظندن محرفدر كه باي موحده و زال محججه ايله در جوهرى بو بآنده وهم ايشدر
 10. لكن بو قيل كلامنه مني اولغله جوهرى وهمدن مصوندر ونداء ات واتمك مقوله سنى
 11. يشك ايخون آتش قورينه القا اينك ياخود آتسه كومك معنائه در يقال نداء اللحم نداء
 12. اذا القاه في النار او دفنه فيما وقور قتمق وقور قو ويرمك معنائه در يقال نداء فلانا
 13. اذا خوفه وخرجه وير نسته بي يره اورمق معنائه در يقال نداء اذا ضرب به الارض
 14. وير نسته اوزره ناكهاني حقه كلك معنائه در يقال نداء عليهم اذا طلع وكول
 15. بصدى يا بوضاچه بايقق معنائه در يقال نداء الملة اذا عملها (النداء) نونك فحجي
 16. وضى ودالك سكوييله مال كئيره دينور وعلام سماويه غلطى الكم صاعغه تعبير
 17. اولنان دائرة هوايميه دينور واخشامدن مقدمه كوشش فروينه قدر ياخود جردن
 18. شمسك طلوعنه قدر سحاب افنده اولان قرمز بلغه دينور وكوشش و آي اغيلارسته
 19. دينور ونده نونك ضميله لجه اولان شول انجه و آقى طريقه به دينور كه سكر بدن
 20. تل تل اوزون اوزون اولوب لحك لونه مخالف اولور و آت قسمنك كويكندن
 21. يوقرى الرينه قريب اولان عضونه دينور ودرجه معنائه در ودرجه دالك ضميله
 22. شكون بجاورده دن دورمش قوندا قدر كه يقين ولدى هلاك اولمش ناقه به بر آخر
 23. ناقه نك ولدى ياقوب امرتكم مراد ايلسه اول ناقه نك كوزلرني وبورنني بند
 24. ايلدكد نصكره فرجنه اول قونداغي ادخال و بر قاچ كون اول حال اوزره ترك
 25. واهمال ايدرلر بس آي طوغر يچي ناقه بوروسى كبي بورو طونار آندنصكره بوزندن
 26. اول باغي چوزوب وفرجندن اول قونداغي چيقارلر اول آشاده اول ولدى
 27. كوروب عرض ايدرلر شمدي طوغش ولدى ظنيله امرمكه باشليوب من بعد اكا
 28. ميل وحين ايدر ونده بلوك بلوك نبات قطعه لردن بر قطعه به دينور يچي نداء كاور
 29. نونك ضمي ودالك قحيله (الندة) نونك ضميله همزه وزنده نداء ايله معنای اخيره
 30. مراد قدر (الندى) كتف وزنده الكم صاعغه دينور قوس قزح معنائه
 31. وكوشش فروينه قدر على قول طلوعنه قدر سحاب افنده اولان قرمز بلغه دينور

(التودمة) حوقله وزنده بلك معناسته در يقال نوداً البعير نوداً إذا عدا (التزاة)
 نونك قحى وزای مجمهك سكوتيه شر وفتنه انقاسيه ميانه ناسى فساد واختلاله
 وپرمك وبرى برينه دوشورمك معناسته در يقال نزا بين القسوم نزا من الباب
 الثالث اذا حرش وافسد ورنسته اوزره حمله وهجوم املك معناسته در يقال نزا
 عليهم اذا حل وركسه بي برنسته يار فعل اوزره حل و سوق ايوب آكا باعث
 اولقى معناسته در يقال نزا فلانا عليه اي حمله وركسه بي برنسته دن رد و صرف املك
 معناسته در يقال نزا عن كذا اي رده و برنسته به يك حريص ودوشكون اولقى
 معناسته در ومته المثل * انك لاتدرى علام يتره هرمك * اي بم يولج عقلك ونفسك
 والام تقول طالك برنسه في الاصل بر خصلت اوزره اولوب آندن تلون و تحول
 ايلدكده سن آكا تعريض طريقه كندى نفسكه خطاب ايدرك مثل من بوى ايراد
 ايدرسن حاصل معنا بهى يادكار نفس و عقلك نه شيته مائل ونه شيوه به حريص
 و متهاك اولوب واوله جفنى سنده بلمپورسك طريقه واحده اوزره ثابت اولوب
 بلبل كى دالدين داله قونوب نقش بوقلون صفت هر بار رنگدن رنگه كبرمكده سن
 ديمكدر كلام من بورده واقع يتره كلهسى مجهول بنه سيلاه در و شارحك بيانه كوره
 هرم نفس و عقل معناسته در و علام كله سنده ميم مفتوحه ماء استقها ميه دن محققدر
 الام وم كلهزى دنى اويجه در و ابدال ميدانى بيانه كوره مثل من بور برنسه
 پير و سانطورده اولوب عته عروضية كنديدن شترو كره و حرکت و هرزه و هذيان
 كات صنور ايتدكده ضرب اولنور (التزوة) اسم مفعول بنه سيلاه برنسته به
 بغايت دوشكون حريص اولان كشي به ديتور يقال هومنز تبه لى مولج (النساء)
 نونك قحى وسينك سكوتيه زجر و عتفه طوار سورمك معناسته در يقال نساء الدابة
 نساء من الباب الثالث اذا زجرها وساقها و برنسته بي تاخير املك معناسته در بونك
 مصدرى نساء دنى كاور يقال نساء التى نساء و نساء اذا اخره و برنسته بي كوزه دوب
 حفظ و حراست املك معناسته در يقال نساء اي كلاه و دوهي حوضه و ارمقدن
 منع و دفع املك معناسته در يقال نساء البعير اذا دفعه عن الحوض و برنسته بي بر
 شيته قاتوب قارشدرمق معناسته در يقال نساء اللبن اذا خلطه به و آهو ياوريسى
 طوغوردقنصكره يلامق معناسته در يقال نساء الطيبة عزالها اذا رشخته وركسه
 نس يعنى من ريل عقل اولان شراب ياخود طورى سود ايجورمك معناسته در يقال
 نساء فلانا اذا سقاء النس و دوهك صوسزلى كونلرنى زنده املك معناسته در يقال
 نساء في ظم الابل اذا زاد يوما او يومين او اكثر و مواشى توبى قير قيلوب ياخود
 دوكلدكدنصكره يكيدن تويى دوزوب سمورمكه بسلامق معناسته در يقال نساء
 المشية اي بداستها و نبات و برها بعد تساقطه و برنسته بي و رهسى به صامق معناسته در

تقول نسائه السبع ای بعتت باخرة بوراءه اخره لفظی قهالدر و خاتونک حیضی
وقت معنادندن متأخر اولقله حتی مأمول اولق معناسنه در يقال نسنت المرأة
على البناء المجهول اذا تأخر عن وقته فرجى انها حبل (التنسية) تکمله وزننده زجر
وعنقله طوار سورمک معناسنه در يقال نسا الدابة تنسية اذا ساقها وزجرها
(الانساء) همزة كسرية تأخير املك معناسنه در يقال انسا الشيء اذا اخره
ورنسه ي و ر ه س ي به صائق معناسنه در تقول انساته ای بعتت بنسنة (النسنة)
نوتك ضمی وسینك سكونیله (والنسيئة) فعیله وزننده تأخیر معناسنه اسمدر در
بعده بر نسنةك بهاسنی تأخیر املكه استعمال اولشدر و پرهسی به تعبیر اولنور
تقول بعتت بنسنة و بنسینة ای باخرة (النسي) فعیل وزننده اسمدر که تأخیر اولنان شیئه
دینور وانسی فی قوله تعالی [اما النسي زيادة في الكفر] الایه شهر کانت توخره
العرب فی الجاهلیة قبی الله عزوجل عنه یعنی آیت مرقومه ده نسی عربلرک جاهلیت
زمانده اشهر حرمندن حرمتی شهر آخره تأخیر ایلدکری آیدن عبارتدر اشهر حرم که
ذرت آی اوله جقدر بری فرددر که ماه رجیدر و اوچر سرد یعنی متوالیدر که ذوالقعدة
وذوالحجة و محرمدر وقت جاهلیتده اکثر مناشلری نهب و غارت جهتیله اولقله مثلا
بحاربه هنکامنده رجب جلول ایلسه حلال ایدوب حرمتی شعبانه تأخیر كذلك
مجرمه اقتضا ایلسه صفره محویل ایلرله اشهر حرم خصوصتی ترك والغا و مجرد عدد
اعتبار ایدرلر ایدی و زیاده کفر اولسی حضرت حقلک حرام ایلدیکنی تحلیل و حلال
ایلدیکنی محرم ایلدکرینه میق در مولف بصارده دیدیکه نسی کلهسی فعیل یعنی
مفعولدر تأخیر معناسندن هأخوذدر که مؤخر قلنان سنه دیکدر يقال نسا الشيء ای
اخر فهو نسوة الی نسی کا یحول مقتول الی قتل وامام قرأ قولی اوزره نسی مصدر در
تأخیر املك معناسنه در و ازهری قولیجه انساء معناسنه اسمدر مصدر حقیقی موضعده
وضع اولشدر اتبی و نسی صوی غالب طور یجه سوده دینور (الاستنساء) دایندن
برمدته قدر مطلوبی تأخیر املکی رجا ایله استعمال املك معناسنه در يقال استنساء
ای سأل ان ينسئني دینه بو صورتده بر نسنه ی و پرهسی به ایستمکده دخی استعمال
اولنور (النساء) مکنسه وزننده (والمسأة) مرتبه وزننده و بونلرده همزه نك ترکی
دخی لغندر دکنکه دینور عصا معناسنه آنکله طوار نسا و سوق اولندیقچون
ومنه قوله تعالی [تأکل منسأته] الایة ای عصاه وامام فرأ دیدیکه آیت مرقومه ده
واقع منسأه لفظنده اولان من حرف جر در وسأه کلهسی مجروری اولق اوزره
منفصلا کتب اوللق دخی جائزدر زیرا سأه کلهسی سية قوس معناسنه لغندر وسیه
سینک کسری و یلک تحفیقله کوشه کاهه دغملکه معنای شریف علی وجه الاستعارة
تأکل من طرف عصاه دیک اولور لکن فرأ نك بقولی بعید و محرفدر (النس)

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

1	نوتك فحشى وسينك سكونيله عقى ازاله ايدن مشروبه ديتور وصوبى غالب طور يجه
2	سوده ديتور يقال سقاء النس اى الشراب المزيل للعقل وكذا اللبن الرقيق الكثير
3	الماء كالتسنى كما ذكر وسموزك على قول سمورمكه بشلقى معنائه اسم اولور
4	يقال جرى النس فى الدابة اى السمن اوبده ونس نوتك حركات ثلاثيه حلى
5	مظنون على قول حلى ظاهر اولان خاتونه ديتور ونوتك فحشيله شول خاتونه
6	ديتور كه حيشى مدت معنائه سندن تاخر ائلكله حامل اولسى مأمول اوله جوهرى
7	وهمنه معنى نسى عنوانيله كه امير وزنده در ثبت ائلسدر شارح دير كه قول مزبور
8	ابن منظورك وسأزلينك قول اولقله جوهرى واهم دكلدر (النسوه) صبور
9	وزنده بودخى حلى مظنون اولانه خاتونه ديتور يقال امرأة نس اى المظنون بها
10	الجلل اوالتي ظهر جلها ويقال امرأة نسوه اى المظنون بها الجلل (النس) نوتك
11	كسريله دائما ناس ايله الفت واختلاط اوزره اولان كشى به ديتور ومنه يقال
12	هو نس نساء اى حشمن وحشمن يعنى زند وست اولقله هر بار بانوز ايله
13	الفتكدر (النساء) سبحانه وزنده عمر اوزون اولقى طول عمر وامتداد حيات
14	معنائه در وتأخير معنائه مصدر اولور معنای مرقوم بوندن مأخوذ در
15	يقال نسأ عنه دينه نساء اى اخره (الناسى) سموز انسان وحيوانه ديتور
16	نس كله سندن اسم فاعلدر نته كه ذكر اولندى (الانساء) افعال وزنده ايراقشقى
17	معنائه در يقال انسا البعير فى المرعى اذا تباعد (النساء) نوتك فحشى وشين
18	معجمه نك سكونيله (النسوه) قعود وزنده (النشاه) سبحانه وزنده (والنشأة)
19	جزء وزنده (والنشأة) سبحانه وزنده يكيدن بيدا اولوب حيات وزندكان
20	بولقى معنائه در كرك حيوان وكرك نبات واشجار مقوله سى اولسون يقال نشأ
21	الشي ونشؤ نشأ ونشوا ونشأة ونشأة من الباب الثالث والخامس اذا حي وطفل
22	تازه بويوب قد وقامت صاحب جوان اولقى معنائه در كه كلوب يتشمك تعبير
23	اولور يقال نشأ الطفل اذا ربي وشب ويوكسليك ارتفاع معنائه در يقال نشأت
24	السحابة اذا ارتفعت ونشئ من باب انفعيل على الجهول وانشى على الجهول
25	ايضا معنى واحداى ربي تربية وارتفع وقوله تعالى [او من ينشأ فى الحلية] الاية
26	من باب منع او من باب الافعال اى يتربى وقرأ الكوفيون او من ينشؤ من باب
27	الانفعيل وبونده ينشأ قرأنى دنى واردر نته كه اعلاء وعلاء وطالاه بر معنائه در
28	(النشأ) حد صغرى تجاوز ايدوب جوانلقى كرته سنه بالغ اولان اوغلانه وقيره
29	اطلاق اولور مكه يتشمش اوغلان وقير تعبير اولنور ججى نش كلور صحب
30	وصاحب كى وفحشيله جا زدر طلب وطالب كى وناشئ مطلقا كجه ايجره حادث
31	وتظاهر اولان شينه ديتور ججى ناشئه در كه غير قياس اوزره ها ايله در ياخود

۱ ناشئه مصدر در فاعله وزننده عاقبه کبی نشو و ظهور معناسنه و علی قول ناشئه
 ۲ لیل و نهارك اولته دینور و علی رأی کجهنك اول ساعتنه دینور یا خود قیام لیل
 ۳ مداوم اولان کسهنك هر قائم اولدینی ساعتنه دینور یا خود بهد النوم قیام حالته
 ۴ دینور (التشیئة) فعیله وزننده ناشئه معناسنه در و حوضدن انك اول ایشلین یره
 ۵ و هنوز ایشلنرب یا بلش حوضه دینور و طرفیه یعنی بغدایحق اوقی واشك کتکری
 ۶ تعیر اولنان نیاتك تازه سننه دینور ونصی و صلیان که نیات مرقومك قوروسیدر
 ۷ اکا دخی اطلاق اولنور علی قول شول نیاته دینور که تازه ثابت اولوب هنوز
 ۸ غلظت بولماش اوله و حوضك طرف اسفلته وضع اولنان حجره دینور و نصاب
 ۹ حوضك یعنی اطراف حوضی سد ایچون دیوار شکلنده نصب و استوار قلنان
 ۱۰ پرده طاشلرینك و راسته دوکدکاری طپراغه دینور (انشء) نونك فحیی و شینك
 ۱۱ سکونیه کوچك خرده دومیه دینور جعی نشأ کلور قحینه و سحاب مرتفعه دینور
 ۱۲ و افقدن هنوز قالقوب ظهور ایدن سحابه دینور (النشیء) امیر وزننده بودخی
 ۱۳ افقدن یکی ظهور ایدن سحابه دینور (الانشاء) هرزهك کسریله برنسنه نشوونما بولاق
 ۱۴ معناسنه در یقال انشیء الشیء علی المجهول ونشی کسید کر و فعل شروع و مباشرت
 ۱۵ اولور جعل و طفق کبی یقال انشأ یحیی حدیثا ای جعل و بر پردن جعقی معناسنه در
 ۱۶ یقال انشأ منه اذا خرج و ناقه کبه قانق معناسنه در یقال انشأت الناقه اذا
 ۱۷ نفحت و بر خصوصه یکی بشلیق معناسنه در یقال انشأ ارا اذا بدأ بناها و بر نسنه
 ۱۸ یوکسلیك معناسنه در یقال انشأ الله السحاب ای رفعه و بر نسنه بر کسه کندیلکندن
 ۱۹ پیدا ایلک معناسنه در یقال انشأ فلان الحدیث ای وضعه عم انشأ بو معناددر
 ۲۰ (النشأة) تیره وزننده بودخی بوی سورمك اوزره اولوب هنوز غلظت بولماش
 ۲۱ نیاته دینور (النشوء) تفعل وزننده بر مصلحت ایچون یردن قالقوب عزیمت ایلک
 ۲۲ معناسنه در یقال نشأ فلان لحاجته اذا نهض اليها و مشی (الاستنشاء) حوادث
 ۲۳ و اخبار جستجو ایلک معناسنه در یقال استنشا الاخبار اذا تبعها (المستنشة)
 ۲۴ اسم فاعل بنیه سله کاهنه عورته اطلاق اولنور احداث کونیه بی استنشاء و استقصاء
 ۲۵ ایلدیکیچون (المنشأ) مکرم وزننده (والمستشأ) مستخدم وزننده یوللرده تحدید
 ۲۶ و تعیین منازل ایچون نصب و رفیع اولنان میل و نشانه دینور و قوله تعالی [وله
 ۲۷ الجوار المنشأت فی البحر الایه] ای السفن المرفوعة القلوع یعنی یلکنلری مرفوع
 ۲۸ اولش کیلر که مراد یلکنلری کشاد اولش دیکدر ارتفاع معناسنددر شارح
 ۲۹ دیرکه بس صفت علی غیر من هی له اولور لکن مرفوعات علی الماء معناسنه
 ۳۰ اولورسه علی من هی له اولور (النصأ) نونك فحیی و صادك سکونیه بر کسه نك
 ۳۱ یبر حیوانك ناصیه سندن یعنی آئنده اولان یرجندن قاورایوب طومق معناسنه در

۱ آغرلنی باصفله بر طرفه طوغری آتک معناسنه در یقال ناه به الحجل اذا انقله
 ۲ وامله ویرکسیدی بر آخرانی باصفله دوشمک معناسینه در معنای اوله نسبتله ضد
 ۳ اولور یقال ناه فلان اذا انقل فسقط لکن بونک مفهومنده انقال قیدی معتبر
 ۴ دکدر زیرا مؤلف بصائرده یقال ناه ای سقط عنوانیله ثبت البسکه همان دوشمک
 ۵ معناسنه اولور و قال الحریری فی الدرۃ قوله تعالی [ما ان مفاتحه لنوء بالعصبة]
 ۶ الایة تقدیره ما ان العصبة لنوء مفاتحه ای تهرض بها علی تناقل یعنی آیت مرقومه
 ۷ قلب صنعتی مشتملدر که ادخلت الخاتم فی اصبعی دیرل که حقیقتده اصبع خاتم
 ۸ ادخال اولور و قلب صنعتی سنن مأثوره عربندر مبالغه فی مفیددر و شهاک
 ۹ تحقیق بودر که باء کلمسی بوراده تهدیه ایچوندران مفاتحه لنوء العصبة قومسنده در که
 ۱۰ تشلمهم معناسنه در اتسی ونوء غرویه مائل و ساقط اولان بلندزه دینور جهی انواء
 ۱۱ کلور احوال وزنده و نوان کلور عبدان وزنده و علی قول نوء بلندز دوشمکه
 ۱۲ دینور که منازل قردن بر کوبک بحر طلوع ایتمدی هتکامده مفریده افندن ساقط
 ۱۳ اولوب آنک رقیبی همان اول ساعت مشرقدن آکا مقابل طلوع ایتمکدن عبارتدر
 ۱۴ شارح دیر که اشبو نوء خصوصتک بین العرب اون اویج کون حکمی وارددر
 ۱۵ آندنصرکه منازلدن بر کوبک دخی نوءنی اعتبار ایدرل اون اوچر کون اون
 ۱۶ اوچر کون آخر سنه به وارنجه لکن منزل جهیده اون درت کون معتبردر
 ۱۷ و بعضار طالعی و بعضار ساقطی اعتبار ایلدیلر و عربلر یقوری و روزکاری و سایر
 ۱۸ اعدات و اوضاع جوی آکا عزو و استاد ایدرل و معنای مزبور هموض معناسندن
 ۱۹ یاخود عطیه معناسنددر اتسی و یقال ناه النجم نواه اذا سقط علی مابین و نوء
 ۲۰ ویرکی عطیه معناسنه استعمال اولور سببیت مذکوره علاقه سیله (الاستیاء)
 ۲۱ استفاده وزنده ذکر اولان نوء ساقط اولوق معناسنه در یقال استیاء النجم و استیاء
 ۲۲ وهو منقلب من استیاء ای ناه النجم و عطیه ایستک معناسنه استعمال اولور یقال
 ۲۳ استیاء ای طلب نوء یعنی عطاء (الانوء) اعلم وزنده علم انوایی یعنی وجه
 ۲۴ مذکور اوزره سقوط کواکب اوقات و اوضاع و احکامی فتنی زیاده سیله عارف
 ۲۵ اولان کسبه به دینور یقال ما بالبادیه انوء من فلان ای اهل بالانواء منه و اشبو
 ۲۶ انوء کلمسی که افعال تفضیلدر بونک فعلی یوقدر یعنی منصرف دکدر صیغه
 ۲۷ مرقومه دن فعلی اولیان اوزانک برسی دخی بودر بس احک انشائین قبیلنددر که
 ۲۸ شاذدر ایکی قیونک یک چوق اکل ایدنی دیکدر بونک دخی فعلی یوقدر شدوز
 ۲۹ اوزره واقع اولشددر زیرا افعال تفضیل بنیه سنک شرطی فعلدن بنا اولنوق اولغله
 ۳۰ بونلر بلا فعل استعمال اولنشددر (النبی) بونک قهی و یانک سکونیه بعد اولوق

معناسته در يقال ناه الشيء بناء كخاف يخاف نيبا اذا بعدوات وسائر نسته يشيوب
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31

چيك وخام اولق معناسته در يقال ناه اللحم اذا لم ينضج (النواء) قعود وزنده
 (والنواء) چيكك وخاملق معناسته در (النبي) نوك كسر ومدله چيك ونايخته
 نسته دينور كرك ات وكرك سائر شي اولسون يقال هوني اي بين النواء لم
 ينضج اشبوني ونواء ماده لري ياق اولفله محل ذكرى مقام آبي ايكن جوهرى
 وهنه ميني اشبو فصلده ثبت ايلشدر شارح ديركه جوهرى وهمدن مصوندر زيرا
 اعياض وابن اثير وقيومى وسائر بعض لغويون اثر لريته اقتفا ايلشدر ومؤلف
 كنديسى دخي وجه مذكور اوزره تخليظ ايلشدر حتى بر ماده ده هاه ماده سنى
 تقديمه اشدانبا وبعد نوء ماده سنى ثبت ايلشدر واشبوني كله سى كه نيل
 وزنده در ظاهرا اصلى نبي ايدى فعيل وزنده ويعضل ابدال وادغامه لى عنوانى
 دخي تجوز ايلديلر (المستقى) مستفيد وزنده مستعطي معناسته در كه عطيه ايستجى
 ديكدز (المستاه) مستفاد وزنده كنديدن عطيه مأمول اولنان آدمه دينور
 (الناوأة) مفاعله وزنده (النواء) قتال وزنده عال يا حسب يا خود سائر
 جهاته مفاخره ايدشك معناسته در يقال ناوأة مناوأة ونواا اذا فاخره وبرى
 برينه بعض وعداوت ايدشك معناسته در يقال ناوأة اي عاواه (الزني) فعيل
 وزنده بر نسته ي محكم ايليوب سست وكوشك ايلك معناسته در يقال نياه تيبنا
 اذا لم يحكمه (الانبياء) همرتك كسريه اتي اويجه يشور محبوب چيك قومق
 معناسته در يقال انبا اللحم اذا لم ينضج (النواء) قعود وزنده (النواء) هايه
 چيكك وخاملق معناسته در (النبي) نبع وزنده چيك وخام نسته ي دينور
 وبوماده نك محلي بومقام ايكن جوهرى وهنه ميني نوء فصلده ذكر ايلشدر نندكه
 ذكر اولندي
 فصل الواو (الواو) سلسال وزنده ابن آوى يعنى چقال ديدكلى چانورك
 چاغروب اورمسندن حكايه در (الواو) فقهينله والفك مدله ده لغندر طاعون
 مرضه دينور على قول هر عام وشامل اولان مرضه دينور محر كه نك جعي اوباه
 كلور اسباب كجي ومدودك جعي اويته كلور اهويه وزنده شارح ديركه بعض
 اعلامك تعريفلى اوزره وباه عمل ساربه دندر كه اخلاط فاسده واهويه رديه
 سبب صور سيدر لكن طاعون تسلط ونزيمه طائفة جن در عارضه سنى جراح خزاة
 كيدر ايكينسكده اثر خارجيسى تدبير ومداواته موقق اولفله مندفع اولور ايكينسكده
 ظهورو محلده بولنان كسه نك اكر عرى تمام اولمديسه ظهوريله مئاذى دخي اولماز
 اجلى كلن كسه اول دائره داخل ايكن آخر سبدن فوت اولمى دخي امر وقوعيدر
 قضاي مبرمدن خلاص امر محالدر لكن دفع وحشت ايچون تبديل مكان بجوز

اولشدر

اولشدر و بوماده و خامت معناسندن مأخوذدر ومنه الحديث [ان هذا الوبأرجز]
 انسى (الوبأ) كذلك فحتمينه (والوبأه) صحاب وزنده (والوبأه) سلامه وزنده
 (والابأه) واوى همزه به ابدالله (والابأه) هابله (والوبأه) منع وزنده برحمل
 طاعوننى اولمق معناسندر يقال وبثت الارض تيباً ونوباً وبأ من الباب الرابع ويقال
 وبؤت الارض وبأ ووبأه و ابأ و ابأه من السباب الخاطس ويقال وبثت الارض
 على البناء للجھول وبأ اذا كثر فيها الطاعون (الوبئة) فرحه وزنده (والوبئة)
 فعيله وزنده (والموبئة) محسنه وزنده وباسى جوق اولان يره دينور يقال أرض
 وبئة ووبئة وموبئة اى كثيرة الوبأ (البئة) عدو وزنده اسمدر طاعون جوقلخته
 دينوركه طاعونلق وطاعونلوق تعبير اولنور (الاستيأه) بربرى بدھواو پروبأه بولمق
 معناسندر يقال استوبأ البلة اى استوخها ووجدھا وبئة (الوبأ) واوك قحبي
 وبألك سكونيله برنسته يى تھينه وترتيب انلك معناسندر يقال وبأ المناع يوبأه وبأ
 من الباب الثالث اذا عبأه و اشارت انلك معناسندر يقال وبأ اليه اذا اشار وناقہ
 ياوردينه حين ايدوب اوزلك معناسندر تقول وبأت ناقى الى فضيله تيا محذق
 الوار اذا حنت (التوبئة) نكله وزنده بودخى برنسته يى تھينه وترتيب انلك
 معناسندر يقال وبأ المناع توبئة اذا عبأه (الايبأه) همزه لك كسريه بودخى
 اشارت انلك معناسندر وبأ كى يقال اوبأ اليه ايه اذا اشار على قول وبأ مطلقا
 اشارت ايلكدر وايبأه ايلرى طرفده اولان كسريه بروكلك ايچون برمغله اشارت
 انلككدركه مراد برمقلى لك آياسنه اقبال ايدمرك دموت ايلكدر وايبأه ميمله اكه
 طرفده اولان كشى به كبرولتسه اشارت انلككدركه برمقلى لك ارفه سنه
 اديار ايدمرك كبرولتسه اشارت ايلكدر وايبأه دوه كوشكى تخمه اولوب سوددن
 يقمقى معناسندر يقال اوبى الفصيل على بناء الجھول اذا سنى لامتلايه (الموبى)
 محسن وزنده ازصويه دينور وآفازكن منقطع اولان صويه دينور (الوتأ) واوك
 قحبي وتاى فوقيه لك سكونيله آنغراغر آهسته جه يوريمك معناسندر كه كرك ييرلكدن
 وكرك جيلى وخلقى اولسون يقال وتاى مشيته تيا اصله يوتأ وتأ من الباب الثالث
 اذا تناقل كبرا او خلقا (الوتأ) واوك قحبي وتاى منلكه لك سكونيله (والوتأه)
 سلاحه وزنده شول ياره وكسر وعيب مقوله سنه دينور كه كوده ده انه اصابت
 ايدوب لكن كيكه وارميد على قول كيكه اولان صزى به وآغرى به دينور كه
 شكست اولمسنين حادث اوله ياخود ال بلنجه دن ياديرسكدن چقمق واك واويتاق
 يرلى يرلرندن آيرلمق حالته دينور فك معناسندر يقال اصابه وتأ ووتأه اى وصم
 يصيب اللحم لايلخ العظم او توجع فى العظم بلا كسر او هو الفلك (الوتأ) فحتمينه
 (الوتأ) منع وزنده بر كسه لك عضوى صفت مذكوره اوزره اولمق معناسندر

۱ يقال وثنت يده وتأووثاً من الباب الرابع فهي اي اليد وثنته كقرحة ويقال وثنت
 ۲ يده على بناء الجھول كعني فهي موثوة ووثيمة وتقول وثأبها انا متعبدا بنفسه
 ۳ واصابعها وث ولا تقل وثي ووثنا برعضودن ازاله حيات انك معنسنه در يقال
 ۴ وثا اللحم يثا وثا كوضع يضع وضعا اذا اماته ويقال هذه ضربة قدونات اللحم
 ۵ (الايثار) همزه مكسريه يدي صفت مذكوره اوزره معيوب فلق معنسنه در
 ۶ تقول اوثأت يده بمعنى وثأبها (الوجأ) واوك قحبي وجمك سكويه ال اليه ياخچير
 ۷ ويحاق اليه اورمق معنسنه در يقال وجأ باليد والسكين يحأه كوضعه يضعه وجأ
 ۸ اذا ضربه وجاع انك معنسنه در يقال وجأ المرأة اي جامها ووجأ وجأه كتاب
 ۹ وزننده قوچك ياتكه نك خايه لني اخراج انليوب بلكه خايه لنيك طرلني ايبي
 ۱۰ طاش اراننده دو كوپ انه مك معنسنه در بوصورنده خايه لني سالم قالور على
 ۱۱ قول خايه لني خردخشخاش ايديجه قدر دو ككدر تاكه صنوب اغش حكمنده اوله
 ۱۲ يقال وجأ التيس وجأ ووجأ اذا دق عروق خصيه بين حجرين ولم يخرجهما او هو
 ۱۳ رضهما حتى تنضخا وجه مذكور اوزره دو كوپ بيضه ل اخراج اولنور ايسه
 ۱۴ خصا دينور وعلى العكس وجأ دينور (الموجوء) موجود وزننده (والوجي)
 ۱۵ امير وزننده وجه مذكور اوزره اتمش اولان قوچه ياتكه به دينور يقال وجي
 ۱۶ التيس على الجھول فهو موجوء ووجي (التوجوء) تفعل وزننده بودني ال اليه
 ۱۷ ياخچير اليه اورمق معنسنه در يقال توجأه بمعنى وجأه (الوجيئة) كرية وزننده
 ۱۸ بر نوع طعام امر ايدر كه خرمايي ياخود چكر كه يي كركي كبي دو كوپ سحق
 ۱۹ ايدي كد نصكره صافي ياغه ياخود زيتون ياغنه اصلادوب تمام امتر اج بولدقد نصكره
 ۲۰ اكل ايدرلر ووجيئه ا كوزه دينور بقره معنسنه (الوجء) منع وزننده (والوجأ)
 ۲۱ فرخ وزننده (والوجاءه) سلامه وزننده خير ومنفعتنر نسنه به دينور يقال ماء
 ۲۲ وجء ووجأ ووجأه اي لاخير عنده (الايجاء) همزه مكسريه بر كسه يي باشند
 ۲۳ صاووب بر طرف انك معنسنه در يقال اوجأه غنه اي دفعه ونجاء ومطلوبه
 ۲۴ مصيب وواصل اولما غله طالب ومايوس اولمق معنسنه در يقال اوجأ الرجل اذا
 ۲۵ جاء في طلب حاجته اوصيدقم يصبه وقوينك ياخود آيازمك صوي كسلك
 ۲۶ معنسنه در يقال اوجأت الركية اذا انقطع ماؤها (التوجي) تكميل وزننده قويني
 ۲۷ منقطع الماء اولمغه يي خير ومنفعت بولمق معنسنه در يقال وجأ الركية توجيئا اذا
 ۲۸ وجدها وجئة (الايجاء) همزه مك وتاي مشدده لك كسريه افعال وزننده خرما
 ۲۹ ذخيره اولمق ايجون برره يعلق معنسنه در يقال ايجأ التمر اي اكنيز (الودء)
 ۳۰ واوك قحبي ودالك سكويه بر نسنه يي دوزلدوب هر طرفني هموار وبراير انك
 ۳۱ معنسنه در يقال ودأ الشيء يدأ مثل ودع يدع ودها اذاسواه وركسيه هر طرفدن

۱ کله و کوتولک ايلک معناسنه در يقال ودا بالقوم اذا غشيم بالاساءة و آت ذکرني
 ۲ صار قتمق معناسنه در يقال ودا الفرس اي ادلى وترك ايلک معناسنه در تقول دأني
 ۳ بصيغه الامر اي دعني وزنا ومعنا (الودأ) فحيتينه هلاك معناسنه در وخبر وپيام
 ۴ منقطع اولق معناسنه در يقال ودمت عنه الاخبار ودا من الباب الرابع اذا انقطعت
 ۵ (التودو) تكلف وزنده تسويه معناسنه اولان وده لفظندن تقعدنر دوز ويكسان
 ۶ اولق معناسنه در عربلر تودأت عليه الارض ديرلر استوت معناسنه يعنى زمين
 ۷ ميقى درونه آلوب اوزرنده مستوي اولديني كبي اول كسه اوزرنده مستوي
 ۸ اولدى بعضلر بوني استملت ايله تفسير ايلكله زمين آي قابلايوب احاطه ايلدى
 ۹ ديك اولور وبعضلر هدمت وتكسرت ايله تفسير ايلكله زمين ياره لئوب اول كسه
 ۱۰ اوزره چوكدى ديمكدر كه خسف ايلدى ديك اولور وجوه اخيره نك مرجعي يته
 ۱۱ معنای اولدر شارح ديركه همه حال بومعنا مجازدر حتى ابن شميلي ايتديكه عربلر
 ۱۲ تودأت على فلان الارض ديرلر اول كسه يك بعيد مجله كيدوب نابودوناييدا اولديني
 ۱۳ وقتده كذلك تودأت عليه الارض ديرلر وفات ايتدى ديمك برده انهي وبركسه
 ۱۴ طرفندن حششه وحال وكيفيته دائر خبر وائر مستور ومنقطع اولق معناسنه در
 ۱۵ يقال تودأت عنه الاخبار اذا انقطعت وتوارت وبركسه مالى بولوب بالمله اخذ
 ۱۶ واحراز ايلک معناسنه در يقال تودأزيد على ماله اذا اخذه واحرزه على ماله لفظنده كي
 ۱۷ ضمير زيده راجعدر ومنه تقول تودأت على ماله اي اخذته وتودو هلاك ايلک
 ۱۸ معناسنه در يقال تودأ عليه اي اهلكه (المودة) معظمه وزنده ورطة هلاکه
 ۱۹ دينور مهلكه معناسنه ويابانه دينور مفازه معناسنه مهلكه اولديچيون (التودى)
 ۲۰ تشميل وزنده تراي برکسه يارنسنه اوزره چكوب اوزرنده برى بس برابر ايلک
 ۲۱ معناسنه در وبوخصائصندر يقال ودا عليه الارض توديا اذا سواها (الوزة)
 ۲۲ واوك قحجى وذل مجممك سکونيله برکسه بي تعيب وتحقير ايلک معناسنه در يقال
 ۲۳ وذا يناء کودعه يدعه وذا اذا عابه وحقره وبرکسه بي برنسنه دن آزار ايله زجر
 ۲۴ ومنع ايلک معناسنه در يقال وذا اي زجره وبرقچج ياخود موحوش نسنهيه کوز
 ۲۵ باغفه تحميل ايده ميوب يايمق معناسنه در يقال وذات العين عنه اذا نبت (ووده)
 ۲۶ مکروه وناخوش ونامطبوع کلامه دينور يقال ماهذا الوزه اي الکلام المکروه
 ۲۷ (الوزة) تيره وزنده علت وعيب معناسنه در يقال مابه وذة اي لاعلبيه
 ۲۸ وبوامثالندر (الانذآ) هيزه نك وتاي مشدده نك کسريه ممنوع ومنزجر اولق
 ۲۹ معناسنه در يقال وذا فاندأ اي زجره فانزجر (الوره) واوك قحجى ورائك
 ۳۰ سکونيله دفع ايديوب صاومق معناسنه در يقال وراه برأه کودعه يدعه وراه اذا
 ۳۱ دفعه وتخمه واعتلا اولق معناسنه در يقال ورا من الطعام اي امتلا (وراه)

1 حساب وزنده احوال مقتضیه به منی آخرتک حرکات ثلاثیه مبنیه اوله رقی (واورآه)
 2 معرف اوله رقی خلف و امام یعنی اگسه واوک جهنتره اطلاق اولتقله اضدادنددر
 3 زیرا وورآه فی الحقیقه برطرفک آخر چابیدرکه بری بری اورتر اوله شارح دیرکه
 4 وورآه کلهسی فی الاصل مصدر در بعده عموم اوزره ظرف قلدیلر اکر فاعله مضاف
 5 اولورسه مایه تواریه به معناسنه اولورکه خلف مراد اولور واکر مفعوله مضاف اولورسه
 6 مایواریه معناسنه اولورکه قدام اراده اولتور انسی وورآه کلهسی مهموزدر مصغری
 7 وریته در همزه ایله جوهری معتل وهم انشدر شارح دیرکه جوهری کوفیون قولته
 8 تابع اولمشدر و عند الکوفین مصغری وریته در همزه سز و نولف من غیر تنبه
 9 کندوسیده معتل باینده دخی ایراد انشدر انسی وورآه کلهسی مذکر در تأنیثی دخی
 10 جائزدر وورآه ولد ولده اطلاق اولتور سبط وحفید کی ترکیده طورون تعبیر
 11 اولتور ولد اولک آردنده اولتقله اطلاق اولندی و تقول العرب ماورث بالضم وقد
 12 یشدر ای ماشرت یعنی ثلاثیدن و بعضا تفعلیدن مجهول اوله رقی معنای مذکورده
 13 استعمال اولتور لسان العربیه و سایر امهاتده بو تعبیر ثلاثیدن و تفعلیدن واقعالندن
 14 دخی وارد و اصلری معتل اولان وری الزند مادهسی اولتق اوزره مر سومدر و وری
 15 الزند برامری اراز و اظهاردن کنایه اولتقله شعور و ادراک آنک لازمیدر بو صورتده
 16 بو مقامده ایرادری نامحذدر مهموزی معتل ایله تشویش انشدر در بس اصنی معتل
 17 اولتقله مهموزدن مصدری و سایر صیغه لری وارد اولمز قال فی لسان العرب ماورثت وما
 18 اورأت بالثنی ای لم اشعر به و قال اورآه اذا اعلمه واصله من وری الزند اذا زهرت
 19 نارها (انشورؤ) تفعل وزنده تودو معناسنه درکه ذکر اولندی یقال تورأت
 20 علیه الارض یعنی تورات و بو معنای ابن جنی روایت انشدر (الوز) واوک
 21 قهی وزای مجمه نك سکونیه آتی قورتمق معناسنه در کرك بصدومه ایلسون
 22 و کرك بشوروب و پریان ایدرکن اولسون یقال وزأ اللهم برأ کودع بدع وزأ اذا
 23 ایسه و اوغراش اوزره اولان نامی بری برندن دفع ایذوب بر طرف انک معناسنه در
 24 یقال وزأ القوم ای دفع بعضهم عن بعض (التوزئة) تکلمه وزنده (والتوزی)
 25 توزیع وزنده ایچنده اولان خرج و چوال و هکیمه مقولهسی ظرفک اغزنی
 26 قاوشدروب بند انک معناسنه در یقال وزأ الوطاء توزئة و توزیفا اذا شد کتره
 27 و طولدرمق معناسنه در یقال وزأ القربة اذا ملاها و دابه را کینی بره چالمق
 28 معناسنه در یقال وزأت الناقة به اذا صرعت و یقال وزأ الفرس به و بر کیمه
 29 هر درلو مین و برمک معناسنه در یقال وزأ فلانا اذا حلفه بكل مین (التوزو)
 30 تفعل وزنده طولق معناسنه در یقال وزأ فتنوزأ ای ملاء فامتلاء (الوز)
 31 قحینه شدید اطلاق یعنی بنیه و ترکیبی صلب و قوی و مین اولان کشتی به دینور

يقال رجل وزء ای الشدید الخلیفی (الوصاً) واوڪ وصاد مهملة نك فحیلة كبر لئلك
 اتساح معنانه در یقال وصی الثوب وصاً من الباب الرابع اذا تسخ (الوضاء)
 سلامه وزنده حسن ونظافت معنانه در كه كوزل وروشن ویاك ویا كبر واولقندن
 عبارتدر یقال وضو اتسی وضاء من الباب الخامس اذا صار حسناً نظیفاً (الوضی)
 امیر وزنده خوب ویا كبر نه اولان كشی به دینور جچی اوضیاء كلور انصباء كبی
 ووضاء كلور كرام كبی (الوضاء) زمان وزنده وصی معنانه در جچی وضوون
 كلور ووضاضی كلور (الواضی) اسم فاعلدر حدث یاخورد استقبال ایچوندر
 یقال ماهو بواضی ای بوضی (الوضوء) قعود وزنده فعلندر یعنی ابدست
 الملق معنانه مصدردر (الوضوء) واوڪ فحیلة ابدست آله حق صویه دینور كه
 فارسیده ابدست دینور بعده ابدست فارسیده ولسانزده عمل معهودده مستعمل
 اولدی ووضوء مضمومه كبی مصدر دخی اولور ابدست الملق معنانه همی قول
 ایكسیده بر معناده لغتلردر یعنی هریرله بعضا مصدر وبعضا ابدست صوبی مراد
 اولور شارح در كه ابو عیسید مضمومه بن انكار ایدوب دیدیكه هر حالده بوخاده ده
 واو مفتوحدر ذائنده كچه اسمدر مصدر متاننه ده قائم اولور قبول كلهسی كبی
 وعلی التقادیر باب ثانیدن متصرفدر بعده حرف حلق ایچون عینی مفتوح اولدی
 یضغ كلهسی كبی واستعمالده ثلاثی مجهوردر تفعل فعلی مستعمل وبونك مصدری
 قائم اولمشدر یقال توضاً الصلّی توضاً ووضوءا لكن اساسندن وسائر بعض
 امهاتندن ضفهم اولان وضوء واوڪ ضمیله اسمدر ابدسته وابدست الملق حالته
 دینور یقال توضاً وضوءا حسناً وبو وضاء ماده سنندندر اتسی (التوضو)
 تفعل وزنده ابدست الملق معنانه در تقول توضحات للصلاة وقولهم توضحیت بالباء
 لغیرة اولتغه یعنی لغت ردیته یاخورد لمن وخطا در وتوضو طفل تازه یتشوب یال
 وبال صاحبی اولمقی معنانه در یقال توضاً الغلام والجاریة ای ادركا (المیضاه)
 صیك كسریله ابدست آله حق موضعه دینور آلت منزله تنزیل اولمشدر وكنندین
 ابدست النان شیعه دینور حوض میرانی وچشمه اولهسی كبی ومطهره وایرینه دینور
 (المواضاه) مفاعله وزنده باب مغالبه دندر ایكی كشی حسن ونظافتده مفاخره
 ایدشك معنانه در احدهما آخره غالب اولمقی متعندر یقال واضاء مواضاه
 قوضاه یضوء ای فآخره بالحسن والنظافة فغلبه شارح در كه وضاً یضاً قولی وضع
 یضع وزنده در وشاذدر زیرا باب مغالبه نك فعلی اولمقی بادن نصر ینصر وزنده
 اولور اتسی (الوطأ) واوڪ فحی وطانك سكونیله برسنه ی ایاقله بصوب چكمنك
 معنانه در یقال وطئه یطأ وطأ من الباب الرابع اذا داسه ویقال هم ای بتو
 فلان یطأ هم الطریق یعنی ینزلون بقریه فیطأ هم اهله یعنی فلان جماعت بوله

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

بقین محله نزول ایدوب اوراده یورد ایدتاریله ایاب ونهاب ایدن ابناء سبیل
 کندیلری پایمال ایدرلر پس کلام مزبور مجاز مرسل یاخود مجاز فی الحذف قیلنددر
 ووطأ جاع ایتک معناسنه استعمال اولنور یقال وطی المرأة اذا جامعها ورنسته ی
 حاضرلق تینه معناسنهدر یقال وطأ وطأ من الباب الثالث اذا هیأه ویصدق
 ودوشک مقولهستی دوزلیوب یومشقی معناسنه استعمال اولنور یقال وطأ ای
 دمه وسهله (التوطئة) تکمله وزننده بر نسته ی ایغله بصوب یک چکمتک
 معناسنهدر یقال وطأ توطئة اذا داسه وبر نسته ی وطی قلیق یعنی باصوب دوز
 وملایم قلیق معناسنهدر کک حقیق اولسون توطئه ارض وفراش کی یقال وطأ
 الفراش اذا دمه وسهله وکک معنوی اولسون مثلا بر خصوص درجک اول
 عرض اولسه خشونت احمالی وار ایه قبل الاحلام رد و خشونت ایدجک
 اموردن اولدیقنی تفهیم ختمده ابراد مقدسات تمهینی ایله تریه وصحیبت وقلقی
 آمدن تعریه قلیق کی توطئة مصنفین یومعناددر ویقال وطأ الله الارض ای جعلها
 منفضلاً بین النشار والاشراف وتوطئه بر نسته ی آماده ومهیا قلیق معناسنهدر یقال
 وطأ ای هیأه وتوطئة شعر عروضیون اصطلاحنده ایطاء معناسنهدر کما سیدکر
 (التوطؤ) تفعل وزننده بودنی ایغله بصوب چکمتک معناسنهدر یقال توطأ ای
 داسه ورنسته شی آخره اویق معناسنهدر یقال توطأ اذا وافقه (الوطاء)
 سلامه وزننده بر نسته بصلش فراش کی سهل وملایم اولیق معناسنهدر یقال وطؤ
 الشی وطأة من الباب الخامس اذا صار وطیاً کما سیدکر ووطاه اسم اولور
 یومشقی وزم و سهوت حالتیه دینور (الوطوة) ختمینه (والطنئة) طانک
 کسریله فته وزننده (والطاء) طانک فحیه جعته وزننده که هاء واوون بدلدر
 بونلرده اسملدر یومشقی حالتیه دینور (الوطی) امیر وزننده ماده مزبورون
 قیلندر یومشقی وسهل اولان شیشه دینور قوش توبندن یابلس فراش ویصدق کی
 شارح دیر که یومشقی حالتی کک باصوب چکنا، کله اولسون فراش ویصدق کی
 وکک باصقی منزلنده اولان قولنغه اولسون ملایم بولش دواب وانسان کی
 هر حالده مفهونده وط معتبردر انهی (الاستیطاء) بر نسته ی سهل وملایم بولق
 معناسنهدر یقال استوطأ ای وجده وطیاً ای بین الوطاء والوطوة والطنئة
 والطاء ای علی حالة لیسة (الایطاء) همزه تک کسریله ایغله بصدروب پایمال
 ایدرمتک معناسنه در که چکمتک تعیر اولنور یقال اوطاء فرسه اذا حله علیه
 فوطئه وعربلر اوطاء العشوة دیرلر معرف اولهرق واوطأ عشوه دیرلر بلا تعریف
 ارکه علی غیر هدی معناسنه یعنی فلانی امر غیر رشیده جل وسوق ایله بیچاره ی
 بولسن ایشه سلوک ایدردی دیکدر عشوه بر نسته ی بیلدرک وکورمیدرک کور کی

ارتکاب اینکه دینور و ایطاء بر نسته بر شینه موافق ایتک معناسنه در یقال
 اوطاء علی الامر ای وافقه و عروضیون اصطلاحنده ایطاء شعر لفظاً و معنایه
 اعاده و تکرار ایتکدن عبارتدر معنای هر قومدن مأخوذدر و بو معاینندر مکرکه
 صنعت استخدای متضمن اوله و اگر لفظاً متفق و معنا مختلف اولورسنه ایطاء
 اطلاق اولنمز مثلاً غین لفظی هرینده معنای آخره اوله رق ایراد کی یقال اوطاء فی
 شعره و اوطاء ای کرر فیه القافیه لفظاً و معنی و ایطاء بر کسه فی زمین کی هر کسه
 مغلوب و مقهور و خاکسار اولور قلق معناسنه در یقال اوطاء و هم ای جعلوهم
 یوطنون قهراً و غلبه (الوطاء) نمره و زننده اسمدن طار یره قصوب صفتسدر مغه
 دینور ضغظه معناسنه علی قول اخذة شدید یعنی بطش و شدله اخذ و قهر
 ایتک معناسنه در کافیه الحدیث [اللهم اشد و طأ تک علی مضر] قال فی النهایه ای
 خذهم اخذاً شدیداً زیرا بر نسته ایغله یا مال ایدن کیسه آنک اهانت و اهلا کی
 خصوصنده استقصا ایتک لازمدر و وطاء ایغک بصدیغی یره دینور موضع قدم
 معناسنه (الموطأ) مقعد و زننده (والموطئ) مجلس و زننده بو نلرده موضع قدم
 معناسنه در مؤلف بصائرده ابتدیکه امام لیث دیدیکه بونده قیاس اولان موطئ
 اولقدر طأ تک کسریله زیرا باب رابعدن اسم زمان و مکان مفعول و زننده اولورعینک
 قحیله مکرکه محتل الفاء اوله اول صورتده مکسور العین اولور اتمی (الاطاء)
 انگاه و زننده توطئه دن مطاوعدر بر یره ایغله باصلوب چکنا نیکله دوزلوب
 سهل و ملامح اولق معناسنه در یقال و طأ الفرائض قاتطاً (الوطأ) کتاب و زننده
 (والموطأ) صحاب و زننده بو امام کسائی روایتدر خلاف الغطاء یعنی شنه یره
 و دوشکه دینورکه اورتی مقابلیدر یقال ماله و طاء و لا غطاء یعنی اوریدن دوشکدن
 بر نسته سی یوقدر (الوطأ) و اوک قحی و طأ تک سکونیه (والموطأ) صحاب
 و زننده (والمیطاء) میمک کسریله شول اوریدن دوز و باصق یره دینورکه
 توسک و مرتفع بر لر آرالغنده واقع اوله یقال نزلوا فی و طأ و و طاء و میطاء ای
 ما تخفض من الارض بین النشار و الاشراف و یقال و طأها الله توطئه کاذکر (الموطأ)
 مفاعله و زننده موافقت ایتک معناسنه در یقال و طأه علی الامر اذا وافقه و موطاء
 عروضیون اصطلاحنده ایطاء معناسنه در که ذکر اولندی بو موافقت معناسنددر که
 قافیه لری بری برینه موافق اولغله متکرر اولوردر یقال اوطاء و فی الشعر و و طأ فیه
 و آطاً علی ابدال الهمزة من الواو و و طأ فیه توطئه کاذکر و آطاً علی ابدال کلها
 یعنی ای کرر القافیه فی لفظاً و معنی (التواطؤ) تقاعل و زننده متوافق اولق
 معناسنه در یقال و طأه علی الامر اذا وافقه (الوطیة) سفینه و زننده خرما
 بو لاجته دینور که خرمانک چکر دکر فی چقر دقدنصرکه سود الله تحمیر ایدوب تناول

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

۱ ایدرلر علی قول خرما شرابته کش تعیر اولتان یوغرد قوروسنی قاعغه بولاج
 ۲ یایدقلمی طعامدن عبارتدر وطیبه شول خراره به یعنی خرار تعیر اولتان طرفه
 ۳ دینور که ایچنه باصدرمه وکاک مقولهسی نسته وضع وحفظ ایدرلر (الوطأة)
 ۴ کتبه وزنده (والواطنه) بولجیلره دینور سابله ورهروان معناسنه بولی وطاً
 ۵ ویایمال ایدرلر ایچون اطلاق اولندی وواطنه اناجندن دوککش خرما دو کندیلرینه
 ۶ دینور قاعغه یعنی مفعوله در ایضه باصیلوب چکسندیکی ایچون اطلاق اولندی قال
 ۷ فی التهایه وفی الحدیث انه قال للفراس [احتاطوا بالأهل الاموال فی الثایبه والواطنه]
 ۸ ای المارة والسایله او هی سقاطه التمر فتوطأ بالاقدام (الایطئه) افتعال وزنده که
 ۹ بلا ادغام واولیاه منقلب اولشدر بر ایش چکسنبوب دوزلش فراش کی سهوات
 ۱۰ وملاعت بولغه راست ومستقیم اولوب اصلاً توقف ونحو اولیهدرک سر انجام
 ۱۱ بولاق معناسنه استعمال اولنور یقال ایطاً الامر اذا استقام وبلغ نیابته وبر نسته
 ۱۲ دوزیلوب قوشیلوب ساخته ومهیما اولاق معناسنندر یقال ایطاً الشیء اذا تریاً
 ۱۳ (الموطأ) معظم وزنده توطئه دن اسم مفعولدر دوزلش وسهل وملاعت بولش نسته به
 ۱۴ دینور بو مناسبتله عربلر سهل العطف وملاجم مشرب ومکرم ومهماندوست آدمه
 ۱۵ موطأ الاکناف اطلاق ایدرلر وبعضلر شول آدمه اطلاق ایدرلر که الوفی ومأوق
 ۱۶ وسهل الاطراف ودلتواز وحیثکار اولغله طرفنه تعلق والتجالیدنفر بی ریح ومشقت
 ۱۷ دائماً حضور قلب وصفای خاطر ایله آسوده حال اولوب قطعاً پرلندن آریلدلر
 ۱۸ یقال رجل موطأ الاکناف ای سهل دمت کریم مضاف اولمکن فی ناحیه صاحبه
 ۱۹ غیر مؤثقی ولا ناب به موضعه (موطأ العقب) سلطان وسار سرکاره اطلاق
 ۲۰ اولنور که اتباع وحشم صاحی اولغله بر سمته عزیمت ایدرکده ارقه سندن اثر
 ۲۱ وعقبی بصدوق روان اولورلر یقال هو موطأ العقب ای سلطان یتبع (الترکز)
 ۲۲ تقبل وزنده بر نسته سویکنوب طیانقی معناسنندر یقال توکاً علی الشیء اذا
 ۲۳ تحمل واعتمد یعنی اکاً آخر لغنی چوکوب طیانقی وناقیهی طوغورمقی بوریمیسی
 ۲۴ طوتغله فریاد ایلک معناسنندر یقال توکأت الناقه اذا اخذها الظنق فصرخت
 ۲۵ (الایکاء) همزه تک کسریله بو دخی بر شیئه سویکنوب طیانقی معناسنندر یقال
 ۲۶ اوکاً علی الشیء ایکاء یعنی توکاً وبر کسه ایچون یصدق کی سویکنوب طیانقه جق
 ۲۷ نسته وضع ونصب الملک معناسنندر یقال اوکاًه اذا نصب له متکاً (الانکاء)
 ۲۸ همزه تک وکای مشدده تک کسریله بو دخی سویکنوب طیانقی معناسنندر یقال انکاً
 ۲۹ علیه یعنی وکاً (الانکاء) تانک ضمیمه همزه وزنده که اصلی وکاًه در عصایه اطلاق
 ۳۰ اولنور ومطلقاً طیانقه جق نسته به دینور وبنفسه طور میوب اکثری بر نسته به
 ۳۱ طیانور اولان کسبه دینور کثیر الانکاء معناسنه (المتکاء) اسم مفعول بنیه سبله

طیانہ جق شینہ دینور وساده کی (الاتکاء) اخراج وزنده کہ او تاہ منقلب
 اولشدر بر کسہی بر نسته سوینکونور شکندہ دوشورمک علی قول صول
 طرفہ دوشورمک معناسندہ در یقال ضربه فاتکاء ای القاء علی ہیئۃ المتکی او علی
 جایہ الا بسر و بر کسہ طیانہ جق نسنہ قلی معناسندہ در قولنی آلتہ یصدق قومق
 کی یقال اتکاء ای جعلہ متکا (المتکی) اتکاء دن اسم فاعلدر بر نسنہ
 سوینکونوب طیانان کسہ دینور وقولہ صلی اللہ علیہ وسلم [اما انا فلا اکل متکنا]
 ای جالساً علی ہیئۃ المتکن المتریح ونحوہ من الہیئات المستدعیۃ لکثرة الاکل
 وکان جلوسہ علیہ السلام للاکل مستوفراً مقعیاً غیر متریح ولا متکن ولس المراد
 الذیل علی شق کما یظنہ عوام الطلیۃ صاحب خیانہ تک وراغبت تحقیق اوزرہ اشو
 اتکاء و توکو مادہ لری و کاء مادہ سندن کہ قرہ تک آغزی باغنه دینور مأخوذدر
 بر نسنہ سوینکونوب طیانق کویا کہ آنکھ یخلیق کی اولور پس منطوق حدیث
 بود کہ بن طعام ایندیکم وقتہ اکل جلوسی کی اوزرندہ اولدیغ فراش و کلیہ
 کر کی کی جو کوب اتکا ایدہرک تمکن وتریح ہیئت لری اوزرہ قعود ایلیم زیرا سرور
 انام علیہ الصلوٰۃ والسلام حضرت لری طعام ایچون سفرہ زیب قعود اولدقنرندہ
 کویا کہ همان بر ایکی لقبہ تناول ایدوب قیام ایدر وضعندہ چوملوب حقیقہ قعود
 ایدر لیدی مفہوم شریف شدت شرمہ واشتہا و کثرت اکلدن نمی متضمندر مؤلف
 دیر کہ بعض عوام طلبہ بورادہ اتکابی بر یانی اوزرہ میل واعتماد ایدہرک اوتورمق
 معناسند ظن وحل ایلدیلر لکن مراد وجہ مذکور اوزرہ قرہ اییلہ بختیش کی
 اوتوردینی پرہ کر کی کی جو کوب بر اشہرک اوتورمقدر شارح دیر کہ بعض
 طلبہ تک معنای مزبورہ حل ایللری طب قاعدہ سنہ نظر ایلہدر زیرا بر طرف اوزرہ
 میل واعتماد ایدہرک اکل اولتان طعام مجرادن سہولتہ نزول ایلوب ومعندہ
 ہنمی ہنی اولدقنصکرہ بعض عارضہ تولدی مورث اولور انہی (الوما)
 واوک قحی وحمک سکونیلہ بر کسہ بر مادہی تفہیم ایچون قولاً یا فعلاً
 اشارت ایلک معناسندہ در یقال وما الیہ بما کوضع یضع وما ای اشار
 (الایاء) ہمزہ تک کسریلہ (والتوئمۃ) تکلمہ وزندہ وما معناسندہ در یقال اوماً
 الیہ ایاء اووماً توئمۃ بمعنی وما وایاء الیہ ایاء یبندہ اولان فرق ویا مادہ سندنہ
 بیان اولندی (الوائمۃ) بلیہ وداہیہ معناسندہ در یقال ذهب ثوبی فادری وامتنہ
 ای داہیہ الی ذہبت بہ (المواماہ) مفاعلہ وزندہ موامہ معناسندہ در کہ موافقتدر
 یقال فلان یوامی فلانا ای یوامہ واشو مواماہ وموامہ لفظ لری ہربری بر معنای
 مزبورہ لغت مستقلہدر یاخود مقلوبہدر
 فصل الہاء (الہیاء) زلزال وزندہ (والہیاء) سلسال وزندہ دوہی

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

۱ هئ هئ دهرک علف بککه چاغرمق علی قول هأما دیوزجر و آزار ایله سورمک
 ۲ معناسنه در یقال هأما بالابل هئها او هئها اذا دعاها للعلف فقسال هئ هئ
 ۳ اوزجرها فقسال هأما ویک کولمک فقهقه معناسنه در یقال هأما الرجل اذا قهقهه
 ۴ (الهئ) هانک کسرومدله معنای اولدن اسمدر (الهأما) جعفر وزنده (والهأما)
 ۵ سلسال وزنده شدتله کولن کسبه دینسور یقال رجل هأما وهأما ای خضاک
 ۶ مقهقه (الهب) هانک قحی ویاک سکونیه عربدن برجاعت آیدر (الهئا) هانک
 ۷ قحی ویا فو قیدمک سکونیه اوزرمق معناسنه در یقال هئا هئا من الیاب الثالث
 ۸ اذا ضربه (التئو) تفعل وزنده برسنه اسکوب پاره پاره اولمق معناسنه در یقال
 ۹ تئیا التوب اذا تقطع و بی (الهت) هانک قحی وکسری ویاک سکونیه
 ۱۰ (والهتی) امیر وزنده (والهئا) کتاب وزنده (والهتی) زبرج وزنده
 ۱۱ (والهئا) سیراف وزنده (والهئا) تانک تقدیمله هئیر وزنده (والهئا)
 ۱۲ عئیره وزنده (والهئا) هداة وزنده کجه دن بروفته دینور یقال مضی من اللیل
 ۱۳ هئا ویکسره هئی و هئا و هئی و هئا و هئا و هئا و هئا ای وقت (الهئا)
 ۱۴ قحینه (والهتو) قعود وزنده برتفه دینسور که اسمدر یقال فی القرية هئا
 ۱۵ وهتو ای شق وخرق وهئا قحینه بل اکیلوب ایکی فات اولمق معناسنه در کک
 ۱۶ یرلکدن وکک علندن اولسون یقال هئی الرجل هئا من الیاب الرابع اذا انحنی
 ۱۷ (الهئا) اجر وزنده قنوره دینور احدب معناسنه (الهجا) هانک قحی وچمک
 ۱۸ سکونیه (والهجو) قعود وزنده آجلق ساکن اولمق معناسنه در که مراد تجزی
 ۱۹ وکلی طوی بقدر یقال هجا جوعه هجا و هجوه من الیاب الثالث اذا سکن وذهب
 ۲۰ واکل طعام ائلك معناسنه در یقال هجا الطعام اذا اكله ویطنی طلوم کبی طعامله
 ۲۱ طولدرمق معناسنه در یقال هجا بطنه ای ملاء و طواری کنندی باشنه اولمق
 ۲۲ ایچون بوشلیوب آزاد ائلك معناسنه در یقال هجا الابل ای کفها لترعی (الاهیاء)
 ۲۳ همزه نک کسریله بودخی طواری اولمق ایچون بوشلق معناسنه در یقال اهیاء الابل
 ۲۴ اذا کفها لترعی و آجلتی کیدر مکه معناسنه در که طویور مقدر عبارندر یقال اهیاء جوعه
 ۲۵ ای اذبه و برکسه نک حقنی اذا ائلك معناسنه در یقال اهیاء حقه ای اداء الیه واطعام
 ۲۶ ائلك معناسنه در یقال اهیاء الشئ اذا اطعمه ایه (الهجا) قحینه زیاده سیله
 ۲۷ آجقمق معناسنه در یقال هجی الرجل هجا من الیاب الرابع اذا التب جوعه
 ۲۸ و هجا شول نسنه دینور که بسن اکا مقارن و ملبس ایکن اول سندن منقطع
 ۲۹ و زائل اوله جوانلق زمانی کبی (الهجاء) هانک حئیمله همزه وزنده احق وادان
 ۳۰ کسبه دینور (التهجی) تفعل وزنده تهجی لفظنده لغتدر که حروف هجایی
 ۳۱ تعداد و تلفظ ائلك معناسنه در یقال تهجا الحرف یعنی تهجاء (الهده) هانک قحی

۱ و دالك سكونيه (والهدوء) قعود وزنده حرکت و جریان اوزره اولان نسنه
 ۲ ديكوب سكون و آرام بولاق مناسنه در سس ويل وصو مقوله ستك ديكسي كي
 ۳ يقال هدا الشيء هده او هدوه من الباب الثالث اذا سكن و بر محله اقامت ايلك
 ۴ مناسنه استعمال اولنور يقال هدا بالمكان اذا اقام و اولك مناسنه استعمال
 ۵ اولنور كه سكون ابدیدر يقال هدا فلان اذا مات (الاهداء) همزه تك كسريه
 ۶ حر كت اوزره اولان نسنه ديكروب ساكن قلقى مناسنه در تقول اهدا ته ای
 ۷ سكتنه و عربلر فلانك ميلا اولديني درد و محتني حق تعالى دفع و تسكين الطوب
 ۸ دائما مضطرب و معذب ايليه ديجك برده لا اهداه الله دليل لا اسكن عناء ونصيه
 ۹ مناسنه و بر كسه تك بلني بو كوب قبور قلقى مناسنه در يقال اهداه الكبرا والضرب
 ۱۰ ای اجناء و بر كسه تك اموزرن اهدا ايلك مناسنه در كما سيد كر يقال اهدا الله
 ۱۱ منكيه ای جعله اهدا (الهدء) هانك ضمي و دالك سكونيه (والهدء) هانك قحيه
 ۱۲ (والهدء) نمره وزنده (والهدى) امير وزنده (والمهدء) مسكن وزنده
 ۱۳ (والهدوء) قعود وزنده سكون و آرام مناسنه اسلمردر بعده كجهتك يعنى كجه
 ۱۴ ايجره خلقك بالجله اوتقويه واروب صيت و صدالري منقطع اولمريه ساكن و آرام
 ۱۵ بولدقلى و فتنه و حالتده استعمال اولنمشر و منه تقول اانا فلان بعد هده عن الليل
 ۱۶ و هده و هده و هدى و مهدء و هدوه ای حين هدا الليل و الرجل و بعضلر ديديكه
 ۱۷ هده و سارى كجهتك اولدن نلشه قدر زمانه اطلاق اولنور كه كجهتك ابتداء
 ۱۸ سكونيدر و هده هدى لفظنده لغتدر كه سيرت و خصيلت و منس مناسنه در سكون
 ۱۹ مناسندن ماخوذدر (هده) نمره وزنده طائف ايله مكه معظمه ينده بر عوض
 ۲۰ آديدر و مر الظهران نام محلك يوقارى طرفنده بر قريه آديدر نسبتلرنده هدى دينور
 ۲۱ عربى وزنده غير قياس اوزره شارح دير كه قياسه مخالفن ايني و جهله در برى دالك
 ۲۲ تحريكى و بريسى همزه تك واوه انقلابدر و نهايه ده و بنواسده عسفا ن ايله مكه ينده
 ۲۳ واقع اولق اوزره مر سومدر (الهدء) هانك كسريه مدار آرام و سكون اوله جق
 ۲۴ نسنه دينور بو علاقه ايله سدر صق ايليه جك قوت و غدا ده استعمال اولنور يقال
 ۲۵ ماله هده ليله ای قوتيا (الهدء) قحنيه يعنى بو كرى اولوب كو كسه طوغرى
 ۲۶ دوشوك اولق و جهيله قبور للقى مناسنه در يقال هدى الرجل هده من الباب
 ۲۷ الرابع اذا جنى و ذومك يوك قتلندن اور يكي يصيلوب كو چلك مناسنه در يقال
 ۲۸ هدى البعير اذا صخر سنامه من كثرة الجمل (الهدء) قحنايه بر كونه يلوب
 ۲۹ سكرته دينور (الاهدء) اجر وزنده بر يسي كو كسه طوغرى دوشك اولان
 ۳۰ قبوره دينور و شول اموزه دينور كه يوقاريسى يعنى اموز باشلرى شيشكن و قبا
 ۳۱ اولغله قاللقى اولوب ويون سكرلرى كوشك و سولوك اولغله كو كسه طوغرى

دوشگون اوله (الهداة) زمانه وزنده انجه يلاو يابوسى آرقسى اركك آتهدينور	1
قسراغه اطلاق اولنز (المهيدة) ميك ضمي وهانك قحى ودالك كسريه بر كسه تك	2
بولنديغى يعنى متكيف اولديغى شيوه وحاله اطلاق اولنور سكون و آرام معناسندن	3
ماخوذدر تقول تركته على مهيدة اى على حالة التي كان عليها وهو مهيدة كله سندن	4
مصغردر (الهداه) حراء وزنده شمول ناقبه دينور كه بوك تقبلندن اور بكي	5
باصيلوب كو چلش اوله (الهداه) هانك قحى و ذال مجمه تك سكونيه بر نسته بي	6
بغايت چاك كسمك معناسندر يقال هذا التي هذا من الباب الثالث اذا قطعه	7
قطعا اوحى اى اسرع من الهدى وهذا تشديد ذال الله سرعتك كسمك معناسندر لكن	8
هذا كله سنك مفهوى آندن ابلندر وهذا هلاك اهلك معناسندر يقال هذا العدو	9
اى ابارهم وركسيه مكروه و ناسرا كلام ايشندرمك معناسندر كرك غياينده ورك	10
حضورنده اولسون يقال هذا فلانا اى اسمه مايكره و بر نسته صابر صابر دوشوب	11
دوكلتك معناسندر يقال هذات الابل اى تساقطت يعنى دوهل يواده افراط	12
تاوانلقلندن در مانده اولوب اثمار رسبيده كى صابر صابر دوكلوب نانديلر	13
(الهداه) قحيتله هلاك اولق معناسندر يقال هذى من البرد هذا من الباب	14
الرابع اذا هلك (التمدؤ) تفعل وزنده بدنده ياره آزوب تياه اوانله انلرق ياره	15
ياره اولق معناسندر يقال تهنات القرحة اذا فدت و تقطعت (الهداه) تمره	16
وزنده اكليلك حيا تعبير اكدكلى آتته دينور مسحاة معناسندر (الهراء) هانك	17
قحى و رانك سكونيه غش و قبح كنانى چوق سويلك على قول خطأ و غلط	18
سوزلى چوق سويلك معناسندر يقال هرا الرجل هراء من الباب الثالث اذا	19
اكثر الخنا او الخطأ و هراء و هراء كتابه وزنده صوغوق بك سرد و شديد اولغله	20
انساقى يا حيوان او شيدوب هلاك ايده يزمق على قول هلاك اهلك معناسندر يقال	21
هراء البرد هراء و هراء من الباب المزبور اذا اشتد عليه حتى كاد يقتله او قتله	22
و بل يك بارد و مؤثر اسمك معناسندر يقال هرات الريح اذا اشتد بردها و اى	23
كركى كى نضج بونجه بشورمك معناسندر يقال هرا اللحم اى انضجه و هراء و هراء	24
هانك ضيله و هرو و تعود وزنده ات كركى كى بشوب بيرمك معناسندر	25
يقال هرى اللحم هراء و هراء و هرو من الباب الرابع اذا نضج حتى يتفسخ	26
(الهراء) هراب وزنده چوق سوزه دينور منطق كثير معناسندر على قول	27
فاسد وى نظام و بر يشان سوزه دينور هذيان مجرم و زهات مجنون كى يقال ماهذا	28
الهراء اى المنطق الكثير او الفاسد لانظام له و چوق سوزلو ياره كوى و هرزه سخن	29
كسيه دينور (الهراء) صرد وزنده بودنى بكشاق و هرزه كلام اوزانه دينور	30
يقال رجل هراء و هراء اى الكثير الكلام الهداه (الهراء) كتاب وزنده خرده	31

خرما فدان لرینه دینور که کوکدن سوروب چقهلر فاسد اولدیفندن قطع ایدرلر
 وهراء بر شیطان احمیدر که رؤیای قبیحه و احلام فاسده تصویر و تحیللی ضمنده
 نفوس اوزره مسلطدر اضغاث احلام آنک اراتیله در (الاهراء) همره نك کسریله
 انسانه یا حیوانه صوغوق زیاده سیله تاثیر ایلکله هلاک اولمق کرته سنه واردرمق
 یا خود هلاک ایلک معناسنه در یقال اهراء البرد اذا اشتد علیه حتی کاد یقتله
 اوقته و آن کرکی کبی پشوروب بیرتمک معناسنه در یقال اهراء اللهم اذا طبخه
 حتی یتفسخ و صوو قلامق و صوو غه طوقتمق و اوشمک معناسنه در تقول اهرا نا
 ای ابردا و بونک مضمین اولدینی برودت اخشام وقتنه یا خود جزیران و تموز
 آیلانده اواخر نهارده تحدت ایدن برودته مخصوصدر که اول هتکاملرده سربنک
 اولغله مدار تنفس و استراحت اولور و اهراء قتل ایلک معناسنه در یقال اهراء
 فلانا اذا قتلته و جوقی خطا و نا صواب کلمات ایلک معناسنه در یقال اهراء الکلام
 ای اکثر ولم یصب (التهرئة) تکلمه و زننده بودخی آتی کرکی کبی پشوروب
 بیرتمک معناسنه در که مهر اقلق تعبیر اولنور یقال هراء اللهم تهرئة اذا نضجه حتی
 یتفسخ (التهرؤ) تفعل و زننده ات زیاده سیله پشوب مهرا اولمق معناسنه در یقال
 هراء اللهم قهرأ (المهروء) مقتول و زننده بردک یا خود حرك شدت و تأثیرندن
 هلاک اولان کسیه دینور یقال هری المال ای المواشی و القوم علی البناء المجهول
 کنهی فهم مهر وون اذا قتلهم البرد او الحروبوی جوهری کندی دست خطیله
 کتابنده سمع و زننده اولهرق بناء معلوم اوزره ضبط ایلکله ارتکاب تصحیف
 ایلشدر شارح دیر که فهم مهر وون قوی بناء مجهول اوزره اولغله دال اولغله کتمع
 قوی طغیان قلم اولمق ظاهر در (الهزة) هانک ضمی و زای مجمه نك سکونیه
 (والهزة) قحیله (والهزوء) قعود و زننده (والمهزة) میمک و زانک قحیله هزل
 و سخنریه ایلک معناسنه در یقال هراء منه و هراء به و هری منه و به هراء و هراء
 و هزوا و مهزة من الباب الثالث والرابع اذا سخنر منه (التهزؤ) تفعل و زننده
 (والاستهزاء) بونلرده برکسه بی هزل ایدوب مسخره لغه آلمق معناسنه در یقال
 تهزأ به و استهزأه یعنی هزأه (الهزة) هانک ضمی و زانک سکونیه شول کسه در که
 هرکس صفالته کولوب کندیسنی ذوقلنوب هزل و استهزأ ایدهل قشمر تعبیر اولنور
 (الهزة) هانک ضمیله هزه و زننده خلقی دائماً مسخره لغه آلوب هزل و استهزأ
 ایدن کسیه دینور یقال رجل هزة بالضم ای هزأ منه و یقال رجل هزة کهمزة
 ای هزء بالناس (الهزة) هانک قحی و زانک سکونیه قیرمق معناسنه در یقال
 هزء هراء من الباب الثالث اذا کسره و برکسه بی یا بر حیوانی اوشیدوب هلاک
 ایلک معناسنه در یقال هراء ابله اذا قتلها بالبرد و بندیکی هرکوبی تحريك ایلک

1 معناسنه در يقال هزأ راحله اذا حركها و اولك معناسنه در يقال هزأ زيد
 2 اذا مات (الهزه) فحتميله يودنى اولك معناسنه در يقال هزى زيد اذا مات
 3 (الاهراء) هزهك كسريه بر آدمى ياخود بر حيوانى اوشتند يروب هلاك ايلك
 4 معناسنه در يقال اهزأ ابه اذا قتلها بالبرد ويرد شديده داخل اولق معناسنه در يقال
 5 اهزأ الرجل اذا دخل فى شدة البرد و مركوب را كيني بك سرعته كوتروب كتمك
 6 معناسنه در يقال اهزأت به ناقته اى اسرعت به (الههم) هانك كسرى و ميك
 7 سكونيله كهينه لباسه دينور ثوب خلق معناسنه جعي اهماء كلور خرب و اخراب
 8 كبي (الهيا) هانك فحى و ميك سكونيله لباسى اسكيدوب پيرتمك معناسنه در يقال
 9 هيا الثوب هيا من الباب الثالث اذا خرقة و ابلاه (الاهماء) هزهك كسريه هيا
 10 معناسنه در (الاهماء) انفعال وزننده (والتمهؤ) تفضل وزننده معنای مزبور در
 11 مطاوعل در اثواب اسكيدوب پيرتمك معناسنه در يقال اهيا الثوب فانها و تمها اى
 12 بل و تقطع (الهني) امير وزننده (والهنا) مشرب وزننده بن رنج و مشقت
 13 حاصل اولوب سهولته دسترس اولنان شيه دينور يقال شى هني و مهنا و هو
 14 ما تاك بلا مشقة و هني سهولته معديه و اصل اولوب على الفور هضم اولان
 15 طعام خوشكواره دينور يقال طعام هني اى ساينج مترجم ديركه اكل و شرب
 16 ايند كسيه هينتا مريئا قولى كه نصبه دعادر فارسيد كوار ابادا معناسنه در يعنى
 17 بريسى زجسز آسان و جهله هضم و استراة اولوب غدايته بدل ما يخلل اولان
 18 طعام و بريسى كذلك سيكوب هضم اولق خاصه سى كنديديه موجود اولان ادامدن
 19 عبارت در خلاصه اكل و شرب ايلديكك معده كه هضم اولمش اوله و وضأ و دواء اولوب
 20 بدتكه سيكوب وجودكه ماده عاقبت اوله ديكدر نته كه شاعرك * كل هينتا و مريئا
 21 كله * ديديكى مصراع جناسيده ظاهر در و اشجو هني كلسى عند المؤلف فعيل
 22 يعنى مفعول اولوب مجاز اولى قيلندن اولور و يعنى فاعل اولق دنى جازدر
 23 و عند المبرد مصدر در زيرا بعض مصدر دن صفات ابه ايدرلر و عند الاكثر ملترم
 24 الاضمار اولان عاملندن حال مؤكده در انتهى (الهنا) فحتميله (والهناة) كرامه
 25 وزننده برنسنه بي رنج و زجته حاصل و ميسر اولق معناسنه در يقال هني الشى
 26 و هتو هنا و هناة من الباب الرابع و الخامس اذا اتى بلا مشقة (الهنا) هانك
 27 كسرى و نونك سكونيله (والهنا) منع وزننده (والهناة) سلام وزننده طعام
 28 خوشكوار اولوب وجوده برامق معناسنه در تقول هنانى الطعام و هنانى هيا
 29 بالفتح و يعنى بالكسرويهنو بالضم هنا و هنا و هناة من الباب الثالث و الثانى و الخامس
 30 اذا صار هينا و طعامى هضم ايتدرمك معناسنه در تقول هنا تيه العافية يعنى
 31 مزاجده اولان صحت و عاقبت سبيله اولان قوت بكا ديكم طعامى هضم ايتدردى

(الهناة) كرامه وزنده (والهناة) مجله وزنده (والهنا) ضرب وزنده طعام
 وشراب خوشکوار اولیٰ معناسنه در يقال ما كان الطعام هنيئا ولقد هتو هناة
 وهنا من الباب انعامی اذا صار هنيئا پس معنای اول ایله بونک یسنده فرق
 واردر زیرا معنای اول طعام خوشکوار اولغله بدنه سیکوب مزاجه یرامق وپو
 طعام سیکیمی وهضم اولقی شانندن اولیجی خوشکوار اولقی معناسنه در (الهنا)
 هانک قحی ونونک سکونیله تبریک واستسعاد معناسنه استعمال اولنورکه قوتلوقی
 تعبير اولنور معنای مرقومندن مأخوذدر يقال هناه بالامر هنا من الباب الثالث
 اذا قال ليهنك یعنی سکا هنی و مسعود اولسون شارح دیرکه عربلر تعزیه
 خلافنده یعنی برسنه رنج وتعجب اولوب حقیکه خبر ومنفعی مستوجب اولسون
 دیو تبریک واستسعاد مقاعنده لیهنك دیرل همزه نك جزمیله اولیهنك دیرل ای
 ساکنه ایله لیهنك دیرل نونک کسریله انهی وهنا اطعام ایلک معناسنه در يقال
 هناه هنا من الباب الاول والثاني ای اطعمه ویرمک معناسنه در يقال هناه اذا اعطاه
 وهنا منع وزنده وهنا علم وزنده وهناه کرامه وزنده طعامی اصلاح ایدوب وجوده
 یرار ترتیب ایلک معناسنه در يقال هنا الطعام هنا وهناه من الباب الثالث
 اذا اصلحه وهنا منع وزنده دوهی قطرانله یاغلیق معناسنه در يقال هنا الابل هنا
 من الباب الثالث والثاني والاول اذا طلاها بالهنا ویردم ایلک معناسنه در يقال
 هنا فلانا اذا نصره (النهنة) تکمله وزنده (والتهني) تکمیل وزنده تبریک
 واستسعاد ایلک معناسنه در که تعزیه مقابلیدر يقال هنا تهنة وتهنيًا ضد عزاه
 مؤلف بونی کرچه تکرار ایلشدر لکن قول اول مثلا اكل طعام ایدن کسیه
 لیهنك یعنی سکا طعام هنی وکوارا اولسون دیو عطیه حل اولغله تغایر اعتباری
 ممکندر (الاهناء) همزه نك کسریله ویرمک معناسنه در يقال اهناه ای اعطاه
 (الهناء) کتاب وزنده قطرانله دینور وخرما صالحتمه یاخود چوپنه دینور اهان
 کلهسیله مرادفدر (الهن) هانک کسریله احمدر دوهی قطرانله یاغلیق حالته دینور
 وورکی به دینور عطا معناسنه وکیجه دن برمقداره وپر بلوکه دینور يقال مضی هن
 من الليل ای طائفة منه (الهنا) قهینله (والهنا) منع وزنده طوارد خوراهی
 اوزره برمقدارجه اوتلاق بولوب لکن قلیل اولغله آندن شبع وغنا حاصل
 اولیوب هنوز استکلی قالمق معناسنه در يقال هنت الماشية هنا وهنا اذا اصاب
 حطا من البقل ولم تشبع منه وشاد ومسور اولقی معناسنه در يقال هنی به اذا
 فرح وطعام لطیف وخوشکوار اولغله بدنه سیکوب یرامق معناسنه در يقال هنی
 الطعام اذا تهنأ به (الهنا) سکری وزنده برمقدار اوتلاق بولوب قلیل اولدیغندن
 اویجه طویمامش اولان دوهله دینور يقال ایل هنا ای اصاب حطا من البقل

1 ولم تشبع منه مؤلفك وهي ابل هنا قولنده كي ضمير جماعت موهومه به راجعدر
 2 بس بونك مذكري هتأن اولور (هناه) تمامه وزنده اسماء رجالدندر (الهائي)
 3 خادم وخدمتكار معناسنه در ابن اثيرك بيانته كوره اعطأ معناسنه اولان هنا لفظندن
 4 مأخوذدر كويا كه مخدومه نفسني اعطا ايشدر (ام هائي) امام علي كرم الله
 5 وجهه حضرتلر ينك قز قز نداشلي كنيه سيدر ابو طالبك قزيدر اسمي فاخته در
 6 (الهيأ) معظم وزنده بر رجل آيددر (الاستناه) ياردم ايتمك معناسنه در يقال
 7 استناه اي استعطاء (الاهتاء) افتعال وزنده دو اب ومواشي بي تقيد وتجار ايله
 8 اصلاح ايلك معناسنه در يقال اهتأ ماله اي اصلحه (الهيء والمرى) امير وزنده
 9 رقه ترابنده ايكي نهر لدر ملوك مرواينه دن هشام بن عبد الملك حفر ايتدر مشدر
 10 (الهيئة) مصغر بنيه سيميله كه امام بخاري صحبخنده يعني [انه اقام هيئته] حديثنده
 11 رسم مرسوم اوزره مرسوم وشي يسير ايله مفسر در بونده صواب اولان بغير همز
 12 اولقدر زيرا هنو لفظنك مصغر يدركه شي معناسنه در بوجهته معتل اولغله هنو
 13 ماده سنده ذكر اولنور ان شاء الله تعالى (الهوء) هالك قححي وواوك سكوتيله
 14 بر كسه ذاتنده عالي همت اوانمله اسبابته تشبيله سعي ايدرك نفسني مراتب عاليه به
 15 ابلاغ واصعداد ايلك معناسنه در معنای آيدن مأخوذدر يقال هاء بتقسد الى المعالي
 16 يهوء هوءا اذا رفعها وهمت معناسنه در معنای سابق بونددر قال الشارح وفنه
 17 الحديث [اذا قام الرجل الى صلوة فكان قلبه وهوء الى الله انصرف كى ولدته امه]
 18 اي همته ونافذ وماضي رأى وتدبيره دينور وبر كسه آخر كسه ده برنسته ياخود
 19 بر موضع وحالت سزيمك معناسنه در كه توهم مفهوميديز تقول هوءت به خيرا اوشرا
 20 وهوءت بخيرا وبشر اي از نسته به وهوء وهوء هالك ضميله ظن وكن معناسنه در
 21 تقول وقع ذلك في هوءى وفي هوءى اي في ظني وهوء هالك فقهييله فرحناك اوبق
 22 معناسنه در تقول هوءت به هوءا اي فرحت به (الهوء) فقهييله همت ايلك معناسنه در كه
 23 برنسته به قلب قصد ايلكدر عبارتدر يقال هوءى اليه هوءا من الباب الرابع اذاهم
 24 (هاء) جاء وزنده كلة تليه در يعني ندا اولنان كسه نك صوت اجابتندن حكايه
 25 در كه بزم لسانبرده دخی همز نك سكوتيله وهمز سز ايراد اولنور وفيه قال الشاعر
 26 * لا بل يحميك حين تدعوا باسمه فيقول هاء وطمالمالي * يعني حال اويلجه دكلدر بلكه
 27 سن آن اسميله چاغردقده سكا اجابت ايدوب هاء يعني ليك ديوتليه ايدر وكمال
 28 انقياد واجابتندن اوزون اوزادى يك چوق تليه ايدر مؤتمك شاهد ايرادى صغاني
 29 تكمله ده متوقف اولغله آنى رده مبنيدر وهاء كذلك جاء وزنده اسم فعل امر اولور
 30 هالك معناسنه كه خذ معناسنه در وكاهي كاف خطابه ذكر اولنوب تصرف ايدرلر
 31 خذانت معناسنه وكاهي كافدن مستغنى اولوب آخرنده اولان همزه دن تصرف

۱ ایدرل مفردند هاء دیرل تشبیه مذکرند هانوما دیرل وجع مذکرند هانوم دیرل
 ۲ ومفرد مؤنثند هاء دیرل بلاه همنه نك كسریله وتبیه مؤنثند هانوما دیرل وجع
 ۳ مؤنثند هانوم دیرل نون مشدده ایله وپونده برلفت دخی واردرکه هایارجل دیرل
 ۴ همزه ساکنه ایله هع وزنده بونك اصلی هاء ایله هاع وزنده اجتماع ساکنینه
 ۵ منی الف ساقط اولشدر مؤنثند هانی دینور هانمی وزنده وتبیه لرنده هان دینور
 ۶ هانما کی وجع مؤنثند هان دینور همن وزنده ظاهرا جمع مذکر کی یته هانوم
 ۷ اولقدر (هاء) همزه نك كسریله هات معناسنه درکه اسم فعل امر در بکا ویر و بکا
 ۸ کتور دیکدر تشبیه مذکرند هانیا دینور وجع مذکرند هانوما دینور ومفرد مؤنثند
 ۹ هانمی وتبیه مؤنثند هانیا وجع مؤنثند هانین دینور هانین کی مترجم دیر که
 ۱۰ لبايه بوجه اوزره مرسومدر که هان کله سی که اسم فعل امر در خذ معناسنه در
 ۱۱ بونده بش لغت واردر اول آخرینه کاف الحاق اولنوب جمع احواله مخاطب ایله
 ۱۲ متصرف اولور یقال هانک ها کا ها کهاک ها کا کن تانی کاف موضعنه همزه وضع
 ۱۳ اولور یقال هان بفتح الهمزة وهانوما وهانوم وهان بکسر الهمزة وهانوما وهانوم ثالث
 ۱۴ همزه ایله کاف یجمع اولور یقال هانک هان کاهان کم هانک هانکا هانکن رابع همزه مکسور
 ۱۵ اولور یقال هان هانیا هانوما هانمی خامس همزه ساکن اولور یقال هانعلی وزن هب
 ۱۶ ومصاحده مسطور در که کاه اولور که ها کله سنه تا الحاق ایدوب هات دیرل که اسم
 ۱۷ فعل امر در اعطنی معناسنه یقال هات للذکر وهات للوث وهاتا وهاتوا وهاتن پس
 ۱۸ هانک وهات کله سی متاوله ایچون اولور اول آل وثانی ویر معناسنه انهی (المهون)
 ۱۹ میك ضمی وهانک سکونی وواوک وهمنه نك قحی ونونک تشدیدیه وهمنه نك كسریله
 ۲۰ لغتدر صحراء واسعه یه دینور وداب وعادت معناسنه در وکیجه دن بر مقداره دینور
 ۲۱ واشبو مهون کله سی جوهری وهمنه منی بومقامده ذکر الیشدر زیرا وزنی مفعول
 ۲۲ اولغله وای زانده در زیرا بنات اریعه اولان کله ده وواصل اولماز مؤلف نونک
 ۲۳ اصالتنه بناء هون ماده سنه ثبت ایلدیکی اهوینانن اسم مفعولدر لکن بوراده وزنده
 ۲۴ اضطراب الیشدر زیرا مهموز اولدیغه کوره وزنی مفعول اولور که نون زانده در
 ۲۵ ونونک اصالتنه کوره مفعول اولیق لازمدر انهی (لاهه اللهذا) الفک مدیه لاوالله
 ۲۶ معناسنه مستعملدر که خدا حقیچون اول اولیله دکلدر دیکدر وعلی قول افسح اولان لاهه
 ۲۷ اللهذا عنواننده اولقدر که قصر ایله در باخود مدی لحن وخطادر زیرا اصلی لاوالله
 ۲۸ هذا ما قسم به اولوب اسم جلال هانیه ذابیننده ادخال اولمشدر بوماده ده اوج قول
 ۲۹ حاصل اولمشدر تفصیلی مغنی اللیب وتسبیلده مشروحدیر (الهیئة) هانک قحی
 ۳۰ وکسری وایک سکونیه برشیتک وضع جلیسی اوزره رسم اولنان حال وشان
 ۳۱ وکیفینده دینور کک محسوس اولسون که شکل وصور تیدر وکک مفعول اولسون که

- 1 طبع و سرشت و نهاد بدر پس هیتتک مفهومی عرضتک مفهومته متقار بدر نهایت
- 2 عرض مقولات اعراض جمله سنه اطلاق اولنور هر برینه عروضی اعتباریه وهیئت
- 3 موضوعاتند حصولی اعتباریه اطلاق اولنور يقال له هیئته حسنة ای حال وکیفیه
- 4 (الهی) کیس وزنده (واللهی) ظریف وزنده هیئت وقیافتی خوب و خوشنما اولان
- 5 کسیه دینور يقال رجل هی و هیئی ای حسن الهیة وهیئه هانک فحیحله وهیاه کرامه
- 6 وزنده برکسه یارنسته خوب هیئت اولق معناسنه در يقال هاء الرجل یاه کنفای یخاف
- 7 وهاه یهی بکاء یحیی هیئه وهیو هیاه ککریم کرامه اذا صار حسن الهیة ویرخصوص
- 8 ایچون کنندی هیئتی اخذ ایلک یعنی اقتضا ایدن لوازم و مدارکاتی کوروب حاضر
- 9 واماده اولق معناسنه در يقال هاء للامر یاه و یهی اذا اخذله هیئته (التمایؤ) تفاعل
- 10 وزنده توافقی معناسنه در يقال تمایؤا علی ذلك اذا توافقوا (الهیة) هانک
- 11 کسریله مشتاق و آرزومند اولق معناسنه در يقال هاء الیه یاه هیئه ای اشتاق
- 12 (التمیؤ) تفعل وزنده هیتتلتک یعنی بر ماده ایچون اقتضا ایدن صورت لازمه بی
- 13 تکمیل ایدوب حاضرلتق معناسنه در يقال تمیؤا للامر اذا اخذله هیئته (التمیئه) تکله
- 14 وزنده (وانهی) تفعل وزنده برنسته هیئت و قیافت و یروب اصلاح ایلک
- 15 معناسنه در که حاضرلق اکلازم کلور يقال هیاه تمیئه و تمیئنا اذا صلح (المهایأة)
- 16 مفاعله وزنده برخصوصده بری برینه موافقت ایلک معناسنه در هیئت معناسندن
- 17 مأخوذ در يقال هاه فی الامر مهایأة اذا وافقه و عرف فقهاهه بالتوافق والتراضی
- 18 مقاسمة منافندن عبارتدر که اسحسانا جازدر [لها شرب ولکم شرب يوم معلوم]
- 19 نص مینه معنی در مثلا برخانه ده مشترک اولان زید و عمرو دن هر بری حصه سنه
- 20 مقابل برسته مخصوصه اقامت ایلک و هر واحد دن هر کس بر کون ترلا و باجده لرینی
- 21 سقی ایلک و عند مشترکی بر وقت مخصوصه استخدام ایلک کبی تنه که کتب
- 22 فقهیه ده مبسوطدر مؤلف و المهایأة الامر المتیاً علیه عنوانیه رسم ایلکله عادی
- 23 اوزه مسامحه ارتکاب ایلشدز تا تأیث اسم مفعوله جلدن آیدر مگر تکلف ارتکاب
- 24 اوله یاخود هاء طغیان قم اوله (الهی) هانک فحیحله (والهی) هانک کسریله
- 25 انسان قسمی یمکه و ایچمکه دعوت ایلیه جک صوتدن حکایه در وخاصة دوه بی صو
- 26 ایچمکه یاغره جق صوتدن حکایه در (التمیئه) محمله وزنده شول ناقدیه اطلاق
- 27 اولنور که صوبی یک باک و ولود اولفله چکدکده جلدن تخلفی نادر اوله یعنی
- 28 هر بار دوله قالور اوله (هی) هانک فحیحی و یانک سکونیه کله تجبدر تقول یا هی
- 29 مالی یعنی عیبا بکانولدی و عند البعض اسم فعل امر در تنه و تبصر معناسنه که غفلتی
- 30 ترک ایدوب متبصر و آگاه اول دیمکدر تنه که صه کله سی اسکت معناسنه اسم فعل
- 31 امر در و اشبو هی کله سی اجتماع ساکنین محذور ایچون حرکه اوزره و خفت

ایچون فحّه اوزره مبنی اولمشدر شسارح دیرکه عند البعض کله تاسفدرکه
تغیر حال قدیمه دن نشئت ایدن حاله آجیوب حیف ایلکدن عبار تدر معلوم اوله که
بین العرب تجبه و تاسفه دال اولان بران تعبیرات وارد یاسی مالی و اقی مالی
و یاهی مالی کبی بونلرده اصل تجب اذانی ماء کله سیدر یاه حرف نادر مناد ای
تکره اوزره داخل اولمشدر اشبو منادال الفاظ مهمله در یعنی اصوات قیلندندر
کویا که علی الاجرام برکسیه نداء اولنور پس ترکیب مذکور تجبی مشتمل اولمسه
کله واحده حکمنده قلوب مقام تجبده استعمال اولنسدی و لزوم علاقه سیله مقام
تاسفده دخی استعمال ایلدیلر منادالک آخر لری کله واحده تک وسطی منزله قالمشدر
نداء و منادی جهتلی مضمحل اولمشدر زیرا مجموعی کله واحده منزله اولمشدر
(فصل الیاء النحیة) (الیایة) زلزله وزنده (والیایه) سلسال وزنده برکسیه
لطف و نوازش و بشاشت اظهار ایلک مناسنه درکه اوخشامتی تعبیر اولنور یقال
یایاه یایاه و یایاه اذا اظهر الطافه و برکسیه بی یانه چاغرمق مناسنه در یقال یایا
بالقوم اذا دعاهم و دوهی طور درمقی ایچون ای دیمک مناسنه در علی قول ناسی
برکدرمک ایچون یایا دیو چاغرمق مناسنه در یقال یایا بالابل اذا قال لها ای
لیسکنها او قال للقوم یایا لیجتمعوا و ای همزه تک فحیله دوهی طور دیره جق صوتدن
حکایه در و یایا ففقد وزنده ناسی برکک ایچون چاغرمق جق صوتدن حکایه در
(الیویو) هدهد وزنده یرجی قوشلردن آماجه کی برقوش آیدر ترکیده
موجول دیرلر بعضلر دلوجه طغان ایله و بعضلر زاغوس ایله بیان ایتدیلر (الیایه)
سلسال وزنده ذکر اولنان قوشک اوتتمسندن حکایه در (الیرنا) یانک ضمی و فحی
و رای مفتوحه و نون مشدده و قصر ایله (والیرناه) یانک ضمی و الفک مدیه قنه یه
دینور حنا مناسنه (الیرناه) دحرجه وزنده صایح و ضقاله قنه یاقق مناسنه در
یقال یرنا حییه ای صیفها بالیرنا کما یقال حنا رأسه و بوجرائب افعالندر زیرا
ماضی اوله رق مضارع ضیفه سنده وارد اولمشدر ابن بری مرحومدن منقولدرکه
اکر یانک فحیله یرناه دینورسه همزه ایله قرأت اولنور و اگر یانک ضمیه یرنا
دینورسه همزه تک اتیان و اسقاطی جائزدر لسان العربده رنا ماده می ذیلنده مرسومدر
تم ما یعلق بترجة باب الهمزة بعون الله و تیسیره فالجد لله علی التوفیق و الصلوة علی
الهادی الی سواء الطریق اولاً و آخراً

— باب الیاء * فصل الهمزة —

(الاب) همزه تک فحی و یانک تشدیدیه مطلقاً اوتیه دینور کلا مناسنه که فارسیده

DİZİN

İlk numaralar orijinal metindeki sayfayı, ikinciler ise satır numarasını göstermektedir.

Duhâ'	66-8	El-feķu	76-29
Ebû luhûeti	92-25	El-felâu	77-16
Eđ-đahyeu	66-17	El-feneu	77-18
Eđ-đahyeu	66-10	El-fenu	77-19
El-‘abâu	72-1	El-ferau	74-21
El-‘abu	71-22	El-ferîu	75-2
El-‘abu	71-24	El-feseu	75-11
El-‘ibu	71-20	El-fesu	75-4
El-‘indeu	72-15	El-feşu	75-22
El-‘indevetu	72-8	El-fetau	76-4
El-‘itbâe	72-6	El-fe’fe’eh	73-6
El-aķrâu	81-30	El-fe’fe’etu	73-3
El-bi’etu	113-8	El-feşu	73-27
El-efse’e	75-17	El-fey’etu	78-21
El-efţau	76-8	El-fey’etu	79-6
El-ehdeu	123-29	El-feyu	77-20
El-ehteu	122-17	El-findâ’etu	74-19
El-ekşe’u	87-23	El-fî’etu	78-26
El-enve’u	111-23	El-fucâ’etu	74-15
El-faţu	75-28	El-fuķa	77-5
El-feb’etu	73-8	El-fuķû’	76-25
El-fece’u	74-17	El-ğabu	72-20
El-fecu	74-10	El-ğâğau	72-18
El-feķî’u	77-8	El-ğarķa’etu	72-24
El-feķu	76-17	El-ğidķi’u	72-22

El-hāniʿu	128-2	El-hezʿu	125-20
El-hebʿu	122-6	El-hezʿu	124-6
El-heceʿu	122-26	El-hidāʿetu	124-1
El-hecʿu	122-17	El-hidʿetu	123-23
El-hedeʿetu	123-28	El-himʿu	126-6
El-hedeʿu	123-25	El-hināʿu	127-22
El-hedʿāʿu	124-5	El-hinʿu	126-26
El-hedʿu	122-31	El-hinʿu	127-23
El-hedʿû	123-11	El-hirāʿu	124-31
El-hemʿu	126-8	El-hiʿhāʿu	121-31
El-henāʿetu	127-1	El-hîʿu	122-4
El-heneʿu	126-24	El-hîʿu	130-4
El-heneʿu	127-25	El-hiyʿetu	130-10
El-henîʿetu	128-10	El-huceʿetu	122-29
El-heniʿu	126-12	El-hunʿā	127-30
El-heniʿu ve'l-meriʿu	128-8	El-hurāʿu	124-27
El-herʿu	124-17	El-huzeʿetu	125-27
El-herʿu	124-30	El-huzʿetu	125-25
El-heteʿe	122-13	El-huzʿu	125-29
El-hetʿu	122-6	El-îşāʿu	114-5
El-hetʿu	122-9	El-îcāʿu	114-22
El-heʿheʿu	122-4	El-ifāʿetu	78-22
El-heveʿu	128-22	El-ifşāʿu	74-4
El-hevʿu	128-13	El-ifđāʿu	75-27
El-heyʿetu	129-29	El-ifşeʿu	75-24
El-heyʿu	130-24	El-ifţāʿu	76-13
El-hezeʿu	126-2	El-iftikāʿu	77-11
El-hezeʿû	124-14	El-ihcāʿu	122-22
El-hezʿetu	124-16	El-ihdāʿu	123-5

El-ihmāʿu	126-9	El-îmāʿu	121-25
El-ihnāʿu	127-21	El-implāʿu	100-11
El-ihrāʿu	125-3	El-imsāʿu	99-10
El-ihtināʿu	128-7	El-imtilāʿu	99-28
El-ihzāʿu	126-3	El-invāʿu	101-30
El-iḳāʿetu	84-28	El-inbāʿu	102-19
El-ikāʿu	92-11	El-infikāʿu	76-23
El-iḳṣāʿu	79-22	El-inhāʿu	110-24
El-îkāʿu	120-25	El-inhimāʿu	126-10
El-iḳḍāʿu	82-29	El-inkifāʿu	89-31
El-ikfāʿu	88-26	El-insāʿu	107-5
El-iklāʿu	90-24	El-inṣāʿu	109-13
El-ikmāʿu	91-20	El-inticāʿu	95-1
El-iḳmāʿu	83-18	El-inticāʿu	105-1
El-iḳnāʿu	84-12	El-inṭifāʿu	68-5
El-iḳrāʿu	80-16	El-intikāʿu	110-14
El-iktifāʿu	89-15	El-intisāʿu	108-16
El-iḳtifāʿu	83-4	El-intitāʿu	104-27
El-iktilāʿu	91-5	El-inyāʿu	112-17
El-iḳtirāʿu	80-15	El-istûbāʿu	113-9
El-ilbāʿu	93-17	El-istiḍāʿetu	66-2
El-ilcāʿu	95-2	El-istifāʿetu	78-24
El-ilfāʿu	96-6	El-istihnāʿu	128-6
El-ilmāʿu	96-24	El-istikāʿetu	84-22
El-iltibāʿu	93-24	El-istiklāʿu	90-28
El-iltifāʿu	96-3	El-istikrāʿu	82-8
El-iltimāʿu	97-2	El-istilbāʿu	93-26
El-ilyāʿu	97-11	El-istimlāʿu	101-3
El-ilzeʿu	95-16	El-istināʿetu	111-20

El-istinbā'u	102-30	El-ḳam'etu	83-16
El-istinsā'u	107-22	El-ḳam'etu	83-23
El-istinşā'u	109-22	El-ḳan'u	84-5
El-istiṭā'u	118-25	El-ḳarḏi'e	82-14
El-îṭā'u	118-27	El-ḳāri'u ve'l-muteḳarri'u	81-8
El-iṭfā'u	68-6	El-ḳar'u	80-8
El-îtiṭā'u	120-8	El-ḳar'u	81-11
El-itkā'u	121-1	El-ḳa'ḳā'u	79-14
El-iṭlinfā'u	68-19	El-kā'u	92-6
El-iṭlinşā'u	68-17	El-ḳay'u	84-18
El-iṭnā'u	69-8	El-ḳayû'	84-29
El-iṭrā'u	67-20	El-kede'u	86-12
El-iṭşā'u	68-1	El-ked'u	86-3
El-itticā'u	114-28	El-kefā'etu	88-12
El-ittikā'u	120-27	El-kefî'u	88-14
El-iṭtisā'u	67-27	El-kefî'u	89-25
El-ittiṭā'u	119-16	El-kef'u	88-19
El-ittizā'u	115-28	El-kele'u	90-11
El-iẓmā'u	71-4	El-kele'etu	90-15
El-ḳab'etu	79-19	El-kele'u	90-4
El-ḳab'u	79-16	El-kele'u	91-7
El-ḳadā'u	82-16	El-keme'u	91-25
El-kādi'etu	86-10	El-kem'u	91-15
El-ḳaḏ'etu	82-25	El-kem'u	91-22
El-ḳaḏ'u	82-27	El-kende'u	86-17
El-ḳaf'u	82-31	El-kenşe'etu	85-30
El-kāli'u	90-16	El-kenne'u	85-11
El-ḳamî'u	83-9	El-kenne'u	85-31
El-ḳam'etu	83-5	El-kerşe'etu	86-21

El-kerfe ² etu	86-20	El- <i>ḡ</i> urrā ² u	81-4
El-kerfe ² etu	86-26	El- <i>ḡ</i> urrā ² u	81-7
El-kerîşā ² u	86-24	El- <i>ḡ</i> ur ² ānu	80-2
El-ker ² eşeu	86-24	El-kusve ² u	87-6
El-kes ² u	87-1	El-kuş ² etu	87-28
El-kes ² u	87-9	El- <i>ḡ</i> uyā ² u	84-21
El-keş ² îu	87-22	El-lā ² î ² etu	95-22
El-keş ² u	87-10	El-lā ² etu	97-6
El-ke ² etu	85-10	El-leb ² etu	94-1
El-keş ² etu	86-1	El-leb ² u	93-10
El-ke ² kā ² u	85-7	El-leb ² û ² u	94-10
El-ke ² ke ² etu	85-3	El-lec ² u	94-25
El-keş ² u	85-15	El-lefā ² u	96-6
El-keş ² u	85-24	El-lefe ² u	96-4
El-kevde ² etu	86-16	El-lef ² u	95-27
El- <i>ḡ</i> işşā ² u	79-20	El-leke ² u	96-11
El-kifā ² u	88-5	El-lek ² u	96-9
El-kif ² u	90-2	El-lem ² u	96-16
El-kilā ² u	91-10	El-le ² tî ² u	94-21
El-kimā ² u	91-24	El-le ² t ² u	94-15
El- <i>ḡ</i> indev ² u	79-26	El-le ² t ² u	95-18
El-kirfî ² etu	86-30	El-le ² āl	92-17
El-kirfî ² u	86-25	El-le ² lā ² u	93-5
El-kirşî ² u	86-18	El-le ² le ² etu	92-27
El- <i>ḡ</i> ir ² etu	82-7	El-leş ² u	94-24
El- <i>ḡ</i> i ² ḡî ² u	79-15	El-lev ² etu	97-7
El-kuf ² etu	89-16	El-lezā ² u	95-26
El- <i>ḡ</i> umû ²	83-11	El-lez ² u	95-11
El- <i>ḡ</i> unû ²	83-31	El-libe ² u	93-8

El-li'āletu	92-23	El-men'u	101-24
El-liyā'u	97-10	El-menzû'u	106-18
El-lu'lu'āni	93-2	El-mera'u	98-26
El-lu'lu'etu	92-23	El-merî'etu	98-11
El-lu'lu'u	92-15	El-merî'u	98-1
El-ma'be'etu	72-5	El-mer'ātu	97-25
El-ma'be'u	72-5	El-mer'etu	97-31
El-maḵṣe'etu	79-24	El-mer'u	98-12
El-māḵi'u	99-16	El-mer'u	98-24
El-maḵme'etu	83-25	El-mes'u	98-31
El-maḵne'etu	84-17	El-mes'u	99-13
El-maḵrû'etu	80-31	El-met'u	97-15
El-māme'etu	97-13	El-meṭ'u	99-15
El-mā'î'etu	101-29	El-me'me'u	101-27
El-mefsû'	75-20	El-mevbi'u	113-21
El-mefye'etu	78-19	El-mevcû'u	114-14
El-mehrû'u	125-15	El-mevṭa'u	119-13
El-mekle'u	91-14	El-mevṭi'u	119-13
El-mekme'etu	91-19	El-meẓme'a	71-2
El-meḵsû'etu	79-24	El-meẓme'u	70-25
El-melābi'u	94-11	El-mîḏa'etu	117-22
El-melā'etu	101-5	El-milā'etu	100-23
El-melce'u	95-4	El-milā'etu	101-1
El-mele'u	100-14	El-milā'u	100-27
El-melmû'etu	97-4	El-mil'etu	99-29
El-mel'ānu	100-2	El-mil'u	101-12
El-mel'u	99-21	El-minse'etu	107-25
El-memne'etu	101-23	El-mir'u	98-12
El-menî'etu	101-17	El-mizmā'u	70-23

El-mufāce'etu	74-13	El-mutenebbi'u	103-17
El-mufāci'u	74-18	El-mutki'u	121-5
El-mufā'u	78-30	El-mû'āme'e	121-28
El-mufî'u	79-1	El-mû'ā'u	101-26
El-mufķa'e	77-15	El-muvāḏa'etu	117-25
El-muhāye'etu	130-15	El-muvāḏa'atu	119-24
El-muhenne'	128-6	El-muvaḏḏa'u	120-12
El-muheydi'etu	124-2	El-muvedde'etu	115-18
El-muhve'enu	129-18	El-müḏāhe'etu	66-18
El-mukāfe'etu	87-29	El-müteheyyi'etu	130-26
El-mukāfe'etu	89-28	El-tekellu'u	90-29
El-muķāme'etu	83-26	El-tekerfû'u	86-29
El-muķāra'etu	81-2	El-telā'le'u	93-7
El-mulā'etu	100-5	El-telbi'eh	93-27
El-mulā'u	100-22	El-vāḏi'u	117-7
El-mumāle'etu	101-10	El-vāmi'etu	121-27
El-mumli'u	101-15	El-vebā'u	113-2
El-munābe'etu	102-31	El-vebe'u	112-23
El-munāne'etu	102-10	El-vebe'u	113-2
El-munāve'etu	112-13	El-vebî'etu	113-6
El-muneşşe'u	109-25	El-veb'etu	113-6
El-muru'u	98-12	El-veb'u	113-10
El-muru'etu	97-17	El-veb'u	113-15
El-Mustedî'bi-Emrillāh	66-7	El-vecî'etu	114-17
El-mustenā'u	112-12	El-vec'u	114-6
El-mustenî'u	112-11	El-vec'u	114-20
El-mustensî'etu	109-23	El-veḏā'etu	117-2
El-mutekākî'	85-9	El-veḏā'u	117-6
El-muteke'u	120-31	El-vede'u	115-3

El-veđîu	117-4	En-nebe ^o etu	104-6
El-vedu	114-29	En-nebeu	102-18
El-vedûu	117-9	En-nebîu	103-3
El-veşeu	113-30	En-nebîu	104-2
El-vemu	121-22	En-nebu	103-22
El-veru	115-29	En-nebu	104-7
El-veşâu	117-1	En-nec ^o etu	105-5
El-veţa ^o etu	119-8	En-nec ^o u	104-30
El-veţâ ^o etu	118-16	En-nedîu	105-30
El-veţî ^o etu	119-30	En-ned ^o etu	105-15
El-veţîu	118-21	En-ned ^o u	105-7
El-vetu	113-22	En-nef ^o u	110-3
El-veţu	117-29	En-nehîu	110-24
El-veţu	119-21	En-neh ^o u	110-19
El-vesu	113-25	En-neke ^o etu	110-6
El-vevâu	112-22	En-nek ^o u	110-9
El-vezeu	116-30	En-neme ^o u	110-18
El-vez ^o etu	115-27	En-nesâbu ^o	108-13
El-vezu	116-20	En-nesîu	107-9
El-vezu	115-21	En-nes ^o u	106-19
El-viţâu	119-18	En-nes ^o u	107-31
El-viţ ^o etu	120-3	En-nesûu	108-8
El-vuđûu	117-8	En-neşî ^o etu	109-4
El-vuţû ^o etu	118-19	En-neşîu	109-12
En'nece ^o u	105-2	En-neş ^o etu	109-20
En-nâbiu	104-5	En-neş ^o u	108-17
En-nâsiu	108-15	En-neş ^o u	109-10
En-naşu	109-30	En-net ^o u	104-19
En-nâşiu	108-28	En-ne'nâ ^o u	102-16

En-ne ^{ne} etu	102-3	Eṭ-ṭarî ^u	67-14
En-ne ^{ne} u	102-15	Eṭ-ṭase ^u	67-23
En-nevde ^{etu}	106-1	Eṭ-ṭāsietu	67-28
En-nev ^u	110-27	Eṭ-ṭasî ^u	67-26
En-ney ^u	111-30	Eṭ-ṭaş ^u	68-2
En-nez ^u	106-1	Et-taṭā ^{tu}	66-30
En-nis ^u	108-10	Et-taṭay ^u	69-28
En-nî ^u	112-3	Eṭ-ṭā ^{tu}	69-23
En-nî ^u	112-19	Eṭ-ṭā ^{etu}	69-15
En-nubey ^{etu}	104-9	Eṭ-ṭaṭa ^e	66-24
En-nubey ^u	104-11	Eṭ-ṭaş ^u	67-5
En-nubû ^{etu}	103-14	Eṭ-ṭav ^u	69-23
En-nude ^{etu}	105-29	Eṭ-ṭayyi ^u	69-16
En-nuke ^{etu}	110-15	Et-tazyî ^u	71-18
En-nus ^{etu}	107-6	Et-tefâ ^{tu}	76-9
En-nute ^{etu}	104-29	Et-tefesse ^u	75-8
En-nuyû ^u	112-2	Et-tefeşşe ^u	75-21
En-nuyû ^u	112-18	Et-tefeşşe ^u	75-25
Et-ta ^{bi} etu	71-30	Et-tefî ^{etu}	79-8
Eṭ-ṭab ^{etu}	67-3	Et-tefki ^{etu}	76-22
Et-taḍyie ^{tu}	66-21	Et-tefsî ^u	75-7
Eṭ-ṭafenşa ^u	68-14	Et-tehāy ^u	130-9
Et-taḫrî	81-28	Et-teheccu ^u	122-30
Eṭ-ṭalenfe ^u	68-18	Et-tehezzu ^u	125-23
Eṭ-ṭane ^{etu}	69-6	Et-teherru ^u	125-14
Eṭ-ṭane ^u	69-1	Et-tehettu ^u	122-8
Eṭ-ṭan ^u	69-5	Et-tehey ^u	130-12
Eṭ-ṭarā ^{etu}	67-12	Et-tehezzu ^u	124-15
Eṭ-ṭārî ^e	67-19	Et-tehiyye ^u	130-13

Et-tehni ² etu	127-17	Et-teneşşu ²	109-21
Et-tehri ² etu	125-12	Et-tene ² nu ²	102-8
Et-tekađdu ²	82-29	Et-ten ² u	112-15
Et-tekāfu ²	90-3	Et-tensi ² etu	107-3
Et-teķammu ²	83-28	Et-tevāfu ²	119-29
Et-teķarra ²	81-9	Et-tevbi ² etu	113-14
Et-tekdi ² etu	86-9	Et-tevc ² u	114-26
Et-tekemmu ²	92-2	Et-tevd ² u	115-19
Et-tekerse ² u	86-23	Et-teveccu	114-16
Et-tekeşşu ²	87-25	Et-teveddu ²	115-5
Et-teke ² ku ²	85-5	Et-tevedđdu ²	117-19
Et-tekşi ² etu	85-22	Et-tevekku ²	120-21
Et-tekş ² u	85-28	Et-teverru ²	116-19
Et-tekl ² u	90-31	Et-teveţtu ²	118-15
Et-tekn ² u	84-2	Et-tevezzu ²	116-29
Et-tekyi ² etu	84-27	Et-tevţi ² etu	118-6
Et-telci ² etu	95-9	Et-tevzi ² etu	116-24
Et-telehlu ²	97-9	Eţ-tezmi ² etu	71-8
Et-telekku ²	96-14	Eţ-ţin ² u	68-22
Et-telemmu ²	96-20	Eţ-ţufu ²	68-3
Et-telezzu ²	95-17	Et-tuke ² etu	120-29
Et-telzi ² etu	95-15	Eţ-ţullā ² u	68-15
Et-temālu ²	101-11	Eţ-ţurānī	67-15
Et-temellu ²	99-29	Eţ-ţur ² etu	67-21
Et-temerru ²	97-21	Eţ-ţuru	67-8
Et-temli ² etu	99-25	Eţ-ţuş ² etu	67-29
Et-temsū ²	99-12	Eţ-ţu ² iyyu	69-26
Et-tenbi ² etu	102-22	Ez-żab ² etu	70-5
Et-tenebbu ²	103-14	Ez-żamā ² etu	70-26

Ez-ẓamʿu	70-9	Ve'l-fākiyāʿu	76-30
Ez-ẓarʿu	70-7	Ve'l-feḳāʿetu	76-30
Ez-ẓaʿẓaʿetu	69-31	Ve'l-feḳʿetu	76-29
Ez-ẓavʿetu	71-16	Ve'l-ferāʿu	74-22
Ez-ẓayʿetu	71-17	Ve'l-feḳʿetu	76-4
Ez-ẓemiʿun	70-21	Ve'l-feʿfāʿu	73-3
Ez-ẓimāʿu	71-10	Ve'l-fîʿetu	78-21
Ez-ẓimʿu	70-13	Ve'l-fucāʿetu	74-10
Ez-ẓumʿā	70-31	Ve'l-fuḳāʿetu	76-29
Feraʿ	75-3	Ve'l-hedîʿu	123-12
Hāʿ	128-24	Ve'l-hedʿetu	123-12
Hāʿin	129-7	Ve'l-hedʿu	123-11
Hedeʿe	123-19	Ve'l-henāʿetu	126-24
Henāʿeh	128-2	Ve'l-henāʿu	126-27
Ḳanāʿun	84-17	Ve'l-heneʿ	126-27
Ḳemîseʿu	83-27	Ve'l-heneʿetu	127-1
Lā-hāʿeAllahu zā	129-25	Ve'l-henʿu	127-1
Mā-feteʿe	73-9	Ve'l-henʿu	127-6
Maḳarreʿ	82-4	Ve'l-henʿu	127-25
Merʿātan	98-29	Ve'l-heteʿetu	122-12
Merʿeh	98-30	Ve'l-hetîʿetu	122-11
Mevṭeʿe'l-ʿaḳabe	120-19	Ve'l-hetîʿu	122-10
Muṭfiʿetîl- raḍfi	68-11	Ve'l-hetîʿu	122-11
Muṭfiʿul-cemri	68-7	Ve'l-heʿhāʿu	122-4
Muṭfiʿur-raḍfi	68-9	Ve'l-heʿhāʿû	121-31
Nefʿu	110-6	Ve'l-heyîʿu	130-4
Ummu hāniʿ	128-4	Ve'l-heyṭāʿu	122-11
Ve vezʿe	115-25	Ve'l-hezeʿu	125-21
Ve'l-ʿabāʿetu	72-2	Ve'l-hitāʿu	122-10

Ve'l-hî'u	130-24	Ve'l-ķırā'u	81-2
Ve'l-hiyi'u	122-10	Ve'l-ķifā'u	87-29
Ve'l-hucû'u	122-18	Ve'l-ķife'u	88-15
Ve'l-hudû'u	123-1	Ve'l-ķilā'etu	90-4
Ve'l-hudû'u	123-13	Ve'l-ķilā'u	90-4
Ve'l-hutû'u	122-14	Ve'l-ķudû'u	86-4
Ve'l-huzû'u	125-21	Ve'l-ķufû'u	88-15
Ve'l-ibā'etu	113-3	Ve'l-ķufve'u	88-14
Ve'l-ibā'u	113-3	Ve'l-ķul'etu	90-16
Ve'l-ifticā'u	74-14	Ve'l-ķum'etu	83-6
Ve'l-ikā'etu	92-11	Ve'l-ķumû'etu	83-11
Ve'l-imli'ā'u	100-27	Ve'l-ķur'ānu	80-9
Ve'l-istihzā'u	125-24	Ve'l-ķusû'u	87-6
Ve'l-ķabā'etu	79-19	Ve'l-ķebātu	94-4
Ve'l-ķamā'etu	83-5	Ve'l-ķebā'etu	94-1
Ve'l-ķamā'etu	83-12	Ve'l-ķebvete	94-3
Ve'l-ķamā'u	83-12	Ve'l-ķebve'u	94-2
Ve'l-ķam'u	83-11	Ve'l-ķece'u	94-26
Ve'l-ķā'eh	92-7	Ve'l-ķefā'u	95-28
Ve'l-ķayyû'u	85-29	Ve'l-ķe'āl	92-17
Ve'l-ķeşātu	86-1	Ve'l-ķe'lā'u	92-17
Ve'l-ķefā'u	88-12	Ve'l-ķube'etu	94-2
Ve'l-ķef'u	88-15	Ve'l-ķub'etu	94-3
Ve'l-ķeşî'u	87-22	Ve'l-ķubu'etu	94-1
Ve'l-ķev'u	92-9	Ve'l-ķuţû'	95-19
Ve'l-ķey'u	92-7	Ve'l-ķakruvvetu	80-31
Ve'l-ķey'u ve'l-ķey'etu	92-8	Ve'l-ķmā'iyyetu	101-29
Ve'l-ķeyye'u	92-7	Ve'l-ķmehde'u	123-12
Ve'l-ķırā'etu	80-8	Ve'l-ķmehez'etu	125-21

Ve'l-mehne'u	126-12	Ve'n-neci'û	105-3
Ve'l-mekle'etu	90-15	Ve'n-necû'û	105-3
Ve'l-mekmu'etu	91-19	Ve'n-nehâ'etu	110-19
Ve'l-mekriyyetu	80-31	Ve'n-nehâvetu	110-20
Ve'l-melâ'u	101-1	Ve'n-nehû'û	110-20
Ve'l-mel'etu	99-22	Ve'n-nem'u	110-18
Ve'l-mel'etu	100-6	Ve'n-nesî'etu	107-7
Ve'l-mense'etu	107-25	Ve'n-neşâ'etu	108-19
Ve'l-mevbi'etu	113-7	Ve'n-neşâ'u	108-18
Ve'l-mevki'û	99-16	Ve'n-neş'etu	108-18
Ve'l-mil'etu	99-22	Ve'n-nivâ'u	112-13
Ve'l-mî'â'u	119-22	Ve'n-nubû'û	103-22
Ve'l-mukeffe'u	89-26	Ve'n-nuhû'et	110-20
Ve'l-mu'evve'etu	83-25	Ve'n-nuke'etu	110-7
Ve'l-mulâ'u	100-5	Ve'n-nuşû'û	108-18
Ve'l-mule'â'u	100-27	Ve'n-nutû'û	104-19
Ve'l-mune'ne'u	102-17	Ve'n-nu'nû'û	102-16
Ve'l-mustense'u	109-25	Ve'n-nuyû'etu	112-3
Ve'l-musû'û	99-1	Ve'n-nuyû'etu	112-18
Ve'l-vâ'î'etu	120-4	Ve't-ta'bi'û	71-30
Ve'l-veşâ'etu	113-25	Ve't-ţarâ'u	67-12
Ve'l-vebâ'etu	113-2	Ve't-ţas'u	67-23
Ve'l-veb'u	113-3	Ve't-ţa'atu	118-20
Ve'l-vecâ'etu	114-21	Ve't-tefa'ku	76-24
Ve'l-vecî'û	114-14	Ve't-tehemmu'û	126-10
Ve'l-vec'e	114-20	Ve't-tehnî'û	127-17
Ve'l-verâ'u	116-1	Ve't-tehyî'û	130-14
Ve'l-ve'â'u	119-19	Ve't-te'ayyû'	84-23
Ve'l-ve'â'u	119-21	Ve't-tenbî'û	102-23

Ve't-teneccu'u	105-1
Ve't-tevmi'etu	121-25
Ve't-tevzî'u	116-24
Ve't-tinvâ'u	110-27
Ve't-ṭi'etu	118-19
Ve't-ṭuş'etu	67-30
Ve'z-ẓamâ'nu	70-21
Ve'z-ẓamâ'u	70-9
Ve'z-ẓamâ'u	70-10
Ve'z-ẓam'etu	70-10
Ve'z-ẓa'zâ'u	69-31
Vel-veş'u	113-31
Verâ'	115-31
Veṭ-ṭurû'u	67-8
Yâfey'	79-5
Zû keşâ'i	87-27
Zu'lmelâcî	95-6

TÜRKÇE KARŞILIKLAR DİZİNİ

İlk numaralar orijinal metindeki sayfayı, ikinciler ise satır numarasını göstermektedir.⁹⁹

aba	72-2
ağuz	94-9
ağuz emmek	93-24
ağuz götürmek	93-27
ağuz sağmak	94-10
ağuz yedirmek	94-18
aşağılı yüksekli [yer]	104-6
bağırmak	70-1
balta	74-19
başı aşağı eğilmek	66-30
başı aşağı eğmek	66-24
birikmek	101-11
büyüklenmek	75-24
çalıp eyletmek	96-24
çelik çomak oyunu oynamak	67-5
[Sivilceyi/çıbanı] çıkarmak, soymak	76-19
çiğlik	112-3
çokluk	77-18
değnek	107-26
doldurmak	95-16
dolmak	95-18
el urmak	96-17
eleğim sağma	105-30
[Sivilceyi/çıbanı] dişlemek	76-24
geri dönmek	85-4
göçmek	68-18
gölge	77-21

⁹⁹ Moğolca *balta*, Arapça Farsça *sâtûr* (Bk. Eren, Hasan, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, (2. bs.), Bizim Büro Basım Evi, Ankara 1999, s. 37-358.) gibi kelimeler Âsım'ın Arapça kelimelere karşılık olarak teklif ettiği Türkçe kelimeler olduğu için bu tür kelimeler kökenine bakılmaksızın dizine eklenmiştir.

gölgelik [yer]	78-20
göz değirmek	104-31
gözün kuyruğu	99-17
hurma bulamacı	119-31
ırak gitmek	69-24
ıraklaşmak	108-16
iğrenmek	105-7
inci	92-15
inci satıcılık	92-23
isik	67-1
kanburluk	76-5
kavurmak	87-24
kıpkırmızı eylemek	84-3
kırmızı olmak	83-31
kısa boylu [kişi]	85-9
korkmak	92-10
kusdurmak	84-28
kusma	84-22
kuzey	83-24/26
mavlamak	101-27
melemek	97-14
namazsızlık	81-13
okumak	80-9
okutmak	80-17
otlak	79-19
[Gözü] oymak	76-19
öte kakmak	94-16
parıldatmak	92-27
pepe	73-4/7
sapır sapır dökülmek	99-13
sataşmak	74-14
satır	81-1

semürmek	83-12/19
sığınmak	94-26, 95-21
siñici	97-25
siñicilik	98-1
[Kabuk] soyulmak	87-25
söykünüp dayanmak	120-22/25
söyündürmek	68-6
su kerdimesi	85-10
su teresi	85-10
susamak	70-10
susatmak	71-5
susuz (yer)	70-26
susuzluk (hali)	70-14
sümelmek	104-20
süt yüzi	85-25
süyenmek	68-4
tatarice kalmak	110-21
tavar sürmek	106-20, 107-4
tayankan (dayanıklı)	85-11
tersine kapamak	88-27
tomalmak	104-20
tümmek	104-20
urmak	96-9
veresiye almak	90-29
vérmek	95-15
yaban eşeği	74-22
yañşak	124-30
yassı burunlu (kişi)	76-9
yavşak	110-19
yedirmek	82-29
yektaş[lık]	88-13, 89-17
yelmek	106-1

yepritmek	138-13, 126/8
yere yapışmak	95-19
yumurthanın [üst] kabuğu	86-19
yumurthanın beyazı	72-23, 79-15
yurda ve konağa yönelmek	69-8
yük	71-2

KAYNAKÇA

- Ahterî Mustafa Efendi, (Hzl. Ahmet Kırkkılıç, Yusuf Sancak), *Ahterî-i Kebir*, TDK Yay., Ankara 2009.
- Aksoy, Ömer Asım, *Türk Diline Emek Verenler Mütercim Asım*, TDK Yay., Ankara 1962.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, (25. bs.), Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2008.
- Divlekçi, Celâleddin, *Dilbilim ve Kur'an İlimleri Açısından el-Fîruzâbâdî'nin Besâir'i*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2000.
- Eminoğlu, Emin, *Türk Dilinin Sözlükleri ve Sözlükçülük Kaynakçası*, Asitan Yay., Sivas 2010.
- Eren, Hasan, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, (2. bs.), Bizim Büro Basım Evi, Ankara 1999.
- Erkan, Arif, *Arapça-Türkçe Büyük Sözlük El-Beyan*, Yasin Yayınevi, İstanbul 2006.
- Güler, Kemal, *Kâmûsu'l-Muhît Tercümesindeki Türkçe Hayvan İsimleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1988.
- İbn-i Manzur, *Lisanü'l-Arab*, Dar Sader Yay., Beyrut 1995.
- Kaçalin, Mustafa S., "Mürtercim Âsım Efendi", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2001, XXIV, 200-202.
- Kanar, Mehmet, *Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Derin Yay., İstanbul 2005.
- Kara, Funda, *Namık Kemal'in Mektuplarında Söz Dizimi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2001.
- Karlı, İlyas, *Mütercim Ahmed Âsım Efendi ve Arap Lügatçılığındaki Yeri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010.
- Kılıç, Hulûsi, "Fîruzâbâdî", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1996, XIII, s. 142-145.
- Kirişcioğlu, M. Fatih, *Mütercim Âsım Efendi'nin Kâmûs Tercümesi'ndeki Uzun İsimleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1988.

- Komisyon, *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, (2. bs.) C. VI, Elvan Yay., Ankara 2007.
- Korkmaz, Zeynep, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 2007.
- Meninski, Franciscus á Mesgnien, *Thesaurus Linguarum Orientalium Turcicae-Arabicae-Persicae Lexicon Turcico-Arabico-Persicum*, Simurg Yay., İstanbul 2000.
- Mutçalı, Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yay., İstanbul 1995.
- Redhouse, James W., *Turkish and English Lexicon*, (3. bs.), Çağrı Yay., İstanbul 2006.
- Sami, Şemsettin, *Kamus-ı Türki*, (13. bs.), Çağrı Yay., İstanbul 2004.
- Simavî, Sedat (hızl.), *Meşhur Adamlar (Hayatları-Eserleri) Ansiklopedisi*, İstanbul 1933-1935.
- Togan, Zeki V., *Tarihte Usûl*, (4. bs.), Enderun Kitabevi, İstanbul 1985.
- Turhan, Emin Ali, *Kâmûs-ı Okyanus'ta Nebât Adları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1988.
- Türk Dil Kurumu, *Derleme Sözlüğü*, C. I-VI, Ankara 2009.
- Türk Dil Kurumu, *Tarama Sözlüğü*, C. I-VIII, (4. bs.), Ankara 2009.
- Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, (10. bs.), Ankara 2005.
- Türk Dil Kurumu, *Yazım Kılavuzu*, (24. bs.), Ankara 2005.
- Türkmen, Dursun Ali, *Mütercim Âsım Efendi ve Tuhfe-i Âsım*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1995.
- Vardar, Berke, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, (2. bs.), MULTILINGUAL Yabancı Dil Yay., İstanbul 2007.
- Yazıcı, Numan, *Mütercim Âsım ve Kâmûs Tercümesi (Hadis İlimleri Yönünden Değerlendirme)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 1999.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Bahri KUŞ
Doğum Yeri ve Tarihi	Tortum 15.01.1986
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
İletişim	
E-Posta Adresi	kusbahri@yahoo.com
Tarih	07/07/2011